

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili Bilim Dalı

**TÜRKÇE SÖZLÜK’TE “AR.” (ARAPÇA) OLARAK ETİKETLENEN
MADDE BAŞI KELİMELERDEKİ ANLAM DEĞİŞMELERİ**

Sawsan Abu HANNOUD

Doktora Tezi

Ankara, 2021

**TÜRKÇE SÖZLÜK'TE “AR.” (ARAPÇA) OLARAK ETİKETLENEN MADDE BAŞI
KELİMELERDEKİ ANLAM DEĞİŞMELERİ**

Sawsan Abu HANNOUD

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili Bilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2021

TEŞEKKÜR

Çalışmam boyunca pek çok kişinin yardım ve desteğini gördüm. Bu bağlamda öncelikle tez çalışmam boyunca fikir, görüş ve önerilerinden yararlandığım değerli hocam Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın'a; tez yazma sürecinde değerli önerileri ve yönlendirmeleriyle bana yardımcı olan Prof. Dr. Nesrin Bayraktar Erten ve Prof. Dr. Paşa Yavuzarslan hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezimde Arapça ile ilgili zorlandığım ve kararsız kaldığım bölümlerde bana her vakit yardım edip bilgilerini esirgemeyen Suudi Arabistan el-Melik Suûd Üniversitesi'nden değerli hocam Doç. Dr. Suheyil Yasîn'e; on bir yıl önce başlayan Türkçe öğrenimi serüvenimde bana bu dili sevdiren ve hayatımın bir parçası hâline getiren değerli hocalarım Mustafa Balcı, Bekir Kayabaşı, Bağdagül Musa, Ruhi İnan, Alpay Doğan Yıldız, Âdem İşcan, Oktay Yivili ve İbrahim Arıoğlu'na ne kadar teşekkür etsem azdır.

Türkiye'ye gelmeme vesile olan ve maddi-manevi desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ailesine de en kalbi şükranlarımı sunarım.

Beni bu yolda destekleyen ve her zaman teşvik eden ailem, arkadaşlarım ve bilhassa kıymetli eşim Mustafa Büyük'e çok teşekkür ederim...

ÖZET

ABU HANNOUD, Sawsan. *Türkçe Sözlük'te "Ar." (Arapça) Olarak Etiketlenen Madde Başlı Kelimelerdeki Anlam Değişimleri*, Doktora Tezi, Ankara, 2021.

Türk diline dünyadaki farklı dillerden birçok kelimenin geçtiği malumdur. Türkiye Türkçesine yoğun kelime geçişinin olduğu dillerden biri de Arapçadır. Arapçadan Türk diline ilk olarak dinî kelimeler geçmiştir. Daha sonraları bu geçişi Arapçanın ekleri, edatları, ikilemeleri, ifadeleri, deyimleri ve atasözleri takip etmiştir. Türkçeye geçen Arapça kelimelerin bazıları anlamını korumuş, bazıları ise anlam ve vezin değişimine uğramıştır. Türkçede Arapça alıntı kelimelerin anlam değişikliği hem Araplar hem Türkler için dikkat çeken bir konudur. Türklerin tarihte Arapça kelimelerin anlamlarını korumaya çalıştıkları bilinir. Ancak zamanla bu alıntı kelimelerin kullanılması ile değişime uğramamaları imkansızdır. Türkler Arapçadan dilsel unsurlar almaktan ziyade Arapça köklerden yeni Arapça kelimeler, terimler ve terkipler türetmişlerdir. Türkçede anlamı değişmiş ve bunun yanında Arapça köklerden türetilmiş Arapça kelimelerin son durumunu tespit edebilmek için bu çalışmada TDK'nin son baskısı olan (2019) Türkçe Sözlük'ten Arapça kelimeler derlenerek kelimelerin incelemeleri yapılmıştır. Çalışmamızın amacı, Türkçe Sözlük'teki anlamı değişmiş Arapça kelimeleri tespit etmek ve sonrasında bu kelimeleri anlam değişimlerinin temel biçimlerine göre tasnif etmektir. Ayrıca Türkçe Sözlük'teki Arapçada bulunmayan veya Araplarda kullanılmayan Arapça kelimeleri izah etmektir. Çalışmamızda anlamı değişmiş Arapça kelimeler *başka anlama geçiş*, *anlam genişlemesi* ve *anlam daralması* başlıkları altında tasnif edilmiştir. *Başka anlama geçiş* tasnifi altında *Arapçada çoğul olup Türkçede tekil olarak anlamı değişmiş kelimeler* alt başlığı olarak verilmiştir. Çalışmanın son iki bölümünde ise Türkçe Sözlük'teki Arapçada kullanılmayan veya bulunmayan Arapça kelimeler incelenmiştir.

Çalışmamızın sonucunda Türkçe Sözlük'ten 5.512 adet bulunan Arapça kelimelerden 1327 kelimenin anlamının değiştiği tespit edilmiştir. Anlamı değişen bu kelimelerden, 652 kelime, başka anlama geçmiştir. 44 kelime ise Arapçada çoğulken Türkçede tekil olarak kullanılıp

anlam değişmesine uğramıştır. 588 kelimenin anlam genişlemesine, 43 kelimenin ise anlam daralmasına uğradığı tespit edilmiştir. Türkçe Sözlük'te, Türkçede Arapça köklerden türetilen ancak Arapçada kullanılmayan kelimelerin sayısı 204 iken, Arapçada bulunmayan ve kullanılmayan 17 kelime vardır.

Anahtar Sözcükler: Türkçe Sözlük, Arapça kelimeler, anlam değişmeleri

ABSTRACT

ABU HANNOUD, Sawsan. *The Semantic Changes in Lexical Entry Words Labelled as “Ar.” (Arabic) in Turkish Dictionary*, PhD, Ankara, 2021.

It is known that many words from different languages in the world are used in the Turkish language. One of the languages in which there is a lot of word transition in Turkey Turkish is Arabic. The first ones to be incorporated from Arabic to Turkish language were religious words. Later, this transition was followed by Arabic suffixes, prepositions, reduplications, expressions, idioms and proverbs. Some of the Arabic words that have been incorporated into Turkish have preserved their meanings, while others have undergone a change in meaning and meter. The change in the meaning of Arabic quote words in Turkish is a remarkable issue for both Arabs and Turks. It is known that Turks tried to preserve the meanings of Arabic words throughout the history. However, it is impossible for them not to change over time as they are being used. Rather than taking linguistic elements from Arabic, the Turks derived new Arabic words, terms and combinations from Arabic roots. In this study, Arabic words were compiled from the Turkish Dictionary, which is the latest edition of the TDK (2019), and the words were analyzed in order to determine the latest state of Arabic words derived from Arabic roots. The purpose of our study is to identify Arabic words whose meanings have changed in TD and then classify these words according to the basic forms of their semantic changes. It is also to explain the Arabic words in TD that are not found in Arabic or used by Arabs. In our study, Arabic words whose meanings have changed are classified under the headings of transition to semantic shift, semantic broadening and semantic narrowing. Under the classification of semantic shift, words that are plural in Arabic and whose meanings have changed as singular in Turkish are given as a subheading. In the last two parts of the study, Arabic words in the Turkish Dictionary that are not used or found in Arabic were analyzed.

As a result of our study, it has been determined that the meaning of 1327 Arabic words out of 5512 in TD has changed. From these words whose meanings have changed, 652 words

have acquired another meaning. 44 words have been used as singular in Turkish and changed their meaning while they are plurals in Arabic. It has been determined that 588 words have semantic broadening and 43 words have semantic narrowing. In TD, while the number of Turkish words derived from Arabic roots but not used in Arabic is 204, there are 17 words that are not found and used in Arabic.

Keywords: Turkish Dictionary, Arabic words, semantic changes

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN GENEL ÇERÇEVESİ	4
1.1. PROBLEM DURUMU	4
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	6
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
1.4. ARAŞTIRMANIN SORULARI	7
1.5. SINIRLILIKLAR	8
1.5.1. Türkçe-Türkçe Sözlükler	9
1.5.2. Arapça-Türkçe Sözlükler	11
1.5.3. Arapça-Arapça Sözlükler	12
1.6. YÖNTEM	17
1.6.1. Araştırmanın Yöntemi	17
1.6.2. Verilerin Toplanması	17
1.6.3. Verilerin Değerlendirilmesi	17
2. BÖLÜM: ANLAM DEĞİŞMELERİ	19

2.1. ANLAM DEĞİŞMESİNİN TANIMLARI VE KURALLARI	19
2.2. ANLAM DEĞİŞMELERİNİN SEBEPLERİ	20
2.3. ANLAM DEĞİŞMELERİNİN BİÇİMLERİ.....	22
3. BÖLÜM: ALINTILAMA	25
3.1. ALINTILAMA KAVRAMI	25
3.2. ALINTILAMANIN BİÇİMLERİ	25
3.3. ALINTILAMANIN SEBEPLERİ.....	27
4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR	29
4.1. BAŞKA ANLAMA GEÇİŞ	29
4.1.1. Arapçada Çoğul Olup Türkçede Tekil Olarak Anlamı Değişmiş Kelimeler.....	144
4.2. ANLAM GENİŞLEMESİ.....	152
4.3. ANLAM DARALMASI.....	292
4.4. TÜRKÇEDE ARAPÇA KÖKLERDEN TÜRETİLİP ARAPÇADA KULLANILMAYAN KELİMELER.....	300
4.5. TÜRKÇE SÖZLÜK'TE “AR.” OLARAK ETİKETLENEN ANCAK ARAPÇADA BULUNMAYAN VE KULLANILMAYAN KELİMELER	337
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	342
KAYNAKÇA.....	347
EK 1. DİZİN	350
EK 2. ORJİNALLİK RAPORU	380
EK 3. ETİK KURUL MUAFİYET RAPORU	381

KISALTMALAR

<i>AK</i>	Ahterî-i Kebir
<i>Alm.</i>	Almanca
<i>Ar.</i>	Arapça
<i>bk.</i>	bakınız
<i>Bulg.</i>	Bulgarca
<i>çev.</i>	Çeviren
<i>Çin.</i>	Çince
<i>Erm.</i>	Ermenice
<i>Far.</i>	Farsça
<i>Fr.</i>	Fransızca
<i>haz.</i>	Hazırlayan
<i>İng.</i>	İngilizce
<i>İsp.</i>	İspanyolca
<i>KA</i>	Kubbealtı Lugatı
<i>KS</i>	Keşşâfu İştilâhâti'l-Funûn ve'l-'Ulûm sözlüğü
<i>KM</i>	el-Okyânûsu'l-Basîf fî Tercemeti'l-Ķâmûsu'l-MuĶîf
<i>KT</i>	Kamus-ı Türkî
<i>LAM</i>	el-Lügâtü'l-'Arabîyyetü'l-M'uaşîre
<i>Lat.</i>	Latince
<i>LL</i>	Lehçetü'l-lügât
<i>LN</i>	Lügât-i Nâcî
<i>Osm.</i>	Osmanlıca
<i>Rum.</i>	Rumca
<i>Rus.</i>	Rusça
<i>SDA</i>	Supplement Aux Dictionnaires Arabes
<i>Srp.</i>	Sırpça
<i>TAS</i>	Tâcu'l-'Arûs sözlüğü
<i>TET</i>	Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati
<i>Tr.</i>	Türkçe
<i>TS</i>	Türkçe Sözlük
<i>TSV</i>	XVII. Yüzyıl Türkçesi ve Sözvarlığı
<i>vb.</i>	ve benzeri
<i>vd.</i>	ve diğerleri
<i>VL</i>	Vankulu Lügati
<i>VS</i>	el-Vaşîf sözlüğü <i>Yun.</i> Yunanca

GİRİŞ

İnsanoğlunun var oluşundan bu yana iletişim, en önemli konulardan biri olmuştur. Ancak bu iletişim ilk başlarda dilden ziyade işaretlerle, hareket ifadeleri ile sağlanırken, konuşmaya da çok gerek duyulmamıştır. Daha sonra ise değişen zaman ve mekân ile dil ile iletişim gelişmiş hatta hayatımız için vazgeçilmez bir hâl almıştır. Bu nedenle medeniyetin gelişimi ile dil gelişimi paralellik göstermektedir. Bu paralellik bağlamında dil ile ilgili yapılan çalışmalar başlayalı uzun zaman olmuştur. Araştırmacıların dikkatini ilk başta dilin oluşumu çekmiştir. Fakat tüm araştırmalara ve tartışmalara rağmen dilin tam ne zaman ve nasıl oluştuğuna dair kesin bir bilgiye ulaşamamıştır. Dolayısıyla araştırmacılar dile fonetik, semantik ve sentaks gibi farklı açılardan bakarak dille ilgili araştırmalarında daha çok bu alanlara yönelmişlerdir.

Dünyada tüm insanların aynı dilde konuşmamaları ve her dilin ayrı bir yapıya sahip olması, hayatta var olan ilginç olgulardan biridir. Diller, bu farklılıklarla insanların farklı görünüşlerine ve farklı doğa şekillerine benzer. Her ne kadar dilin insanın ihtiyaçlarına ve yaşadığı yere göre şekillendiği söylene de bu durum diller arasındaki tüm farklılıkları açıklayamaz. Ancak dillerin üzerinde yaşanan değişikliklerin sebeplerini öğrenmeye yardımcı olabilir. Dil zamanla evrimleşen bir olgudur. Buna bağlı olarak eskiden farklı ve sınırlı seslerden oluşan dillerin şu an sınırsız kullanımları oluşturduğuna şahit oluyoruz. Sınırsız bu sesler, kelimeler ve cümleler; dinî, coğrafi ve kültürel vb. sebeplerden dolayı zamanla değişme ihtimali taşımaktadır. Dildeki bu değişim, onun canlılığını gösterir. Dillerin nasıl doğduğu bilinmese de bazılarının kullanılmaması neticesinde değişime uğramaması nedeniyle yok olabileceği bilinmektedir. Hatta çok yaygın ve kullanılan dillerde bile kullanılmayan kelimeler zamanla unutulabilir. Eskiden Ar.'da *ħazenfere* *ħaznūfere* kelimesi “sesi burnundan çıkan kız” demektir. Fakat zamanla böyle bir kelime kullanımdan düştüğü için bir Arap’a göre artık yabancı bir kelime olmuştur.

İnsanlar ve düşünceler hareket ve etkileşim halinde kaldığı sürece dillerin kendi aralarında etkileşimde bulunacağı muhakkaktır. Bazı diller oluşum sürecindeyken farklı sebeplerden dolayı birbirlerini etkileyerek kökünde ve yapıda ortaklaşmışlardır. Son zamanlarda ise her

dil kendi yapısı ve dizgesi şekillendikten sonra diğer diller ile etkileşim halinde bulunsa da diller üzerindeki değişim, dilin yapısını değiştirecek düzeyde olmamaktadır. Bu durumda ancak etkilenen dil üzerinde, etkileyen dilden kelime alıntıları ile değişiklikler olmaya başlamıştır.

Bizim çalışmamızın temel konusu olan Türk dilinin gelişimine bakılacak olursa, Türklerin tarihte çok uzun zaman göçebe hayatı yaşamaları Tr.'nin yayılmasına, gelişmesine ve en önemlisi sürekli değişmesine sebep olmuştur. Bu değişim sırasında Tr.'de diğer diller gibi başka dillerden etkilenmiştir. Buna bağlı olarak Tr.'yi en çok etkileyen diller arasında, Arapça ilk sırada gelmektedir. Tr.'nin Ar.'dan etkilenmesinin en önemli sebebi ise; Türklerin kabul ettiği İslam dininin Ar. üzerinde inşa edilmiş olmasıdır. Din sebebinin dışında, coğrafi yakınlık, kültürel benzeşme, siyasi ve iktisadi nedenler de Ar.'dan etkilenerek Tr.'nin değişmesinde etkin rol oynamıştır.

Tarihte Arap coğrafyasında Türk egemenliğinin uzun zaman hüküm sürdüğü bilinmektedir. Doğal olarak Ar. da Tr.'den etkilenerek değişime uğramıştır. Tr.'nin etkisi Ar. konuşma dilini her yönde etkilemiştir. Tr.'den Ar.'ya ek, kelime, deyim, atasözü ve ifade şekilleri bile geçmiştir. Örneğin; Tr.'den Ar. konuşma diline geçen kelimeler; *efendi, oda, burgu, boğaz, boya, bey, tencere, teneke, çizme* gibi. Eklerden ise; *-CI, -mI* (soru eki) ve *-sIz* Ar. kelimelerle beraber *مشكلجي meşkelci* kelimesindeki gibi kullanılmaktadır. Ar.'da Tr. ifadelerden *parayı yatırdım* cümlesi, Ar. resmi dilde *parayı koydum, verdim, bıraktım* şeklinde ifade edilirken Ar. lehçelerinde Tr.'den etkilenerek artık *parayı yatırdım* “yatırmak” fiili ile kullanılmaktadır (bu kullanım Suriye lehçesinde dir) .

Bizim çalışmamızda Tr.'yi söz varlığı, Ar.'yı semantik açısından etkileyen Tr.'de Ar. kökenli kelimelerin anlam değişimleri incelenmiştir. Çalışmada TDK'nin (2019'nin baskısı) TS'de bulunan Ar. kelimelerin uğradığı anlam değişiklikleri tespit edilerek tasnif edilmiştir. Ar. kelimeler *başka anlama geçiş, anlam genişlemesi ve anlam daralması* başlıkları altında incelenmiştir. *Başka anlama geçiş* tasnifi altında *Arapçada çoğul olup Türkçede tekil olarak*

anlamı değişmiş kelimeler alt başlığı olarak verilmiştir. Çalışmanın son iki bölümünde ise TS'deki Ar.'da kullanılmayan veya bulunmayan Ar. kelimeler incelenmiştir.

1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN GENEL ÇERÇEVESİ

1.1. PROBLEM DURUMU

Son yıllarda teknoloji, sanat ve bilim alanlarında yaşanan hızlı gelişmelerden dolayı dillerde; adlandırma, terim oluşturma ve çevirme faaliyetlerinde yeni kelimelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, yeni kelime türetme, eski kelimeyi yeni anlamda kullanma, kullanılan kelimeye yeni anlam yükleme veya başka dilden kelime alıntılama gibi yöntemlere başvurulmakta ve dildeki eksikler giderilmeye çalışılarak diller söz varlık açısından zenginleştirilmektedir.

Tr.'de de dünyadaki diğer diller gibi tarihte dönem dönem özellikle komşu dillerle olan ilişkilerinde kelime alışverişi yaşamıştır. Tr.'den Ar., Bulg., Far, Çin., Rus. ve Srp. gibi dillere kelimeler geçmiştir. Aynı zamanda Ar., Far., Fr., İng., ve Rus. gibi dillerden de kelimeler Tr.'ye geçmiştir. Bu diller arasında en çok Tr.'den Bulg.'ya ve Ar.'dan Tr.'ye kelime geçtiği tespit edilmiştir (Karaağaç 2015: 129).

Tr.'ye Ar. kelimelerinin geçişi Türklerin İslam'ı benimsedikleri andan itibaren başlamıştır. Ar. o zamandan bugüne kadar Tr. söz varlığında önemli bir yere sahiptir. Tr.'de Ar. kelimelerden neredeyse bütün dil kullanım alanlarında kelime alıntılanmıştır. Alıntılanan bu kelimelerin Tr.'ye geçtikten sonra ses, vezin ve anlam açısından çeşitli değişikliklere uğradığı tespit edilmiştir

Bazı kelimeler başka dile geçtikten sonra geçtiği dilin ses dizgesine göre değiştirilerek halk tarafından benimsenip kullanılır. Aynı şekilde bu kelimelerin bazılarının anlamı değişirken bazıları da kelimenin asıl anlamıyla kullanılmaya devam eder. Normalde bu tür dilsel değişiklikler alıntı yapan dilde sınırlı kalır. Fakat Tr.'ye geçen bazı Ar. kelimelerin özellikle anlam ve vezin değişimleri Tr.'de sınırlı kalmayıp tekrardan değişen haliyle Ar.'ya geçtiği fark edilmiştir.

Tr.'de yaşanan Ar. kelimelerdeki değişmelerin değişen haliyle Ar.'ya geçtiğini fark edip bu konuda ilk çalışmayı yapan Ma'rûf er-Rusâfi'dir. 1912 yılında Ma'rûf er-Rusâfi Arapların Ar. kelimeleri Tr.'deki gibi (anlam ve telaffuz değişmesiyle birlikte) kullanmalarını fark ettikten sonra *Yabancı Ağızlı Konuşma Bozukluklarına Reddiye* adlı kitabını yazmıştır. Kitabın ön sözünde de o zamanda Arapların yazarken veya konuşurken yaptıkları hataların sebebini, ancak ve ancak Osmanlı Tr.'sinde Arap diline uygun olmayan kullanımlardan kaynaklandığını şeklinde ifade etmiştir (er-Rusâfi 2015:13).

er-Rusâfi'nin zamanında Araplar ve Türkler arasında siyasi, ticari ve coğrafi bağların güçlü olması nedeniyle dil açısından da etkilenme oranının çok hızlı ve yüksek olduğu bilinir. "Bu iki dil arasında söz alışverişinin ötesinde işler de olmuştur. Türkler yeni ulaştıkları bilgileri Arapça köklerden türettikleri sözlerle karşılarken, Araplar, sokağı, çarşı pazarı, esnafılığı, sosyal ve askeri kurumlarıyla bütün sosyal hayatı Türklere ve Türkçeye bırakmış gibidirler." (Karaağaç 2004: 233).

Osmanlı Dönemi'nden sonra ise Cumhuriyet Dönemi'nde Tr.'de yapılan sadeleşme sürecinde Ar. kelimelerin kullanımı büyük oranda azalmıştır. Fakat buna rağmen er-Rusâfi'nin Osmanlıcadaki Ar. kelimelerde tespit ettiği değişmelerin bazılarının artık Ar. sözlüklerde de yer aldığı görülmektedir (felaket kelimesi gibi). Bununla beraber Araplar değişmiş olan hatalı kelimeleri kullanırken kelimelerin hatalı olduğunu fark etmemektedirler.

Son zamanlarda eğitim, turizm, ticari ve siyasi sebeplerden dolayı Araplar tarafından Tr. öğrenme isteğinin artmasıyla birlikte tekrar Tr.'deki Ar. kelimeler üzerindeki değişmelerin Ar.'ya geçmesine sebep olacağına inanmaktayız. Tr.'yi öğrenen bir Arap olarak; Arapların Tr.'yi yüksek oranlarda kullanmaya başlaması ile beraber, Tr.'deki Ar. kelimelerin anlamlarının değiştiğini fark etmeden ya da yeni anlamlarını benimseyerek bazen bu yeni anlamlarıyla Ar.'da kullandıkları değerlendirilmektedir. Zamanla bu tür kullanımlardan dolayı Tr.'deki Ar. kelimelerin anlamlarının Ar.'ya da geçme ihtimalinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Türk üniversitelerinde Arapça öğrenen Türk öğrenciler, bazen Ar. kelimeleri Tr.'de kazandıkları anlam ile kullanmaktadırlar. Dolayısıyla Ar. öğrenen Türk

öğrencilerce bazen Ar. kelimenin asıl anlamının bilinmeden kullanılması yanlış anlaşılmasına yol açmaktadır (Abdu'l Kâdir 2020: 830).

Tr.'deki Ar. kelimelerin anlam değişmelerinin, Tr. üzerindeki etkisi; kelimelerin başka dile geçtikten sonra asıl anlamlarını yitirmeleri ve sonradan farklı anlamlar kazanmaları, zaman içerisinde birçok eserin yanlış anlaşılmasına sebep olabilir. Ar. kelimeler Tr.'de asırlardır kullanılmaktadır. Uzun zaman içerisinde bu kelimeler kullanılarak nice önemli eserler yazılmıştır. Bu eserlerin anlaşılması için kelimelerin ilk anlamları araştırılmalıdır. Fakat bu değişmeler tespit edilmezse kelimenin doğru etimolojisine ulaşmak güç olacaktır. Karaağaç bu durumu şöyle ifade etmektedir; “Diller arasındaki alışverişlerde, bazen, alıcı dil, aldığı unsur üzerinde öylesine derin ses ve anlam değişiklikleri yapar ve aslî şekil ve anlam aile verildiği dilde aldığı şekil ve anlam birbirinden o kadar uzaklaşır ki herhangi bir sözlük yazarının o kadar işin içinde verdiği kararlara güvenmek, bizi sık sık yanlışlıklara sürükler.” (2004: 235).

Bu çalışmada Tr.'de anlamı değişmiş Ar. kelimelerin tespit edilmesinin, Ar. ve Tr.'deki bazı dilsel değişmelerin ve gelişmelerin belirlenmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmamızın amacı, TS'deki anlamı değişmiş Ar. kelimeleri tespit etmektir. Daha sonra ise belirli tasnifler altında kelimelerin Ar. anlamlarını belirterek uğradıkları anlam değişmelerini açıklamaktır. Ayrıca bu çalışmada TS'de yer alan ama Ar.'da bulunmayan veya kullanılmayan Ar. kelimelerin ortaya konması da amaçlanmıştır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bir dildeki kelimelerin anlam değişmelerini incelemek dilsel sonuçlar elde etmenin yanı sıra siyaset, iktisat, din, sanat, edebiyat, tıp ve felsefe gibi alanlarla da ilgili oldukça önemli bilgilere varmamıza yardımcı olabilir. Bu nedenle bir dildeki alıntı kelimelerin anlamlarını incelemek bizlere hem alan hem de alınan dille ilgili farklı bilgiler sağlamaktadır.

Dilde değişmeyen tek şey “değişme” (Demir 2003: 9) olduğuna göre Tr.’de tespit edilen 6512 Ar. kelimenin Tr. kelimeler gibi değişmeleri zamanla devam edecektir. Bu sebepten dolayı kelimelerin etimolojisini kaydetmek amacıyla semantik ve fonetik açıdan kelimeleri inceleyen çalışmaların süreklilik taşıması gerektiğini düşünmekteyiz. Bizim çalışmamızda Tr.’de anlamı değişmiş Ar. kelimeleri tespit etmenin ve incelemenin önemini şöyle anlatabiliriz;

1. Bu çalışmada, Tr.’deki Ar. kelimelerin anlam değişmelerinin tespit edilmesi ile Ar.’daki asıl anlamıyla mukayese edilmesi, Türk dili tarihinde yazılan ve çok sayıda Ar. kelime ihtiva eden eserlerin yorumlanmasında ciddi katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

2. Tr. öğrenen Araplar Tr.’yi ilk öğrenmeye başladıkları zaman Tr.’de çok sayıda Ar. kelimenin olması onlar için Tr. öğrenmeyi kolaylaştıran ve sevdiren bir durumdur. Fakat bazen Tr.’deki Ar. kelimelerin yaşadığı anlam değişmelerinin, Arapların bu kelimeleri Ar.’da asıl anlamlarıyla karıştırarak yanlış anlamalarına ve kullanmalarına sebep olduğu fark edilmiştir. Tr. öğrenen Arapların bizim çalışmamızdan faydalanarak, Tr.’deki anlamı değişmiş Ar. kelimeleri inceleyerek bu tür hatalardan kaçınabilecekleri düşünülmektedir.

3. Tr.’yi iyi bilen Arapların ise önceki bölümde bahsettiğimiz gibi zaman zaman Ar. kelimeleri Tr.’deki anlamlarıyla birlikte kullandıkları fark edilmiştir. Zamanla bu durumdan dolayı bazı Ar. kelimelerin asıl anlamları kaybolabilir ya da yeni anlamlar kazanabilir. Bu çalışmanın Tr.’de bulunan Ar. kelimelerin anlam değişliklerini tespit etmekle beraber Ar.’da sonradan kazandığı anlamlarda Tr.’nin etkisinin olduğunu veya olmadığını öğrenmekte yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN SORULARI

Araştırmamız şu sorulara cevap aramaktadır:

1. TS’de anlamı değişmiş Ar. kelimeler hangileridir?

2. TS’de anlamı değişmiş Ar. kelimelerin anlam değişikliklerin türleri nelerdir?
3. TS’de dil bilgisi değişikliğine uğrayan Ar. kelimelerin anlam bakımından uğradığı değişiklik nedir?
4. TS’de tespit edilen Ar. kelimeler Tr.’de hangi anlamları kazanmıştır?
5. TS’de yeni türetilmiş Ar. kelimeler hangileridir?

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu çalışmada TDK’nin, 2019 baskısı, TS taranıp söz konusu sözlükte yer alan Ar. kökenli kelimelerin anlamları incelenmiştir. Bu kelimeler içerisinde anlamı değişmiş olan Ar. kelimeler anlam değişmesinin türüne göre tasnif edilmiştir. TS’deki Ar. kelimelerin sadece sözlükte yazılan anlamları baz alınarak Ar. *Almaany* ve *The Arabic Lexicon* sözlüklerindeki anlamları ile mukayese edilerek kelimenin anlam değişmesine uğrayıp veya uğramadığı tespit edilmiştir.

TS’de kökeni “Ar.” yazılan her madde derlenmiştir. Ancak sözlükte hem ayrı maddede yazılıp hem *etmek, olmak, yapmak, eylemek* vb. Tr. yardımcı fiilleriyle birleşmiş Ar. kelimeler (affetmek, affeylemek, affolmak vb.) çalışmamıza dahil edilmemiştir.

TS’de Ar. kelimelerin ses değişmesi göz ardı edilerek kelimelerin anlamları incelenmiştir. Ar. kelimeler TS’de verilen transkripsiyonuna göre okunup Ar. sözlüklerde anlamları araştırılmıştır. TS’de transkripsiyonda Ar. kelimelerin anlamlarını etkilemiş ses değişiklikleri varsa, bu değişiklikler açıklanmıştır. Çalışmada tasnif edilen her kelimenin yanında TS’deki transkripsiyonu ve ona göre Ar. yazılışı da verilmiştir. TS’de *kapalı t* “ة / ة” harfi ile biten Ar. kelimeler Tr. sözlüklerde yazıldığı gibi eğer /t / harfini koruyorsa *açık t* “ت”, /t / harfini korumuyorsa “ه / ه” şeklinde yazılmıştır. Örneğin, *adalet* kelimesi عَدَالَت şeklinde yazılmıştır. Ar.’da tüm *kapalı t* ile biten Ar. kelimeler “ة / ة” ile yazılır. Ancak bu tür kelimeler çalışmada

Türkler tarafından okunmasının daha kolay olması amacıyla eski Tr. sözlüklerdeki gibi yazılması tercih edilmiştir.

Çalışmada tespit edilen kelimelerin anlamları Tr.’de TS’ye göre, Ar.’da ise *Almaany* ve *The Arabic Lexicon* sözlüklerine göre mukayese edilmiştir. Ar. konuşma dilinde kullanılan TS’de verilen anlamlara yakın anlamlar veya vezinler varsa belirtilmiştir. Çalışmamızda Ar. kelimelerin Ar.’daki tüm anlamları verilmemiştir. Sadece TS’de verilen anlamlara en yakın ve Ar.’da kelimenin temel anlamları yazılmıştır.

TS’de kelimelerin anlamları aynı tırnak içinde ‘/’ işareti ile ayrılmıştır (“birinci anlam / ikinci anlam /...”). Kelimelerin çok sayıda anlamının olduğu ve açıklamada hepsinin yazılmasına gerek duyulmadığı durumlarda “vb.” kısaltması kullanılmıştır.

Çalışmada bazı kelimelerin tasnifinde tereddüt yaşandığı zaman (Tr.- Tr) *Lehçetü’l-Lügat, XVII. Yüzyıl Türkçesi ve Sözvarlığı, Lügat-i Nâcî* ve *Kamus-ı Türktî*; (Ar.- Tr.) *el-Okyânûsu’l-Basîfî fî Tercemeti’l-Kāmûsu’l-Muḥîṭ, Vankulu Lügati* ve *Ahterî-i Kebir* sözlüklerinden de yararlanılmıştır. Çalışmamızda kaynak olarak yararlandığımız Ar. ve Tr. sözlüklerin her birinden kısaca bahsedilecektir. Bahsedeceğimiz bu sözlükleri kaynak olarak seçmemizin başlıca nedeni ise her birinin kendi dönemlerinde kapsamlı ve ayrıntılı bilgiler içeriyor olmasıdır.

TS’deki Ar. tamlamaların anlamları açıklanarak ilk olarak Ar.’da kullanılıp kullanılmadığı belirlenmiştir. Daha sonra Ar.’da kullanıldığı anlamlarına göre tasnif edilmiştir. Bu tamlamaların bazıları Tr.’ye Far.’dan geçmiştir. Bazıları ise Tr.’de türetilmiştir. Çalışmamızda TS’deki Ar. tamlamalar Far. tamlama kalıbında olsa da anlamları incelenerek tasnif edilmiştir.

1.5.1. Türkçe-Türkçe Sözlükler

Lehçetü’l-Lügat

Lehçetü'l-Lügat, Şeyhülislâm Esad Efendi tarafından 1725-1732 yıllar arasında hazırlanmıştır (Kırkkılıç 1999: XV). Tr.'den Ar., Far. ve Tr.'ye bir sözlük niteliğini taşımaktadır. Türk dili tarihinde *Dîvânü Lugâti't-Türk* sözlüğünden sonra Türkçe kelimeleri esas alan ilk Tr. sözlük olduğu bilinir (Kırkkılıç 1999: XV) Esad efendi eserde madde başı olarak sadece Tr. veya Türkçeleşmiş kelimeleri yazmıştır. Çünkü ona göre Türkçeleşmiş ve halk arasında kullanılan her kelime Tr.dir. Bu çalışmada Ahmet Kırkkılıç tarafından Tr. Latin alfabesine çevrilen 1999 baskısına başvurulmuştur.

XVII. Yüzyıl Türkçesi ve Sözcük Varlığı

XVII. Yüzyıl Türkçesi ve Sözcük Varlığı sözlüğü, 17. yüzyılda Meninski tarafından yazılan ve dört ciltten oluşan *Thesaurus* (Hazine) adlı eserinin bir cildinden (Onomasticum) faydalanılarak hazırlanmıştır. *Thesaurus* eseri üç cildi Tr.-Lat. bir sözlük düzeninde (Lexicon), bir cildi ise Lat.-Tr. kelimeler dizini düzeninde (Onomasticum) olmak üzere toplam dört ciltten oluşmaktadır. TSV sözlüğü yaklaşık yirmi yılda Mertol Tulum tarafından hazırlanmıştır. Bu çalışmada TSV sözlüğünün 2011 baskısı esas alınmıştır.

Lügat-i Nâcî

Lügat-i Nâcî sözlüğünün çalışmamıza yarayacak en önemli özelliği, sözlüğün ön sözünde Kartal'ın açıkladığı gibi “Bazı Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçe’de yeni kullanılmaya başladığını, bazılarının kullanımdan düştüğünü, bazılarının kullanımının uygun olmadığını, bazılarının da kullanılması gerektiğini bildirmesidir.” (2009: 8). Bizim çalışmamızda Ahmet Kartal tarafından Latin harflerine aktarılmış, 2009 baskısı olan sözlük esas alınmıştır.

Kamus-ı Türkî

Kamus-ı Türkî 20. yüzyılın başlarında, Şemseddin Sami tarafından yazılmıştır. Şemseddin Sami bu sözlüğü yazdıktan sonra Türk sözlükçülük geleneğine hâkim olan Arap sözlükçülüğü yerine Türk sözlükçülüğünün Batı sözlükçülük geleneğine çevrilmesini sağlamıştır. KT’de Osmanlı Türkçesinin temel sözcük varlığı yazılmaya çalışılmıştır. O

dönemdeki çok nadir kullanılan Ar. ve Far. kelimeler alınmamıştır (Yavuzarslan 2015: 6). Ar., Far., Rum., İng., vb. sözlükte geçen alıntı kelimelerin etimolojileri üzerine ve bazen o kelimelerin dil bilgisi hakkında da açıklamalar yapılmıştır. Bu çalışmada, 2015 baskısı, Latin harflerine Paşa Yavuzarslan tarafından aktarılan sözlüğüne başvurulmuştur.

Kubbealtı Lugatı¹

2005 yılında ilk baskısı olan Tr. sözlük 93.000 söz varlığına sahiptir. Bu sözlüğü 34 yıl emek vererek İlhan Ayverdi hazırlamıştır. KA sözlüğünde Tr.'de yaşayan kelimeler, deyimler, terimler, yer yer mazmunlar, edebî manalar ve ansiklopedik açıklamalar da yer almaktadır. Ayrıca bu sözlükte Türkçe karşılığı olan veya olmayan yaygınlaşan yabancı kelimeler de belirtilmiştir. Bu çalışmada *lugatim.com* web sitesindeki sözlükte elektronik olarak araştırma yapılmıştır.

1.5.2. Arapça-Türkçe Sözlükler

el-Okyānūsü'l-Basīf fī Tercemeti'l-Kāmūsü'l-Muḥīt

Muḥīt adlı Arapça sözlüğün Osmanlıcaya tercümesi, 1805-1810 yılları arasında Mütercim Âsım Efendi tarafından yapılmıştır. Bu sözlük Ar.-Osm. yazılan en önemli sözlüklerden biridir. Bu çalışmada Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı tarafından kurulan *www.yek.gov.tr* web sitesindeki sözlükte elektronik olarak araştırma yapılmıştır.

Vankulu Lügati

Vankulu Lügati, Cevherî'nin yazdığı eş-Şihāḥ adlı Arapça sözlüğün Vankulu Mehmed Efendi tarafından Osmanlıcaya yapılmış tercümesidir. Vankulu'nun, eş-Şihāḥ sözlüğünü çevirirken başka Ar. sözlükleri de araştırması VL sözlüğünü daha da zenginleştirmiştir. Bu

¹ Sözlükle ilgili bilgiler Kubbealtı Lugatı web sitesinden alınmıştır. Erişim adresi: <http://lugatim.com/onsoz>

çalışmada Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı tarafından kurulan www.yek.gov.tr web sitesindeki sözlükte elektronik olarak araştırma yapılmıştır

Ahterî-i Kebir

Ahterî-i Kebir, Ahterî Muslihuddin Mustafa el-Karahisari tarafından 1545 yılında Ar.-Tr. sözlük olarak yazılmıştır (Kırkkılıç 2009: 17). Kelimeleri Ar.'da sülasi ve rubai köklerine göre sıralanması, sözlüğün hacminin küçük olması, madde başı olan kelimelerin karşılıklarının hem Tr. hem eş anlamlı bir diğer Ar. kelimelerle verilmesi ve madde başı Ar. kelimelerin farklı anlamları cümle ve örnek içinde açıklanması AK sözlüğüne ayrı bir ün kazandırmıştır. Çalışmamızda Ahmet Kırkkılıç ve Yusuf Sancak tarafından Latin alfabesine çevrilmiş 2009 baskısı esas alınmıştır.

1.5.3. Arapça-Arapça Sözlükler

Çalışmamızda Ar.-Ar. sözlükler *Al-Maani* ve *The Arabic Lexicon* web sitelerinde araştırılmıştır. Bu iki web sitede çok sayıda Ar. sözlük bulunmaktadır. *Al-Maani*'de 6 tane Ar. sözlük bulunmasıyla birlikte aynı web sitede bitkiler, fıkıh, hukuk ve maliye ile ilgili terimlerin anlamları da bulunmaktadır. Ayrıca bu web sitede Ar. konuşma dilinde kullanılan yaygın kelimeler de gösterilmektedir. *The Arabic Lexicon*'da ise toplam 51 adet kitap ve sözlük bulunmaktadır.² Bu sitelerde Ar.'da en çok bilinen ve önemli sözlüklerle ilgili bilgiler kısaca şu şekilde verilmiştir:

1.5.3.1. Al-Maani'de Sözlükler

el-Vasîf

² *The Arabic Lexicon*'da diğer sözlükler ve kitaplar hakkında ayrıntılı bilgi almak için. bk. <http://arabiclexicon.hawramani.com/>

el-Vasīṭ sözlüğü Kahire'deki Arap Dil Topluluğu tarafından hazırlanmıştır. Sözlüğün ilk baskısı 1960 yılında yayımlanmıştır (Arap Dil Topluluğu (2004: 7). el-Vasīṭ sözlüğü Ar. büyük kullanışlı sözlüklerden biri olarak bilinir. Sözlük Kur'an, hadis, deyim, atasözü, şiir ve Arap Dil Topluluğu tarafından onaylanan Ar.'da yeni türetilmiş, Arapçalaşmış (mu'ereb) veya başka dilden Ar.'ya girmiş (dahīl) kelimeleri içermektedir.

el-Lüġatü'l-'Arabiyyetü'l-M'uaşire

Bu sözlük, Aḥmed Muḥtar 'Umar tarafından yazılmıştır. İlk baskısı 2008 yılında yayımlanmıştır. Bu sözlükte Ar. kelimelerin yanı sıra Ar. dil bilgisine göre yanlış olmayan, Arap ülkelerinde yeni türetilen Ar. terimler ve kelimeler de derlenmiştir ('Umar 2008: 9).

er-Rā'id

1964 yılında Cubrān Mes'ūd tarafından yazılmıştır (1992: 7). Bu sözlük Ar. kelimelerin kullanılan eski anlamlarını ve yeni kazanılan anlamlarını içermektedir. Sözlükte kelimelerin anlamları kolay ve basit bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

1.5.3.2. The Arabic Lexicon'da Sözlükler³

Ġarību'l-Ķur'an fī Şi'ri'l-'Arab

7.yüzyılda 'Abdullāh İbn 'Abbās tarafından yazılmıştır. Bu kitapta Kur'an'daki kelimelerin anlamları soru cevap şeklinde açıklanmıştır. Yaklaşık 250 kelime içermektedir. Bu eser Arapların ilk sözlük çalışmalarından biri olarak kabul edilmektedir.

Kitābu'l-'Ayin

³ Sözlüklerle ilgili verilen bilgiler *The Arabic Lexicon* internet web sitesinden alınmıştır. Erişim adresi: <http://arabiclexicon.hawramani.com/>

Ar.'da bilinen ilk sözlük 8. yüzyılda el-Ḥalīl b. Aḥmad el-Farāhīdī tarafından yazılmıştır. Bu kitap başka kaynaklara dayanarak yazılmamıştır. Tamamen yazarın kendi bilgilerinden oluşmaktadır. el-Ḥalīl Ar.'nın en büyük âlimlerine hocalık yapmıştır. Sıbeveyh, el-Aşma'ī, el-Kisā'ī, Hārūn bin Mūsā el-Naḥvī ve Vahb bin Curayr gibi.

İştikāḳu'l-Aşma'ī

9. yüzyılda 'Abdul Mālīk el-Aşma'ī el-Bāhilī tarafından yazılmıştır. el-Aşma'ī Ar.'nın büyük âlimlerinden biridir. Eseri başka kitapta veya sözlükte Ar. kelimelerin kökenleri ile ilgili bulunmayan bilgileri içermektedir.

el-Farḳ

9. yüzyılda İbn Ebī Şābit el-Luḡavī tarafından yazılmıştır. Bu kitapta Ar.'da insan ve hayvan vücuduna ait bölümlerin terimlerini karşılaştırarak terimlerin arasındaki farklılıklar gösterilmiştir.

Tācu'-Luḡa ve Şihāḥu'l-'Arabīya

11. yüzyılda yazılan ve *Şihāḥ* adında bilinen bu sözlük İsmā'īl bin Ḥammād el-Cevherī tarafından yazılmıştır. Bu sözlük ona özgü tertibiyle Ar. sözlükler arasında bir devrim yaratmıştır. Bu sözlükten önce yazılan Ar.'da en bilinen *Kitābu'l-'Ayn* sözlüğünde kelimeler köklerinin ilk harfin çıkışına göre sırlanırken el-Cevherī *Şihāḥ* sözlüğünde harfleri alfabetik sıralayıp kelimeleri kendi köklerinin ilk harfine değil son harfine göre alfabetik bapları altında sıralamıştır. el-Cevherī Araçların en büyük dilbilimci ve sözlükçülerinden biridir. Onun *Şihāḥ* sözlüğü hâlâ Ar.'nın esas kaynaklarından biri olarak kabul edilmektedir.

el-Muḥkem ve'l-Muḥīṭ el-A'zam

11. yüzyılda İbn Sīda el-Mursī tarafından yazılmıştır. Endülüslü İbn Sīda Ar.'ya olan aşırı sevgisiyle bilinmektedir. 28 ciltten oluşan Muḥkem sözlüğü, en büyük ve kapsamlı sözlüklerden biri olarak kabul edilmektedir.

el-Mufradāt fī Ġharībi'l-Kur'an

12. yüzyılda büyük İslam âlimlerinden biri olan er-Rāğib el-Işfahānī tarafından yazılmıştır. Bu sözlükte Kur'an'daki kelimelerin anlamları açıklanmıştır. Bugüne kadar hâlâ esas kaynak olarak bilinen bu sözlük çoğu İslam âlimlerine göre Kur'an'daki kelimelerin anlamları konusunda yazılan sözlükler arasında en önde gelmektedir.

Esāsu'l-Belāğa

12. yüzyılda hadis, tefsir, dilbilim ve edebiyat alanında büyük âlim olan el-Zamahşerī tarafından yazılmıştır. Esāsu'l-Belāğa sözlük olmasının yanında bir belagat kitabıdır. el-Zamahşerī kitabında Kur'an'da ve en belig Arap şiirlerinde olduğu gibi Ar. kelimeleri ve ifadeleri anlamlı ve etkili şekilde kullanma sanatını açıklamaya çalışmıştır.

el-Muğrib fī Tartībi'l-Mu'rib

13. yüzyılda Ar. ve Far. araştırmacılarından el-Muṭarrizī el-Ḥavārizmī tarafından yazılmıştır. el-Muṭarrizī, sözlüğünü kendi sözlüğünden önce yazılan 5 büyük kitaba (el-'Ayn, Ġarību'l Ḥadīs, el-Ġarīb el-Muşannef, Kitābu'l-Mantıq, el-Cemhere) başvurarak hazırlamıştır. Sözlükte terimler, yerlerin adları ve o zamanda Far.'ya giren Ar. kelimeler yer almaktadır.

Lisānu'l-'Arab

14. yüzyılda İbn Manzūr tarafından yazılmıştır. Ar. sözlüklerin içerisinde en büyük ve ayrıntılı sözlüklerden biridir. Bu sözlükte Kur'an, hadis, şiir, deyim ve atasözlerinden çok sayıda örnek belirtilmiştir.

el-Kāmūsu'l-Muḥīṭ

15. yüzyılda Firūz Ābādī tarafından yazılmıştır. Ar.'da en önemli ve en büyük sözlüklerden biridir. Öyle ki bu sözlük Araplar arasında kazandığı ünden dolayı sözlüğün adında Ar. olmayan *ḳāmūs* (okyanus) kelimesi Ar.'ya geçmiş ve Ar.'da *mu'cem* (sözlük) kelimesinin karşılığı olmuştur. Zengin olan bu sözlükte ülkelerin ve yerlerin adları yazmaktadır. Ayrıca ağaçların, bitkilerin, hastalıkların ve ilaçların adları ve faydalarından bahsedilmiştir. Günlerin, kılıcın, atın, savaşların vb. farklı adları ve onlarla ilgili başka bilgiler de içermektedir. Ābādī bu sözlükte dilin yanında farklı bilgileri de yazarak bu sözlüğü ansiklopedi haline getirmiştir.

Tācu'l-'Arūs fī Cevāhiri'l-ḳāmūs

Ar.'da yazılan en büyük sözlüktür. 18. yüzyılda Murtaḏā ez-Zabīdī tarafından yazılmıştır. 11800 sayfadan oluşan bu sözlük 15. yüzyılda yazılan Firūz Ābādī'nin el-Muḥīṭ sözlüğünün şerhidir.

Tekmiletu'l-Me'ācimi'l-'Arabiyya (Supplément aux dictionnaires arabes)

19. yüzyılda Ar.'da, Fransız tarih ve edebiyatı araştırmacısı Hollandalı Reinhart Dozy tarafından yazılmıştır. Reinhart bu sözlüğü diğer Ar. sözlüklerin tamamlayıcısı olacak şekilde 40 senede çeşitli ve özellikle Batı oryantalizminin kaynaklarından faydalanarak hazırlamıştır. Sözlüğün en önemli özelliği; konuşma dilinde kullanılan Ar. kelimeleri de içermesidir. Eserin içeriği çok zengin olmasına rağmen Reinhart bu sözlükteki kelimelerin resmi veya konuşma dili olduğunu belirtmediği için Arap dil bilimciler ve sözlükçüler bu sözlüğü doğru ve esas bir kaynak olarak kabul etmemektedirler.

el-Ta'rifātu'l-Fıḳhiyya

20. yüzyılda Bangladeşli Muhammed el-Muceddidī el-Bereketī tarafından yazılmıştır. Sözlükte fıkhıta kullanılan terimler yazılmıştır.

1.6. YÖNTEM

1.6.1. Araştırmanın Yöntemi

TS'den derlenen anlamı değişmiş Ar. kelimeleri tespit etmek ve sonrasında anlamı değişen bu kelimeleri temel biçimlerine göre tasnif etmek amacıyla yapılan bu araştırma, nitel bir araştırmadır.

1.6.2. Verilerin Toplanması

Araştırmada TDK'nin son baskısı olan TS madde madde taranmıştır. Sözlükte kökeni Ar. olan tüm kelimeler derlenmiştir. Bu kelimelerin TS'deki anlamları, Ar. *Almaany* ve *The Arabic Lexicon* web sitelerdeki sözlüklerde yazılan Ar. anlamlarla mukayese edilerek TS'deki anlamı değişmiş Ar. kelimeler derlenmiştir. Daha sonra derlenen bu kelimeler önceden belirlenmiş anlam değişmelerinin tasnifleri altında belirtilmiştir.

1.6.3. Verilerin Değerlendirilmesi

TS'de tespit edilen anlamı değişmiş Ar. kelimelerin, Ar. ve Tr. sözlüklerdeki anlamları araştırılarak, *başka anlama geçiş*, *anlam genişlemesi* ve *anlam daralması* olarak tasnif edilmiştir. *Başka anlama geçiş* tasnifi altında *Arapçada çoğul olup Türkçede tekil olarak anlamı değişmiş kelimeler* alt başlığı olarak verilmiştir. Çalışmada TS'de Ar.'da kullanılmayan veya bulunmayan kelimeler de *Türkçede Arapça köklerden türetilip Arapçada kullanılmayan kelimeler* ve *Türkçe Sözlük'te "Ar." olarak etiketlenen ancak Arapçada bulunmayan ve kullanılmayan kelimeler* olmak üzere ayrı tasnifler altında incelenmiştir.

Başka Anlama Geçiş, başlığı altında TS'de Ar. anlamının yerine yeni anlamda kullanılan Ar. kelimeler yazılmıştır.

Anlam genişlemesi tasnifinde TS'de Ar. anlamını veya anlamlarından birini koruyup Tr.'de yeni anlam kazanan Ar. kelimeler yazılmıştır.

Anlam daralması başlığı altında TS’de Ar. anlamına göre, anlam alanı daralmış Ar. kelimeler yazılmıştır.

Türkçede Arapça Köklerden Türetilip Arapçada Kullanılmayan Kelimeler bölümünde TS’de olup Ar.’da kullanılmayan Ar. kelimeler açıklanmıştır.

Türkçe Sözlük’te “Ar.” Olarak Etiketlenen Ancak Arapçada Bulunmayan ve Kullanılmayan Kelimeler bölümünde TS’de kökeni Ar. olduğu yazılan ancak Ar.’da bulunmayan kelimeler incelenmiştir.

2. BÖLÜM: ANLAM DEĞİŞMELERİ

2.1. ANLAM DEĞİŞMESİNİN TANIMLARI VE KURALLARI

Anlam değışmeleri, kullanılan dillerdeki doğal olgulardan biridir. Dünyada kelimelerinin anlamları değışmemiş bir dil yoktur. Kelimelerde zamanla gerçekleşen bu anlam değışikliği dilin canlılığını gösterir. Kelimeler kullanıldıkça hem değışikliğe uğrayacak hem de yok olmaktan korunacaktır. Anlam değışmeleri sadece dilin asıl kelimeleri için geçerli bir durum değildir. Dildeki alıntı kelimelerde anlam değışmelerine uğrar. Dolayısıyla bu çalışmada öncelikle anlam değışmeleri ile ilgili temel kavramların açıklanmasının gerekliliği değerlendirilmektedir.

Anlam değışmesinin tanımlarına bakılacak olursa, tanımlarda pek farklılık görülmemektedir. Bu manada anlam değışmelerini Ullmann, “Önceden açıkladığımız, gösteren ve gösterilen aralarındaki ilişkisinde gerçekleşen değışikliklerdir.” (1975: 155); Aksan, “Bir kelimenin anlattığı kavramdan az ya da çok uzaklaşması, onunla uzak yakın ilgisi bulunan, ya da hiç ilgisi bulunmayan yeni bir kavramı yansıtır duruma gelmesidir.” (2016: 112) Karaağaç; “Dil birimlerinin, dillerin toplumsal uzlaşımlara dayalı saymaca ve eğretilmeli, iki ve çok katmanlı göstergelerindeki değer değışimi.” (2016: 540). Vardar; “Dilin birimlerinin anlamlarında çeşitli nedenlerle ve türlü biçimlerde ortaya çıkan değışiklik.” (1980: 23) ve Gülensoy, “Bir kelimenin taşıdığı anlamdan uzaklaşarak yeni anlamlar kazanmasıdır.” (2015: 645) diye tanımlamışlardır.

Anlam değışmeleri de, diğer birçok alanda olduğu gibi kendi içerisinde tartışmalı alanlar barındırmaktadır. Anlam değışmelerinde en çok tartışılan konulardan biri, anlam değışmelerinin evrensel kurallarıdır. Anlam değışmelerinin kurallarını bilimsel çerçevede ortaya koymak, kuralların tüm anlam değışmelerini açıklayabilme niteliğini taşıması ile bağlıdır. Ancak anlam değışmeleri sonsuz verilerle sonsuz durumlarda araştırıldığı için bu konuda her zaman kapatılmayan bir açık bulunacaktır.

Jespersen, anlam değişmelerinin kurallarını anlam biliminde henüz bilinmese de kurallarının var olduğunu ve tespit edilmesi gerektiğini söylemiştir (1946: 212). Serper, anlam değişmelerinin kurallarını belirlemede başarısızlığın sebebini, bilgi eksikliği veya bilgilerin üzerinde araştırmaların geniş bir şekilde yayılması olduğunu ifade etmiştir (McMahon 1994: 176). Bilgi eksikliği, kelimelerin anlamlarıyla ilgili sınırlanamayan verilerden ve baştan beri anlamla ilgili cevaplanamayan sorulardan dolayı ortaya çıkan bir durumdur. Araştırmacılar anlam değişmelerini çeşitli yönlerden inceleyerek anlam değişmelerinin sebeplerini ve biçimlerini tespit etmeye çalışmışlardır.

2.2. ANLAM DEğİŞMELERİNİN SEBEPLERİ

Anlam değişmelerinin sebepleri incelendiği alandan hareketle tespit edilmeye çalışılmıştır. Vendreys sebepleri, *psikolojik* ve *sosyal* (2014: 272); Karaağaç, *yer* (coğrafya), *zaman* (tarih) ve *eksik öğrenme* (çocuklara verilen ana dili eğitimi) (2016: 541-542); Enīs, *kullanım* ve *ihtiyaç* (1976: 134- 151); ‘Umar (1998: 237-242), *ihtiyaç, toplumsal ve kültürel gelişim, psikolojik ve duygusal durumlar, dilsel bozulma, mecazî değişim, yaratıcılık* başlıklar altında izah etmişlerdir. Meillet anlam değişmelerinin sebeplerini temel ve kapsamlı, *dilsel, tarihsel* ve *sosyal* olmak üzere üç sebep ile açıklamıştır (Ullmann 1975: 154). Bu çalışmada Meillet’in belirlediği sebeplerin yanında kültürel ve psikolojik sebepleri de ekleyerek bu sebeplerden kısaca bahsedilecektir. Ayrıca anlam değişmeleri alıntı kelimelerde de görüldüğü için bazı örnekler Tr.’deki alıntı Ar. kelimelerden verilecektir.

Dilsel sebepler: Dili doğrudan etkileyip anlam değişmesine yol açan sebeplerdir. Mesela, Tr.’de Ar. kökenli *şerha* kelimesi, TS’de “dilim, parça / yara” demektir. Ar.’da bu kelime sadece “dilim, parça” anlamında kullanılır. TS’deki “yara” anlamı ise Ar.’da *şerha* kelimesinin ses açısından yakın olan “yara” anlamında *cerha* kelimesinden kazanılmıştır. Tr.’de *şerha* kelimesinde ses değişmesi yoluyla eşadlılık meydana gelerek Ar. *cerha* kelimesinin anlamını kazanmıştır.

Dilsel sebeplerin altında da alıcı dildeki alıntılama ların anlam değişmesi konusundaki etkisi göz ardı edilmemelidir. *Ek*, *kelime* ve *anlam* temel alıntı biçimlerinin tanımları, *alıntılama* bölümünde açıklanmıştır. Bu bölümde ise bu alıntılama ların dilde anlam değişmesi üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılması için birer örnek verilmiştir.

Ek alıntısı: Tr.’deki *nispet* anlamını veren Ar. -î eki (Ar.’da nispet ya), sadece Ar. kelimelerle kullanılmamaktadır. Bazı Tr. kelimelerle de kullanılmaktadır. Mesela, *altunî* kelimesi, Tr.’de Tr. *altun* (altın) ve Ar. nispet eki -î harfinden oluşur. *Altun* kelimesi Ar. -î eki ile kullanıldığında yeni anlam kazanmış olur.

Kelime alıntısı: Tr.’de Fr. *direkt* kelimesi, “aracısız / doğru olarak, hiçbir yerde durmadan, duraksız, doğruca / doğrudan, doğrudan doğruya” anlamlarında kullanılır. Bu kelime Tr.’ye geçtikten sonra Tr.’de ses olarak ona benzeyen *direk* kelimesinin de anlamlarını kazanmıştır (Türkmen 2009: 972). Tr.’de halk arasında *direk* kelimesi “sütun” anlamının yanında Fr.’dan alıntı *direkt* kelimesinin anlamlarında da kullanılır.

Anlam alıntısı: İng. “balayı” anlamında *honey moon* kelimeleri Tr.’ye çevrilerek Tr.’deki *bal* ve *ay* kelimelerinden oluşan birleşik *balayı* kelimesine yeni anlam kazandırmıştır (Aksan 1962: 216).

Tarihsel sebepler: Tarihte, anlamı etkileyen her alandaki gelişmelerden ve değişmelerden doğan sebeplerdir. Mesela, Ar.’da *seyyâre* سَيَّارَة kelimesi önceden “karavan” anlamında kullanılırdı. Ancak tarihte *otomobil* icat edildikten sonra Araplar *seyyâre* kelimesini “otomobil” anlamında da kullanmaya başlamışlardır. Hatta zamanla Ar.’da *seyyâre* kelimesinin temel anlamı “otomobil” olmuştur. Tr.’de alıntı Ar. kelimelerden örnek verilecek olursa; Ar. *tahtelbahir* kelimesi verilebilir. *Tahtelbahir* Ar.’da “altı” anlamında *tahte* تَحْتْ ve “deniz” anlamında *bahir* (bağır) بَاحِر kelimelerinden oluşur. Ar.’da *tahtelbahir* “denizin altında” anlamında kullanılırken, Türkler Osmanlı Dönemi’nde *denizaltı* icat edilmesiyle birlikte Alm.’dan *unterseeboot* kelimesini çevirerek Ar. *tahtelbahir* kelimelerini bu anlamda

kullanmışlardır (Aksan 1962: 218). Sonuç olarak bu durum Tr.’deki alıntı Ar. *tahtelbahir* kelimelerinin yeni anlamlar kazanmalarına sebep olmuştur.

Kültürel Sebepler: Kültürel etkileşimden ve değişimlerde doğan sebeplerdir. Mesela, Tr.’de Ar. kökenli *sürre* (şurre *صُرَّة*) kelimesi TS’de “Osmanlı padişahlarının her yıl Mekke ve Medine’ye gönderdikleri para ve armağanlar” demektir. Ar.’da ise “bohça / para koymak için küçük torba, kese” anlamlarında kullanılır. Bu kelime Osmanlı kültüründe gelişen bu durumdan dolayı *şurre* kelimesinin yeni anlam kazanmasına neden olmuştur.

Sosyal Sebepler: Toplumsal farklılıklardan, değişimlerden ve ihtiyaçlardan kaynaklanan sebepler. Mesela, Araplar Müslüman olduktan sonra, İslam’daki temel kavramları ve kuralları anlatmak üzere Ar. kelimeleri kullanarak kelimelerin anlam değişimine uğramalarına neden olmuştur. “Ziyaret etmek, gitmek” anlamındaki *hacc* *حَجَّ* kelimesi gibi. İslam’dan sonra Araplar bu kelimeyi “İslam’ın beş şartından biri olan, Kabe’ye gidip yapılan ibadet” anlamında kullanmaya başlamıştır.

Psikolojik Sebepler: İnsanların ruh hallerinden ve duygularından dolayı gerçekleşen anlam değişimleri. Mesela, korku duygusundan dolayı Türkler TS’de “dinî inanışa göre duyularla kavranamayan, insanlar gibi irade ve anlama yeteneğine sahip, ilahi emirlere uymakla yükümlü tutulan yaratık” anlamında kullanılan *cin* kelimesi yerine “üç harfli” ifadesini kullanırlar. Zamanla *üç harfli* ifadesi *cin* kelimesinin anlamını kazanmasına sebep olmuştur.

2.3. ANLAM DEĞİŞMELERİNİN BİÇİMLERİ

Önceki bölümlerde bahsedildiği üzere, anlam değişimleri ile ilgili elde edilen verilerin çok olması tüm anlam biçimlerini bilmeyi mümkün olmayan bir duruma getirmektedir. Ancak dil bilimcilerce bu konu uzun zamandır araştırılarak anlam değişimlerinin çoğu biçimlerinin tespit edebildiğini söylemek mümkündür. Bu biçimlerden bazıları için örnek olarak şunlar verilebilir: Stern, *mübadele etme*, *örnekseme*, *kısaltma*, *nakletme*, *yeterlilik*, *değişim* ve *adlandırma* (1931: 165); Bloomfield, *anlam genişlemesi*, *anlam daralması*, *eğretilme*, *metonomi*, *mecazlaşma*, *mübalağa*, *litot* (değersizleştirici yapılar), *anlam kötüleşmesi* ve

anlam iyileşmesi (1933: 426-427) ve Ullmann *anlam genişlemesi, anlam daralması, başka anlama geçiş, eğretilme, metonimi, kısaltma ve halk etimolojisi* (1975: 154-181).

Tespit edilen anlam biçimlerinin arasında hem var olan ortak biçimler hem de farklı açıdan incelenmiş ayrıntılı biçimler ele alınmıştır. Bizim çalışmamızda ise Tr.’deki Ar. kelimeler anlam değişmelerinin temeli olan, *anlam genişlemesi, anlam daralması ve başka anlama geçiş* tasnifi altında üç başlıkta incelenmiştir. Bu nedenle temel alınan üç tasnif biçimi kısaca şu şekilde açıklanmıştır:

Anlam genişlemesi: “Bir gösterge, başlangıçta bir nesnenin, bir varlığın, bir eylemin bir bölümünü ya da türünü anlatırken zamanla onların bütünü anlatır duruma gelmişse bu olaydan söz edilir.” (Aksan 2016: 114). “Bir kavramı gösteren sözcüğün yeni kavramlar kazanması, böylelikle kavram alanının genişlemesi.” (Hengirmen 1999: 30). Anlam genişlemesi bu tanımlara göre kelime anlamlarının alanının daha geniş olması veya kelimenin asıl anlamının yanında yeni anlam kazanması demektir.

Dilde *eğretilme, metonimi ve mecazlaştırma* gibi dilsel üsluplar kullanıldıkça zamanla anlam genişlemesiyle sonuçlanabilir. Mesela, Tr.’de *yumuşak* kelimesi *metonimi* olarak uyumlu insanları nitelendirerek “uyumlu” anlamını kazanmıştır. Ayrıca dilde birbirlerine anlam açısından yakın olan kelimeler zamanla diğer kelimelerden birinin anlamlarını kazanarak anlam genişlemesine uğrayabilir (Vendryes 2014: 259). Mesela, Tr.’de Ar. *cerahat* kelimesi, Ar.’da “yara / cerrahlık” anlamlarında kullanılır. Tr.’de bu kelimenin anlamı genişleyerek aynı alanda kullanılan “irin” kelimesi için de kullanılmıştır.

Anlam daralması: “Bir göstergenin önceden anlattığı nesne ya da devinimin ancak bir bölümünü, bir türünü anlatır duruma gelmesidir.” (Aksan 2016: 114). “Kelimenin genel anlamdan özel anlama geçişi.” (Vendryes 2014: 256). Anlam daralması, bir kelimenin anlam alanının daralmasıyla gerçekleşmektedir. İnsanlar bir şeyi anlatırken karşı tarafın onları anlayacaklarına inanarak, ayrıntıya girmeden genel anlamda bir kelimeyi özel anlamda kullanabilirler. Bu durum zamanla anlam daralmasıyla sonuçlanabilir (Vendryes 2014 :257).

Ayrıca dilde insanların kelimelere kendi alanlarına göre anlam vermesi de kelimeleri anlam daralmasına uğratmış olur (Vendryes 2014: 258). Örneğin *Operasyon* kelimesi polis için ayrı doktor için ayrı anlamda kullanılır (Breal 1900: 286).

Başka anlama geçiş: “Bir göstergenin kimi zaman, başlangıçtaki anlamından bütün bütün uzaklaşarak farklı bir anlamı yansıtır duruma gelmesi.” (Aksan 2016: 112). “Kelimenin değeri farklı olmayan ve genelleme veya özelleştirme açısından farklılık göstermeyen iki anlam arasındaki geçiş.” (Vendryes 2014: 256). Başka bir deyişle *başka anlama geçiş, anlam kayması* veya *anlam değişmesi*; bir kelimenin kullanıldığı anlamın yerine başka anlam kazanmasıdır.

Zihinde anlamı yerleşemeyen veya tamamen anlaşılamayan kelimelerin, başka anlamlarda kullanılması, kelimenin o başka anlama geçmesine sebep olabilir (Vendryes 2014: 260). Ayrıca, bazen insanlar kelimeleri bilinçli bir şekilde başka anlamda kullanarak başka anlama geçmelerine yol açabilir, *eğretilme, metonimi, mecazlaştırma* ve *örtmeceler*'deki gibi (Vendryes 2014: 260).

3. BÖLÜM: ALINTILAMA

3.1. ALINTILAMA KAVRAMI

İnsanlar arasında iletişimin temel aracı olan ve insanların sürekli değişen düşüncelerini ifade eden dilin, zamanla değişmesi veya başka dillere intikal etmesi kaçınılmaz bir durumdur. Diller arasındaki bu geçişler, dilin canlılığını gösterir ve aynı zamanda dilleri zenginleştirir. Bir dilin başka dilden unsur almasına *alıntılama*, *ödüünçleme* veya *kopyalama* denir. Önceden bu terimlerin yerine *dillerin karışması* (mixing of languages) tabiri kullanılmıştır (McMahon 1994:200).

Haugen, diller arasındaki alıntılamalarda, kaynak dilin haberi ve rızası olmadan alınıp, alan dilin aldığı geri iade etme yükümlülüğü olmamasını *çalmak* veya *benimseme* olarak ifade etmiştir. Ancak *çalmak* ve *benimseme* terimlerine nazaran *ödüünçleme* terimini daha mantıklı bulduğundan *ödüünçleme* terimini kullanmayı tercih etmiştir (1950: 211). Haugen bu konuda *ödüünçleme* teriminin dil bilimsel bir terim olarak kullanılmaya karar verilmesinin *ödüünçleme* teriminin içerdiği “geri verilmek şartıyla” asıl anlamının göz ardı edilerek benimsenebildiğini söylemiştir (1950: 212).

Ödüünç kelimesi TS’de “ileride geri verilmek veya alınmak şartıyla alınan veya verilen (şey)” anlamındadır. Bu mana da bakıldığında ödüünçlemenin şartlarının başka dilden alınan dilsel unsurlar veya anlamlara geçerli olmadığı açıkça görülebilir. Dolayısıyla dil bilimciler *ödüünçleme* yerine başka terimler kullanmayı tercih etmişlerdir. Mesela, Johanson *kopyalama* terimini dilin gerçeğini daha iyi yansıttığı için önermiştir (Demir 2003: 39). Bazı dilbilimciler ise *alıntılama* terimi “geri verilme” anlamını taşımadığı için onu uygun görmüşlerdir. Bizim çalışmamızda ise *alıntılama* terimi kullanılmıştır.

3.2. ALINTILAMANIN BİÇİMLERİ

Bir dil başka dilden, ses, ek, kelime, anlam ve söz dizimi alabilir. Bunları alıntılama sıklığına göre sıralarsak ilk başta kelimelerin en sonda ise söz diziminin yer aldığı söylenebilir.

Kelimelerden daha çok; isimler, yer isimleri, selamlaşmada kullanılan ifadeler ve argo kelimeler alıntılanır (Fantini 1985: 152). Söz dizimini alıntulamak ise kolayca gerçekleşen bir durum değildir (Romaine 1995: 64). Başka bir dilden söz dizimi alabilmek için o dilin yoğun etkisi altında kalınmalıdır.

Kelime alıntısı, bir dilden başka dile, “kelime” alınması demektir. Diller arasında en yaygın, kolay ve hızlı alıntılama sürecinin kelime alıntısında olduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışmada kelime alıntısı biçimi üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada incelenen tüm alıntı Ar. kelimeler bu alana örnek olarak verilebilir.

Ses alıntısı, bir dilden başka dile, “ses” alınması demektir. Mesela, Tr.’de Fr.’dan *jeton* kelimesindeki /j/ sesi alıntı kelimelerle beraber geçip zamanla Tr. alfabesinde yer almıştır. Ek alıntısı ise aynı şekilde başka dilden “ek” alınması olarak açıklanabilir. Tr.’de Ar. *-iyet* nispet eki (Tr. otlak + Ar. iye> otlakiye) ve Ar. lehçelerinde *-ci* Tr. eki gibi (Ar. müşkil + Tr. ci> meşkelci).

Anlam alıntısı, bir dilden başka dile, “anlam” geçmesi demektir. Anlam alıntısında, başka dilden alıcı dile herhangi bir dilsel unsur alınmadan, ifade edilmek istenilen düşünce (anlam) alıcı diliyle çevrilerek dile getirilir. Aksan, çeviri yoluyla en çok “birleşik kelime, deyim ve çeşitli kelimelerden bir araya gelen kalıplaşmış sözler gibi çok üyeli unsurlar”ın anlam alıntısına uğradığını söylemiştir (1962: 215). Anlam alıntısına şu örnek verilebilir, Tr.’de *maden suyu* tamlaması Fr. *Eau minerale*’den çevrilerek Tr.’ye aktarılmıştır (Aksan 1962: 218).

Katamba, alıntılarını geçme şekline göre *doğrudan* ve *doğrudan olmayan* olmak üzere ikiye ayırmıştır (2005: 133). Doğrudan alıntılar bir dilden başka dil aracılığı olmadan diğer dile geçen alıntılamalardır. Mesela Ar.’dan doğrudan Tr.’ye geçen kelimeler gibi. Doğrudan olmayan alıntılamalarda ise alıntılar orijinal dilden değil başka dilden geçer. Far. kanalıyla Tr.’ye geçen Ar. kelimeler gibi. Genellikle bir dilden doğrudan başka dile geçen alıntılarının üzerindeki değişiklikler, ses veya anlam açısından daha az olur.

Genelde alıntılar özelde ise alıntı kelimeler alıcı dildeki yaşadıkları değişiklik açısından ikiye ayrılabilir (McMahon 1994: 204, Fantini 1985:146). Bunlardan birincisi anlamı ve sesi değişmeden alıntılanan yani asıl özelliklerini koruyan kelimelerdir. İkincisi ise, alıcı dile göre uyarlanmış alıntı kelimelerdir. Aksan birinci bölümdeki kelimeleri *yerleşmemiş yabancı sözcükler*, ikinci bölümdeki kelimeleri ise *yerleşmiş yabancı sözcükler* olarak adlandırmıştır (2018: 73). Ar.'da ise sırayla *daḥīl* (Ar.'ya girmiş) ve *mu'rreb* (Arapçalaşmış) olarak adlandırılır. Bloomfield, değişiklik açısından alıntı kelimeleri üçe ayırmıştır: Birincisi, sesini koruyan kelimeler, ikincisi alıcı dile göre kısmen uyarlanmış kelimeler ve üçüncüsü tamamen alıcı dile entegre olmuş ve alıcı dilde yabancı olduğu bilinmeyen kelimeler (Andrews 1999: 9).

3.3. ALINTILAMANIN SEBEPLERİ

Alıntılamanın temel sebepleri; *ihtiyaç*, *prestij* ve *iki dillik* olmak üzere üç ana başlık altında açıklanabilir. *İhtiyaç* sebebi, alıcı dildeki eksiklik ile ilgili bir durumdur. İnsanın ifade etmek istediği düşüncelerin ana diliyle açıklanmasında eksiklik hissedildiği anda başka dile başvurulabilir. Veya ana dilde kullanılan ifadelerin gücünün artık düşük olduğu fark edildiğinde başka dilden daha güçlü ifadeler kullanılmaya çalışılır. Dildeki eksikler sosyal, kültürel, ekonomik vs. gelişmelerden dolayı meydana gelebilir. Dolayısıyla bu eksikler bazen kelime türetmekle bazen de başka dilden alıntılarla tamamlanabilir. Mesela, Türkler İslam'ı kabul ettikten sonra İslam'daki kuralları, sınırları ve ibadetleri vb. ifade edecek kelimeler Tr.'de bulunamayınca Ar.'dan alıntılar yapmıştır. Aynı şekilde Arapların da eskiden Araplarda bulunmayan eşyaların adlarını, Farslardan ve Yunanlılardan alıntılıdığı bilinir (Enîs 1976: 149).

Alıntılamanın diğer sebeplerinden biri de *prestij*'dir. İnsanlar genelde konuşurken veya yazarken yabancı alıntıları kullandığında kendileri o dili bilmese de daha öz güvenli ve mutlu hissederler. Aynı zamanda karşı taraf bazen o alıntı kelimeler sayesinde daha çok etkilenebilir. Bunun sebepleri, bazen kullanılan yabancı dile bağlı olabilir. Bazı diller dünyada güçlü ve gelişmiş ülkelerde kullanıldığı için o dilin kullanılması daha az gelişmiş

lkelerdekilere cazip gelir. Günümüzde konuşurken ara ara İng. kelimeleri kullanmak gibi. Bazı durumlarda ise bilim, felsefe veya edebiyat alanlarında zengin olan dillerden alıntı yapmak alıntı yapana daha çok itibar verir. Dolayısıyla alıntılamların bazen saygınlık kazandırdığı söylenbilir. Türk dili tarihinde de Türklerin, Kur'an'ın dilinin Ar. olması ve o zamanda milletler arasında Arapların bilim ve edebiyat açısından üstün bir yere sahip olması, Ar.'dan alıntı yapmalarına temel gerekçe olarak gösterilebilir.

İki dili konuşan insanlara *iki dilli* denir. İki dillik, eğitim, evlilik, g, savaş, kültürel ve coğrafi yakınlık gibi sebeplerden dolayı meydana gelir. İki dili konuşan insanlar zihinlerindeki ifade ederken ihtiyaç duydukları zaman iki seçeneğe sahip olabilirler; bunlardan birincisi bildiği ikinci dilden alıntılararak, ikincisi ise çevirerek ifade etmektir. Genelde doğrudan kelime, cümle vb. alıntı yapmak bilinçli olur. Anlamı çevirerek alıntı yapmak ise çoğu zaman bilinçsizce gerçekleşir. Her iki durumda bir dilden başka bir dile dilsel unsurların aktarılması açısından önemlidir.

Bizim alımamızdaki Ar.'dan Tr.'ye yapılan alıntılamların temel sebeplerinden biri, dindir. Türk dil tarihinde Arapların Bulgarlarla ilk karılamasından sonra Ar.'nın Tr. zerinde etkisinin baladığı bilinmektedir. O zamanda "Türk Őiveleri karakterini taşıyan her bir mezar taında, Arap dili tesiri açıkça göze çarpmaktadır. Hatta, uva dili karakterini taıyanlarda bile bu tesir görülür." (Caferoğlu 1984: 99). Türkler İslam'ı din olarak kabul ettikten sonra Tr.'ye Ar. kelimelerin geii hızlanmıştır. Sonradan sosyal ve kültürel sebepler de Tr. ve Ar. arasındaki alıntılamlarda önemli rol oynamıştır.

4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. BAŞKA ANLAMA GEÇİŞ

abdülleziz (ḥabb+ lezīz / حَبَّبَ + لَذِيذ)

TS’de “Akdeniz bölgesinde ve Afrika’da yetişen, çok yıllık, yumrulu ve otsu bir bitki / bu bitkinin yemiş olarak yenilen, tatlı ve yağlı ürünü” demektir. Ar.’da *ḥabb* “taneler” *lezīz* ise “lezzetli” demek ve *ḥabb lezīz* “lezzetli taneler” anlamını ifade eder. Bu iki kelime Tr.’ye geçtikten sonra bir kelime olarak kullanılıp anlamı değişmiştir. *Ḥabb lezīz* Tr.’de sesçe daha yaygın olan *abdülleziz* kelimesi ile birleştirilip *yerlileştirme* yoluyla yer almıştır (Akalin 2014: 835).

abide (ābide / أَبْدِه)

TS’de “anıt” demektir. Ar.’da ise “uzun zaman dillerde destan kalan dâhiye, bela ve şaşılacak olay” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

acaba (‘acebā / عَجَبَا)

TS’de “şüphe / merak, kararsızlık veya kuşku anlatan bir söz, acep” demektir. Bu kelime Ar.’da ise “taaccüp ettiren ve şaşırtıcı olaylara denir”. Tr.’deki anlamlar Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelimenin anlamı Tr.’ye geçtikten sonra değişmiştir.

acar (‘acar / عَجَر)

TS’de “atılğan / güçlü ve becerikli, çevik, enerjik / yeni) demektir. Ar.’da ise “şişman ve sert adam / karnı büyük adam / sert nesne” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’ye geçtikten sonra değişmiştir.

acayip (‘acā’ib / عَجَائِب)

TS'de “garip, tuhaf / şaşma anlatan bir söz” demektir. Ar.'da bu kelime 'acīb عَجِيب kelimesinin çoğuludur. Ar.'da 'acā'ib “tuhafklar, garipler” demektir. Bu kelime Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır. Ayrıca “şaşma anlatan bir söz” anlamını kazanmasıyla Tr.'de anlamı genişlemiştir.

acem (‘acem / عَجَم)

TS'de “İranlı / İran ülkesi / klasik Türk müziğinde mi notasına yakın bir perde” demektir. Ar.'da bu kelime çoğul olarak “Arap olmayanlar” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'ye geçtikten sonra değişmiştir.

acemi (‘acemī / عَجَمِي)

TS'de “bir işin yabancıları olan / mesleğinde yeni olan / saraya yeni alınmış cariye” demektir. Ar.'da ise “Arap olmayan / Arapça bilmeyen” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

acep (‘aceb / عَجَب)

TS'de “acaba” demektir. Ar.'da ise “tuhaflık” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.'de zarf olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

adam (ādem / آدَم)

TS'de “insan / erkek kişi / birinin yanında bulunan ve işini yapan kimse / iyi huylu, güvenilir kimse / bir alanı benimseyen kimse / eş, koca” demektir. Ar.'da ise “kara olan kimse / İslam'da dünyaya ilk gelen insanın ve peygamberin adı” demektir. *Ādem* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

ademimerkeziyet (‘adem+ merkeziyyet / عَدَم مَرْكَزِيَّة)

TS'de “yerinden yönetim” demektir. Ar.'da ise 'adem “yokluk” merkeziyyet “işin tek bir merkezde toplanması” demektir. Ar.'da 'adem merkeziyyet “merkeziyetsizlik” anlamında

kullanılır. Ar.’da “yerinden yönetim” için *ḥukūme maḥalliyye* مُحَلِّيَّة (yerel hükümet) terimi kullanılır. Bu anlam olayı, olguyu yokluk ile değil durum ile ifade etmeye dönüşmüştür. *‘Adem merkeziyyet* tamlaması Tr.’ye geçtikten sonra bir kelime olarak kullanılıp yeni anlam kazanmıştır.

âdeta (‘ādeta / عَادَتَا)

TS’de “hemen hemen, sanki” demektir. Ar.’da ise “genelde” anlamındadır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

adi (‘ādī / عَادِي)

TS’de “değersiz, kötü / aşağılık / bayağı” demektir. Ar.’da ise “normal” anlamındadır. Tr.’de bu kelimenin anlamı değişmiştir.

ağda (‘aḳīde / عَقِيدَة)

TS’de “kaynatılarak çok koyu ve yapışkan bir macun durumuna getirilen pekmez veya limonlu şeker eriyiği / şekerle yapılan ürünlerin hazırlanması veya beklemesi sırasında şekerin ulaştığı koyuluk” demektir. Ar.’da ise “inanç” demektir. Fakat halk ağzında “şekerle yapılan yapışkan ve macun kıvamında şeker eriyiği” anlamı da kullanılmaktadır. *‘Aḳīde* kelimesi *‘akede* “bağladı” kökünden türetilmiştir. Reinhart Ar. sözlüğünde *‘akede’l ḥalāve* (ḥalāve: şeker) “suyu şeker katarak hazırladı” anlamına geldiğini yazmıştır. *‘Aḳīde* kelimesi diğer Ar. sözlüklerde bulunmasa da şeker ile bağlantısı olduğu *‘akede’l ḥalāve* عَقَدَ الْحَلَاوَة ifadesinden anlaşılabilir. KT’de *ağda* kelimesinin kökeninin Ar. olduğu yazılmamıştır. Ayrıca kelime telaffuzunun *‘aḳīde* olmasının yanlış olduğu belirtilmiştir.

ağnam (ağnām / أَغْنَام)

TS’de “sayım vergisi” demektir. Ar.’da *ağnām* kelimesin *ganem* kelimesinin çoğuludur. *Ağnām* Ar.’da “koyunlar” demektir. Tr.’de bu kelimenin anlamı değişmiştir.

ahi (aḥī / أَحِي)

TS'de “kardeş / Ahilik ocağından olan kimse” demektir. Ar.'da ise “benim kardeşim” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

ahize (āḥīze / أَخَذَهُ)

TS'de “telefonda seslerin duyulduğu ve iletildiği parça” demektir. Ar.'da dişil olarak “alan” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'ye geçtikten sonra değişmiştir.

ahlakiyat (ahlāḳīyyāt / أَخْلَاقِيَّات)

TS'de “töre bilimi” demektir. Ar.'da ise “törelere / ilkeler” demektir. *Töre bilimi* Ar.'da *‘Ilm’ul Ahlāk* عِلْمُ الْأَخْلَاق (ilmiahlak) olarak ifade edilir. Tr.'de bu kelimenin anlamı değişmiştir.

aidat (‘a’idāt / عَائِدَات)

TS'de “bir hizmet karşılığı sürekli ve düzenli ödenen para / ödenti / kesenek” demektir. Ar.'da ise “gelirler” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'ye geçtikten sonra değişmiştir.

akaret (‘aḳāret / عَقَارَات)

TS'de “akar” demektir. Ar.'da *‘aḳār* ve *‘aḳāret* kelimesi, *‘aḳare* عَقَرَ kökünden türetilir. Ancak *‘aḳāret* kelimesi “kısır olmak” *‘aḳār* ise Tr.'deki gibi “ev, dükkân, arazi vb. mülk” demektir. *‘Aḳāret* kelimesi Tr.'de *‘aḳār* kelimesine benzetilerek kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

akliye (‘aḳliyye + عَقْلِيَّة)

TS'de “akıl hastalıkları ile ilgili hekimlik kolu veya hastane bölümü / akılcılık (rasyonalizm)” demektir. Ar.'da “akıl ile ilgili, akılsal” anlamında olan *‘aḳliyye* kelimesi *‘aḳl* kelimesine mensuptur. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

ala (a‘lā / أَعْلَى)

TS’de “iyi, pekiyi, daniska”, Ar.’da “daha yüksek / yükseltti / çıktı / bir şeyin başı” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

alelîtlak (‘alā’l-iṭlāk / عَلَى الإِطْلَاق)

TS’de “genel olarak” demektir. Ar.’da ise (harfi cer) ‘alā “üzerinde, üstünde”, itlāk “salmak, bırakmak” demektir. Ar.’da ‘alā’l-iṭlāk “hiç / istisnasız” demektir. ‘Alā’l-iṭlāk ifadesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

aleyh (‘aleyh / عَلَيْهِ)

TS’de “bir şeyin veya bir kimsenin karşısında olma, leh karşıtı”, Ar.’da “onun üzerine” demektir. Ar.’da ‘aleyh kelimesi (harfi cer) ‘alā “üzerinde, üzerine” ve (iyelik eki) h “onun” anlamını vermektedir. Tr.’deki “aleyhime, aleyhimize vb.” kullanımlardaki gibi ‘aleyh kelimesindeki “onun” zamirinin anlamı kaybolup kelimenin bir harfi olarak kullanılmıştır. ‘aleyh ifadesi Tr.’de Ar.’dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

ama (ammā / أَمَّا)

TS’de “lâkin / bir yargıyı veya bir buyruğu pekiştirmek için de kullanılan bir söz / bazen dikkati çekmek için cümlenin sonuna getirilen bir söz” demektir. Ar.’da ammā “şart, açıklama ve tekit edatıdır”. Örneğin, Tr.’de “*markete gitti ama süt almadı*” cümlesindeki gibi Ar.’da kullanılmamaktadır. Ar.’da “*münafık gibi görmedim. Amma sözü güzel, amma fiili çirkindir*” şeklinde kullanılır. Amma edatının anlamı Tr.’de değişmiştir.

aman (amān / أَمَان)

TS’de aman kelimesi ünlem görevinde “yardım veya bir suçun bağışlanmasının istenildiğini anlatan bir söz / öfke, rica şaşma veya çok beğenmeyi anlatan bir söz / dikkat çekmek için kullanılan bir söz” demektir. Tr.’de bu çeşitli anlamlara sahip olan aman kelimesi, Ar.’da “güven” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

anane (‘an‘ane / عِنَانَة)

TS’de “gelenek” demektir. Ar.’da ise “hemzeyi ‘ayın’ harfi olarak okumak / bir metni birine isnat etmek için metnin sahibinin adından önce ‘an عَن’ harfini kullanmak, hadislerdeki gibi” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir

anasıl (‘anaşl / عَن أَصْل)

TS’de “kökten, asıl olarak, esaslı bir biçimde” anlamında olan bu kelime Ar.’da ‘an harfinden (harfi cer) ve aşl kelimesinden oluşmaktadır. Ar.’da ‘an harfinin çeşitli anlamları vardır; “hakkında / üzerinde” gibi. Ayrıca cümlede yerine göre anlam kazanır. Aşl kelimesi ise “kök, esas” demektir. Ar.’da ‘anaşl tabiri, “bir şeyin aslı, kökü hakkında” anlamında kullanılır. عَن أَصْلِ الْمَرَضِ (hastalığın kökü hakkında) cümlesindeki gibi. Ar.’da ‘anaşl tabiri, Tr.’deki gibi “asıl olarak” anlamında kullanılmamaktadır. Dolayısıyla anlam değişmesine uğramıştır.

ani (ānī / أَنِي)

TS’de “ansızın, birdenbire” anlamında olan bu kelime Ar.’da “hemen, şimdilik” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir

aptal (abdāl / أَبْدَال)

TS’de “zekâsı pek gelişmemiş, zekâ yoksunu, alık, ahmak, alık salık / küçümseme ve azarlama bildiren bir seslenme sözü” demektir. Abdāl kelimesi Ar.’da bedel, bidl, bedl kelimelerin çoğuludur. Bedel “yedek / karşılık” ve “kendini dünyadan çekip sadece ibadete veren Allah’ın zahit kullarından kimse” anlamındadır. Bu Allah’ın evliya kullarına ebdāl denir. Çünkü onlardan biri ölürse Allah onun yerine bedel kılar diye inanılır. Abdāl kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir. Ayrıca Ar.’da çoğulken Tr.’de tekil olarak kullanılmıştır.

arbede (‘arbede / عَرَبْدَه)

TS’de “çatışma, patırtı” demektir. Ar.’da “kötü ahlak, ahlaksızlık” anlamındadır⁴. Bu kelime Ar.’da “çatışma, patırtı” anlamında kullanılmamaktadır.

ardiye (arđiyye / أَرْضِيَّة)

TS’de “evlerde kullanılmayan, saklanması gereken eşyaların konulduğu bölüm / genellikle ticaret eşyasının saklandığı yer, depo / böyle bir yerde saklanılan eşya için ödenen ücret” demektir. Ar.’da *arđiyye* kelimesi *arż* kelimesine mensuptur. *Arđiyye* Ar.’da “yer, zemin / belli sürede arazide çalışana verilen ücret” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’ye geçtikten sonra değişmiştir.

arıza (‘āriza / عَارِضَةٌ)

TS’de “aksama, aksaklık, bozulma / engebe / bir notanın sesini yarım ton yükseltmek, alçaltmak veya eski durumuna getirmek için notanın soluna konulan diyez, bemol ve bekar işaretlerinin ortak adı” demektir. Ar.’da ise “yanak / ağzın sonundaki diş / manken” demektir. Tr.’de ‘*ariza* kelimesi, Ar. “karşı çıktı” anlamındaki ‘*āraza* عَارِضَةٌ kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.’da Tr.’deki anlamlarda kullanılmamaktadır. ‘*Āriza* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

arziyat (arziyyāt / أَرْضِيَّات)

TS’de “yer bilimi” anlamında olan bu kelime Ar.’da “böcek gruplarından biri” demektir. KA sözlüğünde bu kelime “Osmanlı Türkçesi’nde türetilmiştir” diye yazılmaktadır. *Arziyyāt* kelimesi Ar.’da “yer bilimi” anlamında kullanılmamaktadır.

⁴ ‘*Arbede* kelimesi Ar. sözlüklerden “çatışma, pırtırtı” anlamı sadece Reinhart’ın SDA sözlüğünde bulunmuştur. AK’de bu kelimeye “çatışma” anlamına yakın “cenk ve savaş ve seyyi’ü’l-hulk” anlamları verilmiştir. “Cenk ve savaş” anlamı ise Ar. sözlüklerde bulunmamaktadır.

asabiye (‘aşabiyye / عَصَبِيَّة)

TS’de “sinir bilimi / sinir hastalıkları ile ilgili hastane bölümü” demektir. Ar.’da ise “savunmak / baba tarafından akrabalar /sinirlenmek” anlamındadır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

aspur (‘uşfur / عَصْفُور)

TS’de “yalancı safran” anlamında olan bu kelime, sözlükteki transkripsiyonuna göre Ar.’da “kuş” anlamındadır. “Yalancı safran”a Ar.’da ‘uşfur عَصْفُور denir. TS’de bu kelimenin transkripsiyonunun yanlış yazıldığı değerlendirilmektedir.

aşır (‘aşr / عَشْر)

TS’de “bir dinî tören sırasında veya cemaatle namaz kılınıp dua edildikten sonra okunan Kur’an ayetleri” demektir. Ar.’da ise ‘aşr kelimesi, “almak / bir şey ona tamamlamak / dokuzdan sonra gelen sayı, on” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

avrat (‘avret / عَوْرَت)

TS’de “kadın, karı, eş” demektir. Ar.’da ise “kusur / pusulanacak yer / İslam’da kadın ve erkek vücudunda görülmemesi gereken yerler” anlamındadır. Şemsettin Sami KT’de “kadın / karı” anlamları “lisan-ı edebiden bihakkın defolunup tekellümden dahi ref’i elzemdir” diye yazmıştır. Bazı araştırmacılar bu kelimenin Eski Türkçede ve özellikle *Dîvânü Lugâti’t-Türk*’te “kadın” anlamında kullanılan *uragut* kelimesinin ses değişikliğine uğrayarak *uravut>uravat>urvat>arvat* “avrat” şeklinde kullanıldığını savunmaktadırlar (Güner 2013: 2663).

ayal (‘iyāl / عِيَال)

TS’de “karı, eş” anlamında olan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “ev bark, çoluk çocuk” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil görevinde ve Ar.’dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

ayyar (‘ayyar / عَيَّار)

TS’de “dolandırıcı” demektir. Ar.’da ise “hareketli, zeki çok gezen adam / nefesine hâkim olamayan adam / arslan” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

ayyaş (‘ayyāş / عَيَّاش)

TS’de “içkiye düşkün, içkici” demektir. Ar.’da bu kelime ‘āi’ş عَائِش “güzel ve rahat hayat yaşayan” anlamında olan kelimenin mübalağasını ifade eder. Tr.’de bu kelime, Ar. ‘āi’ş kelimesinden türetilen ‘ayyāş kelimesinin anlamından hareketle “içkiye düşkün, içkici” anlamını kazanmıştır. ‘Ayyāş kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

azap (‘azab / عَزَاب)

TS’de “Anadolu’nun birçok bölgesinde çiftlik uşağı / yeniçeriler zamanında gereklikçe sancaklardaki gençlerden toplanıp ordu ve donanmaya katılan asker” demektir. Ar.’da ise “bekâr / ailesiz olan” demektir.⁵ ‘Azab kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

azimet (‘azīmet / عَزِيمَت)

TS’de “gidiş” demektir. Ar.’da ise “irade, sabır / kesin karar vermek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

aziziye (‘azīziyye / عَزِيزِيَّة)

⁵ Ar. Reinhart SDA sözlüğünde ‘azab kelimesinin anlamları arasında Tr.’deki “asker” anlamına yakın “ordu / vatan bekçisi” anlamları vardır. Ayrıca aynı sözlükte ‘azab kelimesinden türetilen ‘azīb kelimesi, Cezayir’de “kiralanan bir arazidir. Verimi kiralayan ve kiralanan arasında paylaşılır” anlamında olduğu yazılmaktadır. Bu anlam da Tr.’deki “Anadolu’nun birçok bölgesinde çiftlik uşağı” anlamına yakındır. Büyük ihtimalle bu anlam Tr.’den Ar.’ya geçmiştir. Fakat bu sözlükte kelimelerin Ar. resmi veya konuşma dili olup olmadığına dair bir bilgi olmadığı için bu anlam Tr.’den geçtiğini kesin olarak kanıtlayamayız

TS’de “Sultan Abdülaziz’in ve devlet adamlarının giydiği fes” demektir. Ar.’da bu kelime “değerli, kıymetli” anlamındaki ‘azîz kelimesine mensuptur. Ar.’da ‘azîziyye kelimesi isim olarak da kullanılır. Örneğin; Mısır’daki *el-‘Azîz İbnu’l-Mu‘izz* العزیز ابن المَعِزَّ kralın adına mensup olan beş köyün adı olarak verilmiştir. ‘Azîziyye kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanmıştır.

badire (bādire / بَادِرَة)

TS’de “birdenbire ortaya çıkan tehlikeli durum” demektir. Ar.’da ise “hızlı hiddet ve öfkelik / sinirliiyken insandan çıkan hata / işaret” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

bağdadi (bağdādī / بَعْدَادِي)

TS’de “ağaç direkler üzerine çakılmış çitalara sıva vurularak yapılan ‘duvar veya tavan’ / yapılarda kullanılan çita / 0,0501 gram olan ağırlık ölçü birimi” anlamlarında bulunan bu kelime Ar.’da *Bağdād* kelimesine mensuptur. Ar.’da *Bağdād* “Irak’ın başkenti”, *Bağdādī* ise “Bağdād ile ilgili” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

bakir (bākīr / بَاكِر)

TS’de “cinsel ilişkide bulunmamış (erkek) / el değmemiş, kullanılmamış / işlenmemiş (toprak) / eskimemiş, yıpranmamış, yeni” demektir. Ar.’da ise “erken / günün başlangıcı” anlamındadır. KT’de Şemsettin Sami bu kelime “Lügat-i müvellede olup, fasihi bā’nın kesriyle ‘bīkr’dir” diye not yazmıştır. *Bākīr* veya *bākīre* kelimesi Ar.’da “kızıoğlan” anlamında kullanılmamaktadır. Ar.’da bu anlamda *bākīr* kelimesi yerine *bīkr* kelimesi kullanılmaktadır.

bakire (bākīre / بَاكِرَة)

bk. *bakir*.

bazen (ba‘zen / بَعْضًا)

TS’de “ara sıra, kimileyin” demektir. Ar.’da ise “birtakım, bazı” demektir. *Ba’zen* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

bediiyat (bedī’iyyāt / بَدِيعَات)

TS’de “estetik bilimi, güzel sanatlar” anlamında olan bu kelime Ar.’da “bedi ilmine⁶ göre yazılmış kasideler” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

berrak (berrāk / بَرَّاق)

TS’de “aydınlık, açık / duru, temiz” anlamlarında bulunan bu kelime Ar.’da “parlak” demektir. KT’de “duru” anlamı Tr.’ye mahsus olduğu belirtilmiştir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

bevliye (bevliye / بَوْلِيَه)

TS’de “üroloji” demektir. Ar.’da *bevliyye* kelimesi; “idrar” anlamında olan *bevl* بَوْل kelimesine mensuptur. Ar.’da *bevliyye* kelimesi “üroloji” anlamında kullanılmamaktadır.

beyanat (beyānāt / بَيِّنَات)

TS’de “demeç, bildiri” anlamında olan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “bilgiler” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

beynelmilel (beyn + milel / بَيْنَ مِلَل)

TS’de “uluslararası” demektir. Ar.’da ise *beyn* “arasında” ve *milel* “dinler” anlamındadır. Ar.’da *beynelmilel* “dinler arasında” demektir. Bu iki kelime Tr.’de Ar.’dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

⁶ *Bedi İlmi*; “Düzgün ve yerinde söz söyleme usûlünü öğreten belâgat ilminin söz ve mânâ sanatlarından ve süslerinden bahseden bölümü.” (KA).

bez (beyz / بَيْز)

TS'de "içinden geçen kandan veya öz sudan bazı maddeler ayırarak salgı oluşturan organ" demektir. Ar.'da *beyz* "sapmak" demektir. KT'de kelimenin kökü "beyz yani yumurta olsa gerektir" diye yazılmıştır. Ma'rūf ث-Rusāfī de *bez* kelimesinin "Arapça sonu /dat/ sesiyle biten 'beyz' kelimesinden bozmadır" olduğunu belirtmiştir (70: 2015). *Beyz* /dat/ harfi ile yazılsa da Ar.'da "yumurta" demektir. Dolayısıyla bu kelimenin TS'de transkripsiyonunun yanlış yazıldığı farz edilerek *beyz* kelimesinin Tr.'de farklı anlamda kullanıldığı değerlendirilmektedir. Tr.'de *beyz* kelimesi Ar. "yumurta" anlamındaki *beyz* بَيْض kelimesi ile aynı olduğu düşünülmektedir.

bezir (bezz / بَزْر)

TS'de "keten tohumu / bezir yağı", Ar.'da ise "tohumları yere serpmek" demektir. Bu kelime Ar. "tohum" anlamındaki *bizzr* بَزْر kelimesine benzetilerek "keten tohumu / bezir yağı" anlamlarında kullanılmıştır. *Bezz* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

bilahare (bi'l-āhire / بِالْآخِرَةِ)

TS'de "sonra, sonradan, daha sonra, sonraları" demektir. Ar.'da ise *bi* harfinden ve *el-āhiret* kelimesinden oluşan bu ifade, cümle anlamına göre, "ahiret yerine / ahirete vb." demektir. Bu ifadenin Tr.'deki anlamları Ar.'da bulunmamaktadır.

bililtizam (bi'l-iltizām / بِالْإِلتِزَامِ)

TS'de "bile bile, bilerek ve isteyerek" demektir. Ar.'da bu kelime; *bi* harfi ve *iltizām* kelimesinden oluşmaktadır. *İltizām* Ar.'da "bir şey yapmayı üstüne alma" demektir. *Bi'l-iltizām* ifadesinin anlamı Ar.'da kullanıldığı cümleye bağlı kalır. Tr.'deki "bile bile..." anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır.

bilumum (bi'l-'umūm / بِالْعُمُومِ)

TS’de “bütün, hep, kamu” demektir. Ar.’da *bi* harfinden ve *el-‘umūm* kelimesinden oluşan *bi’l-‘umūm* ifadesi “genel olarak” demektir. Örneğin; Ar.’da *قَالَ هَذَا بِالْعُمُومِ* (bunu bil’-‘umūm söyledi) cümlesi “bunu genel olarak söyledi” anlamını ifade eder. Dolayısıyla *bi’l-‘umūm* ifadesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

budala (budalā / بُدَلَا)

Budalā ve *abdāl* kelimeleri *bedīl* kelimesinin çoğuludur. bk. *aptal* (*abdāl*).

cefa (cefā / جَفَا)

TS’de “zulüm” anlamında olan bu kelime Ar.’da “ayrılmak / uzaklaşmak / katı ve kötü davranışlı olmak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

ceffekalem (ceff + kalem / جَفَّ قَلَمٌ)

TS’de “düşünüp taşınmadan, bir çırpıda” demektir. Ar.’da ise *ceffe* “kurudu”, *kalem* “yazmak için kullanılan araç” anlamındadır. *Ceffekalem* ise “kalem kurudu / kalemin mürekkebi kurudu” demektir. Ar.’da *ceffekalem* mecazen “kader çok önceden yazılmış ve artık değişmez / olan oldu” anlamlarında da kullanılır. Tr.’de *ceffekalem* kelimesinin anlamı değişmiştir.

celadet (celādet / جَلَادَتٌ)

TS’de “yiğitlik, kahramanlık” demektir. Ar.’da ise “sabır / sertlik” anlamındadır. Tr.’de *celādet* kelimesinin anlamı değişmiştir.

celāli (celālī / جَلَالِي)

TS’de “ilk olarak Yavuz Sultan Selim döneminde ortaya çıkıp devlete isyan eden Bozoklu Derviş Celāl’in adamlarına ve ondan yana olanlara, sonraları da ortaya çıkan bütün eşkiyaya verilen ad” demektir. Ar.’da ise *celālī* kelimesi *celāl* kelimesine mensuptur. *Celāl* Ar.’da

“ululuk” anlamında kullanılır. *Celālī* kelimesi özel ad dolayısıyla Tr.’de anlam değişmesine uğramıştır.

ceriha (cerīḥa / جَرِيحَة)

TS’de “yara” anlamında olan bu kelime Ar.’da “yaralı kız” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

cereme (cerīme / جَرِيْمَة)

TS’de “başkası tarafından yapılan veya kaza sonucu ortaya çıkan zararı ödeme” demektir. Ar.’da ise “suç” anlamında kullanılır⁷. KT’de TS’deki anlamın “lügat-i müvellede” olduğu belirtilmiştir. Bu kelime Tr.’de anlamı değişmiştir.

cerrah (cerrāḥ / جَرَّاح)

TS’de “ameliyat yapan uzman hekim, hariciyeci, operatör / önemsiz yaraları iyileştiren kimse” demektir. Ar.’da ise “hastalıkları cerahat ile tedavi eden doktor” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

cevir (cevr / جَوْر)

TS’de “eziyet, cefa, üzü” anlamında olan bu kelime Ar.’da “haksızlık, insafsızlık” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

cevval (cevvāl / جَوَّال)

TS’de “davranışları çabuk ve kesin olan” demektir. Ar.’da ise “çok gezen ve dolaşan kişi” anlamındadır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

⁷ Reinhart SDA sözlüğünde kelimenin asıl anlamlarının yanında TS’deki anlam da verilmiştir.

cezve (cezve / جُزْوه)

TS’de “kahve pişirmeye yarayan, saplı, küçük kap” anlamında olan bu kelime Ar.’da “kor” demektir. Ar.’da “kahve pişirmeye yarayan, saplı, küçük kap”a *rekve* denir. er-Rusâfî, Tr.’de *cezve* kelimesinin anlamını şu şekilde kazandığını açıklamıştır; “Onu bahse konu kaba isim olarak vermelerinin sebebi kor ateşin yanında olmasından dolayı olduğu açıktır. Bu adlandırma, Arapların ‘beraber olduğu şeyin adıyla anma’ anlayışındadır.” (41: 2015). *Cezve* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

cinsiyet (cinsiyet / جُنْسِيَّة)

TS’de “bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiye ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik, seks” demektir. Ar.’da ise “uyruk” anlamında kullanılır. Ar.’da cinsliğe *cins* denir. *Cinsiyyet* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

cüruf (curūf / جُرُوف)

TS’de “erime durumundaki madenlerin yüzeyinde toplanan madde, demir boku, dışık / Kaloriferlerden çıkan yanmış kömür artığı” demektir. Ar.’da *curūf* kelimesi *curf* kelimesinin çoğuludur. *Curf* Ar.’da “uçurum / vadi dibinde nehrin veya selin kazdığı çukur / selin yerden sürüklediği toprak, taş, parça vs.” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

çul (cūl / جُول)

TS’de “genellikle kıldan yapılmış kaba dokuma / kıldan veya yünden yapılmış hayvan örtüsü / tekke mensuplarının büründüğü örtü / giyim, giysi” demektir. Ar.’da ise “akıl / hayvan sürüsü / taraf” demektir. *Cūl* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

dağdağa (dağdağa / دَعْدَاغَه)

TS’de “gürültü, patırtı, telaş, karmakarışık durum, sıkıntı” anlamında olan bu kelime Ar.’da “gıdıklamak / hareket ettirmek, etkilemek (duygular)” demektir.⁸Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

dâhiliye (dâhiliyye / دَاخِلِيَّة)

TS’de “devlet yönetiminde iç işleri / vücudun iç hastalıklarıyla ilgili hekimlik kolu, iç hastalıkları” demektir. Ar.’da *dâhiliyye* kelimesi *dâhil* “iç, içinde” anlamındaki kelimesine mensuptur. Ar.’da devlet yönetiminde iç işlerine *şu’un dâhiliyye* شُؤْن دَاخِلِيَّة veya *umūr dâhiliyye* أُمُور دَاخِلِيَّة, iç hastalıklarına *emrāz dâhiliyye* أَمْرَاض دَاخِلِيَّة denir. Yani *dâhiliyye* kelimesi tek olarak TS’deki anlamlarda Ar.’da kullanılmamaktadır. KT’de bu kelime “*umūr dâhiliyye*”den muhtasar olduğu belirtilmiştir. *Dâhiliyye* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

dair (dā’ir / دَائِر)

TS’de “bir konu üzerine olan, üzerine, konusunda, ... ile ilgili, üstüne” anlamında olan bu kelime Ar.’da “dönen” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

daraban (ḍarabān / ضَرَبَان)

TS’de “kalp vuruşu, kalp atışı” anlamında olan bu kelime Ar.’da “vuruş / atış” demektir. Ar.’da “kalp atışı” *ḍarabānu’l-ḳalp*’tir. Bu kelime Tr.’de eksiltme yoluyla “kalp vuruşu” anlamını kazanmıştır.

darbimesel (ḍarb + meṣel / ضَرْب مَثَل)

⁸ SDA sözlüğünde “telaş” anlamı yazılmıştır.

TS'de “atasözü, atalar sözü” demektir. Ar.'da ise *darb* “vurmak”, *meşel* “örnek” demektir. Bu iki kelime Ar.'da yan yana *darb meşel* şeklinde “örnek vermek” anlamında kullanılır. Bu ifade Tr.'de Ar.'dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

darülfünun (dār + funūn / دار فُنُون)

TS'de “üniversite” anlamında olan bu kelime Ar.'da “Güzel Sanatlar Kuruluşu” demektir. Ar.'da *dār* “ev / yurt / kuruluş”, *funūn* “sanatlar” anlamındadır. *Dāru 'l-funūn* tamlamasının anlamı Tr.'de değişmiştir.

debdebe (debdebe / دَبْدَبَة)

TS'de “görkem” demektir. Ar.'da ise “atın yere dokunmaktan gelen ses / gürültü / bebeğin elleri ve dizleri üzerinde sürünmesi” anlamındadır. Ar.'da “görkem” anlamı yoktur. Bu kelime Tr.'de yeni anlam kazanmıştır. KA sözlüğünde bu kelime “Farsça'da ‘şevket ve haşmet’ anlamında kullanılmaktadır” diye yazılmıştır. Dolayısıyla “görkem” anlamı Tr.'ye Far.'dan geçmiş olabilir.

defihacet (def' + hācet / دَفْعُ حَاجَتِ)

TS'de “küçük veya büyük abdest bozma” demektir. Ar.'da *def'* “defetmek”, *hācet* “ihtiyaç” anlamındadır. Ar.'da bu iki kelime *def' hacet* şeklinde “ihtiyaç gidermek” anlamında kullanılır. Bu ifadenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

derz (derz / دَرَزُ)

TS'de “duvar taşlarının veya tuğlalarının harçla doldurulup üzerinden mala çekilerek düzeltilen aralığı.” demektir. Ar.'da ise “dikmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin kökü LN ve KA sözlüklerinde Far. olduğu yazılmıştır. KM sözlüğünde de Far.'dan Ar.'ya geçtiği belirtilmiştir. *Derz* kelimesi Tr.'de farklı anlamda kullanılmaktadır.

devran (devrān / دَوْرَان)

TS’de “dünya / kader, talih / zaman, çağ” demektir. Ar.’da *devrān* kelimesi *devr* تَوْر kelimesinin tesniyesidir (ikili). *Devrān* Ar.’da “iki zaman / iki sıra / iki rol” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

dımışki (dımışķī / دِمَشْقِي)⁹

TS’de “bir tür üzüm” demektir. Ar.’da *dımışķī* kelimesi, *dimaşķ* kelimesine mensuptur. *Dimaşķ* ise “Suriye’nin başkentinin adı” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

dürzü (durzī / دُرْزِي)

TS’de “ağır hakaret ve küfür sözü” anlamında olan bu kelime Ar.’da “durzîlik mezhebine mensup olan” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de özel adın genelleşmesi dolayısıyla değişmiştir.

eçhel (echel / أَجْهَل)

TS’de “çok cahil, çok bilgisiz.” demektir. Ar.’da ise *ef‘al* vezninde olduğu için (cümlede yerine bağlı) “daha cahil / en cahil” anlamını verir. Ar.’da *o eçhel* dedikten sonra kimden daha eçhel olduğu belirtilmelidir. Tr.’de ise KA sözlüğünde verilen “Öyle eçhelsin ki câhiller seni teşhil eder.” Örneğindeki gibi bu kelime tek olarak sıfat görevinde kullanılabilir. *Echel* kelimesi Tr.’de anlam değişmesine uğramıştır.

ecza (eczā’ / أَجْزَاء)

TS’de “canlılardaki rahatsızlıkların bozuklukların ve çeşitli hastalıkların tanısı, önlenmesi veya tedavisi için yararlanılan doğal veya sentez yoluyla hazırlanmış madde / çeşitli

⁹ Kelimenin transkripsiyonunda birinci “ı” harfi yerine “i”, ikinci “ı” harfi yerine “a” harfi yazılmalıdır.

amaçlarla kullanılan kimyasal madde” demektir. Ar.’da *eczā* kelimesi *cuz* جزء kelimesinin çoğuludur. Ar.’da *eczā* “parçalar” demektir. *Eczā* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

efkārimumiye (efkār + ‘umūmiyye)

TS’de “kamuoyu” demektir. Ar.’da *efkār* “düşünceler”, *‘umūmiyye* “genel” anlamındadır. *Efkārimumiye* ise Ar.’da “genel düşünceler” anlamını verir. Bu iki kelimenin Ar. anlamı Tr.’deki anlamıyla uyuşmasına rağmen Ar.’da bu şekilde kullanılmamaktadır. Ar.’da Tr.’de *efkārimumiye*’ye *re* رء *‘ām* عام *رأي* denir. Dolayısıyla bu iki kelime Tr.’de bir kelime olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

eflatun (eflātūn / أَفْلَاتُون)

TS’de “açık mor renk / bu renkte olan” demektir. Ar.’da ise *Eflatun* “Meşhur filozofun adı” olarak bilinir. Ar.’da *Eflatun* veya *Eflatunī* kelimelerin renklerle ilgili anlamları yoktur. Bu kelime Tr.’de farklı anlamda kullanılmaktadır.

eflatuni (eflātūnī / أَفْلَاتُونِي)

Ar.’da *eflātūnī* kelimesi, *eflātūn* kelimesine mensuptur. bk. *eflatun*.

ehem (ehemm / أَهَمَّ)

TS’de “çok önemli” demektir. Ar.’da ise *ef‘al* vezninde olduğu için (cümlede yerine bağlı) “daha önemli / en önemli” anlamını verir. Ar.’da *o ehem* dedikten sonra kimden veya neyden daha önemli olduğu belirtilmelidir. Tr.’de ise KA sözlüğünde verilen “İntizâm-ı umûrumuz için üzerimize bir kethüdâ nasbolunmak ehem olmağın ...” örneğindeki gibi bu kelime mukayese anlamını ifade etmemektedir. *Ehem* kelimesi Tr.’de anlam değişmesine uğramıştır.

ehliyet (ehliyyet / أَهْلِيَّة)

TS’de “sürücü belgesi / ustalık, uzluk” demektir. Ar.’da *ehl* أَهْل kelimesine mensup olan *ehliyyet* kelimesi, “yetkililik” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

elaman (elamān / الأمان)

TS’de “bezginlik ve sızlanma anlatan bir söz” anlamında olan bu kelime Ar.’da “güven” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.¹⁰

eleğimsağma (‘ala’im + semā / علانيم سما)

Tr.’de *alaimisema* ve *eleğimsağma* kelimeleri, Ar.’da aynı kelimedir. bk. *alaimisema*.

elifi (elifi / أَلْفِي)

TS’de “bantlarla süslenmiş” anlamında olan bu kelime Ar.’da *elif* “elif harfi” kelimesine mensuptur. Ar.’da *elifi* kelimesi “bantlarla süslenmiş” anlamında kullanılmamaktadır.

elzem (elzem / أَلْزَم)

TS’de “çok gerekli, vazgeçilmez” demektir. Ar.’da ise *ef‘al* vezninde olduğu için (cümlede yerine bağlı) “daha lazım / en lazım” anlamını verir. Ar.’da *o elzem* dedikten sonra neyden daha elzem olduğu belirtilmelidir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

emniyet (emniyyet / أَمْنِيَّة)

TS’de “güvenlik / güven, inanma, itimat / polis işleri / güvenlik işlerinin yürütüldüğü yer / bir araçta güven sağlayıcı parça” demektir. Ar.’da *emniyyet* kelimesi “güven” anlamındaki *emn* kelimesine mensuptur. Ar.’da *emniyyet* “güvenle ilgili / güvenlik” demektir. Ancak

¹⁰ TS’de kelimenin transkripsiyonunda (harf-i tarif) “el” ayrı yazılmalıdır.

Ar.’da bu kelime tek olarak kullanılmaz. Başka kelimeye mensup, *esbāb emniye* (güvenlik nedenleri) cümlesindeki gibi kullanılır. *Emniyyet* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

enam (en‘āṁ / أَنْعَامُ)

TS’de “içinde Kur’an’dan bazı ayet ve surelerin bulunduğu dua kitabı” demektir. Ar.’da ise “develer / davarlar / Kur’an’da bir surenin adı” demektir. TS’deki “içinde Kur’an’dan bazı ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *En‘āṁ* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

ender (ender / أندر)

TS’de “çok az, çok seyrek / çok seyrek olarak, çok seyrek bir biçimde” demektir. Ar.’da ise *ef‘al* vezninde olduğu için (cümlede yerine bağlı) “daha seyrek / en seyrek” anlamlarında kullanılır. Ar.’da *o ender* dedikten sonra kimden veya neyden daha ender olduğu belirtilmelidir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

enfes (enfes / أَنْفَسٌ)

TS’de “çok güzel, en güzel” demektir. Ar.’da ise *ef‘al* vezninde olduğu için (cümlede yerine bağlı) “daha, en değerli / daha, en geniş / daha, en uzun / daha, en uzak” anlamlarını verir. Ar.’da *o enfes* dedikten sonra kimden veya neyden daha enfes olduğu belirtilmelidir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

enfiye (enfiyye / أَنْفِيَّةٌ)

TS’de “kurutulmuş tütünden yapılan ve burna çekilen keyif verici, aksırtıcı toz, burun otu” demektir. Ar.’da *enfiyye* kelimesi “burun” anlamında *enf* أَنْفٌ kelimesine mensuptur. *Enfiyye* “burunla ilgili” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

erbain (erba‘īn / أَرْبَعِينَ)

TS’de “Rumi takvimde 22 Aralık’tan 31 Ocak gününe kadar süren kırk günlük kış dönemi” anlamında olan bu kelime Ar.’da “otuz dokuzdan sonra gelen sayı, kırk” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’ye geçtikten sonra değişmiştir.

erbap (erbāb / أَرْبَاب)

TS’de “bir işten anlayan, bir işi iyi yapan kimse” demektir. Ar.’da *erbāb* kelimesi *rab* رَب kelimesinin çoğuludur. *Erbāb* Ar.’da “tanrılar / beyler / sahipler” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

erzak (erzāk / أَرْزَاق)

TS’de “uzun süre saklanabilen yiyeceklerin genel adı” demektir. Ar.’da *erzāk* kelimesi *rizk* رِزْق kelimesinin çoğuludur. *Erzāk* Ar.’da “rızkılar” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

esericedit (eşer + cedīd / أَثَرٌ جَدِيدٌ)

TS’de “resmî yazışmalarda kullanılan, büyük boy yazı kâğıdı, esericedit kâğıdı” demektir. Ar.’da *eşer* “yapıt / işaret / belirti”, *cedīd* “yeni” demektir. Ar.’da *eşer cedīd* “yeni iz, işaret, yapıt” anlamında kullanılır. Bu iki kelime Tr.’de farklı anlamda kullanılmaktadır.

esnaf (eşnāf / أَصْنَافٌ)

TS’de “küçük sermaye ve zanaat sahibi / başlıca düşüncesi, mesleğinin bütün inceliklerinden yararlanıp bunları karşısındakinin zararına kullanarak ve meslekte kötü örnek oluşturarak çok para kazanmak olan kimse / kötü yola sapmış olan kadın” demektir. Ar.’da *eşnāf* kelimesi *şnāf* kelimesinin çoğuludur. *Eşnāf* Ar.’da “türler / bölümler / ürünler” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak Ar.’dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

essah (eşahḥ / أَصْحَاحٌ)

TS’de “doğru, gerçek” demektir. Ar.’da ise *ef‘al* vezninde olduğu için (cümlede yerine bağlı) “daha doğru, en doğru” demektir. Ar.’da *o eşahh* dedikten sonra kimden veya neyden daha enfes olduğu belirtilmelidir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

fahişe (fāḥiṣe / فَاحِشَة)

TS’de “hayat kadını” demektir. Ar.’da ise “ahlaka aykırı fiil veya söz / zina” anlamında kullanılır. Tr.’de bu kelimenin anlamı değişmiştir.

fahriye (faḥiyye / فَخْرِيَّة)

TS’de “divan edebiyatında şairlerin kendi özelliklerinden övünerek söz ettikleri manzume veya manzumenin bir bölümü” demektir. Ar.’da *faḥiyye* kelimesi “övmek” anlamında olan *fahṛ* فَخْر kelimesine mensuptur. Bu kelime Ar.’da Tr.’deki anlamıyla kullanılmamaktadır.

fakat (faḳat / فَكَّات)

TS’de “ancak, ama, lakin” anlamında olan bu kelime Ar.’da “sadece” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’ye geçtikten sonra değişmiştir.

faraş (ferrāş / فَرَّاش)

TS’de “toplanan süprüntüleri alıp atmak için kullanılan teneke veya plastikten yapılmış kısa saplı bir kürek türü” demektir. Ar.’da ise “bir şirkette veya kurumda temizlik ve çay, kahve vb. yapan adam / düğünlerde veya taziyelerde sandalye, hasır vb. şeyleri kiraya veren / döşeyici” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

farfara (ferfere / فَرْفَرَة)

TS’de “çok konuşan / ağzı kalabalık / yüksek sesle konuşan / çok övünen” demektir. Ar.’da ise bu kelime mastar olarak “çok konuşmak, gevezelik etmek / bağırarak / sövmek” anlamlarında kullanılır. *Ferfere* kelimesi Tr.’de sıfat görevinde kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

fassal (faṣṣāl / فَصَّال)

TS'de “karalamacı” demektir. Ar.'da ise “kendi menfaati için insanları çok öven” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'ye geçtikten sonra değişmiştir.

felaket (felāket / فَلَاكَة)

TS'de “büyük zarar, üzüntü ve sıkıntılara yol açan olay veya durum, yıkım, bela / çok kötü / şaşırtıcı, hayrete düşürücü” demektir. Ar.'da bu kelime araştırılan sözlükler arasında sadece 20. yüzyılda yazılan *el-Vasīt* sözlüğünde “fakirlik, yoksulluk” anlamında bulunmaktadır. KT'de bu kelime “‘felek’ten müştak Ar. bir kelime gibi kullanılıyorsa da Arabî olmayıp uydurma ve yanlış bir lügattir” olduğu yazılmıştır. Ayrıca *felāket* kelimesi ile ilgili Ma‘rūf er-Rusāfi “Aslında Arapçada böyle bir şey yoktur. İşin ilgi çekici tarafı, bazı Arap yazarları bu kelimeyi Türklerden aldılar ve kullanmaya başladılar.” diye yazmıştır (20: 2015).

felekiyat (felekiyyāt / فَلَكِيَّات)

TS'de “gök bilimi” demektir. Ar.'da ise *felekiyyāt* kelimesi, “gök, sema, uzay” anlamındaki *felek* kelimesine mensuptur. Ar.'da *felekiyyāt* “uzayla ilgili” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

fena (I) (fenā' / فَنَاء)

TS'de “iyi nitelikte olmayan, kötü / üzücü / istenilen ve gereken nitelikte olmayan (kimse) / hoş gitmeyen, rahatsız edici / davranışları toplumun ahlak anlayışına uymayan / çok” demektir. Ar.'da “yok olma / yaşlanmak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

ferace (ferāce / فَرَاجَة)

TS'de “kadınların sokakta giydikleri, mantoya benzer, arkası bol, yakasız, çoğu kez eteklere kadar uzayan üst giysisi / dervişlerin giydiği bol bir tür hırka” demektir. Ar.'da ise *ferāce* kelimesi *faruce* فَرُوح fiilinin mastarıdır. Ar.'da *ferāce* “sırrı ifşa etmek” anlamındadır. Ancak

Ar.’da yeni türetilen *faraciyye* فَرَجِيَّة kelimesi Tr.’de *ferace* kelimesinin anlamları ile aynıdır (VS).

feragat (ferāġat / فَرَاغَتْ)

TS’de “hakkından kendi isteğiyle vazgeçme” demektir. Ar.’da *ferāġat* kelimesi “genişledi” anlamındaki *faruġa* فَرُوع kelimesinin mastarıdır. *ferāġat* kelimesi “genişlemek / tedirginlik ve korkmak” demektir. Ar.’da *ferāġat* kelimesinin kökünden *teferruġ* ve *ferāġ* kelimeleri de “vazgeçmek” anlamında kullanılır. Ancak Ar.’da *ferāġat* kelimesi Tr.’deki “hakkından kendi isteğiyle vazgeçme” anlamında kullanılmamaktadır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

findıki (funduķī / فُنْدُقِي)

TS’de “findıkkabuġu / findık altını” demektir. Ar.’da *funduķī* kelimesi “otel, han / bir ağacın adı” anlamlarında kullanılan *findık* kelimesine mensuptur. Bu kelime Tr.’de Ar.’dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

fodla (fağla / فَضْلَه)¹¹

TS’de “çoġunlukla imaretlerde yoksullara verilen kepekli undan yapılmış pideye benzer bir ekmek türü” demektir. Ar.’da “kalıntı / dışkı / fazla” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

fodul (fuğul / فَضُول)

TS’de “üstünlük taslayan, kibirlenen” demektir. Ar.’da ise “merak / birinin ilgilenmediġi işe karışmak / faydası olmayan şey” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

fuzuli (fużulī / فَضُولِي)

¹¹ Tr.’de *fodla* ve *fazla* kelimeleri, Ar.’da *fağla* فَضْلَه kelimesi ile aynıdır.

TS'de “yersiz, gereksiz / yersiz, gereksiz bir biçimde” demektir. Ar.'da ise “meraklı” anlamında kullanılır. Bu kelime Ar. “faydası olmayan şey” anlamında kullanılan *fuḏūl* kelimesine mensuptur. Ancak Ar.'da, Tr.'deki gibi “î” eki ile beraber “yersiz, gereksiz / yersiz, gereksiz bir biçimde” anlamlarını ifade etmez. *Fuḏūlī* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

gaddar (ġaddār / غَدَّار)

TS'de “acıması olmayan, başkalarına haksızlık eden, merhametsiz, katı yürekli, insafsız davranan, kıyıcı (I)” demektir. Ar.'da ise “hain / dolandırıcı” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

gadir (ġadr / غَدْر)

TS'de “haksızlık etme, zarar verme / acımasızlık, merhametsizlik, kıyıcı” demektir. Ar.'da ise “hıyanet etmek / dolandırmak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

gayrikabil (ġayr + ḳābil / غَيْرُ قَابِلٍ)

TS'de “çözümü olmayan” demektir. Ar.'da *ġayr* “başka”, *ḳābil* “kabul eden”, *ġayr ḳābil* ise “kabul etmeyen” anlamında kullanılır. Ar.'da *ġayr ḳābil li'lḥal* غَيْرُ قَابِلٍ لِلْحَال cümlesindeki gibi “çözüm” anlamındaki *ḥal* حَال kelimesini kullanarak “çözümü olmayan” anlamı verilir. Bu iki kelime Tr.'de bir kelime olarak kullanılıp Ar.'dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

gazel (ġazel / غَزَل)

TS'de “divan edebiyatında 5-10 beyit arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan nazım biçimi / klasik Türk müziğinde belli bir kurala bağlı olmadan bir kişi tarafından sazlardan birinin eşliğinde söylenen, söyleyenin ses gücünü göstermesine de olanak veren müzik eseri” demektir. Ar.'da ise “eğirmek / erkeklerin kadınlarla kibarca sohbet etmeleri /

kadını vasıf eden şiiir” demektir. Bu kelime Far.’da TS’deki “divan edebiyatında 5-10 ...” anlamında kullanılır (KS). *Gazel* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

hadde (ḥādde / حَدَّة)

TS’de “madenleri tel durumuna getirmek için kullanılan ve türlü çapta delikleri olan çelik araç” demektir. Ar.’da ise “keskin” anlamındadır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

hademe (ḥademe / خَدَمَة)

TS’de “odacı” demektir. Ar.’da *hademe* kelimesi çoğul olarak “hizmetçiler” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

hadım (ḥādım / خَادِم)

TS’de “kısırlaştırılmış erkek” demektir. Ar.’da ise “hizmetçi” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

hafiye (ḥāfiye / خَافِيَة)

TS’de “dedektif” demektir. Ar.’da ise “gizli / sır / cin” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

haile (hā ile / هَائِلَة)

TS’de “çok acıklı olay / manzum biçimde yazılmış trajedi” demektir. Ar.’da “şiddetli / muazzam / şaşırtıcı / çok güzel” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

hala (ḥāle / خَالَة)

TS’de “babanın kız kardeşi, bibi” demektir. Ar.’da ise “annenin kız kardeşi, teyze” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

halayık (ḥalā'ik / خَلَائِق)

TS'de “kadın köle, cariye” demektir. Ar.'da ise “yaratıklar” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

halebi (ḥalebī / حَلْبِي)

TS'de “genellikle kumaş ölçmekte kullanılan, uzunluğu 50-70 santimetre arasında olan bir ölçü birimi” demektir. Ar.'da *ḥalebī* kelimesi “Suriye'de bir şehrin adı” anlamında *Ḥaleb* kelimesine mensuptur. Bu kelime Tr.'de yeni anlam kazanmıştır.

halk (ḥalk / خَلْق)

TS'de “aynı ülkede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip olan, aynı uyruktaki insan topluluğu, folk / aynı soydan gelen, ayrı ülkelerin uyruğu olarak yaşayan insan topluluğu / bir ülke içerisinde yaşayan değişik soylardan insan topluluklarının her biri / belli bir bölgede veya çevrede yaşayanların bütünü, ahali / bir ülkedeki yurttaşların bütünü, kamu” demektir. Ar.'da ise “yaratmak / yaratıklar / insanlar” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

hamarat (ḥimāre / حِمَارَه)

TS'de “çalışkan, becerikli, elinden iyi iş gelen” demektir. Ar.'da *ḥimāre* kelimesindeki *ḥ* harfini *i* olarak okunursa (Ar.'da ‘ḥ’ harfi olmadığı için) *ḥimāre* kelimesi “kancık eşek / kaya” demektir. *Hamarat* kelimesinin kökü KT'de meçhul, KA sözlüğünde Erm. *hamarod* kelimesinin olduğu yazılmıştır. *Ḥimāre* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

hamla (ḥamle / حَمْلَه)

TS'de “küreklerin bir kez suya daldırılıp çıkarılması / sandalın bu biçimde aldığı yol / kıçtan birinci oturak” demektir. Ar.'da ise “hücum / kampanya” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

hamse (ḥamse / خَمْسَة)

TS’de “divan edebiyatında beş mesnevinin bir araya gelmesinden oluşan eser” anlamında olan bu kelime Ar.’da “dörtten sonra gelen sayı, beş” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

hamsin (ḥamsīn / خَمْسِينَ)

TS’de “erbainden sonra gelen, 31 Ocak’ta başlayan elli günlük kış dönemi” demektir. Ar.’da ise “kırk dokuzdan sonra gelen sayı, elli” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

hanek (ḥanek / حَنْكَة)

TS’de “söz, konuşma” anlamında olan bu kelime Ar.’da “ağız tavanı, damak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

hap (ḥabb / حَبّ)

TS’de “kolayca yutulabilmesi için toparlak duruma getirilmiş ilaç / bir içimlik afyon” demektir. Ar.’da *ḥabbe* kelimesinin çoğulu olan *ḥabb* kelimesi “taneler / hububat / sivilceler” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

harbi (ḥarbī / حَرْبِي)

TS’de “ateşli silahların içini temizlemekte kullanılan çubuk, harbe / doğru sözlü, mert / temiz, hilesiz” demektir. Ar.’da bu kelime “savaş” anlamındaki *ḥarb* kelimesine mensuptur. *Ḥarbī* kelimesi, Ar.’da “savaşla ilgili” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

harbiye (ḥarbiyye / حَرْبِيَّة)

TS’de “savaşla ilgili işler / harp okulu” demektir. Ar.’da bu kelime dişil olarak “savaş” anlamındaki *ḥarb* kelimesine mensuptur. *Ḥarbiyye* kelimesi Ar.’da, “savaşla ilgili” anlamında kullanılır. KT’de *ḥarbiyye* kelimesinin “harp okulu” anlamının “Fünun-ı

harbiyye”den kısaltma yoluyla kazanıldığı belirtilmiştir. *Harbiyye* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

hardaliye (ḥardaliyye / حَرْدَلِيَّة)

TS’de “içine hardal katılarak yapılan üzüm şırası” demektir. Ar.’da “çift çenetli sert meyve” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

hasbi (ḥasbī / حَسْبِي)

TS’de “gönüllü ve karşılıksız yapılan / sebepsiz yere” demektir. Ar.’da *ḥasbī* kelimesi “saymak, hesap” anlamında olan *ḥasbe* kelimesine mensuptur. *Ḥasbī* Ar.’da “saymak ile ilgili” anlamında kullanılır. Bu kelime Ar.’da, TS’de verilen anlamlarda kullanılmamaktadır. KA sözlüğünde *ḥasbī* kelimesinin Ar. *ḥasbeten lillâh*’tan kısaltma yoluyla *ḥasb* kelimesi ve nispet eki *-î*’den oluştuğu belirtilmiştir.

hasep (ḥaseb / حَسَب)

TS’de “kişisel özellik, nitelik” anlamında olan bu kelime Ar.’da “adamın ataları, malı ve övünç şeyleri, asıl ve şeref” demektir. *Haseb* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

hasret (ḥasret / حَسْرَت)

TS’de “özlem” demektir. Ar.’da ise “üzülmek ve teessüf etmek / pişman olmak / yorulmak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

haşmet (ḥaşmet / حَاشِمَت)

TS’de “görkem” demektir. Ar.’da ise “kızmak, sinirlenmek” anlamında kullanılır. Ar.’da *ḥaşmet* kelimesine benzeyen *ḥaşem* kelimesi “adamın yanında duranları, yardımcıları, destekleyenleri” demektir. O yüzden Ar.’da birinin muteber ve zengin olmasını ifade etmek için; *onda ḥadem ve ḥaşem var* (hizmetçiler ve destekleyenler) diye söylenir. Tr.’de *ḥaşmet*

kelimesi *haşem* kelimesine benzetilerek anlamlarını kazanmıştır. *Haşmet* kelimesi KA sözlüğünde Türkler tarafından türetildiği yazılmıştır.

hatıra (ḥāṭira / خَاطِرَه)

TS'de “anı / andaç, anmalık, yadigâr” demektir. Ar.'da “akla gelen düşünce, fikir vs.” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

hatırat (ḥāṭirāt / خَاطِرَات)

Ar.'da *ḥāṭirāt* kelimesi, *ḥāṭira* kelimesinin çoğuludur. bk. *hatıra*.

hav (ḥāv / خَاو)

TS'de “kadife, çuha, yün vb.nin yüzeyindeki ince tüy, ülger” demektir. Ar.'da “aç / boş / yıkık” anlamındadır. Bu kelimenin kökeni LL ve KT sözlüklerinde Ar. olduğu yazılmamaktadır. KA sözlüğünde ise bu kelimenin kökeni Erm. veya Far. olduğu belirtilmiştir.

havaiyat (hevā' iyyāt / هَوَائِيَّات)

TS'de “boş, değersiz iş ve sözler” demektir. Ar.'da *hevā' iyyāt* kelimesi *hevā' i* kelimesinin çoğuludur. Ar.'da *hevā' iyyāt* “antenler”¹² anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

hayat (ḥiyāt / حَيَات)

¹² Ar.'da “antenler” anlamı yeni kazanılan anlamdır.

TS’de “genellikle köy ve kasaba evlerinde, üstü kapalı, bir veya birkaç yanı açık sofa / avlu / balkon / sundurma” demektir. Ar.’da ise *ḥiyāṭ* kelimesi “duvarlar” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

haybe (ḥaybet / حَيْبَت)

TS’de “boş, işe yaramaz, anlamsız iş” demektir. Ar.’da ise “başarısızlık / hayal kırıklığı, boşa çıkmak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

haydari (ḥaydarī / حَيْدَرِي)

TS’de “dervişlerin giydiği kolsuz, kısa, aba, hırka / süzme yoğurt, sarımsak, nane, dereotu ve tereyağı karışımıyla hazırlanan bir meze türü” demektir. Ar.’da *ḥaydarī* kelimesi “aslan” anlamındaki *ḥaydar* kelimesine mensuptur. Ar.’da bu kelime şiirde özellikle “cesur” anlamında kullanılır. *Ḥaydarī* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

haydut (ḥaydūd / حَيْدُود)

TS’de “silahlı soygun yapan, yol kesen kimse” demektir. Ar.’da ise “vazgeçmek” anlamındadır. KT’de bu kelimenin “galat-ı fâhişi” olduğu ve Tr. *haydamak*’tan veya Macarca *hayduk*’tan geldiği belirtilmiştir.

hayır (I) (ḥayr / حَيْر)

TS’de “‘yok, öyle değil, olmaz’ anlamlarında onamama, inkâr bildiren bir söz / olumsuz cümlelerde anlamı pekiştiren bir söz” demektir. Ar.’da “iyilik” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

hayran (ḥayrān / حَيْرَان)

TS’de “çok beğenen, hayranlık duyan (kimse)” demektir. Ar.’da “şaşkın, ne yapacağını bilemeyen” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

haysiyet (ḥaysiyyet / حَيْثِيَّت)

TS'de “değer, saygınlık, itibar / öz saygı” demektir. Ar.'da ise “gerekçe / sebep / bakış açısı” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

haz (ḥazz / حَظَّ)

TS'de “hoşa giden duygulanma, hoşlanma, zevk / bir şeyden duygusal veya manevi sevinç duyma / ezgi / sürdürülmesi istenen ılımlı ve doygunluk veren coşku” demektir. Ar.'da ise “şans, baht, kısmet” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

haza (hāzā / هَذَا)

TS'de “tam anlamıyla” demektir. Ar.'da ise zamir olarak “bu, şu” demektir. Bu Ar. zamir Tr.'de kelime olarak kullanılıp farklı anlamda kullanılmıştır.

hazar (ḥazar / حَظَرَ)

TS'de “barış” demektir. Ar.'da ise “çöl hayatın zıddı; şehir ve köy hayatı” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'ye geçtikten değişmiştir.

hazari (ḥazarī / حَظْرِي)

Ar.'da *ḥazarī* kelimesi, *ḥazar* kelimesine mensuptur. bk. *hazar*.

herif (ḥarīf / حَرِيف)

TS'de “güven vermeyen, aşağı görülen, bayağı kimse / adam / evin erkeği” demektir. Ar.'da ise “meslektaş” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

hesabi (ḥisābī / حِسَابِي)

TS'de “hesapçı” demektir. Ar.'da *ḥisābī* kelimesi “aritmetik / tahmin” anlamında olan *ḥisāp* kelimesine mensuptur. Ar.'da bu kelime “hesapçı” anlamında kullanılmamaktadır. *Ḥisābī* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

heves (heves / هَوَس)

TS'de “istek, eğilim, arzu, şevk / gelip geçici istek” demektir. Ar.'da “kontrol edilmeyecek kadar aşırı eğilim / cünunun bir türü” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

heyula (heyūlā' / هَيُولَاء)

TS'de “korkunç hayal” demektir. Ar.'da ise “belirli biçimi ve sureti olmayan, ondan her şey var edildiği madde” anlamında kullanılır. *Heyula* Arapçalaşmış “muarreb” bir kelimedir (VS). *Heyūlā'* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

hıfzıssıhha (hıfz + şihha / حِفْظِ صِحَّة)

TS'de “sağlıklı yaşamak için alınması gerekli önlemlerin bütünü / sağlık bilgisi, hijyen” demektir. Ar.'da *hıfz* “korumak”, *şihha* “sağlık” demektir. Ar.'da *hıfzu'l-şihha* “sağlığı korumak” demektir. Bu iki kelime Tr.'de bir kelime olarak Ar.'dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

hısım (hışım / خِصْم)

TS'de “evlilik yoluyla birbirine bağlı olan kimseler” demektir. Ar.'da ise “düşman” demektir. Bu kelimenin anlamı Ar.'da değişmiştir.

hilye (hilye / حَلِيَّة)

TS'de “Hz. Muhammed'in dış görünüşünü ve niteliklerini anlatan manzum ve mensur eser” demektir. Ar.'da ise “birinin dış görünüşü, nitelikleri / süs” anlamında kullanılır. Ar.'da “Hz. Muhammed'in ... eser”e *el-Hilyetu's-Şerīfe الحَلِيَّةُ الشَّرِيفَةُ* denir. *Hilye* kelimesi, Tr.'de anlam değişmesine uğramıştır.

hissiyat (hissiyyāt / حِسِّيَّات)

TS’de “duygular, seziler” demektir. Ar.’da ise “somut olan şeyler” anlamında kullanılır. Tr.’de *hissiyyāt* kelimesi “duygu” anlamındaki *hiss* حِسّ kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.’da *hiss* kelimesinin “idrak etmek, bilmek” diğer anlamına dayanarak kullanılmıştır. *Hissiyyāt* kelimesi Tr.’de, Ar.’dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

hülle (ḥulle / حُلَّة)

TS’de “medeni kanun’un kabulünden önce, kocasından üç kez boşanan kadının, yine eski kocasıyla evlenebilmesi için yabancı bir erkeğe bir günlüğüne nikâh edilmesi” demektir. Ar.’da ise “giysi / kadın / silah” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

hüsnükabul (ḥusn + kabūl / حُسْنُ قَبُول)

TS’de “iyi karşılama, güler yüz gösterme” demektir. Ar.’da *ḥusn* “güzellik / istenilen ve mutlu eden şey”, *kabūl* “kabul etmek, onaylamak” demektir. Ar.’da *ḥüsnül’-kabūl* “Müslümanın yaptığı ibadetleri ve iyilikleri için Allahtan dilediği kabuldür” anlamında kullanılır. Bu iki kelime Tr.’de bir kelime olarak kullanılıp anlamları değişmiştir.

hüzme (ḥuzme / حُزْمَة)

TS’de “ışık değneği” demektir. Ar.’da ise “demet” anlamında kullanılır. Ar.’da “ışık değneği”ne *ḥuzme zavi`yye* حُزْمَة ضَوْئِيَّة denir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

ırkiyat (‘irḳiyyāt / عِرْقِيَّات)

TS’de “etnoloji” demektir. *‘Irḳiyyāt* Ar.’da “ırklar, soylar” anlamında kullanılır. Bu kelime Ar. sözlüklerde bulunmamaktadır. Ancak bazı Ar. eserlerde ve konuşma dilinde kullanılır. Ar. dil bilgisine göre “ırklar” çoğul olarak *‘irḳiyyāt* kelimesi ile değil, *a rāḳ* kelimesi ile ifade edilir. Ar. *‘irḳiyyāt* kelimesi Tr.’deki “etnoloji” anlamında kullanılmamaktadır.

iadeiziyaret (i`āde + ziyāret / إِعَادَةُ زِيَارَت)

TS’de “daha önce yapılan ziyarete ziyaretle karşılık verme” demektir. Ar.’da *i’āde* “geri vermek / tekrarlamak” anlamında kullanılır. *Ziyāret* ise Ar.’da Tr.’deki anlamı ile kullanılır. Ar.’da *i’ādetu’z-ziyāre* “ziyareti tekrarlamak” demektir. Tr.’de *i’ādetu’z-ziyāre* ifadesi farklı anlamda kullanılmaktadır.

idareimaslahat (idāre + maşlahat / إِدَارَةٌ مَصْلَحَاتٍ)

TS’de “bir işi, gerektiği gibi değil de günün şartlarına göre yapma / işi olurluna bırakma” demektir. Ar.’da *idāre* “yönetmek”, *maşlahat* “menfaat / iş” demektir. Ar.’da *idāretu maşlahā* “bir işi yönetmek” anlamında kullanılır. Bu iki kelime Tr.’de bir kelime olarak kullanılıp Ar.’dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

idrar (idrār / إِدْرَارٌ)

TS’de “böbreklerde kandan süzülerek idrar yolları aracılığıyla dışarıya atılan sıvı, sidik, küçük abdest, hacet” demektir. Ar.’da ise “çoğaltmak / süt, ter, sidik vb.ni akıtmak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

ifrağ (ifrāğ / إِفْرَاقٌ)

TS’de “bir şeyi başka bir biçime çevirme / boşaltım” demektir. Ar.’da ise “boşaltmak / dökmek” anlamındadır. Ar.’da *boşaltım* terimine *ihrāc* إِخْرَاجٌ denir. *İfrāğ* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

iftariye (iftāriyye / إِفْطَارِيَّةٌ)

TS’de “iftar için hazırlanmış çerez ve yiyecek” demektir. Ar.’da *iftāriyye* kelimesi “oruç bozma” anlamında olan *iftār* kelimesine mensuptur. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

iğbirar (iğbirār / إِغْبِرَارٌ)

TS’de “gücenme, güceniklik, kırgınlık” demektir. Ar.’da ise “tozlanmak” anlamında kullanılır. KT’de kelimenin “gücenme” anlamı “iğbirar-ı hatırdan”dan kısaltma olduğu belirtilmiştir. *İğbirār* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

iğfal (iğfāl / إِغْفَال)

TS’de “bir kadını aldatma, baştan çıkarma / ırzına geçme / aldatma, ayartma, kandırma, baştan çıkarma” demektir. Ar.’da *iğfāl* “gafil etmek” demektir. *Ġafil* ise “unutun / ihmal eden” anlamlarında kullanılır. *İğfāl* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

ihale (ihāle / إِحَالَة)

TS’de “iş, mal vb.ni birçok istekli arasından en uygun şartlarla kabul edene verme, eksiltme veya artırma” demektir. Ar.’da ise “değişmek / aktarmak” anlamlarında kullanılır. Tr.’deki *ihāle*’ye Ar.’da *munākaşa* مُنَاقَشَة denir. *İhāle* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

ihanet (ihānet / إِهَانَة)

TS’de “hıyanet, hainlik / evlilikte, sevgide aldatma, sadakatsizlik / gerektiğinde yardımda bulunmama, bir kimsenin güvenini yok etme” demektir. Ar.’da ise “birini veya bir nesneyi hakir görmek / hakaret” demektir. TS’deki anlamlar Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

ihtisas (ihtisās / إِحْتِسَاس)

TS’de “duygu / duygulanma” demektir. Ar.’da “bir şeyi kökünden almak / dokunmak / bir yerde hiçbir şey bırakmamak” anlamındadır. KT ve KA sözlüklerinde, bu kelimenin Tr.’de Fr. *sensation* karşılığı olarak türetildiği yazılmıştır. *İhtisās* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

ihtişam (ihtişām / إِحْتِشَام)

TS’de “görkem” anlamında olan bu kelime Ar.’da “utanmak, çekinmek / önemsemek” demektir. Ar.’da “görkem” anlamı kullanılmamaktadır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

ihzar (ihzār / إِحْضَار)

TS’de “hazırlama, hazır etme” demektir. Ar.’da “getirmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

iktiran (iktirān / اِكْتِرَان)

TS’de “yaklaşma / bir yere ulaşma, erişme” demektir. Ar.’da ise “bağlamak / birleştirmek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

ilanihaye (ilānihāye / اِلَى نِهَائِهِ)

TS’de “sonsuzca kadar / sonsuz” demektir. Ar.’da ise “sonuna kadar” demektir. Ar.’da “sonsuzca kadar / sonsuz”a *ilā mā lā nihāye اِلَى مَا لَا نِهَائِهِ* denir. *Ilānihāye* ifadesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

illallah (illallah / اِلَّا اِلله)

TS’de “usanç ve bezginlik anlatan bir söz” demektir. Ar.’da “yalnız, sadece” anlamında *illa* harfinden ve *Allah* kelimesinden oluşan *illallah* ifadesi “yalnız Allah” demektir. *Illallah* ifadesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

iltimas (iltimās / اِلْتِمَاس)

TS’de “haksız yere, yasa ve kurallara uymaksızın kayırma, arka çıkma / birine herhangi bir konuda öncelik ve ayrıcalık tanıma” demektir. Ar.’da ise “istemek, rica etmek” anlamında kullanılır. TS’de verilen anlamlar Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

iltizami (iltizāmī / اِلْتِزَامِي)

TS’de “isteyerek, bilerek yapılan” demektir. Ar.’da *iltizamī*, “bir şeye bağlanmak / bağlı kalmak” anlamlarında kullanılan *iltizam* اِلْتِزَام kelimesine mensuptur. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

ilzam (ilzām / اِلْتِزَام)

TS’de “cevap veremez duruma getirme, susturma / herhangi bir iş yerinin gelirlerini toplama işini üzerine alma” demektir. Ar.’da ise “lazım etmek” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

imalat (i‘mālāt / اِعْمَالَات)

TS’de “ham madde işlenerek yapılan her türlü mal / işlenerek yapılan üretim” demektir. Ar.’da *i‘mālāt* çoğul olarak “işlevler” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

imame (‘imāme / اِعْمَامَه)

TS’de “tespihlerin baş tarafına geçirilen uzunca parça” demektir. Ar.’da ise “sarık” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

imaret (‘imāret / اِعْمَارَات)

TS’de “imarethane” demektir. Ar.’da ise “bayındırlık, ümran / apartman” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

indifa (indifā‘ / اِنْدِفَاع)

TS’de “püskürme / başkaldırma, isyan etme, ayaklanma / kızamık, kızıl vb. hastalıklarda vücutta kırmızı lekeler görülme” demektir. Ar.’da “birden bir davranışta bulunmak” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

indifai (indifā‘ī / اِنْدِفَاعِي)

TS'de “püsküren (yanardağ) / döküntülü (hastalık)” demektir. Ar.'da ise “birden bir davranışta bulunan” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

infilak (infilāk / انفلاق)

TS'de “güçlü bir biçimde patlama” demektir. Ar.'da ise “yarmak” anlamındadır. Bu kelime Tr.'ye geçtikten sonra anlamı değişmiştir.

inha (inhā' / إنهاء)

TS'de “resmî bir göreve atama veya bir üst aşama için yazılan yazı”, Ar.'da ise “bitirmek” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

inhisar (inhişār / انحصار)

TS'de “tekel / tek başına sahip olma” demektir. Ar.'da ise “bir yere sıkıştırmak / sınırlanmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

insirafi (inşirāfi / انصِرَافِي)

TS'de “bükünlü” demektir. Ar.'da ise “gitmek, uzaklaşmak” anlamında *inşirāf* kelimesine mensuptur. Ar.'da “bükünlü” anlamında kullanılan kelime *şarfī صَرْفِي* kelimesidir. Ar.'da *inşirāfi* ve *şarfī* kelimelerin kökü aynı olması Tr.'de *inşirāfi* kelimesinin aynı kökten türetilen diğer kelimelerin anlamlarını kazanmasına sebep olmuştur. *İnşirāfi* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

insiyak (insiyāk / انسياق)

TS'de “içgüdü” anlamında olan *insiyāk* kelimesi, Ar.'da “sevk edilmek / başkasına tabi olmak” demektir. Tr.'deki “içgüdü” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

insiyaki (insiyākī / انسياقي)

Ar.’da *insiyākī* kelimesi, *insiyāk* kelimesine mensuptur. bk. *insiyak*.

iptila (ibtilā’ / ابتلاء)

TS’de “düşkünlük, tiryakilik” demektir. Ar.’da ise “mihnet / imtihan” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

irsaliye (irsāliyye / إرسالية)

TS’de “bir yere gönderilen eşyanın listesi, gönderme belgesi” demektir. Ar.’da *irsāliyye* kelimesi, “göndermek” anlamında olan *irsāl* / إرسال kelimesine mensuptur. *İrsāliyye* ise “bir yerden başka yere gönderilen ürün / belirli bir amaç için gidilen yolculuk” anlamlarında kullanılmaktadır. TS’deki “bir yere gönderilen ... belgesi” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

irtica (irticā’ / ارتجاع)

TS’de “gericilik” demektir. Ar.’da ise “geriye gelmek / iade etmek” demektir. Ar.’da *irticā’* kelimesi “gericilik” anlamında kullanılmamaktadır. Ancak Ar.’da *irticā’* kelimesinin kökünden türetilen *rec’iyye* / رجعية kelimesi bu anlamda kullanılır. *İrticā’* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

irticai (irticā’ ī / ارتجاعي)

Ar.’da *irticā’ ī* kelimesi *irticā’* kelimesine mensuptur. bk. *irtica*.

irtikāp (irtikāb / ارتكاب)

TS’de “kötü iş yapma, kötülük etme / yiyicilik / yalan söyleme, hile yapma” demektir. Ar.’da ise “yapmak, işlemek (suç, günah vb.) / binmek” demektir. Ar.’da “kötülük etme” anlamını ifade etmek için *irtikāb* kelimesinin yanında *kötülük* kelimesi kullanılmalıdır. Ar.’da *irtikāb* kelimesi tek olarak Tr.’deki gibi “kötülük etme / yiyicilik / yalan söyleme” anlamlarında

kullanılmaz. *İrtikāb ḥaṭa* ' ارتكاب خطأ "hata işlemek", *irtikāb ḥamāqat* ارتكاب حماقة "ahmaklık yaptı" şeklinde kullanılır. Tr.'de *irtikāb* kelimesinin anlamı değişmiştir.

ismet ('işmet / عَصَمَت)

TS'de "ahlak kurallarına bağlı kalma durumu, sililik / dürüstlük, temizlik" demektir. Ar.'da "korumak / yasaklamak / günah işlememek" anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

istismar (istismār / اِسْتِثْمَار)

TS'de "birinin iyi niyetini kötüye kullanma / sömürme" demektir. Ar.'da ise "yatırım / ağacı meyveli etmek / değerlendirmek 'vakit' gibi" demektir. *İstismār* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

işret ('işret / عِشْرَت)

TS'de "içki içme" anlamında olan bu kelime Ar.'da "alışma, ülfet" demektir. KT'de, Ar.'da *işret* kelimesinin anlamı "eğlence" olduğu yazılmıştır. Ancak "eğlence" anlamı da bulunmamaktadır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

işve ('işve / عِشْوَه)

TS'de "kadınların ilgi çekmek, gönül çelmek için takındıkları hoş, aldaticı tavır, kırıma, naz, cilve, eda" demektir. Ar.'da ise "alev, flama" demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

ithalat (idhālāt / اِدْخَالَات)

TS’de “başka bir ülkeden mal getirme veya satın alma, dış alım / bir ülke için başka bir ülkeden alınan malların bütünü” demektir. Ar.’da “girilen bilgiler ‘bilgisayara, telefona vb.’¹³ / girişler” anlamında kullanılır. TS’deki anlamlar Ar.’da bulunmamaktadır.

izafet (izāfet / إِضَافَةٌ)

TS’de “görelilik” demektir. Ar.’da ise “bağlama / ilave etme / nispet, bağıntı” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

izafiye (izāfiyye / إِضَافِيَّة)

TS’de “görecelik” demektir. Ar.’da ise “bağlama / ilave etme / nispet, bağıntı” anlamında olan *izāfet* kelimesine mensuptur. Bu kelimenin “görecelik” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır.

izafiyet (izāfiyyet / إِضَافِيَّة)

TS’de “görelilik” demektir. Ar.’da ise “bağlama / ilave etme / nispet, bağıntı” anlamında olan *izāfet* kelimesine mensuptur. Bu kelimenin “görecelik” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. TS’de *izafīye* ve *izafīyet* kelimeleri Ar.’da aynı kelimedir.

kabala (qabāle / قَبَالَةٌ)

TS’de “götürü, toptan” demektir. Ar.’da ise “kefalet / taahhüt senedi” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

kademe (qademe / قَدَمَةٌ)

¹³ Bu anlam Ar.’da son zamanlarda kullanılmaktadır.

TS'de “aşama, basamak, derece / motorlu araçların bakım ve onarım işlerinin yapıldığı birim, bakımevi” demektir. Ar.'da ise “uzunluk ölçmek için bir alet / iyilik yapan ve iyi mertebedeki bulunan kadın / cesaret” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişime uğramıştır.

kafa (ḳafā / قَفَا)

TS'de “insan başı, ser / hayvanlarda genellikle ağız, göz, burun, kulak vb. organların bulunduğu vücudun en ön bölümü / çocuk oyunlarında kullanılan zıpzip taşının veya cevizin büyük boyu / mekanik bir bütünün parçası / kavrama ve anlama yeteneği, zekâ, zihin, bellek / görüş ve inançların etkisi altında beliren düşünme ve yargılama yolu, zihniyet” demektir. Ar.'da ise “ense / kış / arka” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kaime (ḳā'ime / قَائِمَةٌ)

TS'de “buyruk, resmî kâğıt, ferman / kâğıt para, kâğıt lira, kayme” demektir. Ar.'da ise “dik 'köşe' / direk / liste” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kâinat (kā'ināt / كَائِنَات)

TS'de “evren / dünya / herkes” demektir. Ar.'da ise çoğul olarak “varlıklar” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişme uğramıştır.

kalaba (ḡalebe / عُلْبَةٌ)

TS'de “kalabalık” demektir. Ar.'da ise “üstünlük / galip olmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişme uğramıştır.

kalfa (ḥalīfe / خَلِيفَةٌ)

TS'de “aşaması çırakla usta arasında bulunan zanaatçı / mimar yardımcısı / saraylarda ve büyük konaklarda halayıkların başında bulunan kadın / iptidailerde hoca yardımcısı / çocukları evlerinden alarak okula, okuldan evlerine götüren kimse” demektir. Ar.'da “Sultan-ı Âzam / birinden sonra gelen” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kanara (ḳinnāre / قنّاره)

TS'de “kesimevi, mezbaha” demektir. Ar.'da ise “kasabın etleri astığı tahta” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.¹⁴

kani (ḳāni / قانع)

TS'de “kanmış, inanmış” demektir. Ar.'da “razı, halinden razı olan” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kanuni (ḳānūnī / قانُونِي)

TS'de “kanuncu”, Ar.'da ise “yasal” demektir. “Kanuncu” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

karkara (ḳarḳara / قرقّره)

TS'de “uzun bacaklılardan, bataklık bölgelerde yaşayan, kışı sıcak ülkelerde geçiren, başı sorguçlu turna” demektir. Ar.'da ise “suyun sesi / yüksek sesle gülmek” demektir. Bu kelimenin transkripsiyonu TS'de yanlış yazılmıştır. Ar.'da “uzun bacaklılardan ... turna”ya *karkar* كركر denir.

kasavet (ḳasāvet / قساوت)

TS'de “üzüntü, tasa, kaygı, sıkıntı” anlamında olan bu kelime, Ar.'da “merhametsizlik / sertlik” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kasım (ḳāsım / قاسم)

¹⁴ Bu kelimenin kökeninin Ar. olmadığı *el-Muḥkem ve'l-Muḥîṭ el-A'zam* sözlüğünde belirtilmiştir. bk. <http://arabiclexicon.hawramani.com/search/%D9%82%D9%86%D8%A7%D8%B1%D8%A9?cat=10>

TS'de “yılın on birinci ayı, son teşrin, teşrinisani / kışın başlangıcı sayılan 8 Kasım günü başlayıp Hıdırellez'in ilk günü olan 6 Mayıs'a kadar altı ay süren dönem” demektir. Ar.'da ise “bölücü / yemin eden” anlamlarında kullanılır. Bu kelime “rüz-ı kāsım ‘yılı ikiye ayıran gün’den kısaltma yoluyla” şu anki anlamını kazanmıştır (KA). *Ḳāsim* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kasvet (ḳasvet / قَسْوَت)

TS'de “sıkıntı, iç sıkıntısı”, Ar.'da ise “merhametsizlik / sertlik” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kavas (ḳavvās / قَوَّاس)

TS'de “elçilik veya konsolosluklarda görev yapan hizmetli / banka, patrikhane, otel vb. yerlerde hizmetli veya koruma görevlisi / elçilik ve konsolosluklarda koruma görevlisi” demektir. Ar.'da ise “okçu / oku taşıyan” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kavmiyat (ḳavmiyyāt / قَوْمِيَّات)

TS'de “etnografya” anlamında olan bu kelime Ar.'da çoğul olarak “kavimler / ırklar” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kayıp (ḡayb / غَيْب)

TS'de “kaybolma, yitme, yitim / kaybedilen şey / kaybolmuş olan, yitik, zayi” demektir. Ar.'da ise “gizli, görünmeyen, bilinmeyen” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kayme (ḳā'ime / قَائِمَةٌ)

TS'de “kâğıt para, kaime” demektir. Ar.'da ise “liste / dik” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kazevi (ḡazevī / غَزَوِي)

TS'de “saz veya kamaştan örölmüş büyük sepet” demektir. Ar.'da ise “savaş” anlamında kullanılan *gazve* غَزْوَة kelimesine mensuptur. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir. KA sözlüğünde bu kelimenin kökeni Far. olduğu belirtilmiştir.

kehle (kehle / كَهْلَة)

TS'de “bit” anlamında olan bu kelime Ar.'da “yaşlı kadın” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir. KA sözlüğünde bu kelimenin kökeni Far. olduğu belirtilmiştir.

kemaliafiyet (kemāl + 'āfiyet / كَمَال عَافِيَة)

TS'de “ağız tadı” demektir. Ar.'da *kemāl* “eksiksiz, mükemmel”, *'āfiyet* “sağlık, sıhhat” demektir. Ar.'da bu iki kelime “sağlıklı olmak” *kemālu'l-'āfiye* şeklinde kullanılmaktadır. Tr.'de *kemāl* ve *'āfiyet* kelimelerinin anlamı değişmiştir.

kerrat (kerrat / كَرَّات)

TS'de “çarpım, çarpma” demektir. Ar.'da ise “defa” anlamında *kerre* كَرَّة kelimesinin çoğuludur. *Kerrat* Ar.'da “defalar” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kıt (kaht / فَحْط)

TS'de “ihtiyaca yetmeyecek kadar az, bol (II) karşıtı / az, yetersiz (duygu, söz vb.)” demektir. Ar.'da ise “kuraklık” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kıta (kiṭ'a / قِطْعَة)

TS'de “yeryüzündeki altı büyük kara parçasından her biri, ana kara / askerlerin bir komutanın emrinde bir araya gelmesinden oluşan birlik / dörtlük / parça, tane” demektir. Ar.'da ise “parça, bölük” demektir. TS'deki anlamlar Ar.'da kullanılmamaktadır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kıtaat (kiṭa'āt / قِطْعَات)

Ar.'da *kiṭa* 'āt kelimesi, *kiṭ* 'a kelimesinin çoğuludur. bk. *kita*.

kıyafet (ḳiyāfet / قِيَافَت)

TS'de “giysi / resmî giysi” demektir. Ar.'da ise “iz sürmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kitabî (kitābî / كِتَابِي)

TS'de “kitapla ilgili / kitaba uygun / kitaba bağlı kalan, özgür düşünemeyen (kimse) / düzgün, dil bilgisi kurallarına uygun (anlatım) / kuru, sıkıcı (anlatım)” demektir. Ar.'da *kitābî* kelimesi “yazmak” anlamında *kitābet* كِتَابَةٌ kelimesine mensuptur. *Kitābî* Ar.'da “yazılı” demektir. Ayrıca Ar.'da *Ehl-i Kitab*'a mensup kişiye *kitābî* denir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kudüm (ḳudūm / قُدُوم)

TS'de “mehter takımlarında ve tekkelerde kullanılmış olan, metal kâseli, küçük iki davuldan oluşmuş usul vurma aracı” demektir. Ar.'da ise “gelmek / nacak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

küfran (kufrān / كُفْرَان)

TS'de “nankörlük” demektir. Ar.'da ise “inkâr etmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kule (ḳulle / قُلَّة)

TS'de “çoğunlukla kare veya silindir biçimindeki yüksek yapı / cihannüma” demektir. Ar.'da ise “zirve / en üst nokta / su testisi” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

kurna (ḳurne / قُرْنَه)

TS’de “hamam ve banyolarda musluk altında bulunan, içinde su biriktirilen, yuvarlak, mermer, taş veya plastik tekne” demektir. Ar.’da ise “bir şeyin çıkan sivrisi / uç / rahmin bir kısmı / kılıç demirinin ağzı / köşe” demektir. KA sözlüğüne *kurna* kelimesinin kökeni Yun. olduğu yazılmıştır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

kutnu (kuṭnī / قُطْنِي)

TS’de “pamuk veya ipekle karışık pamuktan dokunmuş kalın, ensiz kumaş türü” demektir. Ar.’da ise “pamuklu” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

külliyat (kulliyāt / كُتَيَات)

TS’de “bir yazarın bütün eserlerini içeren dizi” demektir. Ar.’da *kulliyāt* kelimesi “tümel” anlamında olan *kullī* كُئِي kelimesinin çoğuludur. Ar.’da *külliyat* “fakülteler” anlamında da kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

külliyeh (kulliyeh / كُئِيَه)

TS’de “bir caminin çevresinde cami ile birlikte kurulmuş medrese, imaret, sebil, kitaplık, hastane vb. yapıların bütünü / belli bir idari, ekonomik, kültürel ve sosyal amaca yönelik çeşitli kuruluşların toplu bir biçimde bulunduğu yer” demektir. Ar.’da *kulliyeh* kelimesi “tümel” anlamında olan *kullī* كُئِي kelimesine mensuptur. Bu kelime Ar.’da son zamanlarda “fakülte” anlamında da kullanılmaktadır. *Kulliyeh* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

künye (kunya / كُئِيَه)

TS’de “bir kimsenin adı, soyadı, ülkesi, doğumu, mesleği vb. bilgilerini gösteren kayıt / bu bilgilerden bazısının yazılı olduğu bilezik, kolye vb. metalden eşya / soy sop ile ilgili kimlik bilgileri” demektir. Ar.’da ise “lakap” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

laakal (lāaḳall / لَا قَال)

TS’de “en azından, hiç olmazsa” demektir. Ar.’da *lā* “hayır”, *ḵall* “azaldı” demektir. *Lāaḵall* ise “daha azı olmaz” anlamında kullanılır. Ar.’da “en azından”, ‘*ala*’-*aḵall* عَلَى الْأَقْلَّ (‘ala + aḵall) cümlesiyle ifade edilir. *Lāaḵall* ifadesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

laedri (lāedrī / لَا أَدْرِي)

TS’de “anonim / bilinemezci” demektir. Ar.’da *lā* “hayır”, *edrī* “biliyorum” demektir. *Lāedrī* ise “bilmiyorum” anlamında kullanılır. *Lāedrī* ifadesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

lağım (lağm / لَغْمٌ)

TS’de “bir yerleşim merkezinde pis suların akıp gitmesi için yer altında açılmış kanal, geriz / düşmanın kale duvarlarını yıkmak veya düşman ordugâhına zarar vermek amacıyla, düşman siperlerine doğru yer altından açılan dar yol” demektir. Ar.’da ise “birine yakinen bilmediği nesneyi haber vermek / gizli konuşmak” demektir. *Lağm* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir. *Muḵîṭi*’-*Muḵîṭ* sözlüğünde Ar.’da *lağm* kelimesine benzeyen ve “kale etrafında konan mayın” anlamında kullanılan *luğum* لُغْمٌ kelimesinin Tr. olduğu yazılmıştır. KA sözlüğünde *lağım* kelimesinin Yun.’dan Ar.’ya geçtiği yazılmıştır. *Lağm* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

lakayıt (lāḵayd / لَا قَيْدٌ)

TS’de “ilgisiz / ilgisiz bir biçimde” demektir. Ar.’da *lā* “hayır”, *ḵayd* “bilgileri defter, kâğıt vb.’ine yazmak / şart” demektir. Ar.’da *lāḵayd* ifadesi cümlede yerine göre “kayıt, şart değil / ne şart, ne ...” gibi anlamlarda kullanılabilir. Fakat Tr.’deki gibi “ilgisiz / ilgisiz bir biçimde” anlamlarında kullanılmaz. Ar. *lāḵayd* ifadesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

lamekân (lāmekān / لَا مَكَانٌ)

TS’de “mekânı olmayan, mekânsız / yersiz yurtsuz, belli bir adresi olmayan” demektir. Ar.’da *lā* “hayır”, *mekân* “yer” demektir. Ar.’da *lāmekān* ifadesi cümlede yerine göre “yer değil / ne yer, ne ...” gibi anlamlarda kullanılabilir. Fakat Tr.’deki gibi “mekânı olmayan,

mekânsız / yersiz yurtsuz ...” anlamlarında kullanılmaz. Ar. *lāmekān* ifadesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

laubali (lā`ubālī / لَا أُبَالِي)

TS’de “saygısız, çekinmesi olmayan / senli benli, teklifsiz / davranışları ölçülü, olgun olmayan, ciddiyetsiz / aşırı samimi bir biçimde, teklifsizce” demektir. Ar.’da ise şimdiki zaman olarak “umursamıyorum” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

linet (līnet / لَيْتَتْ)

TS’de “ishal” anlamında olan bu kelime Ar.’da “yumuşaklık” demektir. Tr.’de *līnet* kelimesinin anlamı değişmiştir.

mabat (māba`d / مَا بَعْدُ)

TS’de “bitmemiş yazı, roman vb.nde arka, devam / kış” demektir. Ar.’da *mā* “olan”, *ba`d* “sonra”, *māba`d* ise “sonra olan” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mabeyin (mābeyn / مَا بَيْنَ)

TS’de “ara / konaklarda harem ile selamlık arasındaki daire veya oda / padişah sarayı” demektir. Ar.’da *mā* “olan”, *beyn* “ara”, *mābeyn* ise “arada olan” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mablak (mibla` / مِبْلَعُ)

TS’de “hamur, merhem, boya vb. şeyleri ezip karıştırarak yoğurmak için kullanılan ve bir ucu ele alınacak biçimde saplı, öbür ucu yassı olan alet / aşure kazanlarını karıştırmakta kullanılan, uzun saplı ve yayvan uçlu tahta kepçe” demektir. Ar.’da “çok yiyen adam” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

macera (mācerā / مَا جَرَى)

TS'de “baştan geçen ilginç olay veya olaylar zinciri, serüven, sergüzeşt, avantür / olmayacakmış gibi görünen iş” demektir. Ar.'da *mā* “olan”, *cera* “oldu”, *mācerā* ise “olmuş olan” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

maddeten (māddeten / مَادَّتًا)

TS'de “maddi bakımdan, manen karşıtı” demektir. Ar.'da ise “madde” anlamında cümlede yerine göre tenvinli olarak kullanılır. Ar.'da “maddi bakımdan” *māddiyen* مَادِّيًّا kelimesi ile ifade edilir. *Maddeten* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

madun (mā + dūn / مَا دُونَ)

TS'de “alt / ast” demektir. Ar.'da *mā* “olan, -An” *dūn* “az, alçak” anlamındadır. *Mādūn* ise Ar.'da “daha az olan / gayr, başka” demektir. Bu ifadenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

mafevk (māfevķ / مَا فَوْق)

TS'de “üst / yukarı” demektir. Ar.'da *mā* “olan, -An”, *fevķ* “üst, yukarı” anlamındadır. *māfevķ* Ar.'da “üstte bulunan, üstte olan” demektir. Bu ifadenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

mağdur (mağdūr / مَغْدُور)

TS'de “haksızlığa uğramış (kimse), kıygın” demektir. Ar.'da ise “ihamet edilmiş kimse” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

mahcup (maħcūb / مَحْجُوب)

TS'de “utangaç / utangaç bir biçimde” demektir. Ar.'da ise “kapalı / örtülü / perdeli” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

mahdum (maħdūm / مَخْدُوم)

TS’de “oğul (I)” demektir. Ar.’da ise “hizmet edilen bey” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mahfuzen (maḥfūzen / مَحْفُوظًا)

TS’de “gözü altında olarak” demektir. Ar.’da ise “saklanarak, saklanmış olarak / hıfzedilerek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mahlas (maḥlaṣ / مَخْلُصًا)

TS’de “takma ad” anlamında olan bu kelime Ar.’da “kurtuluş / çıkış / Arap edebiyatında şairin kasidenin başlığından mevzusunun geçmek” demektir. KA sözlüğünde *maḥlaṣ* kelimesinin Tr.’de “şair asıl adını gizlemek sûretiyle muhtemel tehlikelerden kurtulmayı amaçladığı için” “takma ad” anlamını kazanmıştır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mahrama (maḥreme / مَحْرَمَةٌ)

TS’de “bazı bölgelerde kadınların sokağa çıkarken manto üstüne örttükleri işlemeli geniş örtü, makrama” demektir. Ar.’da ise “peçete, mendil” anlamında kullanılır. Ar.’da *mikreme* şeklinde okunan *makrama* kelimesi “nakışlı örtü / yatak örtüsü” anlamlarında kullanılır. Tr.’de, Ar. kökenli *mikreme* kelimesi ses değişikliğine uğrayıp *mahrama* olarak kullanılmıştır.

mahremiyet (maḥremiyyet / مَحْرَمِيَّة)

TS’de “gizlilik” demektir. Ar.’da “yakın akrabadan olduğu için nikâh düşmeyen kimse” anlamında olan *maḥrem* مَحْرَم kelimesine mensuptur. Ar.’da bu kelime “gizlilik” anlamında kullanılmamaktadır. *Maḥremiyyet* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mahviyet (maḥviyyet / مَحْوِيَّة)

TS’de “alçak gönüllülük” demektir. Ar.’da ise “ihtiva edilen, içine alınmış, içinde bulundurulmuş” anlamlarında kullanılır. KT sözlüğünde *maḥviyyet* kelimesi ile ilgili “Arabî

kaidesine mahıvdan teşkil olunmuş bir lügat olup Arabî değildir” diye not yazılmıştır. Ayrıca KA sözlüğünde bu kelimenin Tr.’de türetildiği yazılmıştır.

mai (mā’ī / مَائِي)

TS’de “mavi” demektir. Ar.’da ise “sulu / suyla ilgili” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

maile (mā’ile / مَائِلِه)

TS’de “aklan” anlamında olan bu kelime Ar.’da “meyilli, eğik” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

maiyet (ma’iyyet / مَعِيَّت)

TS’de “üst görevlinin yanında bulunan kimseler, alt kademedekiler” demektir. Ar.’da ise “birlikte bulunma, beraberlik” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

makbuz (maḳbūz / مَقْبُوض)

TS’de “para vb. bir şeyin teslim alındığını gösteren belge, alındı” anlamında *maḳbūz* kelimesi, Ar.’da ise “alınan, tutulan şey” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

malikiyet (mālikiyyet / مَالِكِيَّت)

TS’de “malik olma durumu” demektir. Ar.’da ise “maliki mezhebi” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

maliyet (māliyyet / مَالِيَّت)

TS’de “üretimde bir mal elde edilinceye değin harcanan değerlerin toplamı” demektir. Ar.’da “para / birinin taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü” anlamlarında *māl* kelimesine mensuptur. *Māliyyet* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

malzeme (mālezime / مَا لَزِمَ)

TS'de “gereç / bir eserin hazırlanmasında yararlanılan bilgi ve kaynakların tamamı” demektir. Ar.'da *-mā* “olan”, *lezime* “gerekti” demektir. Ar.'da *mā lezime* ifadesi “gerek duyulmuş olan” anlamında kullanılır. *Mā lezime* ifadesi Tr.'de bir kelime olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

mamelek (mamelek / مَا مَلَكَ)

TS'de “mal varlığı” demektir. Ar.'da *-mā* “olan, -An, -DIĞI”, *melek* “edindi, aldı, sahip oldu, elde etti” demektir. Ar.'da *mā melek* “elde ettiği şeyler (bilim, sıhhat, evlat, vb.)” anlamında kullanılır. Bu ifade Tr.'de bir kelime olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

manen (ma'nen / مَعْنَى)

TS'de “kişinin iç dünyası yönünden, manevi bakımdan, maddeten karşıtı” demektir. Ar.'da ise “uzaklaşarak” anlamında kullanılır veya *ma'nā* مَعْنَى kelimesinin cümlede yerine göre tenvinli halidir. Ar.'da “manevi bakımdan” *ma'neviyyen* مَعْنَوِيًّا kelimesi ile ifade edilir. Ar.'da *ma'nen* kelimesi ise “manevi bakımdan” anlamında kullanılmamaktadır.

mantiken (manṭiqen / مَنْطِقًا)

TS'de “mantıkça” demektir. Ar.'da ise “mantık” anlamında cümlede yerine göre tenvinli olarak kullanılır. Ar.'da “mantıkça” *manṭikiyyen* مَنْطِقِيًّا kelimesi ile ifade edilir.

marabut (murābiṭ / مُرَابِط)

TS'de “kuzey Afrika'da dervişlere verilen ad, murabıt” demektir. Ar.'da ise “bir yeri terk etmeyen biri / sınırda murabıt, bekleyen, sınırdan ayrılmayan” demektir. *Murābiṭ* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

maraza (maraža / مَرَضَةٌ)

TS’de “hastalık / anlaşmazlık, çekişme, kavga” demektir. Ar.’da *marāza* مَرَضَةٌ, *kapalı t* harfi ile biten kelimesi bulunmamaktadır. Bu kelime KA sözlüğünde *marāza* kelimesinin Ar.’da *mu’arāza* مُعَارَضَةٌ kelimesi ile aynı olduğu yazılmıştır. Ar.’da *mu’arāza* “anlaşmazlık, çekişme, kavga” demektir. Yani *marāza* kelimesinin TS’deki ikinci anlamıdır. TS’deki *marāza* kelimesinin Ar.’da *mu’arāza* olduğunu düşünmekteyiz. “Hastalık” anlamı ise Ar. “hastalık” anlamındaki *marāz* kelimesine benzetilerek anlamını kazanmıştır.

masara (ma’şara / مَعَصَرَةٌ)

TS’de “küçük, dar yer veya hücre” demektir. Ar.’da ise “zeytin, üzüm, tohum vs. sıkmak için kullanılan yer” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

maslahat (maşlahat / مَصْلَحَتٌ)

TS’de “iş, önemli iş, mesele / erkeklik organı” demektir. Ar.’da ise “çıkar, menfaat” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

masraf (maşrif / مَصْرِفٌ)

TS’de “harcanan para, gider / bir şeyin yapımında kullanılan gereç, harç” demektir. Ar.’da “kaçacak yer / sarf edecek yer” demektir. TS’deki birinci anlam Ar.’da *maşrif* değil, *maşrūf* kelimesinin anlamıdır. Tr.’de *maşrif* kelimesinin anlamı değişmiştir.

matrah (maṭrah / مَطْرَاحٌ)

TS’de “bir verginin miktarını belirtmek için temel olarak alınan değer” demektir. Ar.’da ise “yer / uzak yer / bir şeyin atılacağı yer” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mavera (māverā’ / مَا وَرَاءَ)

TS’de “öte / görülen âlemin ötesi” demektir. Ar.’da *-mā* “olan, -An”, *verā’* “arka” demektir. Ar.’da *māverā’* ifadesi “arkada olan” anlamında kullanılır. Dolayısıyla Tr.’de anlam değişimine uğramıştır.

mavi (mā'ī / مائي)

Mavi ve *mai* kelimesi Ar.'da aynı kelimedir. bk. *mai*.

mavna (mā'ūne / مَعُونَةٌ)

TS'de “gemilere ve yakın kıyılara yük taşıyan, güvertesiz büyük tekne / büyük, üç köşe yelkenli yük gemisi” demektir. Ar.'da ise “yardım” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

mayasıl (māyesīl / مَا يَسِيلُ)

TS'de “tende kızartı, kaşınma, sulanma, kabuk bağlama vb. doku bozukluklarıyla kendini gösteren ve bulaşıcı olmayan bir deri hastalığı, egzama / basur” demektir. Ar.'da *-mā* “olan, -An”, *yesīl* “akıyor” demektir. *mayesīl* ise “akan, akıyor olan” anlamında kullanılır. Ar.'da *mayasıl* ifadesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

mazhariyet (mazhariyyet / مَظْهَرِيَّة)

TS'de “erişme, elde etme” demektir. Ar.'da ise “gösterişlilik / başkalarını aldatmak için yapay davranmak” demektir. Tr.'de bu kelimenin anlamı değişmiştir.

mebus (mēb'ūs / مَبْعُوثٌ)

TS'de “milletvekili” demektir. Ar.'da ise “gönderilmiş / yurt dışına gönderilen diplomat” demektir. KA sözlüğünde *mēb'ūs* kelimenin “milletvekili” anlamı Fr. *député* kelimesinin karşılığı olarak XIX. yüzyılın ikinci yarısında Tr.'de ortaya çıktığı belirtilmiştir. Tr.'de *mēb'ūs* kelimesinin anlamı değişmiştir.

mebzul (mēbzūl / مَبْذُولٌ)

TS'de “bol, çok” demektir. Ar.'da ise “sarf edilmiş, bol bol verilmiş” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

mecal (mecāl / مَجَال)

TS'de “güç, kuvvet, derman, takat” demektir. Ar.'da ise “fırsat, imkân / alan” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

meclup (meclūb / مَجْلُوب)

TS'de “tutkun” demektir. Ar.'da ise “getirilmiş / çekilmiş” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

melez (meles / مَلَس)

TS'de “değişik türden hayvan veya bitkiden üremiş (hayvan veya bitki), kırma, azma, hibrit, metis / değişik ırkta ana babadan doğmuş olan (kimse) / katışık, karışık” demektir. Ar.'da *meles* “alaca karanlık” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

melfufen (melfūfen / مَلْفُوفًا)

TS'de “eklenmiş olarak” demektir. Ar.'da ise “bağlanmış, sarılmış olarak” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

melul (melūl / مَلُول)

TS'de “üzgün / boynu bükük, zavallı bir biçimde” demektir. Ar.'da ise “çabuk ve çok sıkılan kimse” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

memleket (memleket / مَمْلَكَة)

TS'de “bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke / bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, şehir, yurt / iklim ve üretim bakımından ele alınan bölge” demektir. Ar.'da ise “kral tarafında yönetilen devlet” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

memnun (memnūn / مَمْنُون)

TS’de “herhangi bir olaydan veya durumdan ötürü sevinç duyan, kıvançlı, mutlu / herhangi bir olaydan veya durumdan ötürü sevinç duyarak, kıvançlı, mutlu olarak” demektir. Ar.’da ise “minnettar / kesintisiz” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

memnuniyet (memnūniyyet / مَمْنُونِيَّة)

TS’de “memnun olma, sevinç duyma, sevinme” demektir. Ar.’da ise “minnettarlık / tatmin ve razı olmak (müşteriler için kullanılır)¹⁵” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

menkıbe (menḳabe / مَنْقَبَه)

TS’de “din büyüklerinin veya tarihe geçmiş ünlü kimselerin yaşamları ve olağanüstü davranışlarıyla ilgili hikâye / olağanüstü olaylarla ilgili anlatı / hikâye” demektir. Ar.’da ise “mefharet, övünce / iki ev arasındaki dar yol” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

merak (merāk / مَرَاق)

TS’de “bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan istek / bir şeyi edinme, yapma, bir şeyle uğraşma isteği / düşkünlük, heves / kaygı, tasa” demektir. Ar.’da ise *merāk* kelimesi, *merḳā* مَرْقَاة kelimesinin çoğuludur. *merḳā* “basamak, derece, mertebe / yükselmek için kullanılan şey” demektir. *Merak* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

meret (mārid / مَارِد)

TS’de “sıkıntı veren, hoşlanılmayan şeyler veya kimseler için kullanılan sövgü sözü / uğursuz” demektir. Ar.’da ise “dev, kocaman / yüksek / haddi aşan müstebit, zorba” anlamlarında kullanılır. *Mārid* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

¹⁵ Bu anlam Ar.’da son zamanlarda kullanılmaktadır.

mesire (mesīre / مَسِيرُهُ)

TS'de “gezilecek, piknik yapılacak yer” demektir. Ar.'da ise “bir olayı protesto etmek veya bir konuya dikkati çekmek için topluca yürüme / mesafe” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

mesleki (meslekī / مَسَلِكِي)

TS'de “mesleğe ilişkin, meslekle ilgili olan, mesleksel” anlamındadır. *Meslekī* kelimesi Ar.'da “yol / öğreti / dizge / ekol” anlamında *meslek* مَسَلِك kelimesine mensuptur. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

meşrutiyet (meşrūṭiyyet / مَشْرُوطِيَّة)

TS'de “hükümdarlıkla yönetilen bir ülkede hükümdarın başkanlığı altında parlamento yönetimine dayanan hükümet etme biçimi” demektir. Bu kelime Ar.'da “şart olma durumu” anlamında kullanılır. KA sözlüğünde Tr.'de *meşrūṭiyyet* kelimesi, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Fr. *charte* karşılığı olarak türetildiği belirtilmiştir.

methiye (medḥiyye / مَدْحِيَّة)

TS'de “övgü / bir kimseyi veya bir şeyi övmek için yazılmış şiir” demektir. Ar.'da ise “yayılmış, genişletilmiş, düzlenmiş (yer)” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.'de, Ar.'daki “övdü” anlamında *mdḥ* مَدَح kökünden türetilmiştir. Ancak Ar.'da *medḥiyye*, “yaydı, genişletti, düzledi” anlamında *dḥā* دَحَا kökünden türetilir. *Medḥiyye* kelimesi, Tr.'de, Ar.'dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

metrukiyet (metrūkiyyet / مَتْرُوكِيَّة)

TS'de “bırakılma, terk edilme / ayrılma, boşanma” demektir. Bu kelime Ar. sözlüklerde bulunmamaktadır. Ancak bazı dinî eserlerde “terk etme durumu” anlamında kullanılmıştır. *Metrūkiyyetu* 'ş-*salā* مَتْرُوكِيَّةُ الصَّلَاةِ (namazı terk etme) cümlesindeki gibi. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

mevkute (mevķūte / مَوْكُوتَه)

TS'de "belli zaman aralıkları ile çıkan yayın, süreli yayın, periyodik" demektir. Ar.'da ise "zamanlı" anlamındadır. Örneğin; *ķunbule mevķūte* فُنْبُلَةٌ مَوْكُوتَةٌ "belli zamanda patlayacak bomba" demektir. Tr.'de bu kelime Fr. *périodique* kelimesinin karşılığı olarak türetilmiştir (KA).

mevzuat (mevzū'āt / مَوْضُوعَات)

TS'de "bir ülkede yürürlükte olan yasa, tüzük, yönetmelik vb.nin bütünü / sandık, çuval, teneke gibi içine ticaret malı konulan koyacaklar" demektir. Ar.'da ise çoğul olarak "konular" demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

mevzubahis (mevzū' + baķs / مَوْضُوع بَحْث)¹⁶

TS'de "söz konusu / adından söz edilen" demektir. Ar.'da *mevzū'* "konu", *baķs* "araştırmak / sormak" anlamındadır. Ar.'da *mevzū' baķs* ise "araştırma konusu" demektir. Tr.'de bu ifadenin anlamı değişmiştir.

meydani (meydānī / مَيْدَانِي)

TS'de "beyaz veya renkli, yol yol ipek çözümlü dokunmuş kumaş" demektir. Ar.'da ise *meydānī* "alan / yarışma, eğlence veya karşılaşma yeri" anlamlarında kullanılan *meydān* kelimesine mensuptur. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

miklep (miķleb / مِكْلَب)

¹⁶ TS'de *mevzu* kelimesinin transkripsiyonunda "z" harfi yerine "z" yazılmalıdır.

TS’de “ciltli kitapların sol cilt kapağında bulunan ve okunmakta olan yeri belli eden, ucu üçgenimsi, katlanabilir parça” demektir. Ar.’da ise “kazma / çapa / bir şeyi baş aşağı, sağını soluna çevirmek için kullanılan alet” demektir. *Mikleb* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mirra (mirra / مرّة)

TS’de “acılık veren sıvılarla özel bir biçimde kaynatılarak pişirilen bir tür acı kahve” demektir. Ar.’da *mirra* “akıl / güç, kuvvet / safra, öd” anlamlarında kullanılır. *Murra* مُرّة kelimesi ise dişil olarak “acı, tatlının zıttı” demektir. Tr.’de *mirra* kelimesi, Ar. *mirra* değil, *murra* kelimesiyle aynıdır. *Murra* kelimesinin anlamı ise Tr.’de değişmiştir.

mısdak (mişdāk / مِصْدَاق)

TS’de “ölçüt” demektir. Ar.’da ise “kanıt / çok dürüst olan” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mısır (mişr / مِصْر)

TS’de “buğdaygillerden, gövdesi boğumlu ve kalın, yaprakları şerit biçiminde, boyu yaklaşık 2 metre olabilen, erkek çiçekleri tepede salkım durumunda, dişi çiçekleri yaprakla gövde arasında koçan biçiminde olan bir kültür bitkisi / bu bitkinin koçan üzerindeki taneli ürünü / bu ürünün taneleri” demektir. Ar.’da ise “kırmızı boya / sınır, engel / kap / Mısır ‘ülke’” demektir. Bu kelime Tr.’de Ar.’dan farklı anlamlarda kullanılmıştır.

mızrak (mizrāk / مِزْرَاق)

TS’de “uzun saplı, sivri demir uçlu silah / atletizmde kullanılan, tek elle savrulan bir alet” demektir. Ar.’da ise “kısa saplı, hafif silah” demektir. *Mizrāk* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mibzer (mibzer / مِيزِر)

TS’de “tohum ekme aleti” demektir. Ar.’da ise “ağaçtan yapılmış iri çekiç, tokmak” anlamında kullanılır. Ar.’da bu kelime “tohumu ekti / sopa ile dövdü” anlamlarında *bezere* بَزْر kökünden türetilir. Tr.’de “tohumu ekti” anlamından hareketle “tohum ekme aleti” anlamını kazanmıştır. Ancak Ar.’da bu anlamda kullanılmamaktadır. *Mibzer* kelimesi Tr.’de Ar.’dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

mihrak (mihrāk / مِخْرَاق)

TS’de “odak” demektir. Ar.’da ise “çok sıcak” demektir. *Mihrak* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir. KA sözlüğünde bu kelimenin XX. yüzyılın başlarında Tr.’de türetildiği yazılmıştır.

milel (milel / مِلَل)

Ar.’da *milel* kelimesi, *millet* kelimesinin çoğuludur. bk. *millet*.

millet (millet / مِلَّة)

TS’de “çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus / herkes, bir yerde bulunan kimselerin bütünü / benzer özellikleri olan topluluk” demektir. Ar.’da ise “din, akide” demektir. Bu kelime Tr.’de Fr. *nation* kelimesinin karşılığı olarak kullanılmıştır (KA). *Millet* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

millî (millî / مِلِّي)

Ar.’da *millî* kelimesi, *millet* kelimesine mensuptur. bk. *millet*.

milliyet (milliyet / مِلِّيَّة)

Ar.’da *milliyet* kelimesi, *millet* kelimesine mensuptur. bk. *millet*.

minnet (minnet / مِئْت)

TS’de “yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu” demektir. Ar.’da ise “iyilik, ihsan / birinin yaptığı iyiliği sürekli başına kakmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mis (misk / مِسْك)

TS’de “güzel” anlamında olan bu kelime Ar.’da “ceylanın kanından yapılan güzel koku” demektir. *Mis* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

misafir (musāfir / مُسَافِر)

TS’de “konuk / gözün saydam tabakasında herhangi bir sebeple oluşan beyaz leke” demektir. Ar.’da ise “yolcu” anlamında kullanılır. *Musāfir* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

misakımillî (mīṣāk + millî / مِيثَاقِ مِلِّي)

TS’de “Erzurum ve Sivas kongrelerinde tespit edilip Osmanlı Mebusan Meclisinde 28 Ocak 1920’de kabul edilen ve milletçe sonuna kadar uygulanmasına karar verilen altı maddelik millî sözleşme, Millî Misak” demektir. Ar.’da *mīṣāk* “sözleşme, antlaşma”, *millî* “dinî” demektir. Ar. *mīṣāk millî* ifadesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mubassır (mubaşşir / مُبَصِّر)

TS’de “okullarda öğrencilerin durumu ile ilgilenen ve düzeni sağlamakla görevli kimse” demektir. Ar.’da ise “açıklayan, öğreten” anlamında kullanılır. *Mubaşşir* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

muğber (muğber / مُغْبِر)

TS’de “gücenmiş, gücenik, küskün” demektir. Ar.’da ise “tozlu (nesne, hava vs.)” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir. bk. *iğbirar*.

muhabir (muḥābir / مُخَابِر)

TS’de “basın ve yayın organlarına haber toplayan, bildiren veya yazan kimse / herhangi bir kuruluşun çalışmasıyla ilgili olarak merkezle başka bir ülke arasında bağlantıyı sağlayan görevli” demektir. Ar.’da ise “haberleşen” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

muḥannet (muḥanneṣ / مُخَنَّت)

TS’de “alçak, korkak, namert” anlamında olan bu kelime Ar.’da “erdişi, hünsa” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

muḥarebe (muḥārebe / مُحَارَبَة)

TS’de “savaşta yapılan çarpışmalardan her biri / güçlü tartışma” demektir. Ar.’da ise “savaşmak / mücadele etmek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

muḥasamat (muḥāṣamāt / مُحَاصِمَات)

TS’de “düşmanlık / savaşta çarpışma” demektir. Ar.’da *muḥāṣamāt* çoğul olarak “kavgalar / düşmanlıklar” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp “savaşta çarpışma” anlamını da kazanarak anlam değişmesine uğramıştır.

muḥassenat (muḥassenāt / مُحَسِّنَات)

TS’de “yararlı, güzel, hayırlı işler” demektir. Ar.’da ise “düzeltilmiş olan şeyler” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

muḥayyer (muḥayyer / مُحَيَّر)

TS’de “sağlamlığı ve kullanılabilirliği açısından önerilen, beğenilmediğinde geri verilebilecek olan (eşya vb.) / Türk müziğinde bir makam” demektir. Ar.’da ise “seçme hakkına sahip olan / tercih edilen / mübah” anlamlarında kullanılır. *Muḥayyer* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

muhrip (muḥrib / مُخْرِبٌ)

TS’de “torpido, top ve denizaltılara karşı silahlarla donatılmış, küçük, hızlı giden savaş gemisi, destroyer” demektir. *Muhrip* kelimesinin transkripsiyonu TS’de yanlış yazılmıştır. “ḥ” harfi yerine “h” harfi olmalıdır. Ar.’da *muḥrib* مُخْرِبٌ “yıkıcı” demektir. Tr.’de *muhrip* kelimesi İng. *destroyer* karşılığı olarak türetilmiştir (KA). Ar.’da *muḥrib* kelimesi Tr.’de kullanılan anlamda kullanılmamaktadır. Dolayısıyla anlam değişmesine uğramıştır.

muhtekir (muḥtekir / مُحْتَكِرٌ)

TS’de “vurguncu” demektir. Ar.’da ise “malı, ürünü daha pahalı satmak için saklayan kimse, tekelci” demektir. Bu kelimenin anlamı değişmiştir.

muhteşem (muḥteşem / مُحْتَشِمٌ)

TS’de “görmekli / büyük” demektir. Ar.’da ise “heybetli (kimse) / saygılı / utangaç / tesettürlü” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

muhtıra (muḥṭira / مُحْطِرَةٌ)

TS’de “herhangi bir şeyi hatırlatmak, uyarmak amacıyla yazılan yazı / bir devletin başka bir devlete politik sorunlarla ilgili olarak yolladığı uyarı yazısı, memorandum, nota / andıç / günlük” demektir. Ar.’da ise dişil olarak “tehlikeli, tehlikede olan / hatırlatan / bildiren” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir. Tr.’de *muḥṭira* kelimesi, aynı kökten türetilen “akla gelen düşünce” anlamındaki *ḥāṭira* حَاطِرَةٌ kelimesinin anlamından etkilenerek TS’deki anlamları kazanmıştır.

mukassi (muḥassī / مُقْسِيٌّ)

TS’de “sıkıntılı” demektir. Ar.’da ise “katılaştıran, sertleştiren” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mukataa (muḥāṭa‘a / مُقَاطَعَةٌ)

TS’de “kesim” demektir. Ar.’da ise “boykot / eyalet” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mukavva (muḳavvā / مَقْوَى)

TS’de “kalın karton” demektir. Ar.’da ise “sağlamlaştırılmış, güçlendirilmiş” anlamında kullanılır. Ar.’da “kalın karton”a *karton muḳavvā* كَرْتُونُ مَقْوَى denir. *Muḳavvā* kelimesi TS’deki anlamını, Ar. *karton muḳavvā* cümlesi kısaltılarak kazanmış olabilir. *Muḳavvā* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

munsap (munṣabb / مُنْصَب)

TS’de “kavşak / kavuşan” demektir. Ar.’da ise “dökülmüş, dökülen” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

murahhas (muraḥḥaṣ / مُرَحَّص)

TS’de “delege” demektir. Ar.’da ise bu kelime “izin almış, izinli” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

musahabe (muṣāḥabe / مُصَاحَبَة)

TS’de “konuşma, görüşme, söyleşi” demektir. Ar.’da ise “arkadaşlık etmek / beraber olmak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

musiki (mūsīkī / مُوسِيقِي)

TS’de “müzik / kulağa hoş gelen sesler dizisi” demektir. Ar.’da ise sıfat olarak “müziksel / müzikçi” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

muska (nusha / نُسْخَة)

TS’de “içinde dinsel veya büyüleyici bir gücün saklı olduğu sanılan, taşıyanı, takanı veya sahip olanı zararlı etkilerden koruyup iyilik getirdiğine inanılan bir nesne, yazılı kâğıt vb.,

hamaylı / üçgen biçiminde katlanmış olan şey” demektir. Ar.’da ise “kopya, suret / benzer, aynı” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

musluk (maslūk / مَسْلُوك)

TS’de “takıldığı boru veya kabın içindeki akışkanı, istenildiğinde akıtılabilecek bir düzende yapılmış açılır kapanır alet / el yıkamaya yarayan yer, lavabo” demektir. Ar.’da ise “gidilen açık (yol)” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

muta (II) (mut‘a / مُتْعَه)

TS’de “geçici kazanç / muta nikâhı” demektir. Ar.’da ise “zevk, yarar” demektir. Ar.’da “muta nikahı” *zevācu’l-mut‘a الْمُتْعَةُ* şeklinde ifade edilir. *Mut‘a* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mutantan (muṭaṭṭan / مُطْطَن)

TS’de “görkemli, şatafatlı” demektir. Ar.’da bu kelime “tınladı, çınladı” anlamında *ṭaṭṭana* *طَطَّنَ* fiilinden türetilmiştir. *Muṭaṭṭan* Ar.’da “tınlanmış / çınlanmış” anlamındadır. TS’deki “görkemli, şatafatlı” anlamı Ar. konuşma dilinde yaygındır. Fakat Ar. sözlüklerde bu anlam bulunmamaktadır.

mutariza (mu‘tariza / مُعْتَرِضَه)

TS’de “yay ayraç” demektir. Ar.’da ise “itiraz eden, karşı çıkan kadın” demektir. Ar.’da metin içinde yay ayraç arasında yazılan cümleye *cümle mu‘tariza* *جُمْلَةٌ مُعْتَرِضَةٌ* denir. Tr.’de *mu‘tariza* kelimesi anlamını o ifadeden kazanmıştır. *Mu‘tariza* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mutlaka (muṭlaḳā / مُطْلَقًا)

TS’de “kesinlikle” demektir. Ar.’da ise “istisnasız / hiç” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

muvasalat (muvāṣalat / مُوَاصَلَات)

TS’de “bir yere ulaşma, varma, muvasala” demektir. Ar.’da ise “ulaşım aracı / devam etmek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

muvaṣaa (muvāṣā‘a / مُوَاصَّعَة)

TS’de “danışık, danışıklık” demektir. Ar.’da ise “bir iş hususunda birinin fikrine uymak, anlaşmak” demektir. Tr.’de bu kelimenin anlamı değişmiştir.

muzdarip (muṣṭarīb / مُضْطَرِّب)

TS’de “ızdırıp ve acı çeken” demektir. Ar.’da ise “perişan, tedirgin, endişeli” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

muzip (mu‘zīb / مُغْذِب)

TS’de “takılğan” demektir. Ar.’da ise “terk eden / suyu tatlı yapan temizleyen, suyu yosundan ve çöplerden temizleyen” demektir. KT sözlüğünde bu kelime Ar.’da “işkence eden” anlamında olan *mu‘azzīb* kelimesi ile aynı olduğu ve Tr.’de bu sebepten dolayı “eğlenmek için eziyet veren, eziyet vererek takılan” anlamını kazandığı belirtilmiştir. Tr.’de *mu‘zīb* kelimesinin anlamı değişmiştir.

mücadele (mucādele / مُجَادَلَة)

TS’de “birbirlerine isteklerini kabul ettirmek için iki taraf arasında yapılan zorlu çaba, savaş / herhangi bir amaca erişmek, bir kuvvete karşı koyabilmek için bir kişi veya topluluğun güçlü, sürekli çabası, savaşım” demektir. Ar.’da ise bu kelime “tartışmak / düşmanlık” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mübadil (mubādil / مُبَادِل)

TS’de “başkasının yerine getirilmiş, mübadele edilmiş / Lozan Antlaşması’na göre, İstanbul dışında oturan Rumlarla değiştirilmek üzere Batı Trakya dışındaki Yunanistan’dan getirilen

Türkler” demektir. Ar.’da ise “değişen” anlamında kullanılır. *Mubādil* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mübaşir (mubāşir / مُبَاشِر)

TS’de “mahkemede duruşmaya girecekleri ve tanıkları çağıran, yargıcın emirlerini bildiren, kâğıtları getirip götürən görevli, çağrıcı” demektir. Ar.’da ise “doğrudan, direkt / bir işe bizzat başlayan / canlı yayın” anlamlarında kullanılır. *Mubāşir* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

müdrike (mudrike / مُدْرِكَة)

TS’de “anlık” demektir. Ar.’da ise “idrak eden kadın / hızlı ve çok iyi idrak eden erkek” demektir. *Mudrike* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

müeyyide (mu’eyyide / مُؤَيِّدَة)

TS’de “yaptırım” anlamında olan bu kelime Ar.’da “destekleyen kadın” demektir. Tr.’de *mu’eyyide* kelimesinin anlamı değişmiştir.

müfekkire (mufekkire / مُفَكِّرَة)

TS’de “düşünme yetisi veya gücü” demektir. Ar.’da ise “mütefekkir kadın / not defteri” demektir. LN ve KT sözlüklerinde “düşünme yetisi” anlamı, *kuvve-i müfekkire*’nin anlamı olarak verilmiştir. Büyük ihtimalle zamanla *kuvve-i müfekkire* ifadesi kısaltılarak onun yerine sadece *müfekkire* kelimesi kullanılmıştır. *Mufekkire* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

müfredat (mufredāt / مُفْرَدَات)

TS’de “bir bütünü oluşturan bireyler, ayrıntılar / öğretim programı” demektir. Ar.’da ise “sözcükler / terimler” demektir. Tr.’de *mufredāt* kelimesinin anlamı değişmiştir.

müfreze (mufreze / مُفْرَزَة)

TS’de “türlü askerî görev ve hizmetlerin yapılması amacıyla küçük birliklerden, belli bir kuruluşa bağı kalmadan geçici olarak oluşturulan grup” demektir. Ar.’da ise bu kelime “bir bütünden ayrılmış / salgılanan” anlamlarında kullanılır. Ar.’da, TS’deki “türlü askerî görev ve hizmetlerin ...” anlamını, *mefrezetu’l-cund* مَفْرَزَةُ الْجُنْدِ şeklinde ifade edilir. Tr.’deki *mufreze* kelimesinin anlamı bu ifadenin anlamını kazanmıştır. *Mufreze* kelimesi Tr.’de anlam değışmesine uğramıştır.

mühimmat (muhimmāt / مُهْمَات)

TS’de “savaş gereçleri / cephane” demektir. Ar.’da ise “görevler, vazifeler / gereçler, lazım olanlar” demektir. Bu kelime “savaş gereçleri” anlamında *mühimmât-ı harbiyye*’den kısaltma yoluyla ortaya çıkmıştır (KA). Tr.’de *muhimmāt* kelimesinin anlamı değışmiştir.

mükâfat (mukāfāt / مُكَافَات)

TS’de “ödül / değıerlendirici, sevindirici davranış” demektir. Ar.’da ise çoğul olarak “ödüller” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlamı değışmiştir. Ayrıca “değıerlendirici, sevindirici davranış” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mülahaza (mulāḥaza / مُلَاخَظَة)

TS’de “düşünce” demektir. Ar.’da ise “göz ucu ile bakmak / gözlemlemek / not” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değışmiştir.

mülahazat (mulāḥazāt / مُلَاخَظَات)

Ar.’da *mulāḥazāt* kelimesi, *mulāḥaza* kelimesinin çoğuludur. bk. *mülahaza*.

mülayemet (mulāyemet / مُلَايَمَة)

TS’de “yumuşaklık / bağırsakta yumuşaklık” demektir. Ar.’da ise “uygunluk” anlamında kullanılır. Tr.’de *mulāyemet* kelimesinin anlamı değışmiştir.

mülki (mulkī / مُلْكِي)

TS’de “bir ülkeyle ilgili olan / ülke yönetimine ilişkin / asker sınıfı dışında kalan” demektir. Ar.’da “varlık, varyet” anlamında olan *mulk* مُلْك kelimesine mensuptur. *Mulk̄* kelimesi Tr.’de anlam değişmesine uğramıştır.

mülkiye (mulkiyye / مُلْكِيَّة)

TS’de “devlet yönetimindeki sivil görevliler sınıfı” demektir. Ar.’da ise “sahiplik” anlamında kullanılır. Tr.’de *mulkiyye* kelimesinin anlamı değişmiştir.

mültefit (multefit / مُتَّفِت)

TS’de “iltifatkâr” demektir. Ar.’da ise “yüzü çevirip bakan / konuşma sırasında bir kişiye veya bulunan veya bulunmayan bir şeye yönelik ani bir geçiş yapan” demektir. Tr.’de *multefit* kelimesinin anlamı değişmiştir.

mültezim (multezim / مُتَّزِم)

TS’de “kesenekçi” demektir. Ar.’da ise “bir şeye bağlı olan / üstlenen” anlamlarında kullanılır. *Multezim* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mümarese (mumārese / مُمَارَسَة)

TS’de “yatkınlık” demektir. Ar.’da ise “alıştırma / uygulama” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

münakalat (munāḳalāt / مُنَاقَلَات)

TS’de “ulaştırma” demektir. Ar.’da ise çoğul olarak “haberleşmeler / iki taraftan gerçekleşen aktarmalar, ulaştırmalar” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

münakale (munāḳale / مُنَاقَلَة)

TS'de “ulaşım / bir şeyi bir yerden bir yere aktarma” demektir. Ar.'da ise “haberleşmek / İki taraftan gerçekleşen aktarmak, ulaştırmak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

münderecat (mundericāt / مُنْدَرِجَات)

TS'de “içindekiler” demektir. Ar.'da *mundericāt* kelimesi, “içine konulmuş” anlamında olan *mnderiç مُنْدَرِج* kelimesinin çoğuludur. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

münfail (munfa' il / مُنْفَعِل)

TS'de “gücenmiş, alınmış, kırgın / edilgin” demektir. Ar.'da ise “etkilenmiş / kızmış” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

mürettebat (murettebāt / مُرْتَبَات)

TS'de “gemi, uçak vb. taşıtlardaki görevlilerin tümü / bir iş için görevlendirilmiş özel birlik” demektir. Ar.'da ise “düzenliler / maaşlar” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

mürteci (murteci' / مُرْتَجِع)

TS'de “yeni düzene karşı direnen (kimse), gerici” demektir. Ar.'da ise “değişen / nesneyi iade eden” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

mürtesem (murtesem / مُرْتَسَم)

TS'de “iz düşümü” demektir. Ar.'da ise “resmedilmiş, çizilmiş” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

müruriye (murūriyye / مُرُورِيَّة)

TS'de “geçmelik” demektir. Ar.'da bu kelime “geçmek / trafik” anlamlarında kullanılan *murūr مُرُور* kelimesine mensuptur. *Murūriyye* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

müruruzaman (murūr + zamān / مُرُورَ زَمَانٍ)

TS’de “süre aşımı” demektir. Ar.’da *murūru* ’z-*zamān* şeklinde kullanılan bu cümle “zamanın geçmesi” anlamında kullanılır. *Murūru*’z-*zamān* cümlesi Tr.’de Ar.’dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

müsaade (musā‘ade / مُسَاعَدَةٌ)

TS’de “izin, icazet, ruhsat” demektir. Ar.’da ise “yardım etmek, yardım” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

müsaait (musā‘id / مُسَاعِدٌ)

TS’de “uygun, elverişli / flört etmeye hazır olan, kolayca flört edebilen (kadın)” demektir. Ar.’da ise “yardımcı” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

müsamere (musāmere / مُسَامَرَةٌ)

TS’de “okullarda öğrencilerin sunduğu, programında koşuk, oyun vb. gösterilerinin yer aldığı eğlence / çoğunlukla akşam toplantısı, akşam eğlencesi” demektir. Ar.’da “gece biriyle sohbet etmek” demektir. *Musāmere* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

müsellesat (muşelleşāt / مُتَلَسَّاتٌ)

TS’de “trigonometri” demektir. Ar.’da ise “üçgenler” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

müsellim (musellim / مُسَلِّمٌ)

TS’de “Osmanlı Devleti’nde eyalet ve sancakta yönetimi elinde bulunduran kişi” demektir. Ar.’da ise “teslim olan, teslim eden” demektir. KA sözlüğünde tarihte müsellimlerin “buldukları beldenin gelirlerini vali veya mutasarrıf tarafından gönderilen vergi tahsildarına, mütesellime teslim etmelerinden dolayı bu ismi almış olabilirler” diye belirtilmiştir. *Musellim* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

müstait (musta‘idd / مُسْتَعِدّ)

TS’de “doğuştan yetenekli, kabiliyetli olan” demektir. Ar.’da ise “hazır” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

müstefit (mustefid / مُسْتَفِيد)

TS’de “yararlanma” demektir. Ar.’da ise “yararlanan” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

müşahhas (muşahhaş / مُشَخَّص)

TS’de “somut” demektir. Ar.’da ise “belirlenmiş, belli / şahıs suretine girmiş” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

müştemilat (muştemelāt / مُشْتَمَلَات)

TS’de “eklentiler” demektir. Ar.’da bu kelime, “bir şeyin içinde bulunanlar” anlamında kullanılır. *Muştemelāt* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mütearife (mute‘arife / مُتَعَارِفُهُ)

TS’de “belit” demektir. Ar.’da ise dişil olarak “tanışan / herkesçe bilinen” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mütefennin (mutefennin / مُتَفَنَّين)

TS’de “Fen bilgini” demektir. Ar.’da ise “farklı sanatlara sahip, yaratıcı, marifetli, sanatkâr” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

müteferrika (muteferrika / مُتَفَرِّقُهُ)

TS’de “küçük giderler için ayrılan para / güvenlik kuruluşlarında şüpheli kimselerin ilgili yerlere gönderilmek için geçici olarak barındırıldıkları bölüm / padişah, vezir ve daha başka

devlet büyüklerinin yanında, türlü hizmetlerde çalışan kimse” demektir. Ar.’da dişil olarak “ayrılmış, ayrılan” demektir. Bu kelimenin “‘mebaliğ-i müteferrika’ veya ‘masarif-i müteferrika”dan kısaltma yoluyla ortaya çıktığı belirtilmiştir (LN, KT). *Müteferrika* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir

mütehassis (mutehassis / مُتَحَسِّس)

TS’de “duygulanmış” demektir. Ar.’da ise “takip eden / iyice dinleyen / haber alan, toplayan” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir. Tr.’de *mutehassis* kelimesi Ar. aynı kökten türetilen “duygu” anlamındaki *hiss* حِسّ kelimesinin anlamından etkilenerek “duygulanmış” anlamını kazanmıştır. Ancak Ar.’da bu anlamda kullanılmamaktadır. *Mutehassis* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mütehevvir (mutehevvir / مُتَهَوِّر)

TS’de “öfkeli, kızgın” demektir. Ar.’da ise “umursamayan / atılğan, düşünmeden kendini tehlikeye atan” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

mütemayil (mutemāyil / مُتَمَائِل)

TS’de “istekli görünen, eğilimi olan, meyilli” demektir. Ar.’da ise “yürürken o yana bu yana eğilen / sağa sola sallanan” demektir. Ar.’da *mutemāyil* kelimesinin aynı kökünden gelen *mā’il* مَائِل kelimesi “meyilli” demektir. Tr.’de *mutemāyil* kelimesinin “meyilli” anlamını *mā’il* kelimesinden kazanarak anlam değişmesine uğramıştır.

müteşebbis (müteşebbis / مُتَشَبِّب)

TS’de “girişimci” demektir. Ar.’da ise “yapışan / sıkı tutan” demektir. *Müteşebbis* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

müzahrefat (muzahrefāt / مُزْخَرْفَات)

TS'de “süprüntüler, pislikler / yalanlar, saptırmalar” demektir. Ar.'da ise “süslü püslü şeyler” demektir. *Muzahrefāt* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

müzevir (muzevvir / مُزَوِّر)

TS'de “arabozan” demektir. Ar.'da ise “sahtekâr” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

naaş (na‘ş / نَعْش)

TS'de “ölen insanın vücudu, ceset” demektir. Ar.'da ise “ölünün tahtı, tabut” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

nafia (nāfi‘a / نَافِعَة)

TS'de “bir yeri bayındır duruma getirmek için yapılan işlerin tamamı, bayındırlık işleri” demektir. Ar.'da ise dişil olarak “faydalı” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

nakarāt (naḡarāt / نَقَرَات)

TS'de “bir şarkıda her kıtadan sonra tekrarlanan ve bestesi değişmeyen parça, kavuştak / çok sık tekrarlanan, bundan dolayı bıkkınlık vererek önemini yitiren söz / bir şiirin içinde iki veya daha çok kez tekrarlanan bölüm” demektir. Ar.'da bu kelime “utta vuruşlar” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

nakliye (naḡliyye / نَقْلِيَّة)

TS'de “taşıma işi / taşıma ücreti, taşımalık” demektir. Ar.'da *naḡliyye* kelimesi, “taşımak” anlamındaki *naḡl* نَقْل kelimesine mensuptur. *Naḡliyye* Ar.'da “taşımakla ilgili” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

nalın (na‘leyn / نَعْلَيْن)

TS’de “takunya” demektir. Ar.’da bu kelime tesniye (ikil) olarak “iki ayakkabı” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

namus (nāmūs / نَامُوس)

TS’de “bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet / dürüstlük, doğruluk” demektir. Ar.’da ise “sırrı bilen / kanun, şeriat / hile / sinek” anlamlarında kullanılır. Ar. konuşma dilinde özellikle Suriye lehçesinde *nāmūs* kelimesi “iffet” anlamında kullanılır. *Nāmūs* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

nasır (nāsūr / نَاسُور)

TS’de “en çok el ve ayağın sürekli sürtünmelere uğrayan noktalarında üst derinin kalınlaşması ve sertleşmesiyle oluşmuş deri” demektir. Ar.’da “basur” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

natıka (nāṭıka / نَاطِقَه)

TS’de “düşünüp söyleme yeteneği / düzgün ve iyi konuşma yeteneği” demektir. Ar.’da ise dişil olarak “konuşan” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

natır (nāṭır / نَاطِر)

TS’de “kadınlar hamamında hizmet eden ve müşterileri yıkayan kadın” demektir. Ar.’da ise “bekçi” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

nefsaniyet (nefsāniyyet / نَفْسَانِيَّة)

TS’de “düşmanlık duygusu, kin besleme” demektir. Ar.’da ise “nefisle ilgili” anlamında kullanılır. Ar.’da *nefsāniyyet* kelimesi “öz varlık, kişilik” anlamındaki *nefs* نَفْس kelimesine mensuptur. KT’de bu kelimenin “lügat-i müvellede” olduğu belirtilmiştir. *Nefsāniyyet* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

neşe (neş’e / نَشَاءَه)

TS’de “mutlu olmaktan doğan ve dışa vurulan sevinç, şetaret / hafif sarhoşluk, çakırkeyif olma” demektir. Ar.’da ise “yeniden meydana gelmek” demektir. Ar.’da *neşve* نشوة kelimesi ise Tr.’de *neşe* kelimesinin anlamlarında kullanılır. KT ve KA sözlüklerinde *neşe* kelimesinin altında Ar. hem *neşve* hem de *neşe* kelimesinin anlamları yazılmıştır. Dolayısıyla Tr.’de bu iki kelimenin ses benzerliğinden dolayı eşadlılık meydana geldiği ortaya çıkmaktadır. *Neşe* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

nevale (nevāle / نَوَالِه)

TS’de “azık” demektir. Ar.’da ise “lokma” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

nevazil (nevāzil / نَوَازِل)

TS’de “nezle” demektir. Ar.’da ise “belalar, felaketler, afetler” anlamında kullanılır. Tr.’de *nevāzil* kelimesinin “nezle” anlamı, *nevāzil* kelimesi “soğuk algınlığı” anlamındaki *nezle* kelimesinin çoğulu olduğu sanılarak ortaya çıkmıştır (KT). Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

nevir (nevr / نَوْر)

TS’de “yüzün rengi, bet beniz” demektir. Ar.’da ise “aydınlık / ışık” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

nısfıye (nişfiyye / نِصْفِيَّة)

TS’de “bir tür kısa ney” demektir. Ar.’da *nişfiyye* kelimesi, “yarı” anlamındaki *nısf* نِصْف kelimesine mensuptur. *Nişfiyye* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

nifak (nifāk / نِفَاق)

TS’de “geçimsizlik, anlaşmazlık, ara bozuculuk” demektir. Ar.’da ise “iki yüzlülük” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

nikris (niḳrīs / نِڤْرِيس)

TS'de “damla hastalığı” demektir. Ar.'da bu kelime “dâhi doktor” anlamında kullanılır. *Niḳris* نِڤْرِيس kelimesi ise Ar.'da “damla hastalığı” demektir. TS'de *nikris* kelimesinin transkripsiyonu yanlış yazılmıştır. “ī” yerine “i” yazılmalıdır.

nisaiye (nisā`iyye / نِسَائِيَّة)

TS'de “kadın hastalıkları” demektir. Ar.'da ise “kadınla ilgili” anlamında kullanılır. *Nisā`iyye* kelimesi Ar.'da “kadınlar” anlamındaki *nisā`* نِسَاء kelimesine mensuptur. *Nisā`iyye* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

nizamiye (niḳāmiyye / نِظَامِيَّة)

TS'de “askerlik dairesi / kışla, garnizon ve bazı kuruluşların girişi / Tanzimat Dönemi'nde kara ordusu” demektir. Ar.'da “düzenle, kanunla ilgili” demektir. *Niḳāmiyye* kelimesi Ar.'da “düzen / kanun” anlamlarındaki *nizām* kelimesine mensuptur. TS'de kelimenin “askerlik dairesi” anlamı, “idare-i nizammiyye”den kısaltma yoluyla kazanılmıştır (KT). *Niḳāmiyye* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

nūfus (nufūs / نُفُوس)

TS'de “kişi / bir ülkede, bir bölgede, bir evde belirli bir anda yaşayanların oluşturduğu toplam sayı, popülasyon / ortak bir özellik gösteren kimselerin bütünü” demektir. Ar.'da “ruhlar, canlar” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

radde (rādde / رَادَّة)

TS'de “derece, kerte” demektir. Ar.'da ise “fayda” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

rahle (raḥle / رَحْلَه)

TS'de “üzerinde kitap okunan, yazı yazılan, bazıları açılıp kapanabilen alçak, küçük masa” demektir. Ar.'da ise “deve semeri / ev / ev mobilyası” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

rakım (rāḳim / رَاقِم)

TS'de “yükselti” demektir. Ar.'da ise “yazan, nakşeden” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

rakibe (raḳībe / رَاقِبَة)

TS'de “kadın rakip” demektir. Ar.'da ise “denetim yapan kadın” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

rakip (raḳīb / رَاقِب)

TS'de “herhangi bir işte, bir yarışta, birbirini geçmeye çalışan, aynı şeyi elde etmeye uğraşan kimse” demektir. Ar.'da ise “denetim yapan erkek” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

ramak (ramāḳ / رَمَق)

TS'de “bir şeyin olmasına çok az kalmak” demektir. Tr.'de bu kelime “ramak kalmak” şeklinde kullanılır. Ar.'da ise *ramāḳ* “vücutta kalan hayat belirtisi, bakiyye-i rūh” demektir. *Ramāḳ* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

rayiç (rāyic / رَايِج)

TS'de “bir para biriminin veya malın satış ve sürüm değeri” demektir. Ar.'da ise “tercih edilen” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

rebabi (rebābī / رَبَائِي)

TS’de “rebap çalan kimse / ince, duygulu” demektir. Ar.’da bu kelime, “saz aleti ile ilgili” anlamında kullanılır. *Rebābī* kelimesi Ar.’da “saz” anlamındaki *rebāb* رَبَاب kelimesine mensuptur. *Rebābī* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

rekabet (reḳābet / رِقَابَت)

TS’de “aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma, yarış” demektir. Ar.’da ise “denetim” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

rekâket (rekāket / رَكَات)

TS’de “kekemelik, pepemelik” demektir. Ar.’da ise “gevşeklik, zaaf, kuvvetsizlik” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

remil (reml / رَمَل)

TS’de “kumda birtakım çizgiler çizerek fala bakma / bu biçimde bakılan fal” demektir. Ar.’da ise “kum” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

resen (re’sen / رَأْساً)

TS’de “kendi başına, kendiliğinden / bağımsız olarak, kimseye bağlı olmaksızın” demektir. Ar.’da ise “hemen” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir. Tr.’de *re’sen* kelimesi, Ar. *re’s* رَأْس kelimesinin “baş” anlamından hareketle yeni anlamlar kazanarak anlam değişmesine uğramıştır.

resmen (resmen / رَسْمًا)

TS’de “devlet adına, devletçe, resmî olarak / kanuna, yönetime uygun olarak, yöntemince / kesinlikle, açıkça, kesin olarak” demektir. Ar.’da ise “resim olarak / resmederek” anlamında kullanılır. “Resmî olarak” Ar.’da *resmiyyen* رَسْمِيًّا kelimesi ile ifade edilir. *Resmen* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

ruhiyat (rūḥiyyāt / رُوحِيَّات)

TS’de “ruh bilimi, psikoloji / psikolojik durum” demektir. Ar.’da ise “can” anlamındaki *ruh* رُوح kelimesine mensup olan *ruhī* رُوحِي kelimesinin çoğuludur. *Rūḥiyyāt* kelimesi Ar.’da “gaip bilimleri” anlamında kullanılır. *Rūḥiyyāt* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

rüküş (rukşe / رُقْشَة)

TS’de “gülünç bir biçimde giyinip süslenen (kadın)” demektir. Ar.’da bu kelime “süslemek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

rüştiye (ruşdiyye / رُشْدِيَّة)

TS’de “ortaokul derecesinde olan eğitim kurumu” demektir. Ar.’da bu kelime “ergenlik / doğruyu bilmek, hidayete ermek” anlamlarında kullanılan *ruşd* رُشْد kelimesine mensuptur. Genelde Araplar *ruşdiyye* kelimesi kız ismi olarak kullanırlar. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

sabite (şābite / ثَابِتَة)

TS’de “bir formülde geçen ve önceden belirlenmiş bulunan değişmez nicelik / görünürde hareket etmeyen yıldız” demektir. Ar.’da bu kelime dişil olarak “durağan / değişmeyen” anlamında kullanılır. Tr.’de bu kelime “görünürde hareket etmeyen yıldız” anlamını “ecrâm-ı sâbite” tamlamasından kısaltma yoluyla kazanmıştır (KA). *Şābite* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

safahat (şafaḥāt / صَفَاحَات)

Ar.’da *şafaḥāt* kelimesi *safha* kelimesinin çoğuludur. bk. *safha*.

safha (şafḥa / صَفْحَة)

TS’de “evre / faz” demektir. Ar.’da ise “sayfa / yan” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

sahi (şahīḥ / صَحِيْح)

TS'de “gerçekten, gerçek olarak” demektir. Ar.'da ise “doğru” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

saik (sā'ik / سَائِق)

TS'de “sebepe / güdü” demektir. Ar.'da ise “sevk eden / götüren, süren, şoför” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

saika (sā'ika / سَائِقَهُ)

TS'de “sebepe” demektir. Ar.'da dişil olarak “sevk eden / götüren, süren, şoför” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

sairfilmenam (sā'ir + fi'l-menām / سَائِر فِي الْمَنَام)

TS'de “uyurgezer” demektir. Ar.'da ise *sā'ir* “yürüyen” *fī* “-DA (bulunma durumu eki)”, *menām* “uyku”, *sā'ir fi'l menām* cümle olarak ise “uykuda yürüyen” anlamında kullanılır. Bu cümle Tr.'de kullanılan anlama uymasına rağmen Ar.'da “uyurgezer” anlamında kullanılmamaktadır. Ar.'da *uyurgezerlik* durumunda olan kimseye Tr.'deki “uyurgezer” gibi belli bir ad veya sıfat bulunmamaktadır. *Sā'ir fi'l-menām* cümlesi Tr.'de bir kelime olarak kullanılıp Ar.'dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

sakamet (saḳāmet / سَقَامَت)

TS'de “bozukluk, yanlışlık, eksiklik” demektir. Ar.'da ise “hastalanmak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

sakat (saḳaṭ / سَقَط)

TS'de “vücudunda hasta veya eksik bir yanı olan, engelli, özürlü / bozuk veya eksik” demektir. Ar.'da bu kelime “işe yaramaz şey” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

sakatat (saḳaṭāt / سَقَطَات)

TS’de “kesilmiş hayvanın yürek, karaciğer, böbrek, işkembe, beyin, vb. iç organlarıyla baş ve ayakları” demektir. Ar.’da “düşmeler / istemsizce yapılan hatalar” anlamlarında kullanılır. Ar. *sakṭ* سَقَطَ kelimesi ise “hayvanın iç organları” demektir. Ancak *sakṭ* kelimesinin çoğulu *sakaṭāt* değil *askāṭ* اسْقَاطْ kelimesidir. Tr.’de *sakatat* kelimesi Ar. *sakṭ* kelimesinin anlamından etkilenecek anlam değişikliğine uğramıştır.

salise (şālise / ثَالِثَة)

TS’de “saniyenin altmışta biri olan zaman birimi” demektir. Ar.’da ise “üçüncü” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

sanayiinefise (şanāyi‘ + nefise / صَنَائِعُ نَفِيسَة)

TS’de “güzel sanatlar” demektir. Ar.’da *şanāyi‘* “zanaatlar”, *nefise* “değerli, pahalı” demektir. Ar.’da bu iki kelime *şanāyi‘u nefise* şeklindeki gibi “değerli zanaatlar” anlamını ifade eder. Tr.’de bu cümlenin anlamı değişmiştir.

sandalye (şandaliyye / صَنْدَلِيَّة)

TS’de “arkalıklı, kol koyacak yerleri olmayan, bir kişilik oturma eşyası / makam, koltuk, mevki” demektir. Ar.’da bu kelime “güzel kokulu bir ağaç” anlamında kullanılan *şandal* صَنْدَل kelimesine mensuptur. Bu kelime Tr.’de Ar.’dan farklı anlamda kullanılır.

savat (sevād / سَوَاد)

TS’de “gümüş üstüne özel bir biçimde kurşunla işlenen kara nakış” demektir. Ar.’da ise “siyahlık” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

sayfiye (şayfiyye / صَيْفِيَّة)

TS’de “yazlık, yazlık ev / şehre yakın kır kesimi” demektir. Ar.’da bu kelime “yaz mevsimi” anlamında kullanılan *şayf* صَيْف kelimesine mensuptur. *Şayfiyye* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

sedir (şadr / صَدْر)

TS'de “arkalıksız, üstü minderli ve yastıklı olabilen, oturmaya veya yatmaya yarayan ev eşyası, divan” demektir. Ar.'da bu kelime “göğüs / her şeyin ortası, merkezi” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

sefahat (sefāhet / سَفَاهَت)

TS'de “zevk ve eğlenceye düşkünlük, uçarılık / eğlence” demektir. Ar.'da ise “ahmaklık” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

sefalet (sefālet / سَفَالَت)

TS'de “yoksulluk, yoksulluk sıkıntısı” demektir. Ar.'da ise “alçaklık, hakaret” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

sefih (sefih / سَفِيْه)

TS'de “zevk ve eğlenceye düşkün, uçarı” demektir. Ar.'da ise “ahmak” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

sefirikebir (sefir + kebīr / سَفِير كَبِيْر)

TS'de “büyükelçi” demektir. Ar.'da *sefir* “büyük elçi / elçi”, *kebīr* “büyük” demektir. Ar.'da *büyükelçi*'ye sadece *sefir* denir. *Sefir kebīr* ise “yaşlı, büyük büyükelçi” anlamında kullanılabilir. *Sefir kebīr* ifadesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

sehv (sehv / سَهْو)

TS'de “yanıltı” demektir. Ar.'da ise “gaflet ederek unutmak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

selika (selīka / سَلِيْقَه)

TS'de “güzel söyleme ve yazma yeteneği” demektir. Ar.'da ise “fitrat, yaradılış / huy” demektir. Ayrıca Ar.'da *selīka ile konuşuyor* cümlesi “öğrenmeden güzel konuşuyor” demektir. *Selīka* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

selleme hüsselam (sellemehu + selām / سَلَّمَ سَلَام)

TS'de “ulu orta, çekinmeden, destursuz” demektir. Ar.'da *sellemhu* “ona verdi”, *selleme hüsselam* ise “ona selam verdi” demektir. Ar. *sellemehu selām* cümlesi, Tr.'de Ar.'dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

sevda (sevdā / سَوْدَا)

TS'de “güçlü sevgi, aşk / aşırı ve güçlü tutku, istek” demektir. Ar.'da bu kelime “siyah” anlamında kullanılır. Ayrıca Araplarda bir kadına aşırı sevgiyi göstermek için *sen sevdā'u kalbimdesin* derler. Ar.'da *sevdā'ul-ḳalb* “kalbin en derin yeri / kalbin kanı / kalbin tanesi” demektir. Araplar kalbin en derin noktasında karanlık olduğundan “sevda” kelimesini kullandılar. *Sevdā* kelimesi tek olarak Ar.'da “güçlü sevgi, aşk / aşırı ve güçlü ...” anlamlarında kullanılmamaktadır. Dolayısıyla bu kelime Tr.'de anlam değişikliğine uğramıştır.

seviye (seviyye / سَوِيَّة)

TS'de “düzey” demektir. Ar.'da ise “düzlük / aşırı olmama durumu, ölçülülük” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

sevkülceyş (sevḳ + ceyš / سَوَقُ جَيْش)

TS'de “strateji” demektir. Ar.'da *sevḳ* “götürmek”, *ceyš* “ordu” demektir. *Sevḳü'l-ceyš* ise “orduyu sevk etmek, götürmek” anlamında kullanılır. KT sözlüğünde *sevkülceyş* kelimesinin Fr.'da karşılığı *strategie* olduğu belirtilmiştir. Büyük ihtimalle bu kelime Tr.'de, Fr.'daki *strategie* kelimesinin karşılığı olarak türetilmiştir.

seyfiye (seyfiyye / سَيْفِيَّة)

TS’de “Osmanlı Devleti’nde Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra, yerine kurulan yeni ordu örgütünde görev yapan subayların oluşturduğu askerî sınıf” demektir. Ar.’da bu kelime, “kılıç” anlamında *seyf* سَيْف kelimesine mensuptur. *Seyfiyye* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

sıhhiye (şihhiyye / صِحِّيَّة)

TS’de “sağlık işlerinin tümü” demektir. Ar.’da ise “sağlık” anlamındaki *sıhhat* kelimesine mensup olarak “sağlıkla ilgili” anlamında kullanılır. *Şihhiyye* kelimesi Ar.’da, Tr.’deki gibi tek olarak kullanılmamaktadır. *Şurūṭ şihhiyye* شُرُوط صِحِّيَّة (sağlıkla ilgili şartlar) cümlesindeki gibi. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

sırf (şirf / صِرْف)

TS’de “yalnızca / tümüyle, tamamen” demektir. Ar.’da ise “saf, halis / kırmızı boya” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

siftah (istiftāḥ / اِسْتِفْتَاْح)

TS’de “ilk alışveriş / ilk kez” demektir. Ar.’da ise “başlamak, başlangıç / açtırmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

simit (semīd / سَمِيْد)

TS’de “halka biçiminde, genellikle üzerine susam serpilmiş çörek / denizde kolayca yüzmeyi sağlayan halka biçiminde alet / ince bulgur, düğürcük” demektir. Ar.’da ise “irmik” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

simsariye (simsāriyye / سِمْسَارِيَّة)

TS’de “komisyon” demektir. Ar.’da ise “bir işte aracılık yapmak” anlamında kullanılır. *Simsāriyye* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

siyak (siyāk / سِيَاك)

TS’de “sözün gelişi, anlatım biçimi” demektir. Ar.’da ise “sürmek / bağlam, kontekst / evlilikte mehir / can çekişmesi” anlamlarında kullanılır. Ayrıca Ar.’da *siyāku’l-keḷām* “sözün gelişi, akış şekli” anlamında kullanılır. Ar.’da *siyāk* kelimesi tek olarak “sözün gelişi, anlatım biçimi” anlamında kullanılmamaktadır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

siyakat (siyākat / سِيَاكَات)

TS’de “genellikle devlet dairelerinde kullanılmış bir yazı türü” demektir. Ar.’da bu kelime “sürmek / götürmek, sevk etmek” anlamlarında kullanılır. *Siyākat* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

siyasiyat (siyāsiyyāt / سِيَاْسِيَّات)

TS’de “politika işleri” demektir. Ar.’da ise “politika ile ilgilenen kadınlar” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

sofu (şūfī / صُوفِي)

TS’de “dinin buyruk ve yasaklarına bütünüyle uyan (kimse)” demektir. Ar.’da “tasavvufa bağlı olan, mutasavvıf” anlamında kullanılır. Ar.’da *şūfī* kelimesi “yün” anlamındaki *şūf* *صُوف* kelimesine mensuptur. Mutasavvıfların, dünyadaki zevklerden uzak durarak yün giymeyi tercih ettikleri için onlara *şūfī* denir (VS). *Şūfī* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

sohbet (şuḥbet / صُحْبَت)

TS’de “dostça, arkadaşça konuşarak hoş bir vakit geçirme, söyleşi, yârenlik, hasbihâl / söyleşi” demektir. Ar.’da ise “arkadaşlık / arkadaşlık etmek / birlikte olmak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

soytarı (sa‘terī / سَعْتَرِي)

TS'de “söz ve davranışlarıyla halkı güldürüp eğlendiren kimse, maskara / hileci, yaltak kimse, kaşmer” demektir. Ar.'da bu kelime “dahi, cömert, cesur kimse” anlamında kullanılır. *Sa' terī* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

suikast (sū' + kaşd / سُوء قَصْد)

TS'de “gizlice cana kıyma ve kötülük etmeye kalkışma / bir devlet büyüğünü veya önemli bir kişiyi plan kurarak öldürme” demektir. Ar.'da ise *sū'* “kötülük”, *kaşd* “niyet” ve *sū'u'l-kaşd* da “kötü niyet” anlamında kullanılır. Ar.'da *sū'u'l-kaşd* ifadesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

surat (şüret / صُورَت)

TS'de “yüz (II) / somurtkanlık, asık yüzlülük / soğuk davranma” demektir. Ar.'da ise “fotoğraf / şekil, dış görünüm” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

sürahi (şurāhī / صُرَاحِي)

TS'de “içecek koymaya yarar, cam, plastik vb.nden yapılan kap” demektir. Ar.'da bu kelime “açık, belli” demektir. Ar.'da *şurāhiyye* *صُرَاحِيَّة* ise “içki kabı / katışıksız şarap” anlamlarında kullanılır. Far.'da genel olarak cam içme kabına *şurāhī* denir (TAS). *Şurāhī* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

sürre (surre / سُرَّة)

TS'de “Osmanlı padişahlarının her yıl Mekke ve Medine'ye gönderdikleri para ve armağanlar” demektir. Ar.'da ise “göbek deliği” anlamında kullanılır. Ar.'da “bohça / para koymak için küçük torba, kese” anlamlarında *şurre* *صُرَّة* kelimesi de var. Bu kelime Ar. “ş” ile yazılan *şurre* kelimesi ile aynı olduğu düşünülmektedir. Tr.'de *şurre* kelimesinin anlamı değişmiştir.

süveyda (sueydā / سُوَيْدَا)

TS’de “kalbin ortasında var olduğuna inanılan siyah benek / kalpteki gizli günah” demektir. Ar.’da bu kelime “kalbin en derin noktası / kalbin kanı / kalbin tanesi” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir. Ar.’da *süveyda*, *sevdā* kelimesinin küçültmesidir. Fazla bilgi için *sevdā* kelimesine bakınız.

şafak (şefak / شَفَق)

TS’de “güneş doğmadan az önce beliren aydınlık / askerler arasında terhis için kalan gün sayısından önce söylenen bir söz” demektir. Ar.’da ise “güneş battıktan sonra ufukta kalan kıızıllık” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

şahika (şāhiqa / شَاهِقَة)

TS’de “doruk, zirve / en üst derece” demektir. Ar.’da ise “yüksek (dağ, bina vb.)” demektir. Ar.’da *şāhiqa* kelimesi sıfat olarak *cebel şāhiq* (yüksek dağı), *kimme şāhiqa* (yüksek zirve), *binā` şāhiq* (yüksek bina) şeklinde kullanılır. *Şāhiqa* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

şahne (şahne / شَحْنَة)

TS’de “Anadolu ve İran’da devlet kurmuş halklarda devlet görevlisi” demektir. Ar.’da bu kelime “kargo, yük” demektir. Ar.’da *şihne* kelimesi ise “şehir zabıtası” anlamında kullanılır. TS’deki *şahne* kelimesi Ar. *şahne* değil *şihne* olduğu düşünülmektedir.

şahsen (şahşen / شَخْصًا)

TS’de “kendi (kendim, kendin ...), bizzat / tanışmadan, dış görünüşü ile, uzaktan” demektir. Ar.’da ise “kişi, kendi” anlamında cümlede yerine göre tenvinli olarak kullanılır. TS’deki “bizzat / tanışmadan ...” anlamları *şahşiyen شَخْصِيًّا* kelimesi ile ifade edilir. *Şahşen* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

şahsiyat (şahşiyāt / شَخْصِيَّات)

TS'de “kişiyeye ait işler / bir kimsenin özel hayatı üzerinde söylenen sözler” demektir. Ar.'da ise çoğul olarak “kişilikler, karakterler” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değışmiştir.

şamata (şemāte / شَمَاتَة)

TS'de “gürültü patırtı” demektir. Ar.'da ise “başkasının musibetine sevinmek” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değışmiştir.

şan (şān / شَان)

TS'de “ün / gösteriş, gösterişlilik” demektir. Ar.'da “hal, durum / husus / saygınlık” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değışmiştir.

şarkı (şarqī / شَرْقِي)

TS'de “tonlama değışiklikleriyle çeşitli duygular uyandıran uyumlu, ezgili insan sesleri dizisi / klasik Türk müziğinde aşk üzerine söylenen, nakaratı ve ara nağmesi olan parça / ezgi, müzik parçası, melodi, liet / divan edebiyatında, bestelenmek için dörtlükler biçiminde ve uyaklı olarak yazılmış olan şiir biçimi” demektir. Ar.'da bu kelime “doğru” anlamında *şarq* kelimesine mensuptur. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değışmiştir.

şathiyat (şatḥiyyāt / شَطْحِيَّات)

TS'de “ciddi bir düşünceyi, konuyu, şaka ve alay yollu anlatmak için yazılmış deyişler” demektir. Ar.'da “sufilerde manevi coşkunluk anında söylenen sözler” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değışmiştir.

şatır (şāṭir / شَاطِر)

TS'de “neşeli, keyifli, şen / tören ve alaylarda padişahın, vezirin yanında yürüyen görevliler” demektir. Ar.'da ise “akıllı, zeki / hileci” anlamlarında kullanılır. Ar.'da eskiden bu kelime “pis, ahlaksız adam” anlamında kullanılmıştır. *Sāṭir* kelimesinin anlamı Tr.'de değışmiştir.

şavk (şevk / شَوْق)

TS’de “ışık” demektir. Ar.’da ise “özlem” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

şehla (şehlā’ / شَهْلَاء)

TS’de “kusurlu sayılmayacak kadar hafif şaşı (göz)” demektir. Ar.’da ise “ela göz” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

şerbet (şerbet / شَرْبَت)

TS’de “meyve suyu ile şekerli su karıştırılarak yapılan içecek / belli törenlerde konuklara sunulan şekerli içecek / bazı maddelerin suda eritilmiş / sözlenmek veya nişanlanmak üzere tarafların anlaşması durumunda tören yapılarak içilen içecek” demektir. Ar.’da ise “bir kere içmek / doz, dozaj / bir ilaç” anlamlarında kullanılır¹⁷. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

şerefiye (şerefiyye / شَرْفِيَّة)

TS’de “bir yer bayındır duruma getirildiğinde çevrede bulunan mülklerin değeri arttığından, sahiplerinden belediyece alınan para / kooperatiflerde üst katlardaki evlerin veya caddeye bakan evlerin sahiplerinden alınan fazla ücret” demektir. Ar.’da bu kelime “yüksek yer / onur” anlamında *şeref* شَرْف kelimesine mensuptur. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

şemail (semā’il / شَمَائِل)

¹⁷ Mısır lehçesinde *şerbet* kelimesinin çoğulu olan *şerbāt* شَرْبَات kelimesi, Tr.’deki gibi “belli törenlerde şekerli içecek” anlamında kullanılır.

TS'de “dış görünüş / huy, karakter” demektir. Bu kelime Ar.'da çoğul olarak “huylar, tabiatlar” anlamında kullanılır. *Şemā'il* kelimesi Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır. Ayrıca “huy, karakter” anlamını kazanarak anlamı genişlemiştir.

şetaret (şeṭāret / شَطَارَت)

TS'de “sevinç, şenlik, neşe” demektir. Ar.'da ise “akıllılık, zekâ / hile” anlamlarında kullanılır. Ar.'da eskiden bu kelimenin “ahlaksızlık” anlamı da vardır. *Şeṭāret* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

şık (şik / شِق)

TS'de “seçenek” demektir. Ar.'da ise “kısım / yarı / yan / meşakkat, güçlük” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

şirret (şirret / شِرَّت)

TS'de “kavga çıkarmaktan hoşlanan, edepsiz (kimse)” demektir. Ar.'da ise “kötülük” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

şitaiye (şitā'iyye / شَيْتَانِيَّة)

TS'de “divan edebiyatında kış mevsimini konu olarak işleyen şiir / bir kasidenin kışı anlatan giriş bölümü” demektir. Ar.'da bu kelime “kış / yağmur” anlamlarında kullanılan *şitā'* شَيْتَاء kelimesine mensuptur. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

şûra (şūrā / شُورَى)

TS'de “bir alanla ilgili olarak oluşturulan danışma kurulu” demektir. Ar.'da bu kelime “istişare etmek, danışmak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

şurup (şurūb / شُرُوب)

TS'de “çok kaynatılarak koyulaştırılmış şerbet / çeşitli meyve özleri ve şekerin kaynatılmasıyla elde edilen içecek / içinde çok miktarda şeker bulunan koyu sıvı kıvamda olan ilaç” demektir. Ar.'da ise “içmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

taaffün (ta' affun / تَعْفُنْ)

TS'de “kokuşma, pis kokma” demektir. Ar.'da ise “çürümek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

taallukat (ta' allukāt / تَعْلُقَات)

TS'de “hısımlar, yakınlar” demektir. Ar.'da ise “bağlanma, takılma” anlamındaki *t'alluk* تَعْلُقْ kelimesinin çoğuludur. *Ta' allukāt* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

taarruz (ta' arruz / التَّعْرُض)

TS'de “saldırı” demektir. Ar.'da ise “maruz kalma / eğilmek / engellemek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

taaşşuk (ta' aşşuk / تَعَشُّق)

TS'de “karşılıklı âşık olma” demektir. Ar.'da ise “âşık olmak / kendi kendini aşka zorlama, âşıklıkta devam etme” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tabya (ta' biye / تَعْيِيَه)

TS'de “bir bölgeyi savunmak için yapılan ve silahlarla güçlendirilen yapı” demektir. Ar.'da ise “askeri hazırlamak / doldurmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

taciz (ta' ciz / تَعْجِيز)

TS'de “tedirgin etme, rahatsız etme” demektir. Ar.'da ise “âciz bırakmak / yaşlanmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tafra (tafre / طَفْرَه)

TS'de “kendisini olduğundan büyük gösterip böbürlenme, yüksekte atma” demektir. Ar.'da ise “sıçramak / fırlamak” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tahaccüm (taḥaccum / تَحَجُّم)

TS'de “büyüme” demektir. Ar.'da ise “bir şeyin veya birinin hacmi, etkisi, rolü vb. azalmak” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tahassür (taḥassur / تَحَسَّر)

TS'de “özlem / kavuşmak istenen şey veya kimse için üzülmek, yanıp yakılma” demektir. Ar.'da ise “kaybedilmiş kişiye veya nesneye üzülmek ve yanıp yakılmak” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tahassüs (taḥassus / تَحَسُّس)

TS'de “duygulanma, duygulanım” demektir. Ar.'da ise “izi takip etmek / dokunarak bir şeyi bilmek / alerji olmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tahattur (taḥaṭṭur / تَخَطُّر)

TS'de “hatırlama” demektir. Ar.'da ise “salına salına yürümek / kibirden salına salına yürümek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tahl (daḥl / دَخَلَ)

TS'de “buğday, arpa, mısır, yulaf, çavdar, pirinç vb. hasat edilen ürünler ile tohumlarının genel adı, hububat” demektir. Ar.'da ise “gelir / hastalık / fesat / şüphe” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tahin (ṭahīn / طَحِين)

TS'de “öğütülmüş susamın koyu sıvı durumu” demektir. Ar.'da ise “un” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tahlisiye (taḥliṣiyye / تَحْلِيصِيَّة)

TS'de “kurtarma, can kurtarma / kazaya uğrayan gemilerin yolcularını ve gemi adamlarını kurtarma işi / kaza sırasında kurtarma için kullanılan sandal” demektir. Ar.'da ise “kurtarmak” anlamında kullanılan *taḥliṣ* تَحْلِيص kelimesine mensuptur. *Taḥliṣiyye* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tahrikât (taḥrīkāt / تَحْرِيكَات)

Ar.'da *taḥrīkāt* kelimesi *taḥrīk* kelimesinin çoğuludur. bk. *tahrik*.

tahril (taḥrīr / تَحْرِير)

TS'de “çizgi” demektir. Ar.'da ise “kaleme almak / kurtarmak / özgürleştirmek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tahsil (taḥṣīl / تَحْصِيل)

TS'de “parayı alma, toplama / öğrenim” demektir. Ar.'da ise “toplamak, elde etmek” anlamında kullanılır. Ar.'da “para toplama” *taḥṣīlu'l-māl* تَحْصِيلُ الْمَالِ ve “eğitim almak” *taḥṣīlu'l-ilm* تَحْصِيلُ الْعِلْمِ şeklinde kullanılır. *Taḥṣīl* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tahsilat (taḥṣīlāt / تَحْصِيلَات)

Ar.'da *taḥṣīlāt* kelimesi *taḥṣīl* kelimesinin çoğuludur. bk. *tahsil*.

tahsisat (taḥṣīṣāt / تَحْصِيسَات)

TS'de “bir kimseye, bir kuruluş veya topluluğa ayrılmış para, ödenek” demektir. Ar.'da bu *taḥṣiṣ* تَحْصِيس kelimesinin çoğuludur. Ar.'da *taḥṣīṣāt* “ayırmlar” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tahtelbahir (taḥt + baḥr / تَحْتَ بَحْر)

TS'de “denizaltı” demektir. Ar.'da *taḥt* “altı, altında”, *baḥr* “deniz” demektir. *Taḥtelbaḥr* ise “denizin altında” anlamında kullanılır. Tr.'de bu kelime “tahtelbahir sefinesi'nden kısaltma yoluyla” ortaya çıkmıştır (KA). *Taḥtelbaḥr* ifadesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

takas (taḳāṣṣ / تَقَاص)

TS'de “değişim / iki ülke arasında yapılan alışverişin karşılıklı olarak malla ödenmesi” demektir. Ar.'da ise “ödeşmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

takaza (taḳāzā / تَقَاضَى)

TS'de “azarlama, başa kakma” demektir. Ar.'da ise geçmiş zaman görevinde “istedi, aldı (borç, ücret vb.) / hakkı almak için kadiya başvurmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin mastarı Ar.'da “T” harfiyle, *taḳāzī* تَقَاضِي kelimesidir. Ancak Far.'dan Tr.'ye “ā” harfiyle *taḳāzā* şeklinde geçmiştir (KA).

takibat (ta'ḳībāt / تَعْقِيبَات)

TS'de “kovuşturma” demektir. Ar.'da bu kelime “takip etmek, arkasından gelmek / yorumlamak” anlamındaki *t'aḳīb* تَعْقِيب kelimesinin çoğuludur. Ar.'da *ta'ḳībāt* “takip etmeler / yorumlamalar” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tali (tālī / تَالِي)

TS'de “ikinci derecede olan, ikincil” demektir. Ar.'da ise “sonradan gelen / sonraki” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

talkın (telkīn / تَلْكَين)

TS’de “ölu gömüldükten sonra mezar başında imamın söylediği dinî sözler, telkin” demektir. Ar.’da ise “birine bir şey anlatmak, öğretmek / karşı tarafın anlayıp tekrar etmesi için söylemek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

taltif (talṭif / تَلْطِيف)

TS’de “iyilik ederek gönül alma / birini nişan, madalya, aylık artırma vb. şeylerle ödüllendirme” demektir. Ar.’da ise “yumuşatmak (sözleri, ortamı)” anlamında kullanılır. Ar.’da *talṭif* kelimesinin kökünden türetilen *laṭaf* لَطْف kelimesi, “hediye” demektir. *Talṭif* kelimesi, TS’deki “birini nişan, madalya ...” anlamını, Ar. *laṭaf* kelimesinin “hediye” anlamından kazanmış olabilir. Ancak Ar.’da *talṭif* kelimesi bu anlamda kullanılmamaktadır. *Talṭif* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

tamir (ta‘mīr / تَعْمِير)

TS’de “onarma, onarım / yapılan bir yanlış, kusuru düzeltmeye çalışma” demektir. Ar.’da ise “bayındır etmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

tamirat (ta‘mīrāt / تَعْمِيرَات)

Ar.’da *ta‘mīrāt* kelimesi *ta‘mīr* kelimesinin çoğuludur. bk. *tamir*.

tantana (ṭanṭana / طَنْطَنَة)

TS’de “görkem / gürültü patırtı, kuru gürültü / gereksiz, boş söz” demektir. Ar.’da ise “tınlamak, çınlamak” anlamında kullanılır. Ar. konuşma dilinde Tr.’deki “görkem” anlamı bazı lehçelerde kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

tanzir (tanẓir / تَنْظِير)

TS'de “benzetme / divan edebiyatında bir şiiri örnek alarak ona benzer bir şiir yazma” demektir. Ar.'da ise “mukayese etmek / incelemek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tardiye (ṭardiyye / طَرْدِيَّة)

TS'de “beş dizelik bentlerden oluşan nazım parçası” demektir. Ar.'da ise “av hakkında kaside” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tasallut (tasalluṭ / تَسَلُّط)

TS'de “musallat olma, saldırma / sarkıntılık” demektir. Ar.'da “tahakküm etmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tasni (taşni / تَصْنِيع)

TS'de “yapma, suni / düzme, uydurma, yakıştırma / yapıntı” demektir. Ar.'da ise “sanayileştirmek / işlemek, yapmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tatbikat (taṭbīkāt / تَطْبِيقَات)

TS'de “uygulama / asker birliklerini savaşa hazırlamak amacıyla, arazi üzerinde yapılan geniş ölçüde savaş denemesi, manevra” demektir. Ar.'da bu kelime çoğul olarak “uygulamalar” anlamında kullanılır. *Taṭbīkāt* kelimesi, Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır. Ayrıca “asker birliklerini ...” anlamını kazanarak anlamı genişlemiştir.

tatmin (taṭmīn / تَطْمِين)

TS'de “istenilen bir şeyin gerçekleşmesini sağlama, gönül doygunluğuna erme, doyum / cinsel isteklerini giderme / doygunluk” demektir. Ar.'da bu kelime “birinin kalbine huzur vermek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tavla (ṭavīle / طَوَيْلَه)

TS'de “at ahırını” demektir. Ar.'da ise “hayvanı bağlayan ve tutan ip / uzun ‘dişil’” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tayfa (ṭā'ife / طَائِفَه)

TS'de “gemide türlü işlerde çalıştırılan sefer işçisi / bu sefer işçilerinin topluluğu / zeytin toplayan işçi / bir adamın yanında bulunan yordakçılar, koşuntu” demektir. Ar.'da bu kelime “topluluk, cemaat” anlamında kullanılır. Tr.'de *ṭā'ife* kelimesi anlam değişmesine uğramıştır.

tayın (ta'yīn / تَعْيِين)

TS'de “asker azığı / asker ekmeği / savaş veya seferberlik dönemlerinde vatandaşlara karneyle dağıtılan ekme” demektir. Ar.'da ise “belirlemek / atanmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tazimat (ta'zīmāt / تَعْظِيمَات)

TS'de “yüksek saygı” demektir. Ar.'da ise çoğul olarak “yüceltmeler” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tazip (ta'zīb / تَعْذِيب)

TS'de “sıkıntıya sokma, üzme” demektir. Ar.'da ise “işkence etmek / işkence” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

taziz (ta'zīz / تَعْرِيز)

TS'de “sevgi ile anma” demektir. Ar.'da ise “yüceltmek / saygı duymak / desteklemek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tebaa (teba'a / تَبَعَه)

TS'de “uyruk” demektir. Ar.'da ise “tabiler, bağlular / akıbet” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tebdilihava (tebdīl + havā / تَبْدِيلُ هَوَاءٍ)

TS'de “hava değişimi” demektir. Ar.'da ise *tebdīl* “değiştirmek”, *havā* “yerle gök arası / esinti”, *tebdil havā* ise “hava değiştirmek” demektir. Ar.'da “hava değişimi” anlamı için *tebdil havā* ibaresi kullanılmaz. Ar.'da *tebdīl hava*, bir nesnenin havasını değiştirmek için kullanılır. *تَبْدِيلُ هَوَاءِ الْعَجَلِ* “tekerlek havasını değiştirmek” cümlesindeki gibi. Dolayısıyla Tr.'de *tebdil havā* ifadesinin anlamı değişmiştir.

tecziye (tecziye / تَجْزِيَةٌ)

TS'de “cezalandırma” demektir. Ar.'da ise “bölmek” anlamında kullanılır. Tr.'de *tecziye* kelimesi “cezalandırma” anlamını Ar. “karşılığını verdi” anlamındaki *cezā حَزَى* kelimesinden kazanmıştır. Ancak Ar.'da *tecziye* kelimesi bu anlamda kullanılmamaktadır. *Tecziye* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tedarik (tedāruk / تَدَارُكٌ)

TS'de “araştırıp bulma, sağlama, elde etme / hazırlık” demektir. Ar.'da ise “yetişmek / telafi etmek / sakınmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tedhiş (tedhīş / تَدْهِيشٌ)

TS'de “yıldırı” demektir. Ar.'da ise “dehşete düşürmek / şaşırtmak / ürkütmek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tediye (te'diye / تَأْدِيَةٌ)

TS'de “para vb. bir şey verme, ödeme / gerçekleşen bir alacağı para ile ödeme” demektir. Ar.'da bu kelime genel olarak “bir şeyin yerine getirmek, yapmak (namaz, ödeme, yemin vb.)” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tedrisat (tedrīsāt / تَدْرِيسَات)

TS'de “öğretim” demektir. Ar.'da ise çoğul olarak “dersler / eğitimler” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tedviren (tedvīren / تَدْوِيرًا)

TS'de “yönetmekle görevli olarak” demektir. Ar.'da ise “çevirmek, döndürmek” anlamındaki *tedvīr* تَدْوِير kelimesinin cümlede yerine göre tenvinli halidir. *Tedvīren* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

teeddüp (te'eddub / تَأَدَّب)

TS'de “utanma” demektir. Ar.'da ise “edeplenmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

teessürat (te'eşşurāt / تَأَثَّرَات)

TS'de “acılar, üzüntüler, sıkıntılar” demektir. Ar.'da bu kelime çoğul olarak “etkilenmeler” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tefarik (tefārīk / تَفَارِيْق)

TS'de “genellikle kırmızı, beyaz ve mor kumaştan dikilen, gömlek ve şalvardan oluşan, kol ağzları, paça kenarları ile şalvarın yanları işlenmiş kadın giysisi / yüksekliği 60-100 santimetre olan, büyük yapraklı ve beyaz çiçekli bir bitki” demektir. Ar.'da ise çoğul olarak “parçalar” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tefeyyüz (tefeyyuz / تَفَيُّض)

TS'de “yükselme, ilerleme / feyzalma” demektir. Ar.'da ise “dolup taşmak” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tefrika (tefrika / تَفْرِقَه)

TS'de “gazete veya dergilerde çıkan, birbirini tamamlayan yazılardan oluşan dizi / bu biçimde yayımlanan / ikilik” demektir. Ar.'da ise “ayırarak” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tehacüm (tehācum / تَهَاجُم)

TS'de “birlikte ve birden hücum etme, saldırma / üşüşme, bir yere toplaşma” demektir. Ar.'da ise “birbirlerini saldırmak” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tehevvür (tehevvur / تَهْوُر)

TS'de “çok kızma, öfkelenme, köpürme” demektir. Ar.'da ise “bir işin sonunu düşünmeden hızlı davranmak, adım atmak” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tekâmül (tekāmul / تَكَامُل)

TS'de “olgunluk, olgunlaşma / gelişim, gelişme / evrim” demektir. Ar.'da ise “birbirine tamamlamak / tam olmak” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tekaüdiye (teḳā' udiyye / تَقَاعِدِيَّة)

TS'de “emekli aylığı” demektir. Ar.'da bu kelime “emeklilik, tekaütlük” anlamında *teḳā'ud* kelimesine mensuptur. Ar.'da *teḳā' udiyye* “emeklilikle ilgili” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tekdîr (tekdîr / تَكْدِير)

TS'de “azarlama, paylama” demektir. Ar.'da ise “bulanık etmek / birinin hayatını sıkıntılı etmek / üzme” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

telaş (telāşī / تَلَاشِي)

TS'de “herhangi bir sebeple acelecilik / kaygı, tasa, sıkıntı / şaşkınlıktan doğan karışıklık, kargaşa” demektir. Ar.'da ise “yok olmak” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

temcit (temcīd / تَمَجِيدُ)

TS'de “recep, şaban ve ramazan ayları süresince, sabah ezanından sonra minarelerden okunan ve Allah'ın ululuğunu belirten dua” demektir. Ar.'da ise “yüceltmek / şerefli, soylu kılmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

temenna (temennā / تَمَنَّى)

TS'de “öne doğru eğildikten sonra doğrulurken eli başa götürerek verilen selam” demektir. Ar.'da ise “diledi, temenni etti” anlamında kullanılır. “Türkçede ad tamlaması, sıfat tamlaması gibi dil bilgisel yapılarda tamlanan sözcüğün, tamlayan sözcüğün veya sözcük öbeğindeki birkaç ögenin eksiltilmesiyle geride kalan sözcük, anlamı üstlenerek sözlükselleşmektedir.” (Akalin 2004: 22). Tr.'de bu kelime *kandilli temenna* birleşiminden eksiltmesiyle “öne doğru ...” anlamını kazanarak anlam değişmesine uğramıştır.

temiz (temyīz / تَمْيِيزُ)

TS'de “kirli, lekeli, pis, bulaşık olmayan, arı (I), pak, münezzeh, hijyen, hijyenik / özenle yapılmış / çok az kullanılmış veya hiç kullanılmamış olan, özrü olmayan / ahlakça lekesiz, necip, nezih / sabıkasız / kirli, lekeli, bulaşık olmayan bir biçimde” demektir. Ar.'da ise “ayırt etmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

temkin (temkīn / تَمَكِينُ)

TS'de “bir işin sonunu düşünerek ölçülü, tedbirli davranma” demektir. Ar.'da ise “muktedir kılmak, imkân vermek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tenasüh (tenāsuḥ / تَنَاسُحُ)

TS’de “ruh göçü” demektir. Ar.’da bu kelime “bir şeyi iptal ederek yerine geçmek (hüküm) / aralıksız birbiri ardınca olmak” anlamlarında kullanılır. Ar.’da *tenāsuḥu* ’l-*ervāḥ* تَنَاسُخُ الْأَرْوَاحِ “ruh göçü” demektir. Ar.’da *tenāsuḥ* kelimesi tek olarak Tr.’deki gibi “ruh göçü” anlamında kullanılmamaktadır. “Türkçede ad tamlaması, sıfat tamlaması gibi dil bilgisel yapılarda tamlanan sözcüğün, tamlayan sözcüğün veya sözcük öbeğindeki birkaç ögenin eksiltilmesiyle geride kalan sözcük, anlamı üstlenerek sözlükselleşmektedir.” (Akalın 2004: 22). *Tenāsuḥ* kelimesi de Tr.’de *tenāsuḥu* ’l-*ervāḥ* tamlamasının “ruh göçü” anlamını üstlenerek anlam değişmesine uğramıştır.

tennure (tennūre / تَنْوُرَه)

TS’de “Mevlevi dervişlerinin giydiği kolsuz, yakasız, yırtmaçlı, beli kırmalı, uzun ve geniş giysi” demektir. Ar.’da bu kelime “etek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

tensil (tensīl / تَنْسِيلُ)

TS’de “ağacın düşen yapraklarını toplayıp dibine gömme” demektir. Ar.’da ise bu kelime “çözmek, sökmek (ip)” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

terdit (terdīd / تَرْدِيدُ)

TS’de “yazıda beklenmedik bir sonuçla karşılaşma” demektir. Ar.’da ise “tekrarlamak” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

teşebbüs (teşebbus / تَشَبُّبُ)

TS’de “girişim, girişme” demektir. Ar.’da ise “yapışmak, sıkı tutmak” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

teşkilat (teşkilāt / تَشْكِيلَاتُ)

Ar.’da *teşkilāt* kelimesi, *teşkil* kelimesinin çoğuludur. bk. *teşkil*.

tevdīat (tevdī‘ āt / تَوْدِيَعَات)

TS’de “banka vb. yerlere para, senet yatırma” demektir. Ar.’da ise çoğul olarak “bırakmalar / vedalaşmalar” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

tevekkel (tevekkel / تَوَكَّل)

TS’de “her şeyi oluruna bırakan” demektir. Ar.’da ise emir kipi olarak “tevekkül et!” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

tevekkeli (tevekkül / تَوَكَّل)

TS’de “boşuna, boş yere, sebepsiz olarak” demektir. Ar.’da ise “tevekkül etmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

tevellüt (tevellud / تَوَلَّد)

TS’de “insanın doğumu, doğduğu zaman” demektir. Ar.’da ise “doğmak (insan için kullanılmıyor), meydana gelmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

teverrum (teverrum / تَوَرَّم)

TS’de ve Ar.’da *teverrum* “verem olma” demektir. Ancak Ar.’da *verem* kelimesinin anlamı Tr.’deki anlamından farklıdır. bk. *verem*.

tevessül (tevessul / تَوَسَّل)

TS’de “başlama, girişme” demektir. Ar.’da ise “yalvarmak / yaklaşmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

tevfikan (tevfikan / تَوَفِيْقًا)

TS'de “uyarak, uygun olarak, -e göre” demektir. Ar.'da “rast getirmek, rast getirerek (birinin işi)” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tevlîyet (tevlîyet / تَوَلَّيْتُ)

TS'de “vakıf mallarına bakma görevi” demektir. Ar.'da ise “bir işe vali ve mutasarrıf etmek / görevlendirmek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tezahürat (tezāhurāt / تَظَاهُرَات)

TS'de “bağırıp çağırarak, alkışlayıp tempo tutarak yapılan gösteri / hastalıklarda belirtiler” demektir. Ar.'da bu kelimeler çoğul olarak “eylemler, mitingler” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tezvîr (tezvîr / تَزْوِير)

TS'de “yalan dolan, dedikodu / ara bozma ve özellikle kötülük amacıyla yapılan kovculuk” demektir. Ar.'da ise “sahtekârlık etmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tezvîrat (tezvîrāt / تَزْوِيرَات)

Ar.'da *tezvîrāt* kelimesi, *tezvîr* kelimesinin çoğuludur. bk. *tezvîr*.

tezyîf (tezyîf / تَزْيِيف)

TS'de “bir şeyi değersiz, adi, bayağı, aşağılık göstermeye çalışma, küçültmek isteme / alay etme, eğlenme” demektir. Ar.'da ise “sahtekârlık etmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tibben (ṭibben / طِبًّا)

TS'de “tıpla ilgili olarak, tıbbı göre” demektir. Ar.'da “tıpla ilgili” *tibben* kelimesi ile değil *tibbiyyen* طَبِيبًا kelimesi ile ifade edilir. *Tibben* ise cümlede yerine göre tenvinli olarak kullanılır. *Tibben* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tıbbiye (tıbbiyye / طَبِيبِيَّة)

TS'de “doktor yetiştiren öğretim kuruluşu, tıp fakültesi” demektir. Ar.'da bu kelime “tıp ile ilgili” anlamında kullanılır. Ar.'da *tıbbiyye* kelimesi *tıbb* kelimesinde mensuptur. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tiftik (teftik / تَفْتِيك)

TS'de “tiftik keçisinin ince, yumuşak, parlak yünü, moher / bu yünden yapılan” demektir. Ar.'da bu kelime “pamuk kabartmak / yaranın nemini almak için üstüne koyulan bez” anlamlarında kullanılır. *Tāc 'ul- 'Arūs* sözlüğünde *teftik* kelimesinin “muvellede” yani sonradan türetilmiş bir kelime olduğu belirtilmiştir.

timsal (timşāl / تِمْشَال)

TS'de “simge” demektir. Ar.'da ise “heykel” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tomar (tūmār / طُومَار)

TS'de “dürülerek boru biçimi verilmiş deriler veya kâğıtlar / topun içini silmekte kullanılan, ucu fırçalı çubuk” demektir. Ar.'da ise “sayfa” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

tuhaf (tuḥaf / تُحَاف)

TS'de “acayip / şaşılacak, garip / güldürücü / gülünç / anlaşılmaz / şaşılan bir şey karşısında söylenen söz” demektir. Ar.'da bu kelime “şaşılacak şey / fıkra, nükte” anlamında *tuhfe* تُحْفَة

kelimesinin çoğuludur. Tr.'de *tuḥaf* kelimesi tekil olarak kullanılıp yeni anlamlar kazanmıştır.

ucube (u‘cūbe / أُعْجُوبَةٌ)

TS'de “çok acayip, şaşılacak kadar çirkin olan” demektir. Ar.'da ise “çok tuhaf, şaşılacak şey” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

udi (‘ūdī / عُوْدِي)

TS'de “ut çalan çalgıcı, utçu” demektir. Ar.'da bu kelime *ūd* kelimesine mensuptur. Ar.'da *ūdī* “utla ilgili” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

ukala (‘uḳalā / عُقْلًا)

TS'de “kendini akıllı ve bilgili sanan, bilgiçlik taslayan (kimse)” demektir. Ar.'da ise “akıllılar, bilgiler” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

umde (‘umde / عُمْدَةٌ)

TS'de “ilke” demektir. Ar.'da ise “başkan / dayanacak, destek / cümlede anlamı veren temel sözler, unsurlar” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

unvan (‘unvān / عُنْوَان)

TS'de “bir kimsenin memuriyetindeki rütbesini, makamını veya mevkiini gösteren ad, san, titr” demektir. Ar.'da ise “başlık / adres” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

vade (va‘de / وَعْدَةٌ)

TS'de “bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için tanınan süre, mühlet, mehil” demektir. Ar.'da ise “bir defa söz vermek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

vahi (vāhī / وَاهِي)

TS'de “boş, saçma” demektir. Ar.'da ise “zayıf / yırtık, yıkık” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

vaka (vaḳ'a / وَقَعَة)

TS'de “olay, hadise” demektir. Ar.'da ise “bir defa düşüş / savaşta çarpışma / gece sonundaki uyku” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

vâkıâ (vāḳi'ā / وَاقِعَا)

TS'de “gerçi, her ne kadar ... ise de” demektir. Ar.'da bu kelime, “olmuş olan / gerçek” anlamlarında olan *vāḳi'* kelimesinden türetilmiştir. *Vāḳi'ā* kelimesi tenvinle Ar.'da cümledeki yerine göre değişir. *Vāḳi'ā* kelimesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

vasati (vasaṭī / وَسَاطِي)

TS'de “ortalama” demektir. Ar.'da ise “orta” anlamında *vaṣat* وَسَاط kelimesine mensuptur. Ar.'da *vasaṭī* “orta ile ilgili / ortada olan” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

vaziyet (II) (vaż' + yed / وَضَعَ يَد)

TS'de “el koyma” demektir. Ar.'da *vaż'* “koymak”, *yed* “el”, *vaż' yed* ise “bir eli herhangi bir yere koymak / bir işe ortak olmak” demektir. *Vaż' yed* ifadesi Tr.'de Ar.'dan farklı anlamda kullanılmıştır.

vebal (vebāl / وَبَال)

TS'de “günah” demektir. Ar.'da ise “fesat / şiddet / su-i akıbet” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

vecize (vecīze / وَجِيزَة)

TS'de “özdeyiş” demektir. Ar.'da ise “kısa / öz” anlamlarında kullanılır. Ar.'da *ibāretun vecīze* عِبَارَةٌ وَجِيزَةٌ “özdeyiş” anlamında kullanılır. Ar.'da *vecīze* kelimesi tek olarak “özdeyiş” anlamında kullanılmamaktadır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

vehleten (vehleten / وَهْلَةٌ)

TS'de “ilk anda / ansızın” demektir. Ar.'da *vehleten* kelimesi “defa, kez / korku” anlamındaki *vehle* وَهْلَةٌ kelimesinin tenvinli halidir. Ar.'da *vehleten* cümlede yerine göre tenvinli ve tenvinsiz kullanılır. Ancak anlamı değişmemektedir. *Vehleten* kelimesi Tr.'de Ar.'dan farklı anlamda kullanılmaktadır.

velvele (velvele / وَوَلْوَلَةٌ)

TS'de “gereksiz telaş, gürültü ve heyecan” demektir. Ar.'da ise “kadınların yüksek sesle ağlama sesi /art arda çağırma ve medet isteme sesi” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

verem (verem / وَرَمٌ)

TS'de “herhangi bir organa ve en çok akciğerlere yerleşen Koch basilinin yol açtığı ateşli ve bulaşıcı bir hastalık, tüberküloz / bu hastalığa tutulmuş, veremli” demektir. Ar.'da ise “kabartı, şişme / ur” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

vesaire (ve + sā'ire / وَسَائِرُهُ)

TS'de “ve benzeri” demektir. Ar.'da ise dişil olarak *sā'ire* “giden, yürüyen” demektir. *Ve sā'ire* ise cümlede yerine göre anlamı belirlenir. Ar.'da *ve sā'ire* ifadesine yakın, “geri kalan, diğeri” anlamında kullanılan *ve sā'ir* ifadesi vardır. Ar.'da *ve sā'ir*, وَسَائِرِ بِلَادِ الْمُسْلِمِينَ (ve sā'ir bilādu'l-muslimīn) cümlesindeki gibi “ve Müslüman diğer ülkeler” anlamında kullanılır. Tr.'de *ve sā'ire* Ar. *ve sā'ir* anlamına yakın bir anlam kazanmıştır. Ancak Ar. *ve sā'ire*, *ve sā'ir* ifadelerinin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur. *Ve sā'ire* ifadesinin anlamı Tr.'de değişmiştir.

vezne (vezne / وَزْنُهُ)

TS’de “banka vb. kurum ve kuruluşlarda para alınıp verilen yer / terazi” demektir. Ar.’da ise “akçe, dirhem / bir defa tartmak” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

virt (vird / وَرْد)

TS’de “dinî bir sözü sürekli tekrarlama / çok tekrarlama, diline dolama” demektir. Ar.’da ise “Kur’an’dan veya zikirten her gün okumak için vazife edinilen miktar” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

vukuf (vuḳūf / وَوُقُوف)

TS’de “anlama, bilme, bilgi / biliş” demektir. Ar.’da “durmak” anlamında kullanılır. Ar.’da *vuḳūf* kelimesi ‘*alā* harfi cer ile *vuḳūf* ‘*alā* عَلَى وَوُقُوف şeklinde gibi “anlamak” anlamında kullanılabilir. Ancak *vuḳūf* kelimesi tek olarak Tr.’deki gibi “anlama, bilme, bilgi / biliş” anlamlarında kullanılmamaktadır. *Vuḳūf* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

yahu (yā + hū / يَا هُو)

TS’de “‘hey, bana bak, baksana’ anlamlarında bir seslenme sözü / üzerine dikkati çekmek için söylenen söze katılan bir kelime / cümlede rica anlamını pekiştirmek için kullanılan bir söz” demektir. Ar.’da ise *yā* “ey”, *hū* “o”, *ya hu* “ey Allah!” demektir. *Yā hū* ifadesinin anlamı Tr.’de anlamı değişmiştir.

yalelli (yā + leyli / يَا لَيْلِي)

TS’de “uzun ve tekrarlardan oluşan şarkı” demektir. Ar.’da ise “ey gecem” anlamında kullanılır. Genellikle Ar. şarkılarda, özlemle dolu uzun geceyi anlatmak için kullanılır. *Ya leyli* ifadesi Tr.’de anlam değişmesine uğramıştır.

yekūn (yekūn / يَكُون)

TS’de “toplam”, Ar.’da ise şimdiki zaman görevinde “oluyor” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

yemeni (yemenī / يَمَنِي)

TS’de “kalıpla basılıp elle boyanan, kadınların başlarına bağladıkları tülbent / bir tür hafif ve kaba aya” demektir. Ar.’da ise “Yemenli / Yemen ile ilgili” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

yezit (yezīd / يَزِيد)

TS’de “nefret edilen kimseler için kullanılan bir söz / hilekâr, sahtekâr” demektir. Ar.’da ise “çoğalıyor” demektir. Ayrıca Ar.’da erkek ismi olarak kullanılır. Bu kelimenin Tr.’deki anlamları, “zâlimliğiyle bilinen ikinci Emevî halîfesi Yezid b. Ebū Süfyân’ın isminden gelmiş olmalıdır” (KA).

zabıta (zābiṭa / ضَابِطَة)

TS’de “belediye hizmetlerinin güvenliğini sağlamakla görevli yönetim / belediye zabıtası” demektir. Ar.’da bu kelime dişil olarak “polis (kişi) / subay” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

zağara (zihāre / ظَهَارَة)

TS’de “yakanın üzerine dikilen kürk” demektir. Ar.’da ise “elbisenin dış yüzü” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

zam (zamm / ضَم)

TS’de “bir şeyin fiyatını artırma, bindirim” demektir. Ar.’da ise “eklemek, katmak / birleştirmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

zamane (zamāne / زَمَانَة)

TS'de “içinde bulunulan zaman, dönem / yakınma veya hafifseme yoluyla şimdiki zaman” demektir. Ar.'da ise “uzun zaman süren, kronik bir hastalık” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

zaten (zāten / ذَاتاً)

TS'de “doğrusu, doğrusunu isterseniz, esasen, zati” demektir. Ar.'da ise “yaratılıştan, tabiatı itibarıyla” anlamındadır. Ancak Ar. konuşma dilinde Tr.'deki “esasen” anlamı da kullanılır. Tr.'de *zāten* kelimesinin anlamı, Ar. kelimenin köküne ve sözlüklerdeki anlamına göre değişmiştir.

zeamet (ze'āmet / زَعَامَت)

TS'de “tumar” demektir. Ar.'da ise “başkanlık / liderlik” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

zehap (zehāb / ذَهَاب)

TS'de “sanma, sanı, zannetme” demektir. Ar.'da ise “gitmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

zevkiselim (zevk + selīm / ذَوْقٌ سَلِيمٌ)

TS'de “en yüksek zevk” demektir. Ar.'da *zevk* “tat / güzeli seçme yeteneği”, *selīm* “sağ, iyi” demektir. *Zevk selīm* “güzel, iyi davranmak” anlamında kullanılır. Bu ifadenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

zifaf (zifāf / زِفَاف)

TS'de “gerdek” demektir. Ar.'da ise “evlenmek / düğün” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de değişmiştir.

zifir (zefīr / زَفِير)

TS’de “tütün dumanının bıraktığı yağlı ve siyah kir” demektir. Ar.’da ise “soluğu içeri çektikten sonra dışarıya vermek” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

zifirî (zefîrî / زَفِيرِي)

Ar.’da *zefîrî* kelimesi, *zefîr* kelimesine mensuptur. bk. *zefîr*.

zihniye (zihniyye / ذُهْنِيَّة)

TS’de “anlıkcılık” demektir. Ar.’da ise “zihinle ilgili / anlayış” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

zuhurat (zuhūrāt / ظُهُورَات)

TS’de “gerçekleşeceği düşünülmeyen, hesapta olmayan, umulmadık, olağan dışı olgular” demektir. Ar.’da ise çoğul olarak “görünümler, biçimler” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de değişmiştir.

zuhuri (zuhūrî / ظُهُورِي)

TS’de “orta oyununda taklitçi” demektir. Ar.’da bu kelime “görünmek, ortaya çıkmak” anlamındaki *zuhūr* ظُهُور kelimesine mensuptur. *Zuhūrî* kelimesinin anlamı Tr.’de değişmiştir.

züyuf (zuyūf / زُيُوف)

TS’de “ayarı düşük para, sikke veya akçe, züyuf akçe” demektir. Ar.’da bu kelime “gerçek olmayan / sahte” anlamındaki *zeyf* زَيْف kelimesinin çoğuludur. Ar.’da “züyuf akçe”ye ise *zuyūfu* 'd-derâhim زُيُوف الدَّرَاهِم denir. Tr.’de *zuyūf* kelimesi anlam değişmesine uğramıştır.

4.1.1. Arapçada Çoğul Olup Türkçede Tekil Olarak Anlamı Değişmiş Kelimeler

ahbap (ahbāb / أَحْبَاب)

TS’de “kendisiyle yakın ilişki kurulup sevilen, sayılan kimse / samimiyet, içtenlik bildiren bir seslenme sözü” demektir. Bu kelime Ar.’da *ḥabīb* حَبِيب kelimesinin çoğuludur. *Ḥabīb* Ar.’da “sevgili / sevilen / samimiyeti gösteren bir seslenme sözü” demektir. Bu kelime Tr.’ye geçtikten sonra tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

ahşap (aḥşāb / أَحْشَاب)

TS’de “ağaçtan, tahtadan yapılmış nesne” demektir. Ar.’da “tahtalar” anlamında olan *aḥşāb* kelimesi *ḥaṣeb* kelimesinin çoğuludur. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılmaktadır. Ma’rūf er-Rusāfi *aḥşāb* kelimesi, Osmanlı Dönemi’nde Türklerin türettikleri kelimelerden biri ve Ar.’da *ḥaṣeb* kelimesinin asıl çoğulu *ḥuṣub* olduğunu belirtmiştir (2015: 15).

amele (‘amele / عَمَلَه)

Ar.’da “işçiler” anlamındaki ‘amele kelimesi, TS’de “günelikle çalışan işçi” demektir. Ar.’da ‘amele kelimesi ‘āmil kelimesinin çoğuludur. ‘Amele kelimesi Tr.’ye geçtikten sonra tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

ameliyat (‘ameliyyāt / عَمَلِيَّات)

TS’de “operasyon / işler, faaliyetler” demektir. Ar.’da ise bu kelime ‘ameliyyet عَمَلِيَّة kelimesinin çoğuludur. ‘Ameliyyāt Ar.’da “operasyonlar / işler” demektir. TS’de ‘ameliyyāt kelimesinin “operasyonu” anlamı tekil olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu kelime anlam değişmesine uğramıştır.

arazi (arāzī / أَرْضِي)

TS’de “yeryüzü parçası, yerey, toprak / yer” anlamında olan bu kelime Ar.’da *arṣ* أَرْض kelimesinin çoğuludur. *Arāzī* Ar.’da “yerler, yeryüzüleri” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

aza (a‘zā / أَعْضَا)

TS’de “üye / organ” anlamında olan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “üyeler / organlar” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

cinsilatif (cins + laṭīf / جِنْسٌ لَطِيفٌ)

TS’de “güzel, alımlı, hoş giden kadın” demektir. Ar.’da ise mecaz ve çoğul olarak “kadınlar” anlamında kullanılır. Ar.’da *cins ḥaṣin* (sert cins) ise “erkekler” demektir. *Cins laṭīf* ifadesi Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

ebat (eb‘ād / أَبْعَادٌ)

TS’de “boyut” anlamında olan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “boyutlar” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

elbise (elbise / أَلْبِسَة)

TS’de “giysi” anlamında olan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “giysiler” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

esbabımucibe (esbāb + mūcibe / أَسْبَابٌ مُّوجِبَةٌ)

TS’de “gerekçe” demektir. Ar.’da *esbāb* “sebepler”, *mūcibe* “gerekli” anlamında kullanılır. *esbāb mūcibe* ise “gerekçeler” demektir. Bu ifade Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

esvap (eṣvāb / أَثْوَابٌ)

TS’de “giysi” anlamında kullanılan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “giysiler” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

eşkāl (eškāl / أَشْكَالٌ)

TS’de “dıştan görünüş / biçim (II) / kılık” demektir. Ar.’da ise çoğul olarak “dış görünüşler / bicimler / kılıklar” anlamlarında kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

evliya (evliyā / أَوْلِيَا)

TS’de “ermiş” demektir. Ar.’da ise çoğul olarak “ermişler / veliler” anlamlarında kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

havadis (ḥavādiṣ / حَوَادِث)

TS’de “ilgi ile karşılanabilecek haber” demektir. Ar.’da *ḥavādiṣ* kelimesi *ḥādiṣ* kelimesinin çoğuludur. Ar.’da *ḥavādiṣ* “olaylar / haberler” anlamlarında kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

hububat (ḥubūbāt / حُبُوبَات)

TS’de “tahıl” anlamında olan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “tahıllar” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

hudut (ḥudūd / حُدُود)

TS’de “sınır / uç, son” demektir. Ar.’da bu kelime çoğul olarak “sınırlar / uçlar” anlamlarında kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

ihracat (iḥrācāt / إِخْرَاجَات)

TS’de “bir ülkenin ürettiği malları başka bir ülkeye veya ülkelere satması, dış satım” demektir. Ar.’da bu kelimenin anlamı TS’de verilen anlamı ile aynıdır. Ancak çoğul durumundadır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

islahat (iṣlāḥāt / إِصْلَاحَات)

TS'de “düzeltme” demektir. Ar.'da ise çoğul olarak “düzeltmeler” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

küsür (kusūr / كُسُور)

TS'de “artan bölüm, geriye kalan bölüm / tam sayıdan sonra gelen kesirli sayı” demektir. Ar.'da bu kelimenin anlamı Tr.'deki anlamlarıyla aynıdır. Ancak Ar.'da çoğul olarak kullanılmaktadır. Bu kelime Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

libas (libās / لِبَاس)

TS'de “giysi” demektir. Ar.'da ise çoğul olarak “libaslar” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

mahrukat (maḥrūqāt / مَحْرُوقَات)

TS'de “yakacak” demektir. Ar.'da ise bu kelime çoğul olarak “yakacaklar” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

malumat (ma'lūmāt / مَعْلُومَات)

TS'de “bilgi” anlamında kullanılan bu kelime Ar.'da çoğul olarak “bilgiler” demektir. Bu kelime Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

mefruşat (mefrūşāt / مَفْرُوشَات)

TS'de “ev, iş yeri vb. yerleri döşemek için gerekli eşya, döşeme” demektir. Ar.'da bu kelimenin anlamı TS'deki anlamı ile aynıdır. Ancak çoğul olarak kullanılır. Bu kelime Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

mesai (mesā'ī / مَسَاعِي)

TS'de “çalışma, emek” anlamında kullanılan bu kelime Ar.'da çoğul olarak “çalışmalar, emekler, çabalamalar” demektir. Bu kelime Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

meşrubat (meşrübāt / مَشْرُوبَات)

TS'de “içecek” anlamında kullanılan bu kelime Ar.'da çoğul olarak “içecekler” demektir. Bu kelime Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

mevduat (mevdū'āt / مَوْدُوعَات)

TS'de “belli bir süre sonunda veya istenildiğinde çekilmek üzere bankalara faizle yatırılan para, tevdiat / yatırım” anlamlarında kullanılan bu kelime Ar.'da aynı anlamda kullanılır. Fakat çoğul durumundadır. Bu kelime Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

mevta (mevtā / مَوْتَى)

TS'de “ölü, ölmüş kimse” anlamında kullanılan bu kelime Ar.'da çoğul olarak “ölüler” demektir. Bu kelime Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

mukadderat (muḳadderāt / مُقَدَّرَات)

TS'de “yazgı” anlamında kullanılan bu kelime Ar.'da çoğul olarak “takdir edilenler, yazgılar” demektir. Bu kelime Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

nisa (nisā / نِسَاء)

TS'de “kadın” anlamında kullanılan bu kelime Ar.'da çoğul olarak “kadınlar” demektir. Bu kelime Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

rumuz (rumūz / رُمُوز)

TS’de “simge / gizli anlamları olan işaretler ve sözler” demektir. Bu kelime Ar.’da çoğul olarak “simgeler / gizli anlamları olan işaretler ve sözler” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

tafsilat (tafşilāt / تَفْصِيْلَات)

TS’de “ayrıntı / ayrıntılı açıklama” anlamlarında kullanılan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “ayrıntılar / ayrıntılı açıklamalar” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

tahkikat (taḥkīkāt / تَحْقِيْقَات)

TS’de “soruşturma” demektir. Ar.’da ise çoğul olarak “soruşturmalar” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

tahribat (taḥrībāt / تَحْرِيْبَات)

TS’de “yıkıp bozma, harap etme” demektir. Ar.’da ise çoğul olarak “bozmalar” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

tahrifat (taḥrīfāt / تَحْرِيْفَات)

TS’de “bir şeyin aslını bozma, değiştirme” demektir. Ar.’da ise çoğul olarak “değiştirmeler” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

talebe (ṭalebe / طَلَبَة)

TS’de “öğrenci” anlamında kullanılan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “öğrenciler” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

talimat (ta‘līmāt / تَعْلِيْمَات)

TS’de “yönerge / görevin gerektirdiği türlü hizmetlerin başarıyla yürütülmesi için kumandan, başkan veya daire başkanları tarafından verilen, o hizmetle ilgili sorumluluk, düzen ve

ilkeleri içine alan buyruklar” anlamlarında kullanılan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “yönergeler / buyruklar” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

tazminat (taẓmīnāt / تَضْمِیْنَات)

TS’de “zarar karşılığı ödenen para, ödence” anlamında kullanılan bu kelime Ar.’da aynı anlamda, ancak çoğul olarak kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

tebligat (teblīgāt / تَبْلِیْغَات)

TS’de “bildirim” demektir. Ar.’da ise çoğul olarak “bildirimler” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

teferruat (teferru‘āt / تَفَرُّعَات)

TS’de “ayrıntı” anlamında kullanılan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “ayrıntılar” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

teminat (te‘mīnāt / تَأْمِیْنَات)

TS’de “güvence” demektir. Ar.’da ise bu kelime çoğul olarak “güvenceler” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

tenvirat (tenvīrāt / تَنْوِیْرَات)

TS’de “aydınlatma” anlamında kullanılan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “aydınlatmalar” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

tenzilat (tenzīlāt / تَنْزِیْلَات)

TS’de “indirim” anlamında kullanılan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “indirimler” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

tüccar (tuccār / تُجَّار)

TS’de “ticaret yapan, ticaretle uğraşan kimse, tacir” anlamında kullanılan bu kelime Ar.’da çoğul olarak “tacirler” demektir. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

varak (varak / وَرَق)

TS’de “yaprak / yazılı kâğıt, varaka / altın, gümüş veya başka madenler dövülerek oluşturulan ince, parlak yaprak, altın varak, gümüş varak” demektir. Ar.’da ise bu kelime çoğul olarak “yapraklar” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

zevahir (zēvāhir / زُؤَاهِر)

TS’de “görünüm” demektir. Ar.’da ise bu kelime çoğul olarak “görünümler” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır.

4.2. ANLAM GENİŞLEMESİ**aba (‘abā / عَبَا)**

TS’de “yünün dövülmesiyle yapılan kalın ve kaba kumaş / bu kumaştan yapılmış yakasız ve uzun üstlük / bu kumaştan yapılan / kepenek (I)” demektir. Ar.’da ise “önden açık, kolsuz, geniş, kıyafetler üzerine giyinen kıyafet / kepenek” demektir. TS’de “yünün dövülmesiyle yapılan ... / bu kumaştan yapılan” anlamları Ar.’da bulunmamaktadır.¹⁸ ‘Abā kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

¹⁸ SDA sözlüğünde *aba* kelimesinin anlamlarından biri “bir kumaşın adı” diye yazılmıştır. Bu anlam kelimenin Tr.’deki anlamına çok yakındır.

abdāl (abdāl / أَدَال)

TS’de “gezgin derviş / dilenci kılıklı, üstü başı perişan kimse.” ve özel isim olarak “Safeviler devrinde İran’da yaşayan Türk oymaklarından biri / Anadolu’da yaşayan oymaklardan bazısı / Tasavvufta manevi üst bir rütbe.” demektir. Ar.’da ise çoğul olarak “bedeller / iyi insanlar, veliler” anlamlarında kullanılır. Ayrıca “Tasavvufta bir rütbe” anlamını ifade eder. TS’deki “gezgin derviş / dilenci kılıklı, ... / Safeviler devrinde ... / Anadolu’da yaşayan ...” anlamlar ise *abdāl* kelimesinin Tr.’de kazandığı anlamlardır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

abus (‘abūs / عُبُوس)

TS’de “somurtkan (kimse) / asık (yüz) / garip, acayip” demektir. TS’de “somurtkan (kimse) / asık (yüz)” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “garip, acayip” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. ‘*Abūs* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

acele (‘acele / عَجَلَة)

TS’de “çabuk / tez olarak / tez davranma gerekliliği” demektir. Ar.’da bu kelime Tr.’deki “tez davranma gerekliliği” anlamında kullanılır. ‘*Acele* kelimesi Tr.’deki gibi sıfat veya zarf olarak kullanılmamaktadır. Dolayısıyla TS’de kelimenin “çabuk / tez olarak” anlamları Tr.’de kazanılmıştır. ‘*Acele* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

aded (‘aded / عَدَد)

TS’de “sayı / tane” demektir. Ar.’da bu kelime “sayı” anlamında kullanılır. TS’de “tane” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

afet (āfet / آفَة)

TS’de “çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım / kıran / çok kötü / güzelliği ile insanı şaşkına çeviren, aklını başından alan kadın / hastalıkların dokularda yaptığı bozukluk” demektir. Ar.’da ise “bela / salgın / kıran” demektir. TS’deki “çok kötü / güzelliği ile insanı şaşkına ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ahali (ahālī / أهالي)

TS’de “aralarında aynı yerde bulunmaktan başka hiçbir ortak özellik bulunmayan kişilerden oluşan topluluk, halk / bir yerde toplanan kalabalık” demektir. Ar.’da bu kelime TS’deki “aralarında aynı yerde bulunmakta ...” anlamında kullanılır. “Bir yerde toplanan kalabalık” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ahiren (āhīren / آخراً)

TS’de “son olarak / son zamanlarda, son günlerde, yakınlarda” demektir. Ar.’da bu kelime “son olarak” anlamında kullanılır. TS’deki “son zamanlarda ...” anlamı, Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

akait (‘aḳā’id / عقائد)

TS’de “bir dinin öğrenilmesi gereken inançlarının ve tapınma kurallarının tümü / bu kuralları toplayan kitap” demektir. TS’deki “bir dinin öğrenilmesi gereken ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Bu kuralları ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

akıbet (‘āḳībet / عاقبة)

TS’de “bir iş veya durumun sonu, sonuç / sonunda, önünde sonunda” demektir. TS’de “bir iş veya durumun sonu, sonuç” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Sonunda,

önünde sonunda” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

akıl (‘aql / عَقْل)

TS’de “düşünme, anlama ve kavrama gücü, us / öğüt / düşünce / bellek” demektir. TS’deki “düşünme, anlama ... / bellek” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Öğüt / düşünce” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

akit (‘aḳd / عَقْد)

TS’de “sözleşme / nikâh” demektir. Sözlükteki “sözleşme” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Nikah” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. KT’de “nikah” anlamı; “akd-ı nikâh”tan kısaltma yoluyla kazanıldığı belirtilmiştir. ‘Aḳd kelimesi yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

aklıselim (‘aql + selīm / عَقْل سَلِيم)

TS’de “sağduyu / sağduyu sahibi olan” demektir. Ar.’da ise ‘aql “us”, selīm “sağlıklı” demektir. ‘Aql selīm Ar.’da “sağlıklı bir akıl” anlamında kullanılır. ‘aql selim ifadesi Tr.’de “sağduyu sahibi olan” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

alaka (‘alāḳa / عِلَاقَة)

TS’de “ilgi / gönül bağı”, Ar.’da ise “ilgi” demektir. Bu kelime Tr.’de “gönül bağı” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

alamet (‘alāmet / عَلَامَة)

TS’de “belirti, işaret, iz, nişan / büyüklük, irilik bakımından şaşılacak durumda olan nesne” demektir. Sözlükteki “belirti, işaret ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır.

“Büyüklik, irilik bakımından ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

alelade (‘alā’l-‘āde / عَلَى الْعَادَةِ)

TS’de “her zaman görülen, olağan / bayağı” demektir. Sözlükteki “her zaman görülen, olağan” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Bayağı” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

âlem (‘âlem / عَالَم)

TS’de “evren / dünya / farklı davranış içinde bulunan kimse / eğlence / vb.”. TS’de verilen anlamlar “farklı davranış içinde bulunan kimse / eğlence” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. ‘Âlem kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

amel (‘amel / عَمَل)

TS’de “yapılan iş, edim, fiil / bir kimsenin dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları / ishal” demektir. Sözlükte verilen anlamlar “ishal” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. ‘Amel kelimesi Tr.’de “ishal” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

amentü (āmentu / آمَنْتُ)

TS’de “Arapça ‘inandım’ anlamına gelen söz / bir oluş, düşünce veya ideolojinin temelini oluşturan değer yargıları” demektir. TS’deki “Arapça ‘inandım’ ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Bir oluş, düşünce ...” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. *Āmentu* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır. İmanın şartlarını belirten ifadenin (amentü billahi ve melâiketihî ...) ilk sözünün bu ifadeyi belirten ad olarak kullanılması dolayısıyla genişlemeye neden olmuştur.

amir (āmīr / أمير)

TS’de “bir işte emir verme yetkisi bulunan kimse, mir / buyuran / satıcı veya ihracatçının gönderdiği malların bedelini almak üzere gerekli belgeleri göstererek bankaya başvuran kimse” demektir. TS’deki “bir işte emir verme ... / buyuran” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Satıcı veya ihracatçının ...” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

amma (ammā / أمّا)

bk. *ama*.

amut (‘amūd / عمود)

TS’de “dik durma / dikme” demektir. Ar.’da bu kelime “direk / dikme” anlamlarında kullanılır. ‘*Amūd* kelimesi Tr.’de “dik durma” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

anif (‘anīf / عنيف)

TS’de “sert, kaba / sert, kaba bir biçimde” demektir. Ar.’da bu kelime “sert” anlamında kullanılır. ‘*Anīf* kelimesi Tr.’de “sert, kaba bir biçimde” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

arakiye (‘arākiyye / عراقيه)

TS’de “dervişlerin giydikleri, tiftikten yapılmış ince külah / bir tür küçük zurna” demektir. TS’deki “dervişlerin giydikleri ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Bir tür küçük zurna” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

Arap (‘arab / عرب)

TS'deki "Orta Doğu ile Kuzey Afrika'nın büyük bir bölümünde yaşayan halk ve bu halkın soyundan olan kimse / koyu esmer" demektir. TS'deki "Orta Doğu ile Kuzey ..." anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. "Koyu esmer" anlamı ise Tr.'de kazanılmıştır. Bu kelime yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

arız (عَارِض / āriz)

TS'de "sonradan ortaya çıkan / bulaşmış, musallat olmuş" demektir. Ar.'da bu kelime "sonradan ortaya çıkan / geçici durum" anlamlarında kullanılır. TS'deki "bulaşmış, musallat olmuş" anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. Bu kelime yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

arife (عَرَفَهُ / arefe)

TS'de "belirli bir günün, olayın bir önceki günü veya ona yakın günler, ön gün" anlamında kullanılan bu kelime Ar.'da "Kurban Bayramından önceki gün" demektir. Ar.'da bu kelime sadece "Kurban Bayramından önceki günü" ifade ederken Tr.'de herhangi bir "olayın bir önceki gün" ve "Ramazan Bayramı öncesindeki gün" anlamında kullanılmaktadır. 'Arefe kelimesi Tr.'de anlam genişlemesine uğramıştır.

asıl (أَصْل / aşl)

TS'de "bir şeyin kendisi / köken / gerçeklik / soy / gerçek / bir şeyin temelini oluşturan / aranılan nitelikleri en çok kendinde toplamış olan / bir görevde sürekli bulunan / gerçekten" demektir. TS'deki "bir şeyin kendisi / köken / gerçeklik / soy" anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. Bu kelime yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

asker (عَسْكَر / asker)

TS'de "orduda görev yapan erden generale kadar herkes / askerlik görevi / er / topluluk düzenine saygısı olan, disiplinli / yurdunu iyi koruyan, kahraman özelliği taşıyan" demektir.

TS'deki “orduda görev yapan ... / er” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. 'Asker kelimesi yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

asla (aşlā / أَصْلًا)

TS'de “hiçbir zaman, hiçbir şekilde, katiyen / sakın, zinhar” demektir. Bu kelime Ar. “köken / esas / temel” anlamlarındaki *aşıl* أصل kelimesinin *tenvinli* şeklidir. Ar.'da yeni yazılan LAM ve *el-Vaşîṭ* sözlüklerinde *aşlā* kelimesi “hiçbir zaman, hiçbir şekilde, katiyen” anlamı konuşma dilinde kullanıldığı ve *muḥaddeş* مُحَدَّث yani sonradan kazanıldığı belirtilerek yazılmıştır. TS'de “sakın, zinhar” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Aşlā* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

âşık ('āşik / عَاشِق)

TS'de “tutkun kimse / halk ozanı / dalgın / ‘ahbap, arkadaş’ anlamında kullanılan bir seslenme sözü” demektir. TS'deki “tutkun kimse / dalgın” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Tr.'de kazanılmıştır. 'Āşik kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

atıf ('atf / عَطْف)

TS'de “yöneltme, çevirme / ilişkili bulma / gönderme” demektir. Ar.'da ise “meyletmek, çevirme / şefkat etmek” demektir. Ayrıca 'atıf kelimesi “Ar. dil bilgisinde Ar. atıf harflerini kullanarak kelimeleri veya cümleleri birbirlerine bağlamak” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.'de “ilişkili bulma / gönderme” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

atıl ('ātil / عَاطِل)

TS'de “tembel / işsiz / etkisiz” demektir. TS'deki “işsiz / etkisiz” anlamları kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Ancak sözlükteki “tembel” anlamı Ar.'da kullanılmamıştır. 'Ātil kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

avarız (‘avāriż / عَوَارِض)

TS’de “kazalar, belalar / engebe / Osmanlılarda önceleri yalnız olağanüstü durumlarda, sonraları ise sürekli olarak halktan toplanan vergi” demektir. Ar.’da bu kelime “kazalar, belalar” anlamında kullanılır. TS’deki “engebe / Osmanlılarda önceleri ...” anlamları Tr.’de *Avâriż akçesi* tamlamasının eksiltmesiyle kazanılmıştır. *‘Avāriż* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

bahis (baḥş / بَحْث)

TS’de “üzerinde konuşulan şey, konu / görüşünde veya iddiasında haklı çıkacak tarafa bir şey verilmesini kabul eden sözlü anlaşma / bir kitabın bölümlerinden her biri” demektir. Ar.’da ise bu kelime “araştırmak / araştırma / aramak / bir kitabın bölümlerinden her biri” anlamlarında kullanılır. TS’deki “üzerinde konuşulan şey, konu / görüşünde veya iddiasında ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Baḥş* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

bakaya (baḳāyā / بَقَايَا)

TS’de “askerlik çağına girenlerden son yoklamalarını yaptırarak askerlik kararı aldıkları hâlde çağrıldıklarında gelmeyen veya gelip de kıtalarına gitmeden toplandıkları yerlerden ayrılanlar / ait olduğu yıl içinde toplanamayıp ertesi yıla kalan vergiler / kalıntılar” demektir. Ar.’da bu kelime “kalıntılar” anlamında kullanılır. Kelimenin TS’deki diğer iki anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır.¹⁹ *Baḳāyā* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

¹⁹ Reinhart Ar. SDA sözlüğünde *baḳāyā* kelimesine Tr.’deki “ait olduğu yıl içinde toplanamayıp ertesi yıla kalan vergiler” anlamı yazılmıştır.

bakiye (baḳkiyye / بَاقِيَة)

TS'de “artık, artan, kalan / kalıntı / alacak ve borçlar arasındaki fark” demektir. Ar.'da bu kelimenin “kalan / kalıntı” anlamlarında kullanılır. TS'deki “alacak ve borçlar arasındaki fark” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Baḳkiyye* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

bakla (bāḳlā / بَاقِلَا)

TS'de “baklagillerden, yurdumuzun her yerinde yetiştirilen, yeşil kabuklu ve taneli bir bitki / bu bitkinin yeşil ürünü veya kuru tanesi / bir zinciri oluşturan halka veya parçalardan her biri” demektir. TS'deki “baklagillerden, yurdumuzun ... / bu bitkinin yeşil ürünü ...” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. “Bir zinciri oluşturan halka ...” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Bāḳlā* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

battal (baṭṭāl / بَطَّال)

TS'de “en ve boyca alışılmış olandan büyük / işe yaramaz, kullanılmaz” demektir. Ar.'da bu kelime “işe yaramaz, kullanılmaz” anlamında kullanılır. TS'deki “en ve boyca alışılmış olandan büyük” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Baṭṭāl* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

bazı (ba'z / بَعْض)

TS'de “birtakım, kimi / bazen” demektir. Ar.'da ise “birtakım, kimi” anlamında kullanılır. *Ba'z* kelimesi Tr.'de “bazen” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

bedel (bedel / بَدَل)

TS'de “değer, fiyat / bir şeyin yerini tutabilen karşılık / başkasının adına ve onun parası ile hacca giden kimse / eşit, denk / askerlik yapmamak veya yapılacak süreyi kısaltmak isteyenlerin devlete ödedikleri para / bir ücret karşılığında çalışan kimse” demektir. Ar.'da

ise “değer / karşılık / denk” anlamlarında kullanılır. TS’deki “başkasının adına ... / askerlik yapmamak veya ... / bir ücret karşılığında ...” anlamları Tr.’de kazanılmıştır. Ar.’da askerlik yapmak yerine ödenen paraya *bedel* ‘askeriyye عَسْكَرِيَّةٌ *denir*. KT’de aynı şekilde *bedel* kelimesi tek olarak bu anlamlarda kullanılmamıştır. Ar.’daki gibi *bedel-i askeri*, *bedel-i şahsi*, *bedel-i nakdi* tamlamaların anlamları olarak yazılmıştır. Bu tamlamalar zamanla kısaltma yoluyla TS’deki gibi sadece *bedel* kelimesi ile anlatılmaya başlamıştır. *Bedel* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

beden (beden / بَدَن)

TS’de “vücut / vücudun, baş, kol ve bacak dışında kalan bölümü, gövde / giysilerde ölçü / kale duvarı” demektir. Ar.’da ise bu kelime “vücut / gövde” anlamlarında kullanılır. TS’deki “giysilerde ölçü / kale duvarı” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. KA sözlüğünde “kale duvarı” anlamının yanında ““kale bedeni’ söyleyişinden kısaltmadır” diye not yazılmıştır. *Beden* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

bekâret (bekâret / بَكَارَت)

TS’de “kızlık / sanat ve düşüncede özgünlük, yenilik / doğallık, tazelik” anlamlarında kullanılan bu kelime Ar.’da “kızlık” demektir. TS’deki “sanat ve düşüncede ... / doğallık, tazelik” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Bekâret* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

bela (belā / بَلَاء)

TS’de “içinden çıkılması güç, sakıncalı durum / büyük zarar ve sıkıntıya yol açan olay veya kimse / hak edilen ceza” demektir. TS’de verilen “içinden çıkılması ... / büyük zarar ve sıkıntıya ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “hak edilen ceza” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Belā* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

beledi (beledī / بَلَدِي)

TS’de “şehirle ilgili / yerleşik / pamuklu, kalın bir tür kumaş” demektir. Ar.’da *beledī* kelimesi *beled* “ülke, memleket” anlamındaki kelimesine mensuptur. *Beledī* kelimesi Ar.’da “ulusal / yerel” demektir. TS’deki “şehirle ilgili / pamuklu, kalın bir tür kumaş” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. KT’de “yerli kumaş, çit bezi” anlamındaki *beledī* kelimesi ayrı maddede yazılıp Ar.’dan türetildiği belirtilmiştir. *Beledī* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

bereket (bereket / بَرَكَت)

TS’de “bolluk, gürlük, ongunluk, feyiz, feyezan / yağmur / iyi ki, neyse ki, iyi bir rastlantı sonucunda” demektir. Ar.’da bu kelime “bolluk / yağmur” anlamlarında kullanılır. TS’deki kelimenin “iyi ki, neyse ki ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Bereket* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

beşerî (beşerī / بَشَرِي)

TS’de “insanoğlu ile ilgili / bedensel, bedenle ilgili” anlamlarında kullanılan bu kelime Ar.’da “insanoğlu ile ilgili” anlamında kullanılır. *Beşerī* kelimesi Tr.’de “bedensel ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

bevvap (bevvāb / بَوَّاب)

TS’de “kapıcı / mahalle okullarında hademe” demektir. Ar.’da bu kelime “kapıcı” anlamında kullanılır. *Bevvāb* kelimesi Tr.’de “mahalle okullarında hademe” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

beyaz (beyāz / بَيَاض)

TS’de “ak / bu renkte olan / beyaz ırktan olan kimse / baskıda normal karalıktaki görünen harf türü / beyaz zehir” demektir. Ar.’da ise “ak / akılık” anlamlarında kullanılır. TS’deki “bu

renkte olan / beyaz ırktan ... / baskıda normal ... / beyaz zehir” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Beyāz* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

billur (billūr / بِلُّور)

TS’de “bazı cisimlerin aldıkları geometrik biçim / kesme cam, kristal / bu maddeden yapılmış / koç yumurtası / duru, temiz ve akıcı” demektir. TS’deki “bazı cisimlerin ... / kesme cam ... / bu maddeden yapılmış” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “koç yumurtası / duru, temiz ...” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Billūr* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

billuriye (billūriyye / بِلُّورِيَّة)

TS’de “billurdan yapılmış / billurla ilgili / genellikle billurdan yapılmış eşya satan dükkân” demektir. Ar.’da bu kelime “billurdan yapılmış / billurla ilgili” anlamlarında kullanılır. TS’deki “genellikle billurdan ...” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. *Billūriyye* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

bilmukabele (bi'l-muḳābele / بِالْمُقَابَلَةِ)

TS’de “karşılık olarak / birinin söylediği söze karşılık söylenen ‘ben de, size de, sizlere de’ anlamında kullanılan bir söz” demektir. Ar.’da *bi* harfinden ve *el-muḳabele* kelimesinden oluşan *bi'l-muḳābele* ifadesi “mukayese ederek / karşılık olarak” anlamlarında kullanılır. TS’deki “birinin söylediği söze karşılık ...” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. *Bi'l-muḳābele* ifadesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

burç (burc / بُرْج)

TS’de “kale duvarlarından daha yüksek, yuvarlak, dört köşe veya çok köşeli kale çıkıntısı / Zodyak üzerinde yer alan on iki takımyıldıza verilen ortak ad / demir aksamın birbirine değmesini engellemek, boşlukları doldurmak amacıyla sarı, karbon, plastik vb.nden yapılan

bir motor parçası” demektir. TS’deki “kale duvarlarından ... / Zodyak üzerinde yer ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “demir aksamın ...” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. *Burc* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

caize (cā’ize / جَائِزَةٌ)

TS’de “şairlerin kasidelerle övdükleri büyükler tarafından kendilerine verilen bahşiş / yazıda bir sözün olduğu gibi tekrarlandığını göstermek için alt hizasına konulan tırnak biçimindeki noktalama işareti / yol yiyeceği, azık” demektir. Ar.’da bu kelime “ödül” ve TS’deki “şairlerin kasidelerle ...” anlamlarında kullanılır. TS’deki “yazıda bir sözün olduğu ... / yol yiyeceği ...” anlamları Tr.’de kazanılmıştır. *Cā’ize* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cebbār (cebbār / جَبَّارٌ)

TS’de “kudret sahibi Tanrı / becerikli, açığöz (kadın) / zorlayıcı, zorba” demektir. TS’deki “kudret sahibi Tanrı / zorlayıcı, zorba” anlamları kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “becerikli, açığöz (kadın)” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Cebbār* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

celep (celeb / جَلْبٌ)

TS’de “koyun, keçi, sığır vb. kesilecek hayvanların ticaretini yapan kimse / iç oğlanı” demektir. Ar.’da ise “getirmek, sevk etmek / koyun, deve vb. ticaret için getirilmiş hayvanlar / ticaret için koyun, deve vb. hayvanları getiren” demektir. Ar.’da “iç oğlanı” anlamı kullanılmamaktadır. Dolayısıyla bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

celp (celb / جَلْبٌ)

TS'de “askerlik görevini yapmaya çağırma / çağrı belgesi / getirtme, kendi üzerine çekme.” demektir. Ar.'da bu kelime “getirmek, sevk etmek” anlamında kullanılır. Tr.'deki “askerlik görevini yapmaya çağırma / çağrı belgesi” anlamları Ar.'da kullanılmamaktadır. *Celb* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cemaziyelevvel (cemāzā + evvel / جَمَازِي أَوَّل)²⁰

TS'de “ay takviminin beşinci ayı, büyük tövbe ayı / geçmiş” demektir. Ar.'da bu kelime “ay takviminin beşinci ayı” anlamında kullanılır. TS'deki “geçmiş” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Cemāzā evvel* iki kelimededen oluşan bu ifade Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır. Bu anlam genişlemesinin nedeni Tr.'de kullanılmakta olan *cemaziyelevvelini bilmek* deyiminden kaynaklanmaktadır.

cemiyet (cem'iyet / جَمِيعَت)

TS'de “dernek / düğün / bir olayı veya kişiyi kutlamak amacıyla bir araya gelen topluluk / yüksek sosyete / birbirine uygun veya zıt anlamlı kelimeleri tenasüp, tezat sanatları yoluyla bir araya getirme / toplum” demektir. Ar.'da bu kelime “dernek / toplum” anlamlarında kullanılır. *Cem'iyet* kelimesinin TS'deki diğer anlamları Ar.'da kullanılmamaktadır. Dolayısıyla bu kelime Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cenabet (cenābet / جَنَابَت)

TS'de “cünüp / pis, kötü, hoşlanılmayan (kimse veya şey) / cünüplük” demektir. Ar.'da bu kelime “cünüplük” anlamında kullanılır. TS'deki kelimenin diğer anlamları Ar.'da

²⁰ TS'de *cemâzî* kelimesinin transkripsiyonu yanlış yazılmıştır. Ar.'da *cemâzî* “z” harfi ile değil “d” harfi ile yazılır. *Cemâdî*, “dondu” anlamında olan *cemed* fiilinden türetilmiştir. *Cemâdî evvel*, *cemâdî âhir* aylarında hava, su donacak kadar çok soğuk olduğu için *cemâdî* ya da *cumâdâ* ismi verilmiştir.

kullanılmamaktadır. *Cenābet* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cennet (cennet / جَنَّت)

TS’de “uçmak / herhangi bir şeyden fazlasıyla bulunan yer / herhangi bir şeyin kolayca yapıldığı yer / çok güzel, huzur veren (yer)” demektir. TS’de verilen anlamlar, “herhangi bir şeyin kolayca yapıldığı yer” anlamı hariç kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Cennet* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cep (ceyb / جَيْب)

TS’de “giysinin belli bir yeri açılarak içine yerleştirilen astardan yapılmış parça / cep telefonu / savaş alanının bir yerinde düşmanın geriletmesiyle ortaya çıkan taktik durum, çökertme / vb.” demektir. Ar.’da bu kelime “yaka / kıyafetlerde para vs saklamak için yapılmış parça” anlamlarında kullanılır. TS’de birinci anlam hariç, verilen diğer anlamlar Tr.’de kazanılmıştır. TS’deki “savaş alanının bir yerinde ...” anlamı Ar.’da *ceybu’l-muḳāvemēt* جَيْبُ الْمُقَاوَمَةِ tabiriyle ifade edilir. *Ceyb* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cerahat (cerāḥat / جَرَا حَت)

TS’de “irin / yara” demektir. Ar.’da ise “yara / cerrahlık” anlamlarında kullanılır. *Cerāḥat* kelimesi Tr.’de “irin” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cerbeze (cerbeze / جَرْبِذَة)

TS’de “güzel konuşma / beceriklilik, girginlik / kurnazlık, hilekârlık” demektir. Ar.’da ise “deve ve atın yürüme tarzı” demektir. Bu kelime LN, KT ve KA sözlüklerinde “z” harfiyle *cerbeze* جَرْبِذَة olarak yazılmıştır. Ar.’da *cerbeze* kelimesi “beceriklilik / kurnazlık” demektir. Ancak bu kelime Far. *kurbuz* kelimesinden arapçalaştırılmıştır (muarrep) (Cevâlîkî 1990: 235). *Cerbeze* (z harfi ile yazılan) kelimesi Tr.’de “güzel konuşma” anlamını kazanarak

anlam genişlemesine uğramıştır. TS’de *cerbeze* kelimesinin transkripsiyonu yanlış yazıldığı düşünülmektedir.

ceride (cerīde / جَرِيدَة)

TS’de “gazete / tutanak, kayıt defteri / süvari kolu” demektir. Ar.’da bu kelime “gazete / kayıt defteri” anlamlarında kullanılır. TS’deki “süvari kolu” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cerrar (cerrār / جَرَّار)

TS’de “çekici, sürükleyici / zorla para alan kimse / savaş araçlarıyla donatılmış kalabalık ordu / dilenci” demektir. Ar.’da ise bu kelime “çekmece / çekmece yapan kişi / çekici / kalabalık ordu” anlamlarında kullanılır. TS’deki “zorla para alan kimse / dilenci” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cesur (cesūr / جَسُور)

TS’de “yürekli / yürekli bir biçimde” demektir. Ar.’da ise “yürekli” anlamında kullanılır. TS’deki kelimenin “yürekli bir biçimde” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cetvel (cedvel / جَدْوَل)

TS’de “doğru çizgileri çizmeye yarayan, dereceli veya derecesiz, tahtadan, plastikten, madenden yapılmış araç, çizgilik / liste, çizelge” demektir. Ar.’da ise “çizelge / küçük nehir” anlamlarında kullanılır. KT’de “çizgilik”e *cetvel tahtası*’nın anlamı olarak verilmiştir. Zamanla *cetvel tahtası* tamlaması kısaltılarak TS’deki gibi sadece *cetvel* olarak kullanılmıştır. *Cedvel* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cevher (cevher / جَوْهَر)

TS'de “bir şeyin özü, maya, gevher / değerli süs taşı, mücevher / iyi yetenek / töz” demektir. TS'de verilen anlamlar “iyi yetenek” anlamı hariç kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. *Cevher* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ciddi (ciddī / جَدِّي)

TS'de “gerçek / ağırbaşlı / titizlik gösterilen, önem verilen / tehlikeli, endişe veren, ağır, vahim, kritik / eğlendirme amacı gütmeyen / gülmeyen / güvenilir, sağlam, önemli / önem vererek, gerçek olarak / güvenilir bir biçimde” demektir. Ar.'da ise bu kelime “gerçek / ağırbaşlı / gülmeyen” demektir. TS'de “titizlik gösterilen, ... / tehlikeli, endişe veren ... / güvenilir, sağlam ... / önem vererek ... / güvenilir bir biçimde” anlamları Tr.'de kazanılmıştır. *Ciddī* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cila (cilā' / جَلَاء')

TS'de “bir şeyi parlatmak için kullanılan kimyasal bileşik / parlaklık / bir şeydeki aldatıcı, göz boyayıcı durum / gereksiz süs, gösteriş / sert içkiden sonra içilen hafif içki” demektir. Ar.'da ise bu kelime “parlaklık / sürme çekmek / süslemek” anlamlarında kullanılır. TS'deki “bir şeyi parlatmak ... / bir şeydeki aldatıcı ... / gereksiz süs, gösteriş / sert içkiden sonra ...” anlamları Ar.'da kullanılmamaktadır. *Cilā'* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cilt (cild / جُلْد)

TS'de “ten / formları, yaprakları birbirine dikerek veya yapıştırarak kitap, defter, dergi vb. ne geçirilen deri, bez veya kâğıtla kaplı kapak / bir eserin ayrı ayrı basılan bölümlerinden her biri” demektir. TS'de verilen anlamlar, “bir eserin ayrı ayrı basılan bölümlerinden her biri” anlamı hariç kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Ar.'da bir eserin ayrı ayrı basılan bölümlerine *mücellled* denir. *Cild* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cins (cins / جنس)

TS’de “tür, çeşit / soy, kök, asıl / pek çok ortak özellikleri bulunan türler topluluğu / garip, tuhaf / diğerlerine göre üstün nitelikleri olan” demektir. Ar.’da ise “tür / soy, asıl” anlamlarında kullanılır. TS’deki “garip / diğerlerine göre üstün nitelikleri olan” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

cumhuriyet (cumhūriyyet / جُمهُورِيَّة)

TS’de “milletin, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimi / cumhuriyet altını” demektir. TS’de verilen “milletin, egemenliği ...” anlamı kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Cumhuriyet altını” anlamı ise Ar.’da yoktur. *Cumhūriyyet* kelimesi Tr.’de “cumhuriyet altını” anlamını, *altın* sözünün eksiltmesinden kazanmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

daire (dā’ire / دَائِرَة)

TS’de “konut olarak kullanılan bir yapının bölümlerinden her biri, kat / belirli devlet işlerini çevirmekle görevli kuruluşlardan her biri / bir yapı veya gemide belli bir işe ayrılmış bölüm / soyut kavramlarda belli sınır, ölçü / bir çemberin içinde kalan düzlem parçası / saz takımında usul vurmaya yarayan tef” demektir. TS’deki “konut olarak ... / belirli devlet işlerini ... / soyut kavramlarda ... / bir çemberin içinde ...” anlamları kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise *dā’ire* kelimesinin Tr.’de kazandığı anlamlardır. *Dā’ire* kelimesi Tr.’de anlam genişlemesine uğramıştır.

darbe (darbe / ضَرْبَة)

TS’de “vuruş, çarpış / bir ülkede baskı kurarak, zor kullanarak veya demokratik yollardan yararlanarak hükûmeti istifa ettirme veya rejimi değiştirecek biçimde yönetimi devirme işi /

birini kötü duruma düşüren, sarsan olay” demektir. TS’deki “vuruş, çarpış / birini kötü duruma ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Đarbe* kelimesi Tr.’de “bir ülkede baskı kurarak ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

dava (da‘vā / دَعْوَى)

TS’de “korunmanın bir hüküm ile sağlanması için yargı organlarına başvurma / sav / sorun / ülkü / sevgili” demektir. TS’deki “korunmanın bir ... / sav” anlamları kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “sorun / ülkü / sevgili” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Da‘vā* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

defaten (def‘aten / دَفْعَةً)

TS’de “ansızın / bir çırpıda, bir kerede” demektir. Ar.’da bu kelime “bir çırpıda, bir kerede” anlamında kullanılır. *Def‘aten* kelimesi Tr.’de “ansızın” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

deha (dehā / دَهَاء)

TS’de “insan zekâsının, insan kişiliğinin erişebileceği en yüksek düzey, dâhilik / dâhi” demektir. TS’deki “insan zekâsının ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. *Dehā* kelimesi Tr.’de “dâhi” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

dehşet (dehşet / دَهْشَت)

TS’de “bir tehlike veya korkunç bir şey karşısında duyulan ürküntü, yılgı / olağanüstü / olağanüstü şeyler karşısında şaşma anlatan bir söz” demektir. Ar.’da ise “beklenmeyen olaydan doğan korku veya şaşırtıcı duygu / şaşırmak” demektir. TS’deki “olağanüstü / olağanüstü şeyler ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Dehşet* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

derç (derc / دَرَج)

TS'de “alma, toplama / kaydetme” demektir. Ar.'da *derc* kelimesinin birçok anlamı vardır. *Derc*; “yazmak / çıkmak / girdirmek / yayılmak / gitmek vb.” demektir. TS'deki “alma, toplama” anlamı ise Ar.'da bulunmamaktadır. Bu kelime Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

derece (derece / دَرَجَة)

TS'de “mertebe / denli / sıcaklıkölçer / başarı gösterme / vb.” demektir. TS'de verilen anlamlar “başarı gösterme” anlamı hariç kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. *Derece* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

dersiam (ders + 'āmm / دَرَسْ عَام)

TS'de “Osmanlılar döneminde müderrislerin camilerde verdikleri ders / bu dersi veren müderrislerin unvanı” demektir. Ar.'da *ders* “ders”, *'āmm* “genel” ve *ders 'āmm* “herkesin katılabileceği ders / genel ders” demektir. Tr.'de *ders 'āmm* tabiri “bu dersi veren müderrislerin unvanı” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

devam (devām / دَوَام)

TS'de “sürme, sürüp gitme / bir yere belli bir amaçla, gereken zamanlarda gitme / ek, parça / ‘kesme, sürdür’ anlamında kullanılan bir söz” demektir. TS'de verilen anlamlar, “ek, parça / ‘kesme, sürdür’ ...” anlamları hariç kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. *Devām* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

deveran (deverān / دَوْرَان)

TS'de “dolaşım, dönme / kan dolaşımı” demektir. Ar.'da bu kelime “dolaşım, dönme” demektir. “Kan dolaşımı” Ar.'da *deverānu'd-dem* دَوْرَانُ الدَّم şeklinde ifade edilir. *Deverān* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

devriye (devriyye / دَوْرِيَّة)

TS’de “karakol / Osmanlılarda ilmiye sınıfından olan kimselere verilen derece” demektir. Ar.’da *devr* kelimesine mensup olan *devriye* kelimesi “karakol / düzenli tekrarlanan durum” demektir. Bu kelime Tr.’de “Osmanlılarda ilmiye sınıfından ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

dikkat (diḳḳat / دِقَّة)

TS’de “duygularla düşünceyi bir şey üzerinde toplama, uyanıklık / ‘dikkat ediniz!’ anlamında kullanılan bir uyarma sözü / ilgi, özen” demektir. TS’de verilen anlamlar “‘dikkat ediniz!’ anlamında kullanılan ...” anlamı hariç kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Diḳḳat* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

dolap (dūlāb / دُولَاب)

TS’de “genellikle tahtadan yapılmış, bölme veya çekmelerine eşya konulan kapaklı mobilya / Su dolabı / dönme dolap / İstanbul bedesteninde dükkân / orta oyununda sahnede dükkân veya ev olarak kullanılan dekor / düzen” demektir. TS’de verilen anlamlar, “İstanbul bedesteninde ... / orta oyununda ... / düzen” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Dūlāb* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

düldül (duldul / دُلْدُل)

TS’de “Hz. Ali’ye Hz. Muhammed tarafından armağan edilen binek hayvanının adı / mekanik olarak çalışan oyuncak çocuk arabası / at / eski otomobil, modası geçmiş araç” demektir. TS’deki “Hz. Ali’ye Hz. Muhammed ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamı ile aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Duldul* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ebediyen (ebediyyen / أَبَدِيًّا)

TS'de “sonsuz olarak, sonsuzluğa kadar / hiçbir zaman” demektir. Ar.'da bu kelime “sonsuz olarak” anlamında kullanılır. TS'deki “hiçbir zaman” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. Ar.'da “hiçbir zaman” anlamını veren kelime *ebeden* ^{أَبَدًا} kelimesidir. *Ebediyyen* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

eda (edā' / أَدَاءُ)

TS'de “davranış, tavır / naz, işve / anlatış biçimi, tarzı / verme, ödeme, yerine getirme” demektir. Ar.'da bu kelime “davranış / tarz / yapmak, yerine getirmek” demektir. TS'deki “naz, işve” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Edā'* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

edebiyat (edebiyāt / أَدَبِيَّات)

TS'de “olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın (II), gökçe yazın / bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi, literatür / içten olmayan, gereksiz, yapmacık, boş sözler” demektir. Bu kelime Ar. sözlüklerde bulunmamaktadır. Ancak halk arasında ve kitaplarda “literatür / boş sözler” anlamlarında kullanılır. Kelimenin Tr.'deki “olay, düşünce, duygu ...” anlamı ise Ar.'da *edebiyat* değil *ādāb* ^{أَدَاب} kelimesi ile ifade edilir. Ar.'da *edebiyāt* kelimesi son zamanlarda İng.'den Ar.'ya çevirilerde “literatür” anlamında kullanılmıştır (Asfûr 2009: 28). *Edebiyyāt* kelimesinin anlamı Tr.'de genişlemiştir.

efdal (efdal / أَفْضَل)

TS'de “erdemli / yeğ tutulan, tercih edilen” demektir. Ar.'da ise “daha, en iyi / tercih edilen” anlamlarında kullanılır. TS'deki “erdemli” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Efdal* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

efkâr (efkâr / أَفْكَار)

TS’de “düşünceler, fikirler / tasa, kaygı” demektir. Ar.’da bu kelime “düşünceler” anlamında kullanılır. *Efkār* kelimesi Tr.’de “tasa, kaygı” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ehven (ehven / أهون)

TS’de “zararı az, en zararsız / ucuz” demektir. Ar.’da bu kelime “daha veya en hafif, az, kolay” anlamlarında kullanılır. *Ehven* kelimesi Tr.’de “ucuz” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

elan (elān / الآن)

TS’de “şimdi, şu anda, hâlâ, henüz, daha” demektir. Ar.’da ise “şimdi, şu anda” anlamında kullanılır. TS’deki “hâlâ, henüz, daha” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. Ar.’da “hâlâ” *ilā’l-ān* şeklinde ifade edilir. *Elān* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

elvan (elvān / ألوان)

TS’de “renkler / türlü renklerde olan” demektir. Ar.’da bu kelime “renkler” anlamında kullanılır. TS’deki “türlü renklerde olan” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Elvān* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

emanet (emānet / أمّانت)

TS’de “birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişiye korunması gereken eşya, kimse vb., inam, vedia / eşyanın ücret karşılığı geçici bir süre bırakıldığı yer / can, ruh” demektir. TS’de verilen anlamlar “eşyanın ücret ...” anlamı hariç kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Ar.’da “eşyanın ücret ... bırakıldığı yer”e *maḥzenu’l-emānāt* مَحْزَنُ الْأَمَانَات (Emanetler deposu) denir. *Emānet* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

emin (emīn / أَمِين)

TS'de “güvenli / sakıncasız, emniyetli, tehlikesiz / şüphesi olmayan / Osmanlı Devleti'nde bazı devlet görevlerindeki sorumlu kişi” demektir. Ar.'da bu kelime “güvenli / vefalı / emniyetli / bazı devlet görevlerindeki sorumlu kişi” anlamlarında kullanılır. TS'deki “şüphesi olmayan” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

emir (emr / أَمْر)

TS'de “buyruk, komut, talimat, ferman / istek / orta Anadolu'da şarap yapımı için üretilen, orta kalın kabuklu, beyaz renkli, kısa ve karışık budanan bir tür üzüm” demektir. Ar.'da bu kelime “buyruk / istek” anlamlarında kullanılır. TS'deki “Orta Anadolu'da şarap ... üzüm” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Emr* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

emsal (emşāl / أَمْثَال)

TS'de “benzer, eş, denk / yaşıtlı / örnek / katsayı” demektir. Ar.'da *emşāl* kelimesi, *meşel* مَثَل kelimesinin çoğuludur. *Emşāl* Ar.'da “benzerler / örnekler / atasözleri” demektir. TS'deki “yaşıtlı / katsayı” anlamları Ar.'da kullanılmamaktadır. *Emşāl* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

erkân (erkān / أَرْكَان)

TS'de “bir topluluğun ileri gelenleri, büyükler, üstler / yol, yöntem / general veya amiral aşamasındaki askerler” demektir. Ar.'da *erkān* kelimesi *rukūn* رُكْن kelimesinin çoğuludur. TS'de verilen anlamlar, “yol, yöntem” anlamı hariç, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. *Erkān* kelimesi yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

esas (esās / أَسَاس)

TS’de “bir şeyin özünü oluşturan ana öge, temel / bir iş veya sözde doğru biçim / ana, temel olarak alınan, başlıca, asal, esasi” demektir. TS’de verilen anlamlar “ana, temel ...” anlamı hariç kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Esās* kelimesi yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

evlat (evlād / أولاد)

TS’de “bir kimsenin oğlu veya kızı, çocuk / soy, döl / yaşlı kimselerin çocukları yaşındakilere kullandıkları bir seslenme sözü” demektir. Ar.’da *evlād* kelimesi *veled* *وَالِدٌ* kelimesinin çoğuludur. TS’deki “bir kimsenin ... / soy, döl” anlamları, kelimenin Ar. anlamlarıyla aynıdır. *Evlād* kelimesi Tr.’de “yaşlı kimselerin çocukları ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

failimuhtar (fā’il + muhtār / فاعل مختار)

TS’de “yaptıklarından sorumlu olacak durumda ve yaşta olan (kimse) / başına buyruk” demektir. TS’de “yaptıklarından sorumlu ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “başına buyruk” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Fā’il muhtār* ibaresi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

fakir (faķīr / فقير)

TS’de “geçimini güçlkle sağlayan, yoksul, fakara, zengin karşıtı / olması gerekenden az / Hindistan’da yokluğa, eziyete kendini alıştırmış derviş / zavallı, kimsesiz / kişinin alçak gönüllülük göstermek için kendisine verdiği san” demektir. Ar.’da bu kelimenin temel anlamı “zengin karşıtı”dır. TS’de verilen anlamlar “zavallı, kimsesiz” anlamı hariç Ar.’da da kullanılmaktadır. *Faķīr* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

falan (fulān / فلان)

TS’de “söylenmesi istenmeyen veya gerekli görülmeyen bir özel adın yerini tutan kelime, filan / cümlede belirtilen nesne veya nesnelere sonra gelerek ‘ve benzerleri’ anlamında kullanılan bir söz / tarih, yer, kişi vb.nin önüne gelerek tekrarlanmak istenmeyen sözlerin yerine kullanılan kelime” demektir. TS’deki “söylenmesi istenmeyen ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Fulān* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

fariğ (fāriğ / فَارِغ)

TS’de “vazgeçmiş, çekilmiş / sıkıntısız, rahat / bir mülkün kullanma hakkını başkasına bırakan” demektir. Ar.’da bu kelime “boş / kıymetsiz / sıkıntısız, rahat / vazgeçmiş, çekilmiş” anlamlarında kullanılır. *Fāriğ* kelimesi Tr.’de “bir mülkün kullanma ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

fazla (fazla / فَضْلًا)²¹

TS’de “gereğinden, alışılmıştan çok, aşırı olan, ziyade / daha çok, aşkın / artmış olan, ihtiyaçtan fazla olan / gereksiz, yersiz bir biçimde / gereğinden, alışılmıştan çok olarak” demektir. TS’deki “gereğinden, alışılmıştan ... / artmış olan ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “daha çok ... / gereksiz ... / gereğinden, alışılmıştan ...” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Fazla* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

felek (felek / فَلَكَ)

TS’de “gök, gökyüzü, sema / dünya, âlem / talih, baht, şans / askerî mızıkada zilli bir müzik aracı” demektir. Ar.’da bu kelime “gök, sema” anlamında kullanılır. *Felek* kelimesi Tr.’de

²¹ Tr.’de *fodla* ve *fazla* kelimeleri, Ar.’da *fazla* فَضْلًا kelimesi ile aynıdır.

“dünya, âlem / talih, baht, şans / askerî mızıkada ...” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

fellah (fellāḥ / فَلَاح)

TS’de “çiftçi / Mısır köylüsü / Arap” demektir. Ar.’da bu kelime “çiftçi / köylü” anlamlarında kullanılır. *Fellāḥ* kelimesi Tr.’de “Mısır köylüsü / Arap” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

fen (fenn / فَن)

TS’de “fizik, kimya, matematik ve biyolojiye verilen ortak ad / fizik, kimya, matematik ve biyolojiden elde edilen verileri iş ve yapım alanında uygulama, teknik / bilim, bilgi / hile, hilekârlık” demektir. Ar.’da bu kelime “sanat / bilim / hile” anlamlarında kullanılır. *Fenn* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

fesat (fesād / فَسَاد)

TS’de “bozukluk / karışıklık, kargaşalık, ara bozuculuk / hile / herhangi bir konuda iyimser olmayan, kötü yorumlayan (kimse) / karıştırıcı, ara bozucu (kimse)” demektir. TS’deki “bozukluk / karışıklık, kargaşalık ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Fesād* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

fevt (fevt / فَوْت)

TS’de “elden çıkma, yitme / ölme” demektir. Ar.’da ise “elden çıkma, kaçırma” anlamında kullanılır. Ar.’da “ölme” anlamı kullanılmamaktadır. *Fevt* kelimesi “ölüm” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

feyiz (feyz / فَيْض)

TS’de “verimlilik, gürlük, ongunluk, bereket / artma, çoğalma / ilerleme, kültürel gelişme, olgunluk / manevi haz, mutluluk, iç huzuru” demektir. TS’de “verimlilik, gürlük ... / artma, çoğalma” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Feyz* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

fındık (funduk / فُنْدُق)

TS’de “kayingillerden, kuzey yarım kürenin ılık yerlerinde ve yurdumuzun genellikle Doğu Karadeniz bölgesinde yetişen, boyu 6-7 metre, yaygın tepeli bir ağaççık / bu ağaççığın sert bir kabuk içinde bulunan yağlı, nişastalı ürünü / hileli zar” demektir. TS’de verilen anlamlar “hileli zar” anlamı hariç kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Funduk* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

fıstık (fustuğ / فُسْتُق)

TS’de “Antep fıstığı, çam fıstığı veya yer fıstığı denilen yemişlerin genel adı / güzel, gösterişli kadın / iyi, hoş” demektir. TS’deki “Antep fıstığı, çam ...” anlamı, kelimenin Ar. anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “güzel, gösterişli kadın / iyi, hoş” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Fustuğ* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

fikir (fıkr / فِكْر)

TS’de “düşünce / düşün / kuruntu” demektir. Ar.’da bu kelime “düşünce, düşün / bakış açısı / düşünmek” anlamlarında kullanılır. TS’deki “kuruntu” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Fıkr* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

fukara (fuğarā / فُقْرًا)

TS’de “yoksul, fakir / derviş / zavallı” demektir. Ar.’da *fuğarā* kelimesi *fağır* فَاغِير kelimesinin çoğuludur. *Fuğarā* Ar.’da “yoksullar / dervişler” demektir. TS’deki “zavallı” anlamı *fağır* kelimesinin bölümünde belirtildiği gibi Ar.’da kullanılmamaktadır. *Fuğarā* kelimesi tekil

olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır. Ayrıca bu kelime Tr.’de “zavallı” anlamını kazanarak anlamı genişlemiştir.

garaz (ğaraz / غَرَض)

TS’de “kin / hedef, amaç, maksat” demektir. Ar.’da bu kelime “hedef, amaç, maksat” anlamında kullanılır. TS’deki “kin” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Ğaraz* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

gayri (ğayr / غَيْر)

TS’de “başka, diğer / artık, bundan böyle” demektir. Ar.’da ise “başka” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.’de “artık, bundan böyle” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

gayritabii (ğayr + tabī’ī / غَيْر طَبِيعِي)

TS’de “sıra dışı / acayip / acayip bir biçimde” demektir. Ar.’da bu kelime “sıra dışı / acayip” anlamlarında kullanılır. *Ğayr tabī’ī* tabiri Tr.’de “acayip bir biçimde” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

gazve (ğazve / غَزْوَة)

TS’de “Arap aşiretleri arasında yapılan savaş / din uğruna yapılan savaş” demektir. Ar.’da “cenk, savaş / din uğruna yapılan savaş” anlamlarında kullanılır. TS’deki “Arap aşiretleri arasında yapılan savaş” anlamı kullanılmamaktadır. KT’de “Arap aşiretleri arasında yapılan savaş”a “gazve” demenin, yanlış olduğu belirtilmiştir. *Ğazve* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

gına (ğinā / غِنَى)

TS'de “zenginlik, bolluk / bıkma, usanma” demektir. Ar.'da bu kelime “zenginlik / iktifa etmek” anlamlarında kullanılır. Bu kelime Tr.'de “bıkma, usanma” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

habbe (ḥabbe / حَبَّة)

TS'de “tahıl tanesi, evin / su kabarcığı / orta oyunundaki tiplerin ‘yemek yeme’ anlamında kullandığı söz” demektir. Ar.'da bu kelime “tane / tahıl tanesi /sivilce” anlamlarında kullanılır. *Ḥabbe* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hacamat (ḥacāmet / حَجَامَت)

TS'de “vücudun herhangi bir yerini hafifçe çizip üzerine boynuz, bardak veya şişe oturtarak kan alma / hafif yaralama” demektir. TS'de verilen “vücudun herhangi ...” anlamı kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. TS'deki “hafif yaralama” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ḥacāmet* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hain (ḥā'in / خَائِن)

TS'de “hıyanet eden (kimse) / zarar vermekten, üzmetten veya kötülük yapmaktan hoşlanan (kimse) / kötü niyeti olan / sitemli bir seslenme sözü” demektir. Ar.'da bu kelime “hıyanet eden kimse” anlamında kullanılır. TS'deki anlamlar “hıyanet eden” anlamı hariç Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ḥā'in* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hakikat (ḥaḳīḳat / حَقِيقَت)

TS'de “gerçek / gerçeklik / gerçekten” demektir. Ar.'da bu kelime “gerçek / gerçeklik” anlamında kullanılır. *Ḥaḳīḳat* Tr.'de “gerçekten” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hâkim (ḥâkim / حَاكِم)

TS’de “egemenliğini yürüten, buyruğunu yürüten, sözünü geçiren, egemen / başta gelen, başta olan, baskın çıkan / duygu, davranış vb.ni iradesiyle denetleyebilen (kimse) / yüksekten bir yeri bütün olarak gören / yargıç / baskın” demektir. TS’de verilen anlamlar “duygu, davranış vb.ni ... / yüksekten bir yeri ... / baskın ...” anlamları hariç, *hâkim* kelimesinin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hâl (ḥāl / خال)

TS’de “bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet / tutum, tavır / şimdiki zaman, içinde yaşanılan zaman / güç, kuvvet, takat / kötü durum, sıkıntı, dert / durum” demektir. TS’de verilen anlamlar “güç, kuvvet, takat / kötü durum, sıkıntı, dert” anlamları hariç, *hâl* kelimesinin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

halt (ḥalt / خَلَط)

TS’de “bir şeyi başka bir şeyle karıştırma / uygunsuz söz söyleme, uygunsuz iş yapma / uygun olmayan, beğenilmeyen şey” demektir. Ar.’da ise “karıştırmak / uygunsuz söz söylemek” anlamlarında kullanılır. Tr.’de bu kelime “uygunsuz iş yapma / uygun olmayan, beğenilmeyen şey” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

halvet (ḥalvet / خَلْوَت)

TS’de “ıssız yerde yalnız kalma / ıssız ve kapalı yer / hamamlarda çok sıcak küçük yer” demektir. Ar.’da ise “ıssız yerde kalma / ıssız yer” anlamlarında kullanılır. *Halvet* kelimesi “hamamlarda çok ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hamule (ḥamūle / حَمُولَه)

TS’de “yük / kâğıt dolgu maddesi” demektir. Ar.’da ise “yük” anlamında kullanılır. Bu kelime Tr.’de “kâğıt dolgu maddesi” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hamur (ḥamīr / خَمِير)

TS’de “unun su veya başka sıvılarla yoğrulmuş durumu / kâğıtta tür, nitelik / iyi pişmemiş (ekmek ve hamur işleri) / öz, asıl, maya” demektir. Ar.’da bu kelime “mayalanmış ekmek / maya, ferment” ve TS’deki “unun su veya başka ... / öz, asıl ...” anlamlarında kullanılır. TS’deki “kâğıtta tür, nitelik / iyi pişmemiş” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Ḥamīr* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hapis (ḥabs / حَبْس)

TS’de “bir yere kapatıp salıvermeme / yasalara göre suçu belirlenen bir kimseyi cezaevine koyma cezası / cezaya çarptırılmış suçluların kapatıldıkları yer, cezaevi, hapishane / pulları salıvermeme, kapatma esasına dayanan bir tür tavla oyunu / mahpus” demektir. TS’de verilen anlamlar, “pulları salıvermeme ... / mahpus” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Habs* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

harabat (ḥarābāt / خَرَابَات)

TS’de “yıkıntılar, harabeler, viraneler / içkili eğlence yeri, meyhane” demektir. Ar.’da *ḥarāb* kelimesinin çoğulu olan *ḥarābāt* kelimesi “yıkıntılar, harabeler” anlamında kullanılır. *Ḥarābāt* kelimesi “içkili eğlence yeri, meyhane” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

harap (ḥarāb / خَرَاب)

TS’de “bayındırlığı kalmamış, yıkılacak duruma gelmiş, yıkkın, viran / çok sarhoş / bitkin, yorgun, perişan” demektir. TS’de verilen “bayındırlığı kalmamış ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “çok sarhoş / bitkin ...” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Ḥarāb* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

harbe (ḥarbe / حَرْبُهُ)

TS'de “kısa mızrak / harbi” demektir. Ar.'da ise “kısa mızrak” anlamında kullanılır. TS'deki “harbi” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ḥarbe* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

harbî (ḥarbî / حَرْبِي)

TS'de “savaşla ilgili / Osmanlı Devleti ile henüz barış durumunda bulunmayan, bir antlaşma yapmamış devletler ve bu devletlerin uyrukları / Osmanlı ülkelerinde ticaretle uğraşan yabancı uyruklu kimse” demektir. Ar.'da bu kelime “savaşla ilgili / Müslümanlarla savaş durumunda olan” anlamlarında kullanılır. TS'deki “Osmanlı ülkelerinde ticaretle uğraşan yabancı uyruklu kimse” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ḥarbî* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

harç (ḥarc / حَرْج)

TS'de “harcanan para, masraf / resmî işlerde devlet veznesine ödenen para / bir yemeğin yapılmasında kullanılan ve tat veren maddelerin bütünü / vb.” demektir. TS'de verilen “harcanan para, masraf / resmî işlerde devlet veznesine ödenen para” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. TS'deki diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ḥarc* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

harekât (ḥarekât / حَرَكَات)

TS'de “davranışlar, işler / belli bir amaç gözetilerek bir askerî birliğe yaptırılan manevra, çarpışma, çevirme, kovalama vb. işler” demektir. Ar.'da ise “davranışlar / hareketler” anlamında kullanılır. *Ḥarekât* kelimesi Tr.'de “belli bir amaç gözetilerek ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hareket (ḥareket / حَرَكَت)

TS’de “bir cismin durumunun ve yerinin değişmesi, aksiyon / deprem / devinim / bir parçanın yavaşlık, çabukluk derecesi / vb.” demektir. TS’de verilen anlamlar, “deprem / bir parçanın yavaşlık, çabukluk derecesi” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Hareket* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

harem (ḥarem / حَرَم)

TS’de “saray ve konaklarda kadınlara ayrılan bölüm, selamlık karşıtı / bu bölümde oturan kadınların hepsi / karı, eş” demektir. Ar.’da bu kelime “Mekke yöresi / kampus / ihlal edilmesine izin verilmez, erkeğin kuruduğu ve savunduğuna denir / eş” anlamlarında kullanılır. TS’deki “saray ve konaklarda ... / bu bölümde oturan kadınların hepsi ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Harem* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

harın (ḥarūn / حَرُون)

TS’de “bir şeyden huylanıp yürümeyen, geri geri giden (hayvan) / hain, huysuz / obur” demektir. TS’deki “bir şeyden huylanıp ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Ayrıca Ar.’da mecaz olarak “inatçı” anlamında kullanılır. TS’deki “hain, huysuz / obur” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Harūn* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hariciye (ḥāriciyye / حَارِجِيَّة)

TS’de “devlet yönetiminde dış işleri / cerrahi / hastanelerde bu hastalıklarla ilgilenen bölüm” demektir. Ar.’da *ḥāric* kelimesine mensup olan *ḥāriciyye* kelimesi “dışla ilgili” anlamında kullanılır. Ar.’da bazen *ḥāriciyye* kelimesi, *vizāretu’l-ḥāriciyye* *وَزَارَةُ الْحَارِجِيَّة* (dış işleri) kısaltılarak yerine kullanılabilir. Ancak “cerrahi / hastanelerde ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Ḥāriciyye* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hariç (ḥāric / خَارِج)

TS'de “dış, dışarı / yabancı ülke, dışarı / dışta kalmak üzere, dışında sayılmak üzere, müstesna” demektir. TS'deki “dış, dışarı / yabancı ...” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. *Ḥāric* kelimesi “dışta kalmak üzere ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

harika (ḥāriḳa / خَارِيقَة)

TS'de “yaradılışın ve imkânların üstünde nitelikleriyle insanda hayranlık uyandıran / çok büyük bir hayranlık uyandıran, eksiksiz, kusursuz, tam, mükemmel / ‘güzel’ anlamında kullanılan bir söz” demektir. TS'de'ki “yaradılışın ve imkânların ...” anlamı kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ḥāriḳa* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hars (ḥarṣ / حَرْث)

TS'de “tarla sürme / kültür” demektir. Ar.'da bu kelime “tarla sürme” anlamında kullanılır. TS'deki “kültür” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. “Kültür” anlamı, “tarla sürülür gibi insan zihninin işlenmesi ve alınan ürün” anlamında Ziyâ Gökalp tarafından “kültür” kelimesinin karşılığı olarak teklif edilmesinden ortaya çıkmıştır (KA). *Ḥarṣ* kelimesi Tr.'de “kültür” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

has (ḥāṣṣ / خَاص)

TS'de “özgü / katıksız, en iyi cinsten, saf / hükümdara özgü olan / iyi nitelikleri kendinde toplamış olan (kimse) / başmamlık” demektir. TS'deki “özgü” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ḥāṣṣ* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

haset (ḥased / حَسَد)

TS’de “kıskançlık, çekememezlik, günü / kıskanç” demektir. Ar.’da *ḥased* kelimesi “kıskançlık” anlamında kullanılır. *Ḥased* kelimesi Tr.’de “kıskanç” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

haşin (ḥaṣīn / حَشِين)

TS’de “sert, kırıcı, gönül kırıcı / sert, kırıcı, gönül kırıcı bir biçimde” demektir. Ar.’da bu kelime “ser, kırıcı, gönül kırıcı” anlamında kullanılır. *Ḥaṣīn* kelimesi Tr.’de “sert, kırıcı, gönül kırıcı bir biçimde” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hava (hevā / هَوَا، هَوَى)

Ar.’da hemze ile biten *hevā* ’هَوَاء ve elifle (noktası ya) biten *hevā* هَوَى kelimesi vardır. Ar.’da hemze ile biten *hevā* ’ kelimesinin anlamları, TS’deki “hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı / meteoroloji ile ilgili olayların bütünü / canlılar üzerindeki etkisine göre hava yuvarının durumu / çevreyi kuşatan boşluk / esinti / sonuçsuz, anlamsız, boş / durum, ortam, çevre, muhit, atmosfer, ambiyans” anlamları ile aynıdır. Ancak TS’de *hava* kelimesinin “gökyüzü²² / müzik parçalarında tür / müzik aletlerinden çıkan ses perdesi / görünüş, davranış, söz vb. için bir kimsenin durumunu belirten özellik / tarz, üslup / çekicilik” anlamları Ar.’da ne *hevā* ’ ne de *hevā* kelimesinin anlamı olarak kullanılmaktadır. TS’deki *hava* kelimesinin son anlamı ise “keyif, âlem” Ar.’da elifle (noktası ya) biten *hevā* kelimesinin anlamlarından biridir. Ar. *hevā* ’ ve *hevā* kelimeleri Tr.’de eşadlılık meydana gelerek bir kelime olarak kullanılmaktadır. Ayrıca Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramışlardır.

havai (hevā’ī / هَوَائِي)

²² “Gökyüzü” anlamı sadece SDA sözlüğünde bulunmaktadır.

TS’de “hava ile ilgili, havada bulunan / açık mavi renk / bu renkte olan / ciddi olmayan, ciddi işlerle uğraşmayan, ciddi işler yapmayan, dilediği gibi davranan, uçarı, hoppa, yeleme / değersiz, boş” demektir. Ar.’da bu kelime “hava ile ilgili / morali sürekli değişen kimse” anlamlarında kullanılır. TS’deki “açık mavi renk / bu renkte olan / ciddi olmayan, ciddi ... / değersiz ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Hevā’ī* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

havale (ḥavāle / حَوَالَة)

TS’de verilen “bir işi bir başkasının sorumluluğuna bırakma, ısmarlama, devretme / banka, postane vb. aracılığıyla gönderilen para / postane, banka vb. aracılığıyla para gönderildiğinde gönderenle alacak olanın adları ve para miktarı yazılı kâğıt, havale kâğıdı, havalename” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Ancak TS’de “genellikle çocuklarda görülen, ateşli veya ateşsiz olan çarpınma nöbetleri / bir arsayı çevirmek, kapamak için çekilen perde veya duvar / yüksek ve büyük bir görünüşü olma” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Havāle* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hayal (ḥayāl / خَيَال)

TS’de “zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey, imge, hülya / belli belirsiz görülen şey, gölge / görüntü / imge / aydınlatılan bir perde arkasında deri veya kartondan yapılmış, hareket edebilen resimler ve bunlarla oynatılan oyun” demektir. TS’de verilen anlamlar, “aydınlatılan bir perde ...” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. TS’deki “aydınlatılan bir perde ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. KT sözlüğünde “aydınlatılan bir perde ...” anlamındaki *ḥayāl* kelimesi ayrı bir maddede verilip kelimenin Ar.’dan türetildiği belirtilmiştir. *Ḥayāl* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hayalî (ḥayālī / خَيَالِي)

Ar.'da *ḥayālī* kelimesi *ḥayāl* kelimesine mensuptur. bk. *hayal*.

hayrat (ḥayrāt / خَيْرَات)

TS'de “sevap kazanmak için yapılan iyilik / halkın yararlanması için yapılan okul, çeşme, hastane vb. yapı” demektir. Ar.'da ise bu kelime çoğul olarak “iyilikler” anlamında kullanılır. *Ḥayrāt* kelimesi Tr.'de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğramıştır. Ayrıca “halkın yararlanması için ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hayvanat (ḥayvānāt / حَيَوَانَات)

TS'de “hayvanlar / hayvan bilimi” demektir. Ar.'da bu kelime “hayvanlar” anlamında kullanılır. Ar.'da “hayvan bilimi”ne *‘ilmu’l-ḥayvānāt عِلْمُ الْحَيَوَانَات* denir. Tr.'de *ḥayvānāt* kelimesi yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hazır (ḥāzīr / حَاضِر)

TS'de “bir iş yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan, anık, amade, müheyya / belli bir işe yarayacak, kullanılacak bir duruma getirilmiş / belirli bir biçimde yapılmış olarak satılan, alıcı bekleyen, ısmarlama karşıtı / bir işi yapmak için gereken her şey tamamlanmış olarak / fırsattan yararlanarak” demektir. Ar.'da “şimdiki zaman / şehirde veya köyde yaşayan / burada olan / ‘emredersin’ anlamını ifade eden söz / müheyya” demektir. TS'deki “bir iş yapmak için gereken her şeyi ... müheyya / belirli bir biçimde ... ısmarlama karşıtı” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. *Ḥāzīr* kelimesi, Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hazine (ḥazīne / خَزَائِنَة)

TS'de “altın, gümüş, mücevher vb. değerli eşya yığı, büyük servet / değerli şeylerin saklandığı yer / kaynak / vb.” demektir. TS'de verilen anlamlar, “kaynak” anlamı hariç, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Ar.'da “kaynak” anlamı kullanılmamaktadır. *Ḥazīne* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hazne (ḥazīne / خَزِينَةٌ)

TS’de “hazine / bir şeyin toplandığı, biriktirildiği yer, depo / döl yatağı” demektir. TS’deki “hazine / depo” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Ancak sözlükteki “döl yatağı” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Ḥazīne* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hediye (hediyye / هَدِيَّة)

TS’de “armağan / fiyat” demektir. Ar.’da bu kelime “armağan” anlamında kullanılır. TS’deki “fiyat” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Hediyye* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

heyet (hey’et / هَيْئَةٌ)

TS’de “kurul / gök bilimi / biçim, kılık, dış görünüş” demektir. TS’de verilen anlamlar, “gök bilim” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Ar.’da “gök bilimi”ne *‘ilmu’l-hey’et* *عِلْمُ الْهَيْئَةِ* denir. *Hey’et* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hırka (ḥirqa / حِرْقَةٌ)

TS’de “genellikle soğuktan korunmak için giyilen, kumaştan, bazen içi pamukla beslenmiş, ceket biçiminde, önden açık, kollu üst giysisi / genellikle soğuktan korunmak için giyilen, kumaştan, bazen içi pamukla beslenmiş, ceket biçiminde giysi / dervişlerin giydikleri üst giysisi” demektir. Ar.’da bu kelime “yırtık eski kumaş parçası / kumaş parçası / dervişlerin giydikleri giysisi” anlamlarında kullanılır. *Ḥirqa* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hırs (ḥirş / حِرْصٌ)

TS’de “sonu gelmeyen istek, aşırı tutku / öfke, kızgınlık” demektir. TS’de “sonu gelmeyen istek ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “öfke, kızgınlık” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Hirş* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hicap (ḥicāb / حجاب)

TS’de “utanma, utanç, sıkılma / perde” demektir. Ar.’da bu kelime “setir / perde” anlamlarında kullanılır. *Ḥicāb* kelimesinin anlamı Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hikāye (ḥikāye / حكاية)

TS’de “bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması / aslı olmayan söz, olay / gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türü, öykü / hastanın rahatsızlığı ile ilgili geçmiş / hastalığın teşhis ve tedavisiyle ilgili her türlü bilgi, epikriz” demektir. TS’de verilen anlamlar, “hastanın rahatsızlığı ... / hastalığın teşhis ve tedavisiyle ...” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Ḥikāye* kelimesi Tr. yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hilaf (ḥilāf / خلاف)

TS’de “aykırı, karşıt, ters / yalan” demektir. TS’de verilen “aykırı, karşıt ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “yalan” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Ancak Ar.’da *ḥulf* (ḥilāf kelimesi ile aynı kökten türetilir) “yalan” demektir. Tr.’de *ḥilāf* kelimesi “yalan” anlamını benzeme yoluyla Ar.’daki *ḥulf* kelimesinden kazanmış olabilir. *Ḥilāf* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hilal (hilāl / هلال)

TS’de “ayın ilk günlerinde aldığı yay biçimi, ayça, yeni ay / çocukların okuma öğrenmeye başladıklarında satır ve sözleri şaşırılmamak için söz üzerinde gezdirdikleri ucu sivri, uzunca bir gösterme aracı” demektir. TS’deki “ayın ilk günlerinde aldığı yay ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “çocukların okuma ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Hilāl* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

himmet (himmet / هِمَّت)

TS’de “yardım, kayırma / çalışma, emek, gayret / lütuf, iyilik, iyi davranma” demektir. Ar.’da bu kelime “irade / gayret” anlamlarında kullanılır. *Himmet* kelimesi Tr.’de “yardım, kayırma / lütuf, iyilik, iyi davranma” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hin (hīn / حِين)

TS’de “kurnaz, cin fikirli kimse / zaman, zamane” demektir. Ar.’da bu kelime “zaman” anlamında kullanılır. *Hīn* kelimesi Tr.’de “kurnaz” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hisse (hişşe / حِصَّة)

TS’de “pay / tutam / bir olaydan çıkarılan ders” demektir. TS’de verilen “pay / tutam” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Hişşe* kelimesi Tr.’de “bir olaydan ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hortum (hurṭūm / حُرْطُوم)

TS’de “filde ve bazı böceklerde boru biçiminde uzamış ağız veya burun bölümü / genellikle plastikten uzun ve esnek boru / hava veya suyun kendi etrafında hızla dönüp buluttan yeryüzüne uzanan sütun biçiminde oluşan, alanı dar bir fırtına türü” demektir. TS’de verilen “filde ve bazı böceklerde ... / genellikle plastikten ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki

anlamlarıyla aynıdır. *Hurtūm* kelimesi Tr.’de “hava veya suyun ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hukuk (ḥuḳūḳ / حُقُوق)

TS’de “toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaların bütünü, tüze / bu yasaları konu alan bilim / haklar / ahbaplık, dostluk” demektir. TS’de verilen “toplumu düzenleyen ... / bu yasaları konu ... / haklar” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. TS’deki “ahbaplık, dostluk” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Huḳūḳ* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

huruç (ḥurūc / خُرُوج)

TS’de “çıkma, çıkış / göç” demektir. Ar.’da bu kelime “çıkma, çıkış” anlamında kullanılır. TS’deki “göç” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Hurūc* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

husumet (ḥuṣūmet / حُصُومَت)

TS’de “hasım olma durumu / düşmanlık” demektir. Bu kelime Ar.’da “düşmanlık” anlamında kullanılır. TS’deki “hasım olma durumu” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır (bk. *hasım*). *Huṣūmet* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

hususiyet (ḥuṣūṣiyyet / حُصُوصِيَّت)

TS’de “özellik / ileri derecede tanışıklık, ahbaplık, yakınlık” demektir. Ar.’da bu kelime “özellik” anlamında kullanılır. TS’deki “ileri derecede tanışıklık ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Huṣūṣiyyet* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

huzur (ḥuzūr / حُضُور)

TS’de “dirlik, baş dinçliği, gönül rahatlığı, rahatlık, erinç / ön, yan, kat, makam, yamaç / bir yerde bulunma / padişah katı” demektir. TS’deki “bir yerde bulunma” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Ancak sözlükteki diğer anlamlar Ar.’da kullanılmamaktadır. *Huzūr* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ıtlak (iṭlāk / إطلاق)

TS’de “salıverme, koyuverme / genelleme” demektir. Ar.’da bu kelime “salıverme” anlamında kullanılır. TS’deki “genelleme” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *İṭlāk* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ıydiye (‘iydiyye / عِيدِيه)

TS’de “bayram kutlaması / bayramlarda din ve devlet büyüklerine sunulan kaside” demektir. Ar.’da bu kelime “bayram kutlaması / bayram harçlığı” anlamlarında kullanılır. TS’deki “bayramlarda din ve devlet ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *‘İydiyye* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

iade (i‘āde / إِعَادَه)

TS’de “alınmış bir şeyi geri verme / verilen bir şeyi almayarak geri çevirme, reddetme / karşılıklı olarak yapma, mukabele etme / iadeli” demektir. TS’de verilen “alınmış bir şeyi geri verme / verilen bir şeyi almayarak ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “karşılıklı olarak ... / iadeli” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *İ‘āde* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ibadullah (‘ibādullah / عِبَادُ اللهِ)

TS’de “Tanrı’nın kulları / bol” demektir. Ar.’da ise “Tanrı’nın kulları” anlamında kullanılır. TS’deki “bol” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *‘İbādullah* tamlaması Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ibret (عِبْرَت / *ibret*)

TS’de “kötü bir olaydan alınması gereken ders, uyarıcı sonuç / çirkin, kötü, acayip” demektir. TS’deki “kötü bir olaydan ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “çirkin ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır²³. *İbret* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

icra (إِجْرَاء / *icrā*)

TS’de “bir müzik eserini oluşturan notaları sese çevirme / borçlunun alacaklıya karşı yapmak veya ödemekle yükümlü bulunduğu bir şeyi adli bir kuruluş aracılığıyla yerine getirme / adliyenin bu işle görevli dairesi / yapma, yerine getirme, bir işi yürütme” demektir. TS’de verilen “yapma, yerine getirme ... / adliyenin bu işle ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “bir müzik ... / borçlunun alacaklıya ...” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *İcrā* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

idare (إِدَارَةٌ / *idāre*)

TS’de “yönetme, yönetim, çekip çevirme / ülke işlerinin yürütülmesi, kamuya ilişkin hizmetlerin bütünü / bir kurum veya kuruluşun yönetildiği yer veya makam / tutum / idare kandili veya lambası / hoş görme, göz yumma / yetinme” demektir. TS’de “yönetme, yönetim ... / ülke işlerinin ... / bir kurum veya kuruluşun ... / tutum / yetinme” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “idare kandili / hoş görme ...” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *İdāre* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

²³ *İbret* kelimesinin TS’deki “çirkin ...” anlamı, araştırılan Ar. sözlükler arasında sadece SDA sözlüğünde bulunmuştur.

idman (idmān / اِدْمَان)

TS’de “alıştırma / herhangi bir duruma veya şeye alışkanlık kazanma” demektir. TS’deki “herhangi bir duruma ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Ayrıca Ar.’da *idmān* kelimesi “bir şeye devam etmek” anlamında kullanılır. TS’deki “alıştırma” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. KA sözlüğünde bu kelimenin Fr. *exercice* karşılığı olarak Tr.’de türetildiği belirtilmiştir. *İdmān* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ifade (ifāde / إِفَادَة)

TS’de “anlatım / deyiş, söyleyiş / bir duyguyu yüz aracılığıyla anlatan belirtilerin, mimiklerin bütünü / tanık ve sanıkların olay hakkında yargı organlarına yaptıkları sözlü açıklama / dışa vurum” demektir. TS’deki “tanık ve sanıkların olay hakkında ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Ayrıca bu kelime Ar.’da “kazanmak, kazandırmak / faydalanmak / bildirmek / açıklamak” anlamlarında kullanılır. *İfāde* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ifsat (ifsād / اِفْسَاد)

TS’de “düzeni bozma, karışıklık çıkarma / kargaşalık” demektir. Ar.’da “karışıklık çıkarma / kargaşalık yaratma” anlamında kullanılır. *İfsād* kelimesi Tr.’de “kargaşalık” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ihbariye (ihbāriyye / اِخْبَارِيَّة)

TS’de “haber verme kâğıdı, bildirim, ihbarname / haber verme ücreti” demektir. TS’deki “haber verme kâğıdı, bildirim ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. TS’deki “haber verme ücreti” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *İhbāriyye* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ihram (ihrām / اِحْرَام)

TS’de “hacıların örtündükleri dikişsiz bürgü / yün yaygı / hacca veya umreye giden Müslüman’ın dinî olarak yapılması yasak olmayan bazı şeyleri kendisine yasaklaması / Yunanların, Romalıların, günümüzde de Berberilerin büründükleri geniş, beyaz, yünlü çarşaftan giysi” demektir. TS’deki “hacıların örtündükleri ... / hacca veya umreye ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. TS’deki “yün yaygı / Yunanların, Romalıların ...” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *İhrām* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ihtilal (ih̄tilāl / اِخْتِلَال)

TS’de “bir ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik yapısını veya yönetim düzenini değiştirmek amacıyla kanunlara uymaksızın cebir ve kuvvet kullanarak yapılan geniş halk hareketi, devrim / kargaşalık, düzensizlik, karışıklık / köklü değişim” demektir. Ar.’da bu kelime “bozulmak / bozukluk, fesat / kargaşalık, düzensizlik, karışıklık” anlamlarında kullanılır. TS’deki “bir ülkenin siyasal ... / köklü değişim” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *İhtilāl* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ihtilat (ih̄tilāt / اِخْتِلَات)

TS’de “karmaşıklık / karşılaşp görüşme” demektir. TS’deki “karşılaşp görüşme” anlamı kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Ayrıca Ar.’da bu kelime “karıştırmak, karışıklık” anlamında kullanılır. TS’deki “karmaşıklık” anlamı *Tıp*’ta kullanıldığı belirtilmiştir. Ar.’da “karmaşıklık”a (komplikasyon) terimine *mużā’afet مُضَاعَفَةٌ* denir. Ar.’da *ih̄tilāt* kelimesi *Tıp*’ta “komplikasyon” anlamında kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ih̄tiyar (ih̄tiyār / اِخْتِيَار)

TS’de “yaşlı, kocamış olan, pir (kimse), genç karşıtı / cansız, sönük / eski / baba veya anne / seçme” demektir. Ar.’da bu kelime “seçme, seçenek” anlamında kullanılır. *İhtiyār* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ikame (iḳāme / إِقَامَةٌ)

TS’de “yerine koyma, yerine kullanma / ayağa kaldırma, ayakta durdurma / ortaya koyma / yerine konulan, yerine geçen” demektir. TS’de verilen “ayağa kaldırma ... / ortaya koyma” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Ayrıca Ar.’da bu kelime “bir yerde kalmak, yaşamak, ikamet etmek” anlamlarında da kullanılır. *İḳāme* kelimesi Tr.’de “yerine koyma, yerine kullanma” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ikbal (iḳbāl / إِقْبَالٌ)

TS’de “baht açıklığı veya yüksek bir makama, duruma erişmiş olma durumu / odalık / istek, arzu” demektir. Ar.’da bu kelime “ilgilenmek, ilgi / gelmek” anlamlarında kullanılır. TS’deki “baht açıklığı ... / odalık” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *İḳbāl* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ikmal (ikmāl / إِكْمَالٌ)

TS’de “eksik bir şeyi tamamlama, daha iyi duruma getirme, bütünleme / bitirme / geri hizmet / cümlelerin, dizinin anlamını sonra gelen cümle veya dize ile tamamlama” demektir. TS’deki “eksik bir şeyi tamamlama ... / bitirme / cümlelerin, dizinin anlamını ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “geri hizmet” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *İkmāl* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ikramiye (ikrāmiyye / إِكْرَامِيَّةٌ)

TS’de “bir yerde çalışan kimselere genellikle kazançtan dağıtılan veya iyi çalıştıkları için verilen aylık dışı para / piyangoda bir kimseye çıkan para veya nesne” demektir. TS’deki “bir yerde çalışan kimselere ...” kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “piyangoda bir kimseye” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *İkrāmiyye* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

iksir (iksīr / إكسير)

TS’de “hayatı ölümsüzleştirme, madenleri altına çevirme vb. olağanüstü etkileri olduğuna inanılan sıvı / iç ferahlatıcı ilaç veya içki / aşk ilham eden büyülü içki” demektir. TS’deki “hayatı ölümsüzleştirme ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Ayrıca Ar.’da bu kelime “ucuz metali altına dönüştüren madde” anlamında kullanılır. Bu kelime Yun’dan Ar.’ya geçmiştir (SDA). *İksīr* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

iktidar (iḳtidār / إقتدار)

TS’de “bir işi yapabilme gücü, erk, kudret / bir işi başarabilme yetki ve yeteneği / devlet yönetimini elinde bulundurma ve devlet gücünü kullanma yetkisi / bu yetkiyi elinde bulunduran kişi ve kuruluşlar” demektir. TS’deki “bir işi yapabilme gücü ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. TS’deki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *İḳtidār* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ilahi (ilāhī / إلهي)

TS’de “ey Allah’ım / çok güzel, mükemmel / Tanrı’yı övmek, ona dua etmek için yazılıp makamla okunan nazım / Tanrı ile ilgili olan, Tanrı’ya özgü olan, tanrısal, lahuti / ‘bu ne hâl, ne tuhaf’ gibi şaşma, sitem bildiren bir söz” demektir. TS’deki “ey Allah’ım / Tanrı ile ilgili olan ... / ‘bu ne hâl, ne tuhaf’ gibi şaşma ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *İlāhī* kelimesi Tr.’de “çok güzel, mükemmel / Tanrı’yı övmek, ona ...” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

illa (illā / إلی)

TS’de “ne olursa olsun, hangi şartta olursa olsun, herhâlde, ille, illaki / hele, özellikle” demektir. Ar.’da *illā* “hariç” anlamında kullanılan “istisna harfi”dir. Bazen, özellikle konuşma dilinde, *illā* harfi Ar.’da, TS’de verilen “ne olursa olsun, hangi şartta ...”

anlamlarında da kullanılır. Ancak TS'deki “hele, özellikle” anlamında kullanılmamaktadır. *İllā* harfi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

iltifat (iltifāt / اِلْتِفَات)

TS'de “birine güler yüz gösterme, hatırını sorma, tatlı davranma / ilgi gösterme, rağbet etme / söz söylerken, daha çok etki sağlamak için beklenmedik bir anda sözü, konu ile çok yakından ilgili birine veya bir şeye yönelme / yüzünü çevirerek bakma” demektir. TS'de verilen “söz söylerken, daha çok ... / yüzünü çevirerek ...” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *İltifāt* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

iltizam (iltizām / اِلْتِزَام)

TS'de “kayıрма, bir tarafı tutma / gerekli bulma / kesenek” demektir. Ar.'da ise bu kelime “gerekli bulma / birine lazım kılmak / bağlı kalmak / yükümlülük, sorumluluk” demektir. TS'deki “kayıрма, bir tarafı tutma / kesenek” anlamları Ar.'da kullanılmamaktadır. *İltizām* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

imale (imāle / اِمَالَة)

TS'de “bir tarafa yatırma, eğme / aruz vezninde kısa okunması gereken heceyi ölçüye uydurmak için uzun okuma, zihaf karşıtı” demektir. TS'deki “bir tarafa yatırma, eğme” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. Ayrıca Ar.'da “üstün harekeyi esre harekeye meylettirerek okumak” anlamında kullanılır. TS'deki “aruz vezninde kısa okunması ...” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *İmāle* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

imdat (imdad / اِمْدَاد)

TS'de “tehlikede olana yapılan yardım / ‘yetişin, kurtarın’ anlamlarında bir seslenme sözü” demektir. TS'deki “tehlikede olana yapılan yardım” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla

aynıdır. TS'deki ünlem görevinde “‘yetişin, kurtarın’ ...” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *İmdād* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

imtizaç (imtizāc / اِمْتِزَاج)

TS'de “karışabilme / birbirini tutma, uyum sağlama, uygunluk / iyi geçinme, uyuşma / kaynaşma” demektir. Ar.'da bu kelime “karışabilme” anlamında kullanılır. TS'deki “birbirini tutma ... / iyi geçinme ... / kaynaşma” anlamları Ar.'da kullanılmamaktadır. *İmtizāc* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

imza (imzā' / اِمْضَاء)

TS'de “bir kimsenin herhangi bir belgeyi yazdığını veya onayladığını belirtmek için her zaman aynı biçimde kullandığı işaret / imzalama işi / herhangi bir alanda ün yapmış kimse” demektir. TS'deki “bir kimsenin herhangi ... / imzalama işi” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “herhangi bir alanda ün yapmış kimse” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *İmzā'* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

inat (inād / اِنْعَاد)

TS'de “bir konuda direnme, ayak direme, diretme, direnim / birine karşı çıkma, karşı düşünce ileri sürme / inatçı” demektir. TS'deki “bir konuda direnme ... / birine karşı çıkma ...” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “inatçı” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Inād* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

infaz (infāz / اِنْفَاذ)

TS'de “bir kararı, bir yargıyı yerine getirme, uygulama, yürütüm / birine sözünü geçirme” demektir. Ar.'da bu kelime “uygulamak, icra etmek / bir kararı, bir yargıyı yerine getirme”

anlamlarında kullanılır. TS'deki “birine sözünü geçirme” anlamı Ar.'da bulunmamaktadır. *İnfāz* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

inkılap (inķilāb / انķلاب)

TS'de “toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişiklik, iyileştirme, devrim, reform / bir durumdan başka bir duruma geçiş, dönüşüm” demektir. Ar.'da bu kelime “bir durumdan başka bir duruma geçiş, dönüşüm / dönmek / değişmek / askeri darbe” anlamlarında kullanılır. TS'deki “toplum düzenini ...” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *İnķilāb* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

inkisar (inkisār / انķسار)

TS'de “kırılma / gücenme, gönlü kırılma / ilenme, ilenç” demektir. TS'deki “kırılma / gücenme” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “ilenme, ilenç” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *İnkisār* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

inkişaf (inkişāf / انķشاف)

TS'de “gelişme, gelişim / meydana çıkma, aşikâr olma / açınım” demektir. TS'deki “meydana çıkma ...” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “gelişme, gelişim / açınım” anlamları ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *İnķişāf* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

inşā (inşā' / انķشاء)

TS'de “yapı kurma, yapı yapma, kurma / düzyazı veya şiir kaleme alma, yazıya dökme / düzyazı / dilek kiplerine verilen genel ad” demektir. TS'deki “yapı kurma ... / düzyazı veya şiir kaleme ... /düzyazı” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. TS'deki “dilek

kiplerine ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *İnşā*’ kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

intak (inṭāḳ / إنطاق)

TS’de “konuşturma söyletme / kişileştirilen varlıklara, hayalî yaratıklara söz söyletme sanatı, dillendirme” demektir. Ar.’da bu kelime “konuşturma, söyletme” anlamında kullanılır. TS’deki “kişileştirilen varlıklara ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *İnṭāḳ* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

intan (intān / إنتان)

TS’de “mikrop / kokuşma, kötü kokma” demektir. Ar.’da bu kelime “kötü kokma / bozulma / iltihaplanma” anlamlarında kullanılır. TS’deki “mikrop” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *İntān* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

intikal (intiḳāl / إنتقال)

TS’de “bir yerden başka bir yere geçme, geçiş / anlama, kavrama / miras olarak babadan çocuğuna kalma / öteleme / geçişim” demektir. TS’deki “bir yerden başka ... / miras olarak babadan ... / öteleme / geçişim” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “anlama, kavrama” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *İntiḳāl* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

intizar (intizār / إنتظار)

TS’de “birinin gelmesini, bir şeyin olmasını bekleme, gözleme / ilenme, beddua, inkisar” demektir. Ar.’da bu kelime “beklemek, gözlemek” anlamında kullanılır. TS’deki “ilenme ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *İntizār* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

inzibat (inzibāt / إنضباط)

TS'de “sıkı düzen / gözaltında tutma / silahlı kuvvetlerde, ordudaki düzeni sağlamak amacıyla görevlendirilmiş er” demektir. Ar.'da bu kelime “sıkı düzen / yakalanmak” anlamında kullanılır. Tr.'deki “silahlı kuvvetlerde ...” anlamı, Ar.'da kullanılmamaktadır. *İnzibāṭ* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ipka (ibḳā / اِبْقَا)

TS'de “yerinde, önceki durumunda bırakma / sınıfta bırakma” demektir. TS'deki “yerinde, önceki durumunda bırakma” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “sınıfta bırakma” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *İbḳā* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

iptida (ibtidā' / اِبْتِدَاء)

TS'de “başlangıç / bir işe başlama / önceleri, en önce, ilk önce” demektir. Ar.'da bu kelime “başlangıç” anlamında kullanılır. TS'deki “bir işe başlama / önceleri ...” anlamları Ar.'da kullanılmamaktadır. Ar.'da “bir işe başlama” cümlesi *iptidā'* ve “iş” anlamındaki *'amel* kelimesi ile ifade edilir; *ibtidā' u'l-'amel* اِبْتِدَاءُ الْعَمَلِ şeklinde gibi. *İbtidā'* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

iptidai (ibtidā' ī / اِبْتِدَائِي)

TS'de “ilkel / ilkokul” demektir. Ar.'da bu kelime “ilk olarak / ilk okul” anlamlarında kullanılır. Ar.'da *bedā'et* بَدَاءَةٌ kelimesine mensup *bidā' ī* بَدَائِي kelimesinin anlamı “ilkel” demektir. Ar.'da *iptidai* ve *bidai* kelimeleri *bede'e* بَدَأَ kökünden türetilmiştir. Fakat farklı anlamlarda kullanılmaktadır. *İbtidā' ī* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

irfan ('irfān / عِرْفَان)

TS'de “bilme, anlama, sezme / gerçeğe ulaştırıcı güçlü sezmiş / kültür” demektir. Ar.'da bu kelime “bilme, bilim, idrak etme” anlamında kullanılır. TS'deki “kültür” anlamı Ar.'da

kullanılmamaktadır. *İrfān* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

irtisam (irtisām / إِرْتِسَام)

TS’de “resmi çıkma, resmi çizilme / iz düşümü” demektir. Ar.’da bu kelime “çizilme, resmi çizilme / tekbir ve dua etmek / Allah’a itaat etmek” anlamlarında kullanılır. *İrtisām* kelimesi Tr.’de “iz düşümü” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

isabet (işābet / إِصَابَت)

TS’de “hedefe varma, hedefi vurma / piyango vb. şans oyunlarında, kazanma, çıkma, vurma / öneri, düşünce veya söz yerinde olma / yanılmama / güzel rastlantı / ‘çok güzel, iyi oldu’ anlamlarında kullanılan bir seslenme sözü” demektir. TS’deki “hedefe varma ... / piyango vb. şans ... / öneri, düşünce veya ... / yanılmama” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “güzel rastlantı / ‘çok güzel, iyi oldu’ ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *İşābet* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

isnat (isnād / إِسْنَاد)

TS’de “bir düşünceyi, bir konuyu bir kişi veya sebebe dayandırma, yükleme, atfetme / karacılık, iftira” demektir. TS’deki “bir düşünceyi ...” anlamı kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “karacılık, iftira” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *İsnād* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

istihsal (istiḥşāl / إِسْتِحْصَال)

TS’de “elde etme / üretim” demektir. Sözlükteki “elde etme” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Üretim” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *İstiḥşāl* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlamı genişlemiştir.

işgal (işğāl / إشغال)

TS'de “bir yeri ele geçirme / bir yeri geçici bir süre için ele geçirme / bir kimseyi işten alıkoyma, engelleme, oyalama / uğraştırma” demektir. TS'deki “bir kimseyi işten ... / uğraştırma” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. “Bir yeri ele geçirme / bir yeri geçici ...” anlamları ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *İşğāl* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlamı genişlemiştir.

ithal (idhāl / إدخال)

TS'de “içine alma / bir ülkeye başka ülkelerden mal getirme veya satın alma / başka ülkelerden alınan mal” demektir. “İçine alma” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “bir ülkeye ... / başka ülkelere ...” anlamları ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *İdhāl* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlamı genişlemiştir.

kabul (qabūl / قبُول)

TS'de “bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma / konukları veya işi olanları yanına, katına alma / sunulan bir şeyi, armağanı alma / bir öneriyi uygun bulma, onaylama / bir yere alınma / akseptans” demektir. TS'de verilen anlamlar, “konukları veya ...” anlamı hariç, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. *Qabūl* kelimesi Tr.'de “konukları veya ...” anlamını kazanarak anlamı genişlemiştir.

kadar (qadar / قَدْر)

TS'de “ölçüsünde, derecesinde / büyüklüğünde, genişliğinde / dek / gibi / denli / süre belirten bir söz / miktarda, derecede / bir sayıdan sonra geldiğinde kesinlikle belli olmayan bir niceliği belirten söz” demektir. TS'deki “ölçüsünde, derecesinde / denli / miktarda, derecede” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar. kullanılmamaktadır. *Qadar* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlamı genişlemiştir.

kadem (qadem / قَدَم)

TS’de “ayak / uğur (I)” demektir. Ar.’da bu kelime “ayak / mesafe ölçüsü” anlamlarında kullanılır. Bu kelime Tr.’de “uğur” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kadit (ḳadīd / قَدِيد)

TS’de “çok zayıf / güneşte veya hafif alevde kurutulmuş et / iskelet” demektir. Ar.’da bu kelime “ince doğranmış, tuzlu güneş altında kurutulmuş et / eskimiş (elbise)” anlamlarında kullanılır. SDA sözlüğünde Ar.’da halk arasında “zayıf” anlamının kullanıldığı yazılmıştır. “İskelet” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Ḳadīd* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kafes (ḳafes / قَفَص)

TS’de “hayvanlar için aralıklı tel, metal veya ağaç çubuklardan yapılmış taşınabilir bölme / vahşi hayvanlar için demir çubuklarla yapılmış taşınabilir bölme / çapraz çubuklarla ve aralıklı olarak yapılmış, pencerelere takılan siper / ahşap yapıların direk ve çatmalardan oluşan kaplama tahtaları dışında kalan iskeleti / hapisane / cami, tekke vb. yerlerde kadınlara ayrılan yer / şimşirlik” demektir. TS’deki “hayvanlar için ... / vahşi hayvanlar için ... / hapisane” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Tr.’de *ḳafes* kelimesinin kazandığı anlamlardır. *Ḳafes* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kâfir (kāfir / كَافِر)

TS’de “Tanrı’nın varlığını ve birliğini inkâr eden kimse / sevilen birine takılmak, sitem etmek için kullanılan bir seslenme sözü / acımasız, zalim kimse / genellikle Müslüman olmayanlara verilen ad” demektir. TS’deki “Tanrı’nın varlığını ... / genellikle Müslüman ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Sevilen birine takılmak ... / acımasız, zalim kimse” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Kāfir* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kahpe (kaḥbe / قَحْبَه)

TS'de “orospu, ahlaksız kadın / döneke” demektir. Bu kelime Ar.'da “orospu” anlamında kullanılır. Ancak sözlükteki “döneke” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Kaḥbe* kelimesi yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kaide (kā'ide / قَاعِدَه)

TS'de “kural / bir şeyin yere dayanan bölümü veya bir şeyin üzerine oturtulduğu nesne, ayaklık, duraç, taban, ayaklık / kalça” demektir. Ar.'da bu kelime “kural / taban” anlamlarında kullanılır. Sözlükteki “kalça” anlamı, Ar.'da kullanılmamaktadır. *Kā'ide* kelimesi yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kail (kā'il / قَائِل)

TS'de “söyleyen / inanmış, akli yatmış” demektir. Ar.'da “söyleyici, söyleyen” anlamında kullanılır. Sözlükteki “inanmış, akli yatmış” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Kā'il* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kale (kal'a / قَلْعَه)

TS'de “düşmanın gelmesi beklenen yollar üzerinde, askerî önem taşıyan şehirlerde, geçit ve dar boğazlarda güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgallı yapı, kermen / satranç tahtasının dört köşesine dikilen, tahtanın bir tarafından diğer tarafına kadar düz olarak boş hanelerde gidebilen kale biçiminde taş / genellikle bir düşüncenin savunulduğu, sürdürüldüğü yer / takımla oynanan bazı top oyunlarında topun sokulmasına çalışılan yer” demektir. TS'deki “düşmanın gelmesi ... / satranç tahtasının ...” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Kal'a* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kalem (kalem / قَلَم)

TS’de “yazma, çizme vb. işlerde kullanılan çeşitli biçimlerde araç / resmî kuruluşlarda yazı işlerinin görüldüğü yer / yontma işlerinde kullanılan ucu sivri veya keskin araç / çeşit, tür / bazı deyimlerde yazı / yazar” demektir. TS’de verilen anlamlar, “çeşit, tür / bazı deyimlerde yazı” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Ḳalem* kelimesi Tr.’de “çeşit / yazı” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kalıp (ḳālib / قَالِب)

TS’de “bir şeye biçim vermeye veya eski biçimini korumaya yarayan araç / biçki modeli, patron / genellikle küp biçiminde yapılan / gösterişli görünüş / biçim, durum / yenilikten uzak, özgün olmayan” demektir. TS’de verilen anlamlar, “gösterişli görünüş / yenilikten uzak ...” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Ḳālib* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kalp (ḳalb / قَلْب)

TS’de “göğüs orta boşluğunda, iki akciğer arasında, vücudun her yanından gelen kirli kanı akciğerlere ve oradan gelen temiz kanı da vücuda dağıtan organ, yürek / kalp hastalığı / sevgi, gönül / bir ülkenin, bir kuruluşun işleyiş, yönetim ve varlığını sürdürme bakımından en önde gelen yeri / duygu, his / bir durumdan başka bir duruma çevirme, dönüştürme / düzme, sahte, geçmez (para) / işe yaramaz, tembel / yalancı, kendine güvenilmeyen” demektir. TS’de verilen anlamlar, “bir ülkenin, bir kuruluşun ... / düzme, sahte ... / işe yaramaz, tembel / yalancı ...” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Ḳalb* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kalubela (ḳālū + belā / قَالُوا بَلَا)

TS’de “İslam inancına göre, ruhlar yaratıldığında Allah’ın ‘Ben sizin Tanrı’nız değil miyim?’ sorusuna ruhların verdikleri ‘evet’ cevabı / çok eski zaman” demektir. Ar.’da *ḳālū* “dediler”, *belā* “evet”, *ḳālū belā* ise “evet dediler” anlamında kullanılır. TS’deki “çok eski zaman”

anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Ḳālū belā* cümlesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kandil (ḳandīl / قَندِيل)

TS’de “içinde sıvı bir yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracı / kandil gecesi / çok sarhoş” demektir. TS’deki “içinde sıvı ...” anlamı kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Kandil gecesi / çok sarhoş” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

karar (ḳarār / قَرَار)

TS’de “bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı / herhangi bir durum için tartışılarak verilen kesin yargı, hüküm / bu yargıyı bildiren belge / değişmeyen, düzenli durum, düzenlilik, yöntemlilik / değişmez olma / tam ölçüsünde, ne az ne çok / Türk müziğinde, taksim yaparken ana makama dönüş” demektir. TS’de verilen anlamlar, “tam ölçüsünde, ne az ne çok” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Ḳarār* kelimesi Tr.’de “tam ölçüsünde ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kasıt (ḳaşd / قَصْد)

TS’de “amaç, istek, maksat / öldürmeyi, yaralamayı veya zarar vermeyi isteme, kötü niyet” demektir. Ar.’da *ḳaşd* “amaç, istek, maksat” anlamında kullanılır. TS’deki “öldürmeyi ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kavi (ḳavī / قَوِي)

TS’de “dayanıklı, güçlü, zorlu olan / sıkıca” demektir. Ar.’da “dayanıklı, güçlü” anlamında kullanılır. TS’deki “sıkıca” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kayıt (ḳayd / قَيْد)

TS’de “bir yere mal ederek deftere geçirme / bir yazının, bir hesabın tarih, numara vb.nin veya kopyasının bir yerde yazılı bulunması / önem verme / resmî belge / sesi veya görüntüyü manyetik bant üzerine geçirme işlemi / şart / sınırlama, davranışlarını çerçeveleme” demektir. TS’de verilen anlamlar “önem verme / sesi veya görüntüyü manyetik bant üzerine geçirme işlemi” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Ar.’da bu kelimenin temel anlamı “bağlamak”, Tr.’de *ḳayd* kelimesi bu anlamdan hareketle yeni anlamlar kazanmıştır. *Ḳayd* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kayyum (ḳayyim / قَيِّم)

TS’de “cami hademesi / belli bir malın yönetilmesi veya belli bir işin yapılması için görevlendirilen kimse” demektir. Ar.’da *ḳayyim* “bir işten sorumlu olan, görevlendirilen kimse / kendi kavmi arasında büyük ve sorumlu olan kimse, bey / değerli” anlamlarında kullanılır. *Ḳayyim* kelimesi Tr.’de “cami hademesi” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kaza (ḳazā' / قَضَاء)

TS’de “istem dışı veya umulmayan bir olay dolayısıyla bir kimsenin, bir nesnenin veya bir aracın zarara uğraması / ilçe, kaymakamlık / vaktinde kılınmayan namazı veya tutulmayan orucu sonradan yerine getirme / yargı / kadılık görevi” demektir. TS’de verilen anlamlar, “istem dışı veya ...” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kebab (kebāb / كَبَاب)

TS’de “doğrudan doğruya ateşte veya kap içinde susuz olarak pişirilmiş et / kızartma, çevirme veya kavurma yoluyla hazırlanan her türlü yiyecek / kavrulmuş, kızarmış / yanmış, yanık” demektir. TS’deki “doğrudan doğruya ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla

aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Kebāb* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kefarete (keffāret / كَفَّارَت)

TS’de “bir günahı Tanrı’ya bağışlatmak umuduyla verilen sadaka veya tutulan oruç / diyet (I)” demektir. Ar.’da *keffāret* kelimesinin anlamı Tr.’deki “bir günahı Tanrı’ya ...” anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “diyet (I)” anlamı ise kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kemal (kemāl / كَمَال)

TS’de “bilgi ve erdem bakımından olgunluk, yetkinlik, erginlik, eksiksizlik / eder, tutar” demektir. Ar.’da bu kelimenin anlamı TS’deki “bilgi ve erdem ...” anlamı ile aynıdır. Sözlükteki “eder, tutar” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Kemāl* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kenef (kenīf / كَنِيف)

TS’de “tuvalet / pis, berbat” demektir. Ar.’da bu kelime “tuvalet” anlamında kullanılır. TS’deki “pis, berbat” anlamı, kelimenin Tr.’de kazandığı anlamdır. *Kenīf* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kesafet (keşāfet / كَشَافَت)

TS’de “çokluk, sıklık / yoğunluk / saydam olmama durumu, bulanıklık” demektir. TS’deki “çokluk, sıklık / yoğunluk” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “saydam olmama durumu, bulanıklık” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Keşāfet* kelimesinin anlamı Tr.’de genişlemiştir.

kesat (kesād / كَسَاد)

TS’de “alışverişte durgunluk / yokluk, kıtlık” demektir. Sözlükteki “alışverişte durgunluk” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Yokluk, kıtlık” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kesif (keşif / كَشِيف)

TS’de “yoğun / saydam olmayan / sık, kalın” demektir. Ar.’da bu kelime “yoğun / kalın” anlamlarında kullanılır. TS’deki “saydam olmayan” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

keşif (keşf / كَشَف)

TS’de “ortaya çıkarma, meydana çıkarma / var olduğu bilinmeyen bir şeyin ortaya çıkarılması / gizli olan bir şey hakkında geniş bilgi edinme / bir şeyin olacağını önceden anlama, sezme, tahmin / bir olay veya durumun oluş nedenlerini anlayabilmek için yerinde inceleme yapma” demektir. TS’de verilen anlamlar, “bir şeyin olacağını ... / bir olay veya durumun oluş ...” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Keşf* kelimesi Tr.’de “bir şeyin olacağını ... / bir olay veya durumun oluş ...” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

keyif (keyf / كَيْف)

TS’de “vücut esenliği, sağlık / canlılık, tasasızlık, iç rahatlığı / rahat, huzur, afiyet / istek, heves, zevk / alkollü içki ve başka uyuşturucu maddeler kullanıldığında insanda görülen durum / yolsuz ve kural dışı istek / esrar” demektir. TS’de verilen “canlılık, tasasızlık, iç rahatlığı” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise kelimenin Tr.’de kazandığı anlamlardır. *Keyf* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kible (kible / كِبْلَة)

TS’de “bazı ibadetler yerine getirilirken dönülen Kâbe’nin bulunduğu yön / bulunulan yerden Kâbe’nin bulunduğu yön / güneyden esen yel / güney 180°’lik yön / sıkıntılı bir durumda yardım umarak başvuru alan yer” demektir. TS’deki anlamlar, “güneyden esen yel” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Kible* kelimesi Tr.’de “güneyden esen yel” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kıdem (kıdem / قَدَم)

TS’de “bir görevde rütbece eskilik / bir görevde geçirilen süre” demektir. Ar.’da bu kelime “eskilik / bir görevde rütbece eskilik” anlamlarında kullanılır. TS’deki “bir görevde geçirilen süre” anlamı, kelimenin Tr.’de kazandığı anlamdır. *Kidem* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

Kıpti (kıpti / قِبْطِي)

TS’de “Mısır halkından olan kimse / çingene” demektir. Ar.’da bu kelime “Mısır halkından olan kimse” anlamında kullanılır. TS’deki “çingene” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Kıpti* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kırba (kırba / قِرْبَة)

TS’de “sakaların içinde su taşıdıkları ağzı dar, altı geniş, deriden yapılmış kap, su kabı, matara / çok su içen kimse / çocuklarda karın şişmesiyle beliren bir hastalık” demektir. TS’deki “sakaların içinde su ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Kırba* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kıyamet (kıyamet / قِيَامَت)

TS’de “tek tanrılı dinlerin inanışına göre dünyanın sonu ve bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, hesap günü, kıyamet günü, mahşer günü / gürültülü karışıklık, gürültü patırtı / büyük felaket, afet” demektir. Ar.’da bu kelime “mahşer günü” anlamında kullanılır.

TS'deki diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kibar (kibār / كِبَار)

TS'de “davranış, düşünce, duygu bakımından ince, nazik olan (kimse) / soylu, köklü (kimse, aile) / büyükler, ulular” demektir. Ar.'da bu kelime “büyükler” anlamında kullanılır. TS'deki “davranış, düşünce ... / soylu ...” anlamları, kelimenin Tr.'de kazandığı anlamlardır. *Kibār* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kumaş (ḳumāş / قُمَاش)

TS'de “pamuk, yün, ipek vb.nden makinede dokunmuş her türlü dokuma / varlığı ve kişiliği oluşturan nitelik veya malzeme” demektir. TS'deki “pamuk, ipek ...” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. “Varlığı ve kişiliği ...” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ḳumāş* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kumkuma (ḳumḳume / قُمُقُمَه)

TS'de “küçük testi, çömlek / kötü, olumsuz bir özelliği kendinde fazlasıyla toplayan kimse, olay, olgu veya yer” demektir. Ar.'da bu kelime “küçük testi” anlamında kullanılır. TS'deki “kötü, olumsuz ...” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ḳumḳume* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kurada (ḳurāda / قُرَادَه)

TS'de “işe yaramaz, yıpranmış, eskimiş, bozulmuş (eşya) / gelişmemiş, cılız” demektir. Ar.'da bu kelime “işe yaramaz, yıpranmış, eskimiş, bozulmuş” anlamında kullanılır. TS'deki “gelişmemiş, cılız” anlamı, Tr.'de kazanılmıştır. *Ḳurāda* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kurban (ḳurbān / قُرْبَان)

TS’de “dinin buyruğunu veya bir adağı yerine getirmek için kesilen hayvan / içtenliği belirten bir seslenme sözü / bir ülkü uğrunda feda edilen veya kendini feda eden kimse / bir kazada veya felakette ölen kimse / maddi ve manevi bakımdan felakete sürüklenmiş, insani değerlerini yitirmek zorunda kalmış veya bırakılmış kimse” demektir. TS’deki “dinin buyruğunu veya bir adağı ... / bir ülkü uğrunda feda ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Tr.’de kazanılmıştır. *Ḳurbān* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kuvve (ḳuvve / قُوَّة)

TS’de “düşünce, niyet / bir devletin silahlı kuvvetlerinin durumu veya gücü / yeti” demektir. TS’deki anlamlar, “düşünce, niyet” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de “düşünce, niyet” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

küfür (kufr / كُفْر)

TS’de “sövgü / Tanrı’nın varlığı ve birliği gibi dinin temellerinden sayılan inançları inkâr etme” demektir. Sözlükteki “Tanrı’nın varlığı ve birliği ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Sövgü” anlamı ise, kelimenin Tr.’de kazandığı anlamdır. *Kufr* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

külliyet (kulliyet / كُلِّيَّة)

TS’de “bütünlük, tümlük / çokluk, bolluk” demektir. Ar.’da bu kelime “bütünlük / fakülte” anlamlarında kullanılır. *Kulliyet* kelimesi Tr.’de “çokluk, bolluk” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

küre (kure / كُرَّة)

TS’de “bütün noktaları merkezden aynı uzaklıkta bulunan bir yüzeyle sınırlı cisim / yeryüzü, dünya” demektir. Sözlükteki “bütün noktaları ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla

aynıdır. “Yeryüzü, dünya” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Kure* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

kürsü (kursī / كُرْسِي)

TS’de “kalabalığa karşı konuşma yapanların önünde bulunan yüksekçe yer / ana bilim dalı / sandalye / bir fakültede araştırma ve öğretim birimi, bölüm” demektir. TS’de verilen anlamlar, “kalabalığa karşı konuşma ...” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Kursī* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

lal (la‘l / لَعْل)

TS’de “parlak kırmızı renkte, billurlaşmış, saydam bir alüminyum oksidi olan değerli bir taş / bu taşın renginde olan / kırmızı renkli bir tür mürekkep” demektir. TS’deki “parlak kırmızı ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise kelimenin Tr.’de kazandığı anlamlardır. Bu kelime Far.’dan Ar.’ya geçmiştir (Ebu Heşîm 2007: 90). *La‘l* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

lalettayin (lā‘alā‘t-ta‘yīn / لَا عَلَى التَّعْيِين)

TS’de “herhangi bir / sıradan” demektir. TS’deki “herhangi bir” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Sıradan” anlamı ise kelimenin Tr.’de kazandığı anlamdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

lütfen (luṭfen / لُطْفًا)

TS’de “birinden bir şey isterken ‘dilerim, rica ederim’ anlamında kullanılan bir söz / istemeyerek, gönülsüz bir biçimde” demektir. TS’deki “birinden bir şey isterken ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlam ise Tr.’de kazanılmıştır. *Luṭfen* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

maden (ma‘den / مَعْدِن)

TS’de “yer kabuğunun bazı bölgelerinde çeşitli iç ve dış doğal etkenlerle oluşan, ekonomik yönden değer taşıyan mineral / bu mineralden yapılmış / maden ocağı veya maden işletmesi / çok değerli şeyleri kapsayan kaynak / uyuşturucu, esrar, eroin / kolay ve iyi kazanç sağlayan iş veya parası elinden kolaylıkla alınan kimse / metal” demektir. TS’deki “yer kabuğunun ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise, kelimenin Tr.’de kazandığı anlamlardır. *Ma’den* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mafiş (māfīhi + şey’ / مَا فِيهِ شَيْءٌ)

TS’de “‘yok, kalmadı’ anlamında kullanılan bir söz / bir tür yumurtalı ve hafif hamur tatlısı” demektir. TS’deki “yok kalmadı ...” anlamı kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlam ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Ar. konuşma dilinde Tr.’deki telaffuzuyla (mafiş) kullanılmaktadır. *Māfīhi şey’* cümlesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mahfil (maḥfil / مَحْفِلٌ)

TS’de “toplantı yeri / toplanmış kimseler / camilerde parmaklıkla ayrılmış yüksek yer” demektir. TS’deki “toplantı yeri” anlamı kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mahlul (maḥlūl / مَحْلُولٌ)

TS’de “hallolmuş, çözülmüş, dağılmış / mirasçısı olmayan bir kimseden hükûmete kalan (mülk) / eriyik” demektir. TS’deki “hallolmuş ... / eriyik” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mahmur (maḥmūr / مَحْمُورٌ)

TS’de “sarhoşluğun sebep olduğu sersemlik içinde olan / uykudan sonra üzerinde sersemlik, ağırlık bulunan / süzgün, dalgın bakışlı (göz)” demektir. TS’deki “sarhoşluğun ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise kelimenin Tr.’de kazandığı anlamlardır. *Maḥmūr* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mahmuz (mihmāz / مِهْمَاز)

TS’de “çizmenin, potinin arkasına takılan ve binek hayvanlarını dürtüp hızlandırmaya yarayan demir veya çelik parça / tavukgillerin ve bazı kuşların ayakları altında bulunan, boynuz yapısındaki sivri uzantı / köprü ayaklarında, basıncı azaltmak için suyun geldiği ve gittiği yanlardaki çıkıntı / eski tür savaş gemilerinde su kesimi altında, ileriye doğru uzanan, karşısındaki gemiyi batırabilen uzantı” demektir. TS’deki “çizmenin, potinin ... / tavukgillerin ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mahpus (maḥbūs / مَحْبُوس)

TS’de “kapatılmış, hapsedilmiş (kimse) / bir tür tavla oyunu / cezaevi” demektir. TS’deki “kapatılmış, hapsedilmiş” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Bir tür tavla oyunu²⁴ / cezaevi” anlamları ise, kelimenin Tr.’de kazandığı anlamlardır. Bu kelime yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mahrem (maḥrem / مَحْرَم)

TS’de “yakın akrabadan olduğu için nikâh düşmeyen (kimse) / başkalarına söylenmeyen, gizli / sırdaş” demektir. TS’deki “yakın akrabadan ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla

²⁴ Bu anlam Araplarda halk arasında kullanılır.

aynıdır. Diğer anlamlar ise *mahrem* kelimesinin Tr.’de kazandığı anlamlardır. Bu kelime yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mahsus (maḥṣūṣ / مَحْصُوص)

TS’de “özü / biri veya bir şey için ayrılmış, münhasır / özel / özellikle / bilerek, isteyerek, kasten / şakadan” demektir. TS’deki “özü / biri veya bir şey ... / özel / özellikle / bilerek ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “şakadan” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mahşer (maḥşer / مَحْشَر)

TS’de “kıyamet günü dirilenlerin toplanacaklarına inanılan yer / büyük kalabalık / kargaşa” demektir. TS’deki “kıyamet günü ... / büyük kalabalık” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Kargaşa” anlamı ise kelimenin Tr.’de kazandığı anlamdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mahzur (maḥzūr / مَحْذُور)

TS’de “sakınca / engel” demektir. “Sakınca” anlamı kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Ar.’da bu kelimeye benzeyen ancak /z/ harfi ile yazılan *maḥzūr* مَحْظُور kelimesi ise “engel” demektir. Dolayısıyla Tr.’de “z” harfi ile yazılan *maḥzūr* kelimesi, “z” harfi ile yazılan *maḥzūr* kelimesinin anlamını kazanarak eşadlılık meydana gelmiştir. *Maḥzūr* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

makas (miḳaṣṣ / مِقْصَص)

TS’de “bir eksen çevresinde dönebilecek biçimde çapraz eklemlenmiş, birbirine bakan yüzleri keskin iki çelik lamadan oluşmuş, arasına yerleştirilen herhangi bir şeyi kesmeye yarayan araç, sındı / birbirine komşu iki demir yolu hattını hemen bunların uzantısındaki üçüncü hatta bağlamaya yarayan alet / vb.” demektir. Sözlükteki “bir eksen çevresinde

dönebilecek ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Tr.’de kazanılmıştır. *Mikaşş* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

makta (maḳṭa‘ / مَقْطَع)

TS’de “kalem ucunu düzeltmeye yarayan kemikten yapılmış araç / divan edebiyatında gazelin veya kasidenin son beyti / kesit” demektir. Ar.’da “bölüm, parça, kesit / kasidede aynı vezin ve kafiyede beyitler” demektir. TS’deki “kalem ucunu ... / divan edebiyatında ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

maktu (maḳṭū‘ / مَقْطُوع)

TS’de “kesik / kesin olarak değeri biçilmiş / ölçü ile satılmayan, götürü” demektir. TS’deki “kesik” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise kelimenin Tr.’de kazandığı anlamlardır. *Maḳṭū‘* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

makul (maḳūl / مَعْقُول)

TS’de “akla uygun, akıllıca / akıllıca iş gören, mantıklı / belirli / aşırı olmayan, uygun, elverişli” demektir. TS’deki anlamlar, “belirli” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de “belirli” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

makule (maḳūle / مَقُولُهُ)

TS’de “çeşit / ulam” demektir. TS’deki “ulam” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Çeşit” anlamı ise kelimenin Tr.’de kazandığı anlamdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

makûs (maḳûs / مَعْكُوس)

TS’de “ters çevrilmiş, baş aşağı getirilmiş / uğursuz, kötü” demektir. TS’deki “ters çevrilmiş ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Uğursuz, kötü” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Ma’kūs* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mal (māl / مال)

TS’de “bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü / büyükbaş hayvan / alınıp satılabilen her türlü ticaret eşyası, emtia / bayağı, aşağılık, kötü kimse / esrar / orospu” demektir. TS’deki “bir kimsenin, bir tüzel kişinin ... / alınıp satılabilen her türlü ticaret ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Māl* kelimesi Tr.’de argo, teklifsiz vb. kullanımlar dolayısıyla yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

manzara (manzara / مَنْظَرَه)

TS’de “bakışı, dikkati çeken her şey / görünüş / konusu bir doğa veya şehir parçası olan resim, gravür veya desen, tablo / durum” demektir. TS’deki “bakışı, dikkati çeken her şey / görünüş” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise kelimenin Tr.’de sonradan kazandığı anlamlardır. *Manzara* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mapus (maḥbūs / مَحْبُوس)

Mapus kelimesi, *mahpus* kelimesi ile aynıdır. bk. *mahpus*.

maraz (marāz / مَرَض)

TS’de “hastalık / dayanılması güç durum / huysuzluğu ve titizliği ile can sıkıcı” demektir. Ar.’da bu kelime “hastalık” anlamında kullanılır. TS’deki ikinci ve üçüncü anlam Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

marifet (ma‘rifet / مَعْرِفَت)

TS’de “ustalık, hüner, uzmanlık / uygun olmayan, hoş gitmeyen, can sıkıcı iş veya davranış / bilim, bilgi / aracı, ikinci el” demektir. TS’deki “bilim, bilgi” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise kelimenin Tr.’de kazandığı anlamlardır. *Ma‘rifet* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

maruz (ma‘rūz / مَعْرُوض)

TS’de “bir olayın, bir durumun etkisinde veya karşısında bulunan / arz edilen, sunulan, verilen” demektir. TS’deki “arz edilen ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlam ise kelimenin Tr.’de kazandığı anlamdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

masal (meşel / مَثَل)

TS’de “genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür / boşuna söylenmiş söz” demektir. TS’deki “genellikler halkın ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlam ise kelimenin Tr.’de kazandığı anlamdır. *Meşel* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

maskara (maşhara / مَسْخَرَة)

TS’de “eğlendirici, sevimli, güldürücü, soytarı, hoş (kimse) / karnaval maskesi / rimel / şerefsiz, onursuz, haysiyetsiz, rezil (kimse)” demektir. TS’deki “eğlendirici, sevimli ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamlarından biridir. Ar.’da “alaya sebep olan her şey” anlamı, *maşhara* kelimesinin temel anlamıdır. Bu kelime Tr.’de “karnaval maskesi / rimel / şerefsiz, onursuz ...” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

masnu (maşnū‘ / مَصْنُوع)

TS’de “sanatla yapılmış (ürün) / aslı olmayan, uydurma, yapma, düzme, düzmece, sahte” demektir. TS’deki “sanatla yapılmış (ürün)” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlam Ar.’da kullanılmamaktadır. *Maşnū* ‘ kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

masnuat (maşnū ‘āt / مَصْنُوعَات)

Ar.’da *maşnū ‘āt* kelimesi, *maşnū* ‘ kelimesinin çoğuludur. bk. *masnu*.

masum (maşūm / مَعْصُوم)

TS’de “suçsuz, günahsız / temiz, saf (II) / küçük çocuk” demektir. TS’deki “suçsuz, günahsız” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

masume (maşūme / مَعْصُومَة)

Ar.’da *maşūme* kelimesi, *maşūm* kelimesinin dişilidir. bk. *masum*.

matrak (miṭrāk / مِطْرَاق)

TS’de “savaşmayı öğretmek için kullanılan, ucu giderek yuvarlaklaşan kalın sopa, değnek / eğlenceli, gülünç, hoş” demektir. TS’deki “savaşmayı öğretmek ...” anlamı kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Ayrıca bu kelime Ar.’da “mütevazi / az konuşan” anlamlarında kullanılır. TS’deki “eğlenceli ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. KA sözlüğünde *miṭrāk* kelimesinin “eğlenceli ...” anlamı hakkında şöyle yazılmıştır; “Kâmus-ı Türkî’de bulunmayan bu anlam son dönemde ortaya çıkmıştır ve asıl anlamla ilişkisi belli değildir”. *Miṭrāk* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

maymun (meymūn / مَيْمُون)

TS’de “dört ayaklı, iki ayağı üzerinde de yürüyebilen, ormanda toplu olarak yaşayan, kuyruklu hayvan, primat / taklitçi / çirkin ve gülünç” demektir. TS’deki “dört ayaklı ... / çirkin ve gülünç” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Taklitçi” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Meymūn* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mazbut (mazbūṭ / مضبوط)

TS’de “ele geçirilmiş, zapt edilmiş / bir yere yazılmış, deftere geçirilmiş / unutulmamış, hatırda kalmış / düzenli, düzgün, beğenilen / doğa olaylarından etkilenmeyecek biçimde korunmuş olan (yapı)” demektir. TS’deki “ele geçirilirmiş ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise kelimenin Tr.’de kazandığı anlamlardır. *Mazbūṭ* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mazhar (mazhar / مظهر)

TS’de “bir şeyin ortaya çıktığı, görüldüğü yer veya kimse / bir iyiliğe erişmiş, erişen (kimse)” demektir. TS’deki “bir şeyin ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlam ise, kelimenin Tr.’de kazandığı anlamdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mazlum (mazlūm / مظلوم)

TS’de “zulüm görmüş, kendisine zulmedilmiş / haksızlığa uğramış / sessiz ve uysal, boynu bükük” demektir. TS’deki “zulüm görmüş ... / haksızlığa uğramış” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “sessiz ve uysal ...” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mazmun (mazmūn / مضمون)

TS’de “anlam, kavram / divan edebiyatında bazı kavramları dolaylı anlatmak için kullanılan nükteli ve sanatlı söz” demektir. TS’deki “anlam, kavram” anlamı, kelimenin Ar.’daki

anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “divan edebiyatında ...” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mecbur (mecbūr / مَجْبُور)

TS’de “herhangi bir konuda yükümlü, bir şeyi yapmak zorunda olan / bağlı, düşkün, tutkun” demektir. TS’deki “herhangi bir konuda ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Bağlı, düşkün ...” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mecelle (mecelle / مَجَلَّة)

TS’de “kitap / fıkıh hükümleriyle bu konudaki türlü içtihadı bir araya getiren, Tanzimat’tan sonra hazırlanmış olan, yasa yerine kullanılan eser” demektir. Ar.’da bu kelime “kitap / dergi” anlamlarında kullanılır. *Mecelle* kelimesi Tr.’de “fıkıh hükümleriyle ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

medar (medār / مَدَار)

TS’de “dönence, cezir karşıtı / dayanak, yardımcı” demektir. Ar.’da bu kelime “yörünge, eksen / dönence / bir konuda çevresinde dolaşılan en önemli nokta” anlamlarında kullanılır. *Medār* kelimesi Tr.’de “dayanak, yardımcı” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

meddah (meddāḥ / مَدَّاح)

TS’de “taklitler yaparak, hoş hikâyeler anlatarak halkı eğlendiren sanatçı / öven, aşırı övgüde bulunan kimse” demektir. TS’deki “öven ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “taklitler ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Meddāḥ* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

medeni (medenī / مَدَنِي)

TS'de “kentlileşmiş, kırsallıktan kurtulmuş, uygar / uygar biçimde” demektir. Ar.'da bu kelime “kentlileşmiş” anlamında kullanılır. TS'deki “uygar biçimde” anlamı ise Ar.'da bulunmamaktadır. *Medenī* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

medrese (medrese / مَدْرَسَة)

TS'de “İslam ülkelerinde, genellikle İslam dini kurallarına uygun bilimlerin okutulduğu yer / fakülte” demektir. Ar.'da *medrese* “okul / mezhep / fakülte” anlamlarında kullanılır. TS'deki “İslam ülkelerinde ...” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mefluc (mefluc / مَفْلُوح)

TS'de “inmeli, felçli / bozuk, düzgün olmayan” demektir. TS'deki “inmeli, felçli” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “bozuk, düzgün olmayan” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Mefluc* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

meleke (meleke / مَلَكَة)

TS'de “tekrarlama sonucu kazanılan yatkınlık, alışkanlık / yeti / yelken makarası” demektir. TS'deki “yeti” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. “Tekrarlama sonucu...” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Meleke* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

menfi (menfi / مَنْفِي)

TS'de “olumsuz, negatif / her şeyi olumsuz ve kötü yanlarıyla ele alan / olumsuz / eksi” demektir. TS'deki “olumsuz (dil bilgisi) / eksi” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Menfi* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

menzil (menzil / مَنْزِل)

TS'de “yolculukta dinlenmek amacıyla durulan veya konaklanan yer / iki konak arasındaki uzaklık / bir günlük yol / bir merminin ulaşabildiği uzaklık, erim (I) / ordunun cephe gerisi işlerinin bütünü / at değiştirmek veya konaklamak için kervanların ve posta tatarlarının indikleri bina veya han / ok atma yarışlarında erişilen mesafe” demektir. TS'deki “yolculukta dinlenmek ...” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Menzil* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

merkez (merkez / مَرْكَز)

TS'de “bir bölgenin veya kuruluşun yönetim yeri / bir işin öğretildiği yer / bir işin yoğun olarak yapıldığı yer / belirli bir yerin ortası / polis karakolu / biçim, tarz / bir kapalı eğrinin veya bazı çokgenlerde köşegenlerin kesişme noktası / bir dairenin veya bir küre yüzeyinin her noktasından aynı uzaklıkta bulunan iç nokta” demektir. TS'de verilen anlamlar “biçim, tarz” anlamı hariç, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. “Biçim, tarz” anlamı ise kelimenin Tr.'de kazandığı anlamdır. *Merkez* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mermer (mermer / مَرْمَر)

TS'de “bileşiminde % 75'ten çok kalsiyum karbonat bulunan, genellikle beyaz, renkli ve damarlısı da olan, cilalanabilen, billurlaşmış kireç taşı / bu taştan yapılmış / beyaz ve ince bir tür bez” demektir. TS'deki “bileşiminde %75'ten çok kalsiyum ... / bu taştan yapılmış” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “beyaz ve ince bir tür bez” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Mermer* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

meslek (meslek / مَسَلَك)

TS’de “belli bir eğitim ile kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş / uğraş / öğreti / dizge / çığır, okul, ekol” demektir. Ar.’da bu kelime “yol / öğreti / dizge / ekol” anlamlarında kullanılır. TS’deki “belli bir eğitim ile kazanılan ... / uğraş” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Meslek* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mesnet (mesned / مَسْنَد)

TS’de “dayanak / mevki, makam” demektir. Ar.’da bu kelime “dayanak” anlamında kullanılır. TS’deki “mevki, makam” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mesned* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

meşk (meşk / مَشْق)

TS’de “bir öğretmenin, aynısını yazmaları için öğrencilerine verdiği yazı örneği / yazı veya müzikte alışmak ve öğrenmek için yapılan çalışma, el alıştırması / yazı veya müzik dersi” demektir. TS’deki “bir öğretmenin, aynısını ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mevcut (mevcūd / مَوْجُود)

TS’de “var olan, bulunan / bir topluluğu oluşturan bireylerin tümü” demektir. Ar.’da bu kelime “var olan, bulunan” anlamında kullanılır. TS’deki “bir topluluğu ...” anlamı, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mevcūd* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mevlit (mevlid / مَوْلِد)

TS’de “Hz. Muhammed’in doğumunu, hayatını anlatan mesnevi / bu mesnevinin okunduğu dinî tören / doğma, doğum / doğum yeri, insanın doğduğu yer” demektir. TS’de verilen

anlamlar, “Hz. Muhammed’in doğumunu, hayatını anlatan mesnevi” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Mevlid* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mevzi (mevzi‘ / مَوْضِع)

TS’de “yer, mahal / bir askerî birliğin yeri veya bu birlik tarafından ele geçirilen bölge” demektir. Ar.’da bu kelime “yer, mahalle, konum” anlamında kullanılır. *Mevzi‘* kelimesi Tr.’de “bir askerî birliğin ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mevzii (mevzi‘ī / مَوْضِعِي)

TS’de “yöresel / yerel” demektir. Ar.’da bu kelime “yerel” anlamında kullanılır. Tr.’de “yöresel” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mevzi‘ī* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mevzan (mevdān / مَيْدَان)

TS’de “alan / yarışma, eğlence veya karşılaşma yeri / bulunulan yer ve çevresi, ortalık / fırsat, imkân veya vakit / mevlevi tekkelerinde ayin yapılan yer” demektir. TS’deki “alan / yarışma, eğlence veya karşılaşma yeri” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mezar (mezār / مَزَار)

TS’de “ölünün gömülü olduğu yer, gömüt, kabir, sin (I), makber, metfen” demektir. Ar.’da ise “ziyaret edilen yer / bilinen, ünlü bir zatın ziyaret olunan kabri” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de genişlemiştir.

mezra (mezra‘ / مَزْرَع)

TS’de “ekime elverişli, ekilecek tarla veya yer, ekenek / kırsalda birkaç evden oluşan en küçük yerleşim birimi” demektir. Sözlükteki “ekime elverişli, ekilecek tarla veya yer, ekenek” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlam ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mezra*‘ kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mezuniyet (me’zūniyyet / مَأْدُونِيَّة)

TS’de “okulu bitirme / izinli olma durumu / yetki” demektir. Sözlükteki “izinli olma durumu / yetki” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Okulu bitirme” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Me’zūniyyet* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

miat (mī’ād / مِيْعَاد)

TS’de “bir şeyin yapılması için tanınan süre / bir şeyin yerine yenisinin verilebilmesi için kabul edilmiş bulunan süre, kullanma süresi” demektir. Sözlükteki “bir şeyin yapılması ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Bir şeyin yerine ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mī’ād* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mide (mi’de / مِعْدَة)

TS’de “omurgalılarda, sindirim sisteminin, yemek borusu ile onikiparmak bağırsağı arasında besinlerin sindirime hazır duruma getirildiği; omurgasız hayvanlarda ise sindirim kanalının bu bölgeye karşılık olan parçası / karın, karın bölgesi / yemek yeme isteği” demektir. TS’deki “omurgalılarda, sindirim ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mi’de* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mim (mīm / مِيم)

TS’de “Arap alfabesinin yirmi dördüncü harfinin adı / biten bir yazının altına konulan işaret” demektir. Sözlükteki “Arap alfabesinin ...” anlamı, kelimenin asıl anlamıdır. “Biten bir yazının ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mīm* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

miskin (miskīn / مسكين)

TS’de “çok uyuşuk olan (kimse) / hoş görülemeyecek durumlar karşısında tepki göstermeyen (kimse) / cüzzam hastalığına tutulmuş olan (kimse) / âciz, zavallı” demektir. TS’deki “âciz, zavallı” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Miskīn* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mizaç (mizāc / مزاج)

TS’de “huy, yaratılış, tabiat, karakter / insan vücudunun fizyolojik yapısı, sağlık” demektir. Ar.’da bu kelime “huy, karakter” anlamında kullanılır. TS’deki “insan vücudunun ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mizāc* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

molla (mevlā / مؤلى)

TS’de “büyük kadı / medrese öğrencisi / büyük bilgin / dinî yönü ağır basan kimse” demektir. TS’de “büyük bilgin / dinî yönü ağır basan kimse” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Büyük kadı / medrese öğrencisi” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mevlā* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

muacciz (mu‘acciz / مُعجز)

TS’de “sıkıntı veren, taciz eden, bıktıran, usandıran / yapışkan, sırnaşık, ukala (kimse)” demektir. TS’de “sıkıntı veren, taciz eden, bıktıran, usandıran” anlamı, kelimenin Ar.’daki

anlamıyla aynıdır. “Yapışkan ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mu‘acciz* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

muamele (mu‘āmele / مُعَامَلَةٌ)

TS’de “davranma, davranış / yol, yöntem / işlem / alışveriş” demektir. TS’deki “davranma, davranış / işlem” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mu‘āmele* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

muayyen (mu‘ayyen / مُعَيَّنٌ)

TS’de “belirli / belirlenmiş / bilinen” demektir. Ar.’da bu kelime “belirli / belirlenmiş” anlamlarında kullanılır. TS’deki “bilinen” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mu‘ayyen* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

muazzam (mu‘azzam / مُعَظَّمٌ)

TS’de “çok büyük, çok iri, koskoca, koskocaman / alışılmışın sınırlarını aşan / güçlü, önemli” demektir. TS’deki “çok büyük, çok iri ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “alışılmışın sınırlarını aşan / güçlü, önemli” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mu‘azzam* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

muhabbet (maḥabbet / مَحَابَبَةٌ)

TS’de “sevgi / dostça konuşma, yârenlik” demektir. Ar.’da bu kelime “sevgi” anlamında kullanılır. TS’deki “dostça konuşma, yârenlik” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Maḥabbet* kelimesi yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

muhakeme (muḥākeme / مُحَاكَمَةٌ)

TS’de “yargılama / usa vurma / bir sorunu çözmek için çıkar yol arama” demektir. Ar.’da bu kelime “yargılama” anlamında kullanılır. Sözlükteki “usa vurma / bir sorunu çözmek için çıkar yol arama” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muḥākeme* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

muḥarriṣ (muḥarriṣ / مُخَرِّش)

TS’de “tırmalayan, tahriş eden / irkilten, korku veren” demektir. TS’deki “tırmalayan, tahriş eden” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “İrkilten, korku veren” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muḥarriṣ* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

muḥat (muḥāt / مُحَاط)

TS’de “kuşatılmış, sarılmış, çevrilmiş / kitabın sırt kâğıdı ile mukavvasının arasında isteka ile bastırılarak oluşturulmuş hafif çukurluk” demektir. TS’deki “kuşatılmış, sarılmış, çevrilmiş” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “kitabın sırt kâğıdı ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muḥāt* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

muḥrik (muḥriḳ / مُخْرِق)

TS’de “yakıcı / yanık, dokunaklı (ses)” demektir. Ar.’da bu kelime “yakıcı” anlamında kullanılır. TS’deki “yanık, dokunaklı (ses)” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muḥriḳ* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

muḥtar (muḥtār / مُخْتَار)

TS’de “köy ve mahallenin yasalarla belirtilmiş işlerini yürütmek için o köy veya mahallede oturanların seçtikleri kimse, köy muhtarı, mahalle muhtarı / özerk / her işe burnunu sokan” demektir. TS’deki “köy ve mahallenin ... / özerk” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla

aynıdır. “Her işe burnunu sokan” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muhtār* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mukabele (muḳābele / مُقَابَلَةٌ)

TS’de “karşılık verme, karşılama, karşılık / karşı gelme, başkaldırma / toplu yerlerde yüksek sesle hatim okunurken Kur’an okumasını bilenlerin gözleriyle Kur’an’ı takip etmesi, bilmeyenlerin dinlemesi / karşılaştırma, karşılıklı yapılan okuma” demektir. TS’deki “karşılık verme, karşılama, karşılık” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muḳābele* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mukabil (muḳābil / مُقَابِلٌ)

TS’de “bir şeye karşılık olarak yapılan, bir şeyin karşılığı olan / bir şeyin karşısında bulunan / karşılıklı / karşılık olarak / rağmen” demektir. TS’de verilen anlamlar, “rağmen” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Muḳābil* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

munis (mūnis / مُونِسٌ)

TS’de “alışılan, alışılmış, yabancı olmayan / cana yakın, uysal, sevimli / uygun” demektir. TS’deki “alışılan ... / cana yakın ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Uygun” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mūnis* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

munkabız (munḳabiz / مُنْقَبِضٌ)

TS’de “büzülmüş, toplanmış / pekliği olan, peklik çeken / verimsiz, işe yaramaz” demektir. TS’deki “büzülmüş, toplanmış” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Pekliği olan, peklik çeken / verimsiz, işe yaramaz” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Munḳabiz* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

muntazam (muntazam / مُنْتَظَم)

TS’de “düzgün / düzenli, derli toplu / düzenli, sürekli ve düzgün bir biçimde” demektir. Ar.’da bu kelime “düzgün, düzenli” anlamında kullanılır. TS’deki “düzenli, sürekli ve düzgün bir biçimde” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muntazam* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

munzam (munzamm / مُنْضَم)

TS’de “katılmış, ulanmış, eklenmiş / katma, ekleme, ek” demektir. Ar.’da bu kelime “katılmış, eklenmiş” anlamında kullanılır. TS’deki “katma, ekleme, ek” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Munzamm* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

murabaha (murābaḥa / مُرَابَحَه)

TS’de “bir malı üzerine kâr koyarak satma / tefecilik” demektir. TS’deki “bir malı üzerine ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Tefecilik” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Murābaḥa* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

musahip (muṣāḥib / مُصَاحِب)

TS’de “sohbet, arkadaşlık eden kimse / yol kardeşi / tatlı konuşmaları ile büyüklerin, özellikle padişahların güzel zaman geçirmelerini sağlamakla görevli kimselere verilen unvan” demektir. TS’deki “sohbet, arkadaşlık eden kimse / yol kardeşi” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Tatlı konuşmaları ile büyüklerin ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muṣāḥib* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

musanna (muṣanna‘ / مُصَنَّع)

TS'de “sanatlı / uydurma, düzme / yapıntılı” demektir. Ar.'da bu kelime “zanaatla yapılmış / uydurma / yapıntılı / düzeltilmiş, süslenmiş” anlamlarında kullanılır. TS'deki “sanatlı” anlamı, Ar.'da kullanılmamaktadır. *Muşanna* ' kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

musibet (muşibet / مُصِيبَت)

TS'de “ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey / uğursuz” demektir. Ar.'da bu kelime “bela, felaket” anlamında kullanılır. TS'deki “uğursuz” anlamı, Ar.'da kullanılmamaktadır. *Muşibet* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mutemet (mu'temed / مُعْتَمَد)

TS'de “dairelerde, iş yerlerinde bazı para işlerine bakan görevli / kendisine inanılıp güvenilen kimse” demektir. Ar.'da bu kelime “güvenilir (kimse) / geçerliliğe sahip (sertifika, kurum vs.)” demektir. TS'deki “dairelerde, iş yerlerinde bazı ...” anlamı, Ar.'da kullanılmamaktadır. *Mu'temed* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mutlak (muṭlaḳ / مُطْلَق)

TS'de “salt / kendi başına var olan, hiçbir şeye bağlı olmayan, bağımsız, saltık / kesinlikle” demektir. TS'deki “salt / kendi başına var olan ...” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. “Kesinlikle” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Muṭlaḳ* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

muzır (mużirr / مُضِر)

TS'de “zararlı / her şeyi bozan, karıştıran (çocuk) / yaramaz, cinsel gelişmeye zararlı / sağlığı bozan” demektir. Ar.'da bu kelime, “zararlı” anlamında kullanılır. TS'deki “her şeyi bozan ... / yaramaz, cinsel ... / sağlığı bozan” anlamları, Tr.'de kazanılmıştır. *Mużirr* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mübarek (mubārek / مُبَارَك)

TS’de “kutlu, kutsal / uğurlu / çok saygı duyulan / verimli, bereketli / beğenilen, sevilen şeyler için söylenen bir söz / kızılan, şaşılan (kimse veya şey)” demektir. TS’deki “kutlu ... / uğurlu / çok saygı duyulan / verimli ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Tr.’de kazanılmıştır. *Mubārek* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mücerret (mucerred / مَجْرَد)

TS’de “soyut / katışık ve karışık olmayan / evlenmemiş, bekâr / yalın durum” demektir. TS’de verilen anlamlar, “evlenmemiş, bekâr” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müessese (mu’essese / مَوْسَّسَة)

TS’de “kurum (II) / bir toplumda bazı sorunların çözümlenebilmesi için uygulanan yöntem” demektir. Ar.’da bu kelime “kurum” anlamında kullanılır. TS’deki “bir toplumda bazı sorunların ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mu’essese* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mükellef (mukellef / مُكَلَّف)

TS’de “yükümlü / eksiksiz, özenli bir biçimde yapılmış / vergi vermekle yükümlü olan kimse veya kuruluş” demektir. Ar.’da bu kelime “yükümlü” anlamında kullanılır. TS’deki “eksiksiz, özenli ... / vergi vermekle yükümlü ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mukellef* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mükemmel (mukemmel / مُكَمَّل)

TS’de “kusursuz / tam, tamamlanmış / eksiksiz / olgunlaşmış / çok güzel, harikulade, şahane / eksiksiz, kusursuz, tam, yetkin, şahane bir biçimde” demektir. TS’deki “kusursuz / tam,

tamamlanmış / eksiksiz” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Tr.’de kazanılmıştır. *Mukemmel* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mülakat (mulākāt / مُلَاقَات)

TS’de “buluşma, görüşme / röportaj / bir işe alınacak kişiler arasından seçim yapabilmek amacıyla kendileriyle karşılıklı konuşma, görüşme” demektir. Ar.’da bu kelime “buluşma, görüşme” anlamında kullanılır. TS’deki “röportaj / bir işe alınacak ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mulākāt* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mülayim (mulāyım / مُلَايِم)

TS’de “uygun, hoş görülebilir / yumuşak huylu / ılıman (hava)” demektir. Ar.’da bu kelime “uygun, hoş görülebilir” anlamında kullanılır. TS’deki “yumuşak huylu / ılıman (hava)” anlamları, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mulāyım* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mülazım (mulāzım / مُلَازِم)

TS’de “bir işe girmek için bir süre parasız olarak o işe devam eden / teğmen” demektir. Ar.’da bu kelime “bir iş, yer, davranıştan vb. ayrılmadan devam eden / teğmen” anlamlarında kullanılır. TS’deki “bir işe girmek için ...” anlamı, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mulāzım* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mülemma (mulemma / مُلَمَّع)

TS’de “alaca renkli, renk renk / dizelerinden her biri başka dille yazılmış şiir / bulaşmış, sıvanmış” demektir. TS’deki “alaca renkli, renk renk / dizelerinden her biri ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Bulaşmış, sıvanmış” anlamı ise Ar.’da

kullanılmamaktadır. *Mulemma* ‘ kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mülhak (mulḥaḳ / مُلْحَق)

TS’de “bir bütüne sonradan katılmış olan, eklenmiş / bir asker karargâhında subay yardımcısı” demektir. TS’deki “bir bütüne sonradan katılmış olan, eklenmiş” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Bir asker karargâhında ...” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mümeyyiz (mumeyyiz / مُمَيِّز)

TS’de “iyiyi, kötüyü, doğru ve yanlış ayıran, seçen / ayırtman / yazıları beyaz kâğıda temize çeken kimse” demektir. TS’deki “iyiyi, kötüyü, doğru ve yanlış ayıran, seçen” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Ayırtman / yazıları beyaz kâğıda temize çeken kimse” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mumeyyiz* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

münafık (munāfiḳ / مُنَافِق)

TS’de “arabozan / dinî kurallara inanmadığı hâlde inanmış gibi görünen” demektir. Ar.’da bu kelime “iki yüzlü, içi başka, dışı başka olan” anlamında kullanılır. TS’deki “arabozan” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Munāfiḳ* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

münazara (munāzara / مُنَازَرَة)

TS’de “bir konu üzerinde, belli kural ve yöntemlere uyularak yapılan tartışma / divan edebiyatında zıt varlıklar ve kavramlar arasındaki karşıtlığı anlatan yazı türü” demektir. TS’deki “bir konu üzerinde, belli kural ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlam ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Munāzara* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mündemiç (mundemic / مُنْدَمِج)

TS’de “içkin” demektir. TS’de *içkin* kelimesinin anlamı ise “varlığın içinde bulunan, varlığın yapısına karışmış olan, mündemiç / yalnızca bilinçten olan, yalnızca bilinç içeriği olarak var olan, mündemiç / vb.” demektir. Sözlükteki “varlığın içinde bulunan ...” anlamı, Ar.’da *mündemiç* kelimesinin anlamıyla aynıdır. “Yalnızca bilinçten olan, yalnızca ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mundemic* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

münhal (munhall / مُنْحَل)

TS’de “boş olan, açık bulunan (memuriyet vb.), boş, açık / erir, eriyebilen, çözülen” demektir. Ar.’da bu kelime “çözülen / sapık olan” anlamlarında kullanılır. TS’deki “boş olan ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Munhall* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

münhasır (munhaşir / مُنْحَصِر)

TS’de “bir kimse veya bir şey için ayrılmış, mahsus / sınırlanmış, sınırlı” demektir. Ar.’da bu kelime “sınırlanmış / sıkışmış” anlamlarında kullanılır. TS’deki “bir kimse veya ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Munhaşir* kelimesi, Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

münşeât (munşe’ât / مُنْشَآت)

TS’de “sanatlı düzyazı veya mektupların toplandığı dergi / kaleme alınmış, yazılmış şeyler” demektir. Ar.’da bu kelime “inşa edilmiş şeyler / kaleme alınmış, yazılmış şeyler” anlamlarında kullanılır. TS’deki “sanatlı düzyazı veya ...” anlamı, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Munşe’ât* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlamlar genişlemesine uğramıştır.

müntesip (muntisib / مُنْتَسِب)

TS’de “bir yere, birine bağlanmış, kapılanmış, intisap etmiş olan / ilgisi bulunan, ilgili” demektir. TS’deki “bir yere, birine bağlanmış ...” anlamı kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “İlgisi bulunan...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muntelib* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müphem (mubhem / مُبْهَم)

TS’de “belirsiz / açık ve belirgin olmaksızın” demektir. Ar.’da bu kelime “belirsiz” anlamında kullanılır. TS’deki “açık ve belirgin olmaksızın” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mubhem* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müptela (mubtelā / مُبْتَلَى)

TS’de “bağımlı / tutulmuş / âşık, vurgun” demektir. Ar.’da bu kelime “imtihan edilen / musibette, belada olan, bir derde tutulmuş / âşık” anlamlarında kullanılır. TS’deki “bağımlı” anlamı, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mubtelā* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müracaat (murāca‘at / مُرَاجَعَات)

TS’de “başvuru / danışma / herhangi bir eserden yararlanma” demektir. Ar.’da bu kelime “danışma / incelemek (metin, kitap vb.) / geri iade etmek veya ettirmek” anlamlarında kullanılır. TS’deki “başvuru / herhangi bir eserden yararlanma” anlamları, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Murāca‘at* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mürekkep (murekkeb / مُرَكَّب)

TS’de “yazı yazmak, desen çizmek veya basmak için kullanılan, türlü renklerde sıvı madde / birleşmiş, birleşik / -den oluşmuş” demektir. TS’deki “birleşmiş, birleşik / -den oluşmuş” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Yazı yazmak, desen çizmek ...” anlamı

ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mürüvvet (muruvvet / مُرُوت)

TS’de “bir ailede çocukların doğumu, sünneti, evliliği, iyi bir göreve geçmeleri vb. olaylardan duyulan mutluluk, sevinç / cömertlik / yiğitlik, mertlik” demektir. TS’deki “cömertlik / yiğitlik, mertlik” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Bir ailede çocukların doğumu ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muruvvet* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müstağni (mustağnī / مُسْتَعْنِي)

TS’de “elinde olanla yetinen, doygun / nazlı davranan” demektir. TS’deki “elinde olanla yetinen, doygun” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Nazlı davranan” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mustağnī* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müstehzi (mustehzī / مُسْتَهْزِي)

TS’de “alaycı / alaycı bir biçimde” demektir. Ar.’da bu kelime “alaycı” anlamında kullanılır. TS’deki “alaycı bir biçimde” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mustehzī* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müstesna (musteşnā / مُسْتَعْنَى)

TS’de “bir bütünün veya kuralın dışında olan / benzerlerinden üstün olan, benzerleri az bulunan / kural dışı / dışında, ayrı, hariç tutularak” demektir. TS’de verilen anlamlar, “dışında, ayrı ...” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Musteşnā* kelimesi, Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müstevli (mustevlī / مُسْتَوَلِي)

TS’de “bir yeri istila eden, yönetimi altına alan (kimse, devlet, ordu vb.) / salgın” demektir. TS’deki “bir yeri istila eden ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Salgın” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mustevlî* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müsvedde (musvedde / مُسْوَدَّة)

TS’de “yazı taslağı, karalama / bir şeyin kötü benzeri” demektir. TS’deki “yazı taslağı, karalama” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Bir şeyin kötü benzeri” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Musvedde* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müşekkel (muşekkel / مُشَكَّل)

TS’de “biçim verilmiş / iri, gösterişli” demektir. TS’deki “biçim verilmiş” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “İri, gösterişli” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muşekkel* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müşevvik (muşevvik / مُشَوِّق)

TS’de “arzusunu çoğaltan, isteğini artıran / ayartan, kışkırtan, önyak olan” demektir. TS’deki “arzusunu çoğaltan ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Ayartan ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muşevvik* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müşir (II) (muş’ir / مُشِير)

TS’de “yazı ile bildiren, haber veren / taşıtlarda motorun ısı durumunu göstergeye yansıtan araç / gösterge” demektir. TS’deki “yazı ile bildiren ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Ar.’da “gösterge”ye *mu’eşşir* مُؤَشِّر denir. *Muş’ir* ve *mu’eşşir* kelimelerinin arasındaki ses

benzerliğinden dolayı Tr.’de *muş’ir* kelimesi, Ar. *mu’eşşir* kelimesinin anlamını kazanmış olabilir. *Muş’ir* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müteakip (mute‘āķib / مَتَّاعِب)

TS’de “arkadan gelen, ardı sıra gelen, ardı sıra / -den sonra” demektir. TS’deki “arkadan gelen ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “-den sonra” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mute‘āķib* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mütebeddil (mutebeddil / مَتَّبِل)

TS’de “değişen / kararsız” demektir. Ar.’da bu kelime “değişen” anlamında kullanılır. TS’deki “kararsız” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mutebeddil* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mütecessis (mutecessis / مَتَّجِس)

TS’de “gizliyi arayan, gizliyi gözetleyen / meraklı” demektir. TS’deki “gizliyi arayan, gizliyi gözetleyen” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Meraklı” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mutecessis* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müteharrik (muteharrik / مَتَّحَرِك)

TS’de “hareketli / işleyen, çalışan” demektir. TS’deki “hareketli” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “İşleyen, çalışan” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muteharrik* kelimesi yeni anlam kazanarak Tr.’de anlam genişlemesine uğramıştır.

mütehavvil (mutehavvil / مَتَّحَوِّل)

TS’de “değişken, kararsız” demektir. Ar.’da bu kelime “değişken” anlamında kullanılır. TS’deki “kararsız” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mutehavvil* kelimesi yeni anlam kazanarak Tr.’de anlam genişlemesine uğramıştır.

mütemadi (mutemādī / مُتَمَادِي)

TS’de “sürekli, aralıksız / mütemadiyen” demektir. Ar.’da bu kelime “sürekli” anlamında kullanılır. TS’deki zarf görevinde “mütemadiyen” anlamı, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mutemādī* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müteveffa (muteveffā / مُتَوَفَّى)

TS’de “ölmüş, ölü kimse / Müslüman olmayan kimseleri ölümünden sonra anarken kullanılan saygı sözü” demektir. Ar.’da “ölmüş, ölü kimse” demektir. TS’deki “Müslüman olmayan ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muteveffā* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

mütevehhim (mutevehhim / مُتَوَهِّم)

TS’de “kuruntulu, evhamlı / korkak, ödle” demektir. Ar.’da bu kelime “kuruntulu, evhamlı” anlamında kullanılır. TS’deki “korkak, ödle” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mutevehhim* kelimesi yeni anlam kazanarak Tr.’de anlam genişlemesine uğramıştır.

mütevellit (mutevellid / مُتَوَلِّد)

TS’de “doğmuş, dünyaya gelmiş / meydana gelmiş, ileri gelmiş” demektir. Ar.’da bu kelime “oluşan / meydana gelmiş” anlamlarında kullanılır. TS’deki “doğmuş, dünyaya gelmiş” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Mutevellid* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

müzakere (muzākere / مُذَاكِرَةٌ)

TS’de “bir konuyla ilgili fikir alışverişinde bulunma, oylasma / sözlü sınav / etüt” demektir. TS’de verilen anlamlar, “sözlü sınav” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Sözlü sınav” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Muzākere* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

naat (na‘t / نَعْت)

TS’de “bir şeyin niteliklerini övme / Hz. Muhammed’in niteliklerini övmek, ondan şefaath dilemek amacıyla yazılan kaside” demektir. Ar.’da bu kelime “vasıf etmek / bir şeyin niteliklerini övmek” anlamlarında kullanılır. TS’deki “Hz. Muhammed’in niteliklerini ...” anlamı, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Na‘t* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nafile (nāfile / نَافِلَةٌ)

TS’de “yararsız / boşuna, boş yere / fazladan kılınan namaz veya tutulan oruç” demektir. TS’deki “fazladan kılınan namaz ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Yararsız / boşuna, boş yere” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Nāfile* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nağme (nağme / نَعْمَةٌ)

TS’de “güzel, uyumlu ses, ezgi, melodi / ezgi / birinin yalandan ve nazlanarak söylediği söz” demektir. TS’deki “güzel, uyumlu ses ... / ezgi” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Birin yalandan ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Nağme* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nahif (nahif / نَحِيفٌ)

TS’de “ince, duygulu, hassas / zayıf, cılız, çelimsiz” demektir. Ar.’da bu kelime “zayıf, çelimsiz” anlamında kullanılır. TS’deki “ince, duygulu, hassas” anlamı Ar.’da

kullanılmamaktadır. *Nahīf* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nakış (naḳṣ / نَقْش)

TS’de “genellikle kumaş üzerine renkli iplikler veya sırma ve sim kullanarak elle, makineyle yapılan işleme, el işi, ince iş / özellikle duvar ve tavanları süslemek için yapılan resim / beste ve semainin, dört yerine iki haneli olanı / hile” demektir. TS’de “genellikle kumaş üzerine ... / özellikle duvar ve tavanları ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Beste ve semainin ... / hile” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Naḳṣ* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nakız (naḳz / نَقْض)

TS’de “bozma, çözme / kırma” demektir. Ar.’da bu kelime “bozma, çözme” anlamında kullanılır. TS’deki “kırma” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Naḳz* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nara (na‘re / نَعْرَه)

TS’de “haykıрма, bağırma / sarhoş veya külhanbeyi bağırması” demektir. TS’deki “haykıрма, bağırma” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Sarhoş veya külhanbeyi bağırması” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Na‘re* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nazire (nazīre / نَظِيرَه)

TS’de “karşılık olarak, benzetilerek yapılan davranış, söz / başka bir manzume örnek alınarak aynı ölçü ve aynı uyakla yazılan şiir” demektir. TS’deki “karşılık olarak ...” anlamı dışıl olarak kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “başka bir manzume ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Nazīre* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nebatat (nebātāt / نَبَاتَات)

TS’de “bitkiler / bitki bilimi” demektir. Ar.’da bu kelime “bitkiler” anlamında kullanılır. *Nebatat* kelimesi “bitki bilimi” anlamını, Tr.’de “ilm-i nebātāt’tan (bitki bilimi) kısaltma yoluyla kazanmıştır (KA). Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nedim (nedīm / نَدِيم)

TS’de “arkadaş, yakın dost / yüksek makamdaki kişileri hoş sözlerle, güzel fıkra ve hikâyelerle eğlendiren kimse” demektir. Ar.’da bu kelime “arkadaş, dost / içki masasında arkadaş olan” anlamlarında kullanılır. Sözlükteki “yüksek makamdaki ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Nedīm* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nedime (nedīme / نَدِيمَة)

Ar.’da *nedīme* kelimesi *nedīm* kelimesinin dişilidir. bk. *nedim*.

nekahet (neḳāhet / نَقَاهَت)

TS’de “hastalıktan yeni kurtulmuş zayıf ve hâlsiz olan kimsenin durumu / durgunluk” demektir. TS’deki “hastalıktan yeni kurtulmuş ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Durgunluk” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Neḳāhet* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nefes (nefes / نَفَس)

TS’de “doluk / şifa amacıyla hastaya okunan dua / sigara, pipo içilirken içe çekilen duman / canlılık, hayat belirtisi / Bektaşî ve Alevilerin görüş ve düşüncelerini belirtmek için yazılmış şiir” demektir. Sözlükte verilen anlamlar, “şifa amacıyla ... / Bektaşî ve Alevilerin ...” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Şifa amacıyla ... / Bektaşî ve

Alevilerin...” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Nefes* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nema (nemā / نَمَا)

TS’de “büyüme, gelişme, çoğalma / faiz, ürem” demektir. TS’deki “büyüme, gelişme, çoğalma” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Faiz, ürem” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. TS’deki *nema* kelimesinin transkripsiyonuna “” hemze eklenmeli (nemā’). Aksi takdirde Ar.’da geçmiş zaman anlamını ifade eder. *Nemā* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nemrut (nemrūd / نَمْرُود)

TS’de “yüzü gülmeyen / acımaz, can yakıcı” demektir. Ar.’da ise bu kelime “zorba, acımaz, can yakıcı / başkaldırıcı, asi / kibirli / Hz. İbrâhim’i ateşe attıran” anlamlarında kullanılır. TS’deki “yüzü gülmeyen” anlamı mecaz olsa da Ar.’da kullanılmamaktadır. *Nemrūd* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nısfinnehar (nişf + nehār / نِصْفُ نَهَار)

TS’de “meridyen düzlemi / öğle vakti” demektir. Ar.’da *nısf* “yarı”, *nehar* “gündüz” demektir. Ar.’da *nısfinnehar* “öğle vakti” anlamında kullanılır. TS’de “meridyen düzlemi” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime yeni anlam kazanarak Tr.’de anlam genişlemesine uğramıştır.

nihayet (nihāyet / نِهَائِيَت)

TS’de “son / sonunda / -den başka bir şey değil” demektir. Ar.’da bu kelime “son” anlamında kullanılır. TS’deki “sonunda / -den başka bir şey değil” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Nihāyet* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nikâh (nikāḥ / نِكَاح)

TS’de “bir erkekle bir kadının evlilik birliği kurmasını sağlayacak yasal işlem, evlilik akdi / nikâh sırasında erkeğin kadına boręlandığı para” demektir. Bu kelime Ar.’da “evlilik, evlenmek / nikâh sırasında erkeğin kadına boręlandığı para” anlamlarında kullanılır. Ar.’da “evlilik akdi”ne *akdu*’n-*nikâh* عَقْدُ النِّكَاحِ denir. *Nikâh* kelimesi Ar.’da “evlilik akdi” anlamında kullanılmamaktadır. *Nikâh* kelimesi Tr.’de yeni anlamı kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nisai (nisā’ī / نِسَائِي)

TS’de “kadınla ilgili / kadın hastalıkları ile ilgili / kadınsı” demektir. TS’deki “kadınla ilgili / kadınsı” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Kadın hastalıkları ile ilgili” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nispet (Nisbet / نِسْبَت)

TS’de “oran / bağıntı, ilgi, ilinti / kıskandırmak veya üzme için / birini üzme için veya inat olsun diye yapılan iş” demektir. TS’deki “oran / bağıntı, ilgi, ilinti” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Kıskandırmak ... / birini üzme ...” anlamları ise Tr.’de kazanılmıştır. *Nisbet* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

niyet (niyyet / نِيَّة)

TS’de “bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat / fal gibi kullanılmak amacıyla içine mâni yazılıp katlanmış veya şekerlere sarılmış kâğıt parçası / namaz kılmaya, oruç tutmaya ve abdest almaya karar verip başlama” demektir. TS’de verilen anlamlar, “fal gibi kullanılmak amacıyla ...” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Niyyet* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nokta (nuḳṭa / نُقْطَة)

TS’de “çok küçük boyutlarda işaret, benek / bazı harflerin üzerine konulan ufak işaret / sınır, derece, radde / nöbetçi, gözcü, bekçi / vb.” anlamlarında kullanılır. TS’de verilen anlamlar, “nöbetçi, gözcü, bekçi” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nöbet (nevbet / نَوْبَة)

TS’de “sıra, keşik / hastalık sebebiyle titreme, yüksek ateş / kez, defa / resmî yerlerde veya önemli kimselerin kapısında belli vakitlerde çalınan mızık / vb.” anlamlarında kullanılır. TS’de verilen anlamlar, “kez, defa / resmî yerlerde veya önemli kimselerin ...” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de “kez, defa / resmî yerlerde veya önemli kimselerin ...” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

Nuh (nūḥ / نُوح)

TS’de “inat etmek, ayak diremek” anlamındaki Nuh deyip peygamber dememek ve ‘çok eski, çoktan modası geçmiş, köhnemiş’ anlamındaki Nuh Nebi’den kalma deyimlerinde geçen bir söz” demektir. Bu kelime Ar.’da, Tr.’deki “çok eski ...” anlamında kullanılabilir. Ancak “inat etmek, ayak diremek” anlamı Ar.’da deyimlerde ve mecazi ifadelerde olsa da kullanılmamaktadır. *Nūḥ* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nutuk (nuṭṭuḳ / نَطَق)

TS’de “söz, konuşma / söylev” demektir. Ar.’da bu kelime “söz, konuşma” anlamında kullanılır. TS’deki “söylev” anlamı, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Nuṭṭuḳ* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

nüks (nuḳs / نُكْس)

TS’de “bir durumun veya olayın yeniden ortaya çıkması” demektir. Ar.’da ise sadece “hastalığının yeniden ortaya çıkması” anlamında kullanılır. Tr.’de bu kelime anlam genişlemesine uğramıştır.

ömür (‘ umr / عُمْر)

TS’de “yaşam / çok hoş giden şey” demektir. Ar.’da bu kelime “yaşam” anlamında kullanılır. TS’deki “çok hoş giden şey” anlamı, Ar.’da kullanılmamaktadır. ‘Umr kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

özür (‘ uzr / عُذْر)

TS’de “bir kusurun hoş görülmesini gerektiren sebep, mazeret / bir kusurun, bir suçun elde olmadan yapıldığını ileri sürme, mazeret / sakatlık, bozukluk, eksiklik veya elverişsizlik / kusur, defo” demektir. TS’de verilen anlamlar, “sakatlık, bozukluk ... / kusur, defo” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. ‘Uzr kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

paytak (baydağ / بَيْدَق)

TS’de “çarpık, eğri bacaklı / satranç oyununda piyade taşı” demektir. TS’deki “satranç oyununda piyade taşı” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “çarpık, eğri bacaklı” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Baydağ kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

rabıt (rabṭ / رِبْط)

TS’de “bağ, bağlama / bağlaç” demektir. Ar.’da bu kelime “bağ, bağlama” anlamında kullanılır. Ar.’da “bağlaç”a *edātu rabt رِبْطُ أَدَاةٍ* denir. Tr.’de *rabṭ* kelimesi “bağlaç” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

rabıta (rābiṭa / رَابِطَةٌ)

TS’de “bağlayan şey, bağ / iki şeyi birbirine bağlayan ip / ilgi, ilişki / birbirini tutma, tutarlık / düzen, sıra / birbirine geçmeli tahtadan bir döşeme türü / tarikatlarda müridin şeyhi aracılığıyla kalbini Allah’a bağlaması” demektir. TS’deki “bağlayan şey, bağ / iki şeyi birbirine bağlayan ip / ilgi, ilişki / birbirini tutma, tutarlık” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Rābiṭa* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

rahat (rāḥat / رَاحَت)

TS’de “insanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, huzur / üzüntü, sıkıntı ve tedirginliği olmayan / sıkıntı veya yorgunluk, tedirginlik vermeyen / aldırılmaz, gamsız / kolay bir biçimde, kolaylıkla / ‘hazır ol’ durumunda bulunanlara, oldukları yerde serbest bir durum almaları için verilen komut” demektir. TS’deki birinci anlam “insanda üzüntü ... huzur”, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Rāḥat* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

rahim (raḥīm / رَحِيم)

TS’de “koruyan, acıyan, merhamet eden (Tanrı) / koruyarak, acıyarak, merhamet ederek” demektir. Ar.’da bu kelime “merhamet eden” anlamında kullanılır. TS’deki “koruyarak, acıyarak, merhamet ederek” anlamı, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Raḥīm* kelimesi, Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

reaya (re‘āyā / رَعَايَا)

TS’de “bir hükümdarın yönetimi altındaki halk / Tanzimat’tan önce Osmanlı Devleti’nin Müslüman olmayan uyrukları / Hristiyan” demektir. TS’deki “bir hükümdarın yönetimi altındaki halk” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Re‘āyā* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

reisülküttap (re`īs + kuttāb / رَئِيسُ كُتَّاب)

TS'de “XVII. yüzyıla kadar Osmanlılarda padişah divanı kâtiplerinin başı, reis efendi / Tanzimat'tan önce Osmanlı Devleti'nin Dışişleri Bakanı” demektir. Ar.'da *re`īs* “başkan”, *kuttāb* “yazmanlar”, *re`īsu`l-kuttāb* ise “kâtiplerin başı” demektir. TS'deki “Tanzimat'tan önce Osmanlı Devleti'nin Dışişleri Bakanı” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Re`īsu`l-kuttāb* tamlaması Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

resim (resm / رَسْم)

TS'de “varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri / bunu yapmak için gerekli yöntemleri öğreten sanat / fotoğraf / bazı eşyadan ve işlerden alınan vergi veya harç / tören / açık gösterge, kesin sonuç” demektir. TS'de verilen anlamlar, “fotoğraf / tören / açık gösterge, kesin sonuç” anlamları hariç, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Resm* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ret (redd / رَد)

TS'de “uygun bulmama, geri çevirme, kabul etmeme / aile bireylerinden birinin sorumluluğunu üstünden atma, varlığını tanımama, aileden saymama” demektir. TS'deki “uygun bulmama ...” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. “Aile bireylerinden birinin ...” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Redd* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

rey (re`y / رَأْي)

TS'de “oy / düşünce, görüş, fikir” demektir. TS'deki “düşünce, görüş ...” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. “Oy” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Re`y* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

reyhani (reyḥānī / رِيحَانِي)

TS'de “ince nakışlı / Arap harfleriyle yazılan bir yazı türü” demektir. TS'deki “Arap harfleriyle yazılan bir yazı türü” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. “İnce nakışlı” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Reyḥānī* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

riayet (ri'āyet / رِعَايَة)

TS'de “uyma, boyun eğme / sayma, saygı, ağırlama, itibar etme” demektir. Ar.'da bu kelime “korumak / uymak (kural, şart vb.)” anlamlarında kullanılır. TS'deki “sayma, saygı, ağırlama ...” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ri'āyet* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ricat (ric'at / رِجْعَة)

TS'de “vazgeçme / gerileme, geri çekilme, geri kaçma” demektir. Ar.'da bu kelime “geri dönmek / vazgeçmek” anlamlarında kullanılır. “Gerileme, geri çekilme, geri kaçma” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ric'at* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

rumi (rūmī / رُومِي)

TS'de “Anadolu Selçuklularının üsluplaştırdıkları filiz, yaprak ve hayvan motiflerinden oluşmuş dolaşık süsleme / Anadolu ile ilgili, Anadolu'ya bağlı, Anadolu'da yaşayan / Bizans İmparatorluğu'na ve bu imparatorluğun egemenliği altındaki kimselere ilişkin.” demektir. Ar.'da bu kelime “Anadolu / Roma” anlamlarında kullanılan “Rum” kelimesine mensuptur. TS'deki “Anadolu Selçuklularının üsluplaştırdıkları ...” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Rūmī* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

rücu (rucū' / رُجُوع)

TS’de “geri dönme, sözünü geri alma, cayma, tersinme / kayıtım” demektir. Ar.’da bu kelime “geri dönmek / cayma” anlamlarında kullanılır. TS’deki “kayıtım” anlamı, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Rucū`* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

saf (şāf / صَاف)

TS’de “katıksız, arı (I), katışıksız, halis, has / kurnazlığa akli ermeyen, kolaylıkla aldatılabilen, bön, safdil / iyi niyetli, art niyetsiz” demektir. Ar.’da bu kelime “katıksız, halis” anlamında kullanılır. Ar.’da “iyi niyetli” anlamını ifade etmek için, tamlama şeklinde *saf* kelimesinin öncesinde *niyet* veya *kalp* kelimesi kullanılmalıdır. *Niyyetun sāfiye* نِيَّةٌ صَافِيَةٌ cümlesindeki gibi. *Şāf* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

safi (şāfi / صَافِي)

TS’de “katıksız, duru, temiz / net / yalnız olarak, yalnız, sadece” demektir. TS’deki “katıksız, duru, temiz / net” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Yalnız olarak, yalnız, sadece” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Şāfi* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sakin (sākin / سَاكِن)

TS’de “hareket etmeyen, kımıldamayan / durgun, dingin / sessiz / kimseyi rahatsız etmeyen, kızgınlık göstermeyen / huysuzluğu, rahatsızlığı azalmış veya geçmiş / bir yerde oturan” demektir. TS’de verilen anlamlar, “sessiz” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Sākin* kelimesi Tr.’de “sessiz” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sanat (şan‘at / صُنْعَت)

TS’de “bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık / belli bir uygarlığın veya topluluğun anlayış

ve zevk ölçülerine uygun olarak yaratılmış anlatım / bir şey yapmada gösterilen ustalık / bir meslekte uyulması gereken kuralların tümü / zanaat” demektir. Ar.’da bu kelime “zanaat” anlamında kullanılır. TS’de verilen anlamlar, “zanaat” anlamı hariç Ar.’da kullanılmamaktadır. *Şan’at* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sanem (şanem / صَنَم)

TS’de “put (I) / çok güzel kadın” demektir. Ar.’da bu kelime “put” anlamında kullanılır. TS’deki “çok güzel kadın” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Şanem* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

saraç (serrāc / سَرَّاج)

TS’de “koşum ve eyer takımları yapan veya satan kimse / koşum ve eyer takımlarını işleyen ve süsleyen kimse / deri, muşamba vb.nden bavul, çanta yapan kimse” demektir. Ar.’da bu kelime “koşum ve eyer takımları yapan, satan, işleyen ve süsleyen” anlamında kullanılır. TS’deki “deri, muşamba vb.nden bavul, çanta yapan kimse” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Serrāc* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

saykal (şaykal / صَيْقَل)

TS’de “maden, ayna vb. nesnelere parlatmak için kullanılan cila / cilalamakta kullanılan araç / bu cilayı yapan kimse” demektir. TS’deki “bu cilayı yapan kimse” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Şaykal* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sefer (sefer / سَفَر)

TS’de “yolculuk / kez, defa, kere / genellikle ülke dışına yapılan askerî harekât, savaşa gitme, savaş” demektir. TS’deki “yolculuk / genellikle ülke dışına yapılan ...²⁵” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Kez, defa, kere” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Sefer* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

seferî (seferî / سَفَرِي)

TS’de “yolculukla ilgili olan / savaşla ilgili olan, hazari karşıtı / yolculuk sebebiyle dinî açıdan kendisine bazı kolaylıklar sağlanan kimse” demektir. Ar.’da bu kelime “yolculuk” anlamında kullanılan *sefer* kelimesine mensuptur. TS’deki “savaşla ilgili ... / yolculuk sebebiyle dinî ...” anlamları, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Seferî* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sefil (sefil / سَفِيل)

TS’de “sefalet çeken, yoksul / alçak / yoksul veya alçak bir biçimde” demektir. Ar.’da bu kelime “alçak” anlamında kullanılır. TS’deki “sefalet çeken ... / yoksul veya ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Sefil* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sefire (sefire / سَفِيرَة)

TS’de “bayan elçi / elçi karısı” demektir. Ar.’da bu kelime “bayan elçi” anlamında kullanılır. Sözlükteki “elçi karısı” anlamı, Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

²⁵ Bu anlam sadece SDA sözlüğünde yazılmıştır.

sehim (sehm / سَهْم)

TS'de "hisse bedeli / pay, hisse / yüksek çelik binaların tepesinin sürekli olarak sağa sola yaylanması" demektir. TS'deki "hisse bedeli / pay, hisse" anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. "Yüksek çelik ..." anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sekte (sekte / سَكْتَة)

TS'de "olmakta olan bir şeyin birdenbire durarak kesilmesi, durgu / bozukluk / inme, felç" demektir. TS'deki "olmakta olan ... durgu / inme, felç" anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. "Bozukluk" anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Sekte* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sel (seyl / سَيْل)

TS'de "sürekli yağan yağmurdan veya eriyen kardan oluşan, geçtiği yerlere zarar veren taşkın su, su taşkını / hareket hâlindeki büyük kalabalık, yığın / etki ve iz bırakan güçlü durum veya davranış / yoğunluk" demektir. TS'deki "sürekli yağan yağmurdan ... / hareket hâlindeki büyük kalabalık, yığın" anlamları kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Seyl* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

semai (semā' / سَمَاعِي)

TS'de "klasik Türk müziğinde iki basit usulden biri / sekizer hece ölçüsüyle yazılmış olan halk şiiri türü / bir kurala bağlı olmayıp ancak işitmekle öğrenilen (söz)" demektir. Ar.'da bu kelime "işitmek" anlamında *semā'* kelimesine mensuptur. Ar.'da *semā' ī* kelimesi "işeterek / işetme ile ilgili / bir müzik parçası" anlamlarında kullanılır. TS'deki "klasik Türk müziğinde iki ..." anlamı, kelimenin Ar.'da "bir müzik parçası" anlamıyla aynıdır. Ancak sözlükteki

“sekizer hece ölçüsüyle ... / bir kurala bağlı ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Semā ĩ* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

semt (semt / سَمْت)

TS’de “şehirde yerleşim bölgesi, yaka / yan, taraf, cihet, yön” demektir. Ar.’da bu kelime “taraf, yön / heyet, dış görünüş / yol” anlamlarında kullanılır. TS’deki “şehirde yerleşim bölgesi, yaka” anlamı, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Semt* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

set (sedd / سَد)

TS’de “toprağın kaymasını veya suyun akmasını önlemek için yapılan kalın duvar / bulunulan yerden daha yüksekte kalan düzlük / seki / ateşli silahlarda namlunun içindeki helisin çıkıntı bölümü” demektir. TS’deki “toprağın kaymasını veya suyun ... / bulunulan yerden daha ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “seki / ateşli silahlarda ...” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Sedd* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

seyir (seyr / سَيْر)

TS’de “gidiş, yürüyüş, ilerleyiş / kara taşıtlarının belli bir güzergâhta ilerlemesi / özellikle gemilerin belli bir rotayı takip ederek yolculuk etmesi / bir yerden başka bir yere gitmek için yola çıkma / eğlenmek için bakma, hoşlanarak bakma, temaşa / bakıp eğlenecek şey, eğlendirici durum” demektir. TS’deki “gidiş, yürüyüş, ilerleyiş / kara taşıtlarının belli bir güzergâhta ilerlemesi” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “özellikle gemilerin belli ... / bir yerden başka bir yere gitmek için yola çıkma / eğlenmek için bakma ... / bakıp eğlenecek şey ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Seyr* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sıfat (şifat / صِفَات)

TS’de “bir kimsenin görev, ödev, toplumsal veya hukuki bakımdan yeri ve özelliği / bir adı, nitelik, nicelik, yer, sıra vb. bakımından niteleyen, belirten kelime, ön ad / yüz, kılık ve dış görünüş” demektir. TS’deki “bir kimsenin görev ... / bir adı, nitelik ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Yüz, kılık ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Şifat* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sıla (şila / صَلَاة)

TS’de “bir süre ayrı kaldığı bir yere veya yakınlarına kavuşma / gurbetteki bir kimse için doğup büyüdüğü ve özlediği yer” demektir. Ar.’da bu kelime “kavuşmak / bağı” anlamlarında kullanılır. TS’deki “gurbetteki bir kimse ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Şila* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sınıf (şinf / صِنْف)

TS’de “öğrencilerin yıllık öğrenime göre ayrıldıkları bölümlerden her biri / çeşitli amaçlarla oluşmuş kümeler / derslik / vb.” demektir. TS’de verilen anlamlar, “öğrencilerin yıllık öğrenime ... / derslik” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Şinf* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sicil (sicil / سِجِل)

TS’de “resmî belgelerin kaydedildiği kütük / görevlilerin meslek yaşamlarındaki çalışma durumları / görevlilerin meslek yaşamlarındaki çalışma durumlarının işlendiği dosya” demektir. TS’deki “resmî belgelerin ... / görevlilerin meslek ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Görevlilerin meslek ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Sicil* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

silsile (silsile / سِلْسِلَة)

TS’de “birbirine bağı, birbiriyle ilgili şeylerin oluşturduğu dizi, sıra / bilinen en eski atalardan yaşayan torunlara kadar aile sırası” demektir. TS’deki “birbirine bağı, birbiriyle ilgili şeylerin oluşturduğu dizi, sıra” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Bilinen en eski ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Silsile* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sinameki (senā + mekkī / سَنَا مَكِّي)

TS’de “baklagillerden, sıcak bölgelerde yetişen, birçok türü bulunan bir bitki / mızımız, sevimsiz, başkalarıyla ilişki kurmayan kimse” demektir. Bu kelimenin kökeni Ar. olmamasına rağmen bir bitkinin adı olarak kullanılmaktadır. TS’deki “mızımız, sevimsiz ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Senā mekkī* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sofra (sufre / سُفْرَه)

TS’de “masa, sini vb. şeylerin, yemek yemek üzere hazırlanmış durumu / birlikte yemek yiyenlerin tümü / genellikle tekerlek biçiminde, üzerinde yemek de yenebilen ayaklı hamur tahtası / halı göbeğinde daire biçimindeki çiçekli bölüm / anüs” demektir. Ar.’da ise bu kelime “yolcu yemeği” ve TS’deki “masa, sini vb. şeylerin ...” anlamlarında kullanılır. TS’deki diğer anlamlar Ar.’da kullanılmamaktadır. *Sufre* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

suhulet (suhūlet / سُهُولَت)

TS’de “kolaylık / yumuşaklık, naziklik / uygun ortam” demektir. Ar.’da bu kelime “kolaylık” anlamında kullanılır. TS’deki “yumuşaklık, naziklik / uygun ortam” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Suhūlet* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sultani (sulṭānī / سُلْطَانِي)

TS’de “sultanlara yaraşan veya sultanlarla ilgili / 1908’den sonra Osmanlı ülkelerinde, bugünkü lise dengi öğretim kurumu / Mısır, Trablus ve Cezayir darphanelerinde basılan Osmanlı altını / çekirdeksiz bir tür üzüm” demektir. TS’deki “sultanlara yaraşan veya sultanlarla ilgili / çekirdeksiz bir tür üzüm” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Sulṭānī* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

süfli (suflī / سُفْلِي)

TS’de “aşağı, aşağılık, bayağı, adi / kılıksız, pis kılıklı, hırpani” demektir. TS’deki “aşağı, aşağılık, bayağı, adi” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Kılıksız, pis kılıklı, hırpani” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Suflī* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sülüs (şulş / سُؤس)

TS’de “üçte bir / Arap alfabesiyle yazılan bir tür süslü yazı / erata yolculuklarda indirim sağlayan belge” demektir. TS’deki “üçte bir / Arap alfabesiyle yazılan bir tür süslü yazı” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Erata yolculuklarda ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Sulş* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sünnet (sunnet / سُنَّت)

TS’de “Hz. Muhammed’in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz / erkek çocukta, erkeklik organının ucundaki derinin çepeçevre kesilmesi / sünnet düğünü” demektir. *Sunnet* kelimesi Ar.’da, TS’deki “Hz. Muhammed’in Müslümanlarca ...” anlamında kullanılır. TS’deki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Sunnet* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

sütre (sutre / سُنْرَه)

TS’de “perde, örtü / evde veya açık alanda namaz kılarken öne konulan nesne / düşman gözünden ve ateşinden korunmaya yarar doğal veya yapma siper” demektir. TS’deki “perde, örtü / evde veya açık ...” anlamlar, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Düşman gözünden ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Sutre* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

şaa (şa‘şa‘a / شَعْشَعَه)

TS’de “görkem / parlaklık, parıltı” demektir. Ar.’da bu kelime “karıştırmak / yavaş yavaş yayıldı (ışık) / parlaklık” anlamlarında kullanılır. TS’deki “görkem” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Şa‘şa‘a* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

şebeke (şebeke / شَبَكَة)

TS’de “ülke çapında yaygınlaştırılmış ulaşım ve iletişim örgüsü, ağ / üniversite öğrencilerinin kimlik kartı / birbiriyle bağlantılı ve gizli çalışan kimselerin tümü” demektir. Ar.’da ise bu kelime “ağ” ve TS’deki “birbiriyle bağlantılı ve gizli ...” anlamlarında kullanılır. TS’deki kelimenin “ülke çapında ...” anlamı daralmıştır. Ar.’da “iletişim ağı”na *şebeketu ittişālāt* شَبَكَةُ اتِّصَالَاتٍ denir. *Şebeke* kelimesi tek başına TS’deki “ülke çapında yaygınlaştırılmış ...” anlamında kullanılmamaktadır. TS’deki “üniversite öğrencilerinin ...” kelimenin diğer anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Şebeke* kelimesi, Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

şerha (şerha / شَرْحَة)

TS’de “dilim, parça / yara” demektir. Ar.’da bu kelime “dilim, parça” anlamında kullanılır. Sözlükteki “yara” anlamı, Ar.’da “yara” anlamındaki *cerha* جَرْحَة kelimesinden kazanılmıştır. Tr.’de *şerha* kelimesi ses benzerliğinden dolayı Ar. *cerha* kelimesinin anlamını kazanarak

eşadlılık meydana geldiği anlaşılmaktadır. *Şerha* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

şerit (şerīṭ / شَرِيْط)

TS’de “dar, uzun dokuma veya kumaş parçası / dar, uzun kıyı parçası / herhangi bir maddenin dar, düz, ince ve uzun parçası / bir kara yolunda trafik çizgileri ile ayrılmış bölümlerden her biri / şeritgillerden, vücudu yassı, birbirine kenetlenmiş boğumları bulunan ve bazısı metrelerce boyda olan bir bağırsak asalağı, tenya, sığır tenyası, sığır şeridi, abdestbozan” demektir. TS’deki “dar, uzun dokuma veya kumaş parçası / herhangi bir maddenin dar, düz, ince ve uzun parçası” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Şerīṭ* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

şiddet (şiddet / شِدَّة)

TS’de “bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik / hız / bir hareketten doğan güç / karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma / kaba güç / duygu veya davranışta aşırılık” demektir. TS’deki “bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik / bir hareketten doğan güç” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Şiddet* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

şöhret (şuhret / شُهْرَة)

TS’de “ün / tanınmış, ünlü kimse” demektir. Ar.’da bu kelime “ün” anlamında kullanılır. TS’deki “tanınmış, ünlü kimse” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Şuhret* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tabaka (ṭabaḳa / طَبَقَة)

TS’de “katman / baskı ve yazıda kullanılan, değişik boyutlarda kesilmiş kâğıt / derece” demektir. TS’de verilen anlamlar, “baskı ve yazıda kullanılan, değişik boyutlarda kesilmiş kâğıt” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de “baskı ve yazıda kullanılan ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tabiat (ṭabī‘at / طَبِيعَات)

TS’de “doğa / doğal özellik / huy, karakter / güzeli ayırma melekesi, zevk, beğeni / insanın büyük abdest bozma kolaylığı veya zorluğu” demektir. TS’deki “doğa / doğal özellik / huy, karakter” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Sözlükteki “güzeli ayırma melekesi ... / insanın büyük abdest bozma ...” anlamları ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Ṭabī‘at* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tabii (ṭabī‘ī / طَبِيعِي)

TS’de “doğada olan, doğada bulunan / yapmacık olmayan, doğal / elbette, doğallıkla, doğal olarak, işin gereği olarak / vb.” demektir. TS’de verilen anlamlar, “elbette, doğallıkla ...” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de “elbette, doğallıkla ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tabla (ṭabla / طَبْلَة)

TS’de “satıcı vb.nin kullandığı tahtadan tepsi / soba, mangal vb. şeylerin altına konulan metalden veya tahtadan yapılan tepsiye benzer altlık / bir şeyin düz ve geniş bölümü / küllük / ağaçtan veya ağaç ürünlerinden hazırlanmış, büyük yüzeyli düzgün parça / genellikle Hindistan, Pakistan’da kullanılan, darbukaya benzer bir çalgı türü / makaraların yüzlerini oluşturan dış bölümleri” demektir. TS’de verilen anlamlar, “bir şeyin düz ve geniş bölümü / makaraların yüzlerini ... / küllük” anlamları hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tabut (ṭabūt / تَابُوت)

TS’de “ölünün içine konulduğu sandık biçiminde araç, sal (II), ölü salı / içine yumurta konan uzun sandık” demektir. TS’deki “ölünün içine konulduğu sandık ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Ayrıca Ar.’da “için eşya konan sandık” anlamında kullanılır. TS’deki “içine yumurta konan uzun sandık” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tābūt* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tahrik (taḥrīk / تَحْرِيك)

TS’de “cinsel isteği, duyguları uyandırma, artırma / bir kimseyi, kötü bir iş yapması için harekete geçirme, kışkırtma / yola çıkartma, hareket ettirme, kımıldatma” demektir. TS’deki “yola çıkartma, hareket ettirme, kımıldatma” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tahriş (taḥrīş / تَحْرِيش)

TS’de “tırmalanma, tırmalama / yakarak kaşındırma” demektir. Ar.’da bu kelime “tırmalanma, tırmalama” anlamında kullanılır. TS’deki “yakarak kaşındırma” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tahriş* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tahvil (taḥvīl / تَحْوِيل)

TS’de “devletin veya özel bir kuruluşun ödünç para almak için çıkardığı, değişik dönemlerde belirli oranlarda faiz getiren yazılı senet / değiştirme, çevirme, döndürme, dönüştürme” demektir. TS’deki “değiştirme, çevirme ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Devletin veya özel bir kuruluşun ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tahvilat (taḥvīlāt / تَحْوِيلَات)

Ar.’da *taḥvīlāt* kelimesi *taḥvīl* kelimesinin çoğuldur. bk. *tahvil*.

takayyüt (taḳayyud / تَقْيُود)

TS'de “bağlı olma, bağlanma / üstüne düşme, özen gösterme” demektir. Ar.'da bu kelime “bağlanma” anlamında kullanılır. TS'deki “üstüne düşme, özen gösterme” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

takdir (taḳdīr / تَقْدِير)

TS'de “beğenme, beğenip belirtme, değer verme / bir şeyin değerini, önemini, gerekliliğini anlama / takdirname / değer biçme / kitle iletişim araçlarında izlenme oranı / yazgı” demektir. TS'de verilen anlamlar, “takdirname / kitle iletişim araçlarında izlenme oranı” anlamları hariç, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. *Taḳdīr* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

takke (ṭāḳiye / طَاقِيَة)

TS'de “ince kumaştan dikilmiş veya ipten örülmüş, çoğunlukla yarım küre biçiminde başlık / yarım küre biçimindeki kubbenin üst bölümü” demektir. TS'deki “ince kumaştan dikilmiş ...” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. Bu kelime Tr.'de “yarım küre biçimindeki ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

talim (ta 'līm / تَعْلِيم)

TS'de “öğretim / alıştırma / uygulamalı olarak yapılan askerlik eğitimi” demektir. Ar.'da bu kelime “öğretmek, öğretim / alıştırma” anlamlarında kullanılır. TS'deki “uygulamalı olarak yapılan askerlik eğitimi” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ta 'līm* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

talip (ṭālib / طَالِب)

TS'de “isteyen, istekli / genellikle evlenmek isteyen ve bu isteğini evleneceği kimseye bildiren erkek” demektir. Ar.'da bu kelime “isteyen” anlamında kullanılır. TS'deki

“genellikle evlenmek isteyen ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Ṭālib* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tam (tāmm / تَمَّ)

TS’de “eksiksiz, kesintisiz / bütün, tüm / en elverişli, en uygun / tıpkı / o sırada, o anda / gerçek, kusursuz / ehliyetli, yetkin / Amerikan doları” demektir. Ar.’da bu kelime “eksiksiz, kesintisiz” anlamında kullanılır. TS’deki diğer anlamlar, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tāmm* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tamam (tamām / تَمَام)

TS’de “bütün, tüm / eksiksiz / yanlış ve yalan olmayan, doğru / tamamlanmış, bitmiş / evet / beğenilmeyen bir iş veya öneri karşısında söylenen bir söz” demektir. TS’de verilen anlamlar, “bütün, tüm” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Tamām* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tandır (tennūr / تَنْوُر)

TS’de “yere çukur kazılarak yapılan bir fırın türü / bazı yerlerde, kışın ayakları ısıtmak amacıyla alçak bir masanın altına mangal konulup üstüne yorgan örtülerek yapılan düzen” demektir. TS’deki “yere çukur kazılarak ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlam ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tennūr* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

taraf (ṭaraf / طَرَف)

TS’de “ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri / yön, yan, doğrultu / yöre, yer / istekleri, düşünceleri karşıt olan iki kişiden veya iki topluluktan her biri / bir kişinin soyundan gelenlerin hepsi / bir şeyin belli bölümü, kısmı” demektir. TS’de verilen anlamlar, “yöre, yer” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Ṭaraf* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tarh (ṭarḥ / طَرَح)

TS'de “bahçelerde çiçek dikmeye ayrılmış yer / vergi koyma / çıkarma” demektir. Ar.'da bu kelime “atmak, bırakmak / çıkarmak” anlamlarında kullanılır. TS'deki “bahçelerde çiçek dikmeye ayrılmış yer / vergi koyma” anlamları Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ṭarḥ* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tarife (ta'rif / تَعْرِفَة)

TS'de “fiyat gösteren çizelge / taşıtların gidiş geliş zamanlarını gösteren çizelge / tanıtım” demektir. Ar.'da bu kelime “tanıtmak / fiyat gösteren çizelge” anlamlarında kullanılır. TS'deki “taşıtların gidiş geliş zamanlarını gösteren çizelge / tanıtım” anlamları Ar.'da kullanılmamaktadır. *Ta'rif* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tas (ṭās / طَاس)

TS'de “genellikle içine sulu şeyler konulan metal vb.nden yapılmış kap / bu kabın alacağı miktarda olan / başa giyilen metal koruyucu” demektir. TS'de verilen anlamlar, “başta giyilen metal koruyucu” anlamı hariç, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tasarruf (taṣarruf / تَصَرُّف)

TS'de “bir şeyi istediği gibi kullanma yetkisi, kullanım / tutum / para biriktirme, artırım” demektir. TS'deki “bir şeyi istediği gibi kullanma yetkisi, kullanım” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tasdi (taṣdī' / تَصْدِيع)

TS’de “can sıkma, baş ağrıtmaya, tedirgin etme” demektir. Ar.’da bu kelime “baş ağrıtmaya / baş ağrısı / çatlamak, kesmek” anlamlarında kullanılır. TS’deki “can sıkma / tedirgin etme” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Taşdī* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tasvir (taşvīr / تصوير)

TS’de “betimleme / betim / resim” demektir. Ar.’da bu kelime “betimleme / betim / fotoğraf ve video çekmek” anlamlarında kullanılır. TS’deki “resim” anlamı, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Taşvīr* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tavaf (tavāf / طواف)

TS’de “İslam dininde hac sırasında Kâbe’nin çevresini yedi kez dönme / bir şeyin çevresini dolaşma / kutsal bir yeri ziyaret etme” demektir. TS’deki “İslam dininde hac ... / bir şeyin çevresini dolaşma” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Kutsal bir yeri ziyaret etme” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tavāf* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tavır (tavr / طور)

TS’de “durum, vaziyet (I), hâl / bir olay, bir durum karşısında kişinin takındığı davranış / kişiden beklenen davranış biçimi” demektir. Ar.’da bu kelime “durum, hal” anlamında kullanılır. TS’deki “bir olay, bir durum karşısı ... / kişiden beklenen davranış biçimi” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tavr* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

teamül (te’āmül / تعامل)

TS’de “bir yerde öteden beri olagelen davranış / tepkime / iş, davranış” demektir. Ar.’da bu kelime “davranış, üslup” anlamında kullanılır. TS’deki “tepkime” anlamı Ar.’da

kullanılmamaktadır. Ar.’da *te‘āmul* kelimesine benzeyen *tefā‘ul* kelimesinin anlamlarından biri “tepkime”dir. Tr.’de *te‘āmul* kelimesi “tepkime” anlamını, ses benzerliğinden dolayı *tefā‘ul* kelimesinden kazanmıştır. *Te‘āmul* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tecavüz (tecāvuz / تَجَاوُز)

TS’de “saldırı / namusuna saldırma, sarkıntılık / başkasının hakkına el uzatma / aşma, ötesine geçme” demektir. TS’deki “aşma, ötesine geçme” anlamı kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tecāvuz* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tecelli (tecellī / تَجَلَّى)

TS’de “belirme, görünme, ortaya çıkma, zuhur etme, meydana çıkma / Tanrı’nın insanlarda ve doğada görünmesi / alın yazısı, kader” demektir. TS’deki “belirme, görünme ... / Tanrı’nın insanlarda ve ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Alın yazısı, kader” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tecessüs (tecessus / تَجَسُّس)

TS’de “belli etmeden kendini ilgilendirmeyen şeyleri öğrenmeye çalışma / merakını gidermeye çalışma, görme, anlama merakı” demektir. TS’deki “belli etmeden kendini ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Ayrıca Ar.’da “araştırmak / düşmandan bilgi toplamak üzere araştırmak” anlamlarında da kullanılır. TS’deki “merakını gidermeye ...” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tecessus* kelimesi Tr.’de “merakını gidermeye ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tecrit (tecrīd / تَجْرِيد)

TS’de “ayırma, ayrı bir tarafta tutma / soyutlama / yalıtım / mahkûmu cezasını tek başına çekmesi için diğer hükümlülerden ayırma” demektir. TS’deki “ayırma, ayrı bir tarafta tutma / soyutlama” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tecrîd* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tedahül (tedāḥul / تَدَاخُل)

TS’de “birbirinin içine girme / ödemede gecikme / yığılıp kalma, birikme” demektir. TS’deki “birbirinin içine girme” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tedāḥul* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tedvir (tedvîr / تَدْوِير)

TS’de “çevirme / yönetme, çekip çevirme” demektir. Ar.’da bu kelime “çevirmek, döndürmek” anlamında kullanılır. TS’deki “yönetme, çekip çevirme” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tedvîr* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tefeül (tefe’ul / تَفْأُل)²⁶

TS’de “fal açma, fala bakma / uğur sayma, hayra yorma” demektir. TS’deki “uğur sayma, hayra yorma” anlamı kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlam ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tefe’ul* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

²⁶ TS’de *tefeül* kelimesinin transkripsiyonu, iki hemze ile “tefe’ul” şeklinde yazılmalıdır.

teftih (teftih / تَفْتِيح)

TS'de “açma / geçirme” demektir. Ar.'da bu kelime “açma” anlamında kullanılır. TS'deki “geçirme” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Teftih* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tefviz (tefviz / تَفْوِيْض)

TS'de “bir işi bir kimsenin üzerinde bırakma, ihale / dağıtma / bir taşınmaz malı bilinen değeri karşılığı bir kimseye verme” demektir. TS'deki “bir işi bir kimsenin üzerinde bırakma, ihale” anlamı kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Tefviz* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tekit (te'kid / تَأْكِيد)

TS'de “kuvvetleştirme, sağlamlaştırma / üsteleme” demektir. TS'deki “kuvvetleştirme, sağlamlaştırma” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. “Üsteleme” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Te'kid* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

teklif (teklif / تَكْلِيْف)

TS'de “yapması için birinden bir iş isteme / incelenmek veya kabul edilmek için bir şey sunma, önerme, öneri” demektir. Ar.'da “bir işi birinin üzerine gerekli kılmak / yapması için birinden bir iş isteme” anlamlarında kullanılır. TS'deki “incelenmek veya kabul edilmek ...” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Teklif* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tekmil (tekmil / تَكْمِيْل)

TS'de “tamamlama, bitirme / bütün, tüm / eksiksiz / tamamıyla / tekmil haberi” demektir. TS'deki “tamamlama, bitirme” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Tr.'de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tekrar (tekrār / تَكَرَّر)

TS'de “aynı olayın, işin, hareketin yeniden ortaya çıkışı, tekrarlanması / bir konuşma veya yazıda aynı düşünceyi, kelimeyi birçok defa söyleme / bir daha, yine, yeniden, gene” demektir. TS'de verilen anlamlar, “bir daha, yine, yeniden, gene” anlamı hariç, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. *Tekrār* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

temas (temāss / تَمَّاس)

TS'de “değme (I), dokunma (I), dokunuş (I), değinti / buluşup görüşme, ilişki kurma, münasebet / değinme, sözünü etme, bahsetme / gidip gelme, ulaşım, bağlantı / dokunma” demektir. TS'deki “değme, dokunma ...” anlamı, kelimenin Ar.'daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Temāss* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

temayül (temāyul / تَمَّيْل)

TS'de “bir tarafa eğilme, meyletme / eğilim / yönseme / bir kimseye veya bir şeye ilgi duyma” demektir. TS'deki “bir tarafa eğilme, meyletme / eğilim” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Temāyul* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

temerrüt (temerrud / تَمَّرُد)

TS'de “dikkafalılık, kafa tutma, direnme / ek faiz ödememe durumu / herhangi bir sebebe dayanmaksızın borcu ödememekte direnme, direnim” demektir. Ar.'da bu kelime “kafa

tutma, direnme” anlamlarında kullanılır. TS’deki “ek faiz ... / herhangi bir sebebe dayanmaksızın borcu ...” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Temerrud* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

temsil (temşil / تَمَثِيل)

TS’de “birinin veya bir topluluğun adına davranma / oyun / söz gelişi / özümleme” demektir. TS’deki anlamlar, “söz gelişi” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de “söz gelişimi” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

temyiz (temyiz / تَمْيِيز)

TS’de “ayırt etme / mahkemelerce verilen kararın kanun ve usul yönünden incelenmesini sağlayan yasal yol” demektir. Ar.’da bu kelime “ayırt etme” anlamında kullanılır. TS’deki “mahkemelerce verilen ...” anlamı Ar.’da *maḥkemetü’t-temyiz* مَحْكَمَةُ التَّمْيِيز “temyiz mahkemesi”nden gelmiştir. Ar.’da *maḥkemetü’t-temyiz*, verilen kararları tekrar inceleyen yüksek mahkemedir. Tr.’de kısaltma yoluyla *temyiz* kelimesi Ar.’da “*maḥkemetü’t-temyiz*” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

teneffüs (teneffus / تَنَفُّس)

TS’de “solunum / temiz hava almak, dinlenmek için verilen ara” demektir. Ar.’da bu kelime “solunum” anlamında kullanılır. TS’deki “temiz hava almak, dinlenmek için verilen ara” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Teneffus* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tenkiye (tenkiye / تَنْقِيَه)

TS’de “anüsten su vererek kalın bağırsağın içini temizleme / bu iş için kullanılan araç” demektir. Ar.’da bu kelime “ayıklayarak temizlemek, arıtmak” anlamında kullanılır. TS’de *tenkiye* kelimesinin birinci anlamı daralmıştır. Bu kelime Ar.’da genel olarak “temizlemek” anlamındayken Tr.’de sadece “anüsten su vererek kalın bağırsağın içini temizleme”

anlamında kullanılır. TS'deki “bu iş için kullanılan araç” anlamı ise Ar.'da kullanılmamaktadır. Dolayısıyla bu kelime Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

terbiye (terbiye / تَرْبِيَة)

TS'de “eğitim / görgü / bazı yemeklerin suyunu türlü yollarla koyulaştırma / eti, pişirmeden önce çeşitli baharatlar, yağ, salça vb. şeyler içinde bir süre bekletme / hayvanı alıştırma” demektir. TS'deki “eğitim / görgü” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Terbiye* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tertibat (tertībāt / تَرْتِيبَات)

TS'de “düzen, düzenleniş / bir işin güçlüklerini karşılamak için yapılan ön hazırlıklar” demektir. Ar.'da bu kelime “hazırlıklar” anlamında kullanılır. TS'deki “düzen, düzenleniş” anlamı Ar.'da kullanılmamaktadır. *Tertībāt* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tertip (tertib / تَرْتِيب)

TS'de “uygun bir sıraya, düzene koyma, sıralama / düzenleniş, sıralanış biçimi, kombinasyon / düzenleme / doktorun hastaya verdiği ilaç düzeni / dizgi / hile, düzen, komplo / askere alınma dönemi” demektir. TS'deki “uygun bir sıraya, düzene koyma, sıralama / düzenleniş, sıralanış biçimi, kombinasyon / düzenleme / dizgi” anlamları, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Ar.'da kullanılmamaktadır. *Tertib* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tesalüp (teşālub / تَسَالُوب)

TS'de “iki şeyin birbiri üzerine çapraz biçimde gelmesi / sinir ve damarların birbirinin üzerinden çapraz olarak geçmesi” demektir. TS'deki “iki şeyin birbiri üzerine çapraz biçimde

gelmesi” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Ar.’da, TS’deki “sinir ve damarların birbirinin üzerinden çapraz olarak geçmesi” durumuna *taşallub* تَصَلُّب denir. Ses benzerliğinden dolayı Tr.’de *teşālub* kelimesi Ar.’da *taşallub* kelimesinin anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

teselli (tesellī / تَسَلَّى)

TS’de “avunma, avuntu, avunç / piyangoda büyük ikramiyeyi kaybeden en yakın numaralara yapılan ödeme” demektir. TS’deki “avunma, avuntu, avunç” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlam ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

teselsül (teselsul / تَسَلُّسُل)

TS’de “zincirleme / birbirine bağlı, birbiri ile ilgili şeylerin oluşturduğu dizi, sıra, silsile / birden fazla kimsenin bir borçtan dolayı sorumlu olması” demektir. TS’deki “zincirleme / birbirine bağlı, birbiri ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Birden fazla kimsenin bir borçtan dolayı sorumlu olması” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Teselsul* kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

teslim (teslīm / تَسَلَّمَ)

TS’de “bir şeyi sahibine verme / emanet alınan bir şeyi sahibine geri verme / bırakma, devretme, terk etme / teslim ol veya teslim oluyorum sözü / gerçek olduğunu kabul etme, doğrulama / fasıl müziğinde peşrevin ve saz semaisinin her hanesi sonunda tekrarlanan parça” demektir. TS’de verilen anlamlar, “teslim ol veya teslim oluyorum sözü” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tespih (tesbīh / تَسْبِيح)

TS'de “‘süphanallah’ sözünü söyleme / belirli dinî sözleri tekrarlamak veya elde oyalanmak için kullanılan, türlü maddelerden boncuk biçiminde yapılmış, genellikle otuz üç veya doksan dokuz taneden oluşmuş dizi” demektir. Ar.’da bu kelime “‘süphanallah’ sözünü söyleme” anlamında kullanılır. TS'deki diğer anlam Ar.’da kullanılmamaktadır. Ar.’da, Tr.’deki “belirli dinî sözleri ... dizi”ye *subḥa* سُبْحَهُ, *silku't-tesbīḥ* سَلْكُ التَّسْبِيحِ, *mesbeḥe* مَسْبَحَهُ denir. *Tesbīḥ* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tesviye (tesviye / تَسْوِيَةٌ)

TS'de “düz duruma getirme, düzleme / ödeme, verme / hükûmetçe bir yere gönderilen erlere verilen ve bilet yerine geçen kâğıt” demektir. TS'deki “düz duruma getirme, düzleme / ödeme, verme” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Hükûmetçe bir yere gönderilen ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tesviye* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

teşekkül (teşekkul / تَشَكُّلٌ)

TS'de “belli bir varlık ve biçim kazanma, oluşma, oluşum / kurulma / örgüt” demektir. TS'deki “belli bir varlık ve biçim kazanma, oluşma, oluşum / kurulma” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Örgüt” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

teşekkür (teşekkur / تَشَكُّرٌ)

TS'de “yapılan bir iyiliğe karşı duyulan kıvanç ve gönül borcunu anlatma / teşekkürname” demektir. TS'deki “yapılan bir iyiliğe karşı duyulan kıvanç ve gönül borcunu anlatma” kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Teşekkürname” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

teşkil (teşkil / تَشْكِيلٌ)

TS’de “oluşturma, ortaya çıkarma, meydana getirme / oluşum / örgütleme” demektir. TS’deki “oluşturma, ortaya çıkarma, meydana getirme / oluşum” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Örgütleme” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

teşrifat (teşrîfât / تَشْرِيفَات)

TS’de “resmî günlerde ve toplantılarda devlet büyüklerinin makam ve mevki sıralarına göre kabulü / kurallara göre davranma” demektir. Ar.’da bu kelime “şerefendirme, onurlandırma” anlamında kullanılan *teşrîf* kelimesinin çoğuludur. Ar.’da *teşrifat* kelimesi TS’deki “resmî günlerde ve toplantılarda ...” anlamında da kullanılır. Sözlükteki “kurallara göre davranma” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Teşrîfât* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

teşrih (Teşrih / تَشْرِيح)

TS’de “bir sorunu veya konuyu ele alıp en ince noktalarına kadar gözden geçirerek anlatma, açıklama / anatomi / iskelet” demektir. TS’de verilen anlamlar, “iskelet” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

teşvik (teşvîk / تَشْوِيق)

TS’de “isteklendirme, özendirme / bir kimseyi kötü bir iş yapması için kışkırtma” demektir. TS’deki “isteklendirme, özendirme” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Bir kimseyi kötü ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tetkik (tedkîk / تَدْقِيق)

TS’de “inceleme / araştırma” demektir. Ar.’da bu kelime “inceleme” anlamında kullanılır. TS’deki “araştırma” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tedkīk* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tetkikat (tedkīkāt / تَدْقِيقَات)

Ar.’da *tedkīkāt* kelimesi *tedkīk* kelimesinin çoğuludur. bk. *tetkik*.

tevcih (tevcīh / تَوَجِّه)

TS’de “yönelme / aşama, makam, mevki verme, terfi ettirme” demektir. Ar.’da bu kelime “yönelme” anlamında kullanılır. TS’deki “aşama, makam ...” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tevcīh* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

teveccüh (teveccuh / تَوَجُّه)

TS’de “bir yana doğru yönelme, yüzünü çevirme / güler yüz gösterme, yakınlık duyma, hoşlanma, sevmek” demektir. TS’deki “bir yana doğru yönelme, yüzünü çevirme” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlam ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Teveccuh* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tevhit (tevḥīd / تَوْحِيد)

TS’de “Allah’ın birliğine inanma, bir sayma, bir olarak bakma / tek tanrıcılık / divan edebiyatında Allah’ı övmek için yazılan manzume / birkaç şeyi bir araya getirme, birleştirme” demektir. TS’de verilen anlamlar, “divan edebiyatında Allah’ı övmek için yazılan manzume” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tevki (tevķī‘ / تَوْكِيْع)

TS’de “padişah fermanlarına çekilen tuğra / bu tuğrayı taşıyan ferman” demektir. Ar.’da ise “imzalamak / imza, tuğra” anlamlarında kullanılır. Bu kelime TS’deki “bu tuğrayı taşıyan ferman” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tezekkür (tezekkur / تَذَكُّر)

TS’de “bir sorunu konuşma / hatırlama, hatıra getirme” demektir. Ar.’da bu kelime “bir şeyi zikretmek, söylemek / hatırlamak” anlamlarında kullanılır. TS’deki “bir sorunu konuşma” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tezekkur* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tezkere / Tezkire (tezkire / تَذَكِرَة)

Tezkire kelimesi Tr.’de ses değişiminden dolayı iki farklı kelime (tezkere / tezkire) olarak kullanılmaktadır. TS’de *tezkere* “pusula (II) / bir iş için izin verildiğini bildiren resmî kâğıt / askerlik görevinin bittiğini bildiren belge” demektir. *Tezkire* ise “divan şairlerinin hayatlarını ve şiirlerini genellikle öznel bir bakış açısıyla değerlendiren eser” demektir. TS’deki “bir iş için izin verildiğini bildiren resmî kâğıt” anlamı, *tezkire* kelimesinin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlamlar ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Tezkire* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tıfıl (tıfl / طِفْل)

TS’de “küçük çocuk / acemi, toy / zayıf, ufak tefek” demektir. Ar.’da bu kelime “küçük çocuk” anlamında kullanılır. TS’deki diğer anlamlar Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tılsım (tılsım / طَلْسَم)

TS’de “doğüstü işler yapabileceğine inanılan güç / büyü olduğu inanan muska vb. şey / çare, önlem” demektir. TS’deki “doğüstü işler yapabileceğine inanılan güç / büyü olduğu inanan muska vb. şey” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Çare,

önlem” anlamı ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Ṭılsım* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ticaret (ticāret / تِجَارَات)

TS’de “ürün, mal vb. alım satımı / kazanç amacıyla yürütülen alım satım etkinliği / bu etkinlikle ilgili bilim / alışveriş sonucu elde edilen, yararlanılan fiyat farkı, kâr” demektir. TS’de verilen anlamlar “alışveriş sonucu elde edilen, yararlanılan fiyat farkı, kâr” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

timsah (timsāh / تِمْسَاح)

TS’de “sürüngenlerden, sıcak bölgelerin akarsularında yaşayan, kalın derili, uzun kuyruklu, iri bir hayvan / bu hayvanın derisinden yapılan” demektir. TS’deki “sürüngenlerden, sıcak ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki “bu hayvanın ...” anlam ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

tufeyli (ṭufeylī / طُفَيْلِي)

TS’de “asalak / salaş, virane, yıkık” demektir. Ar.’da bu kelime “asalak” anlamında kullanılır. TS’deki “salaş, virane, yıkık” anlam, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Ṭufeylī* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

turfa (ṭurfe / طُرْفَه)

TS’de “az bulunur, eski, nadir / değeri düşük, işe yaramaz / acayip, tuhaf” demektir. Ar.’da bu kelime “nükte, fıkra / ima / tuhaf” anlamlarında kullanılır. TS’deki “az bulunur, eski, nadir / değeri düşük, işe yaramaz” anlamları Ar.’da kullanılmamaktadır. *Ṭurfe* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ukde (‘uḡde / عُدَّة)

TS’de “dügüm, yumru / içe dert olan şey” demektir. Ar.’da bu kelime “dügüm / takıntı” anlamlarında kullanılır. TS’deki “içe dert olan şey” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Uḡde* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ukubet (‘uḡūbet / عُقُوبَت)

TS’de “ceza / çok çirkin” demektir. Ar.’da bu kelime “ceza” anlamında kullanılır. *Uḡūbet* kelime Tr.’de “çok çirkin” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

umur (umūr / أُمُور)

TS’de “aldırış etme, önem verme / işler” demektir. Ar.’da bu kelime “işler” anlamında kullanılır. *Umūr* kelimesi Tr.’de “aldırış etme, önem verme” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

urup (rub / رُبْع)

TS’de “arşının sekizde biri uzunluğundaki ölçü / bir şeyin dörtte biri, çeyrek” demektir. TS’deki “bir şeyin dörtte biri ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. “Arşının sekizde biri ...” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

usul (II) (uḡūl / أُصُول)

TS’de “bir amaca erişmek için izlenen düzenli yol, tutulan yol, yöntem, tarz / bilimde belli bir sonuca erişmek için, belli ilke ve kurallara göre izlenen yol, metot / bir yasama veya idare işleminin hazırlanması, yapılması veya yürürlüğe konması sırasında uyulması gereken hükümler ve izlenecek yollar / klasik Türk müziğinde tempo” demektir. Ar.’da bu kelime “kurallar, adetler, izlenecek yollar / kökler, asıllar” demektir. TS’de verilen anlamlar, “bir

yasama ...” anlamı hariç, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Uşûl* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ülfet (ulfet / أُلْفَت)

TS’de “alışma / tanışma, görüşme / dostluk, ahbablık” demektir. Ar.’da “alışma / dostluk, ahbablık” anlamlarında kullanılır. Bu kelime Tr.’de “tanışma, görüşme” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

üs (uss / أُس)

TS’de “kök, asıl, temel, esas / bazı görevleri yürütebilmek amacıyla kurulan, özel yapıları, donatımları, atölyeleri, onarım yerleri, servis alanları olan, sürekli veya geçici olarak konaklanan yer / bir askerî harekâta birliklerin gereksinim duyduğu her türlü gercin toplandığı, dağıtıldığı bölge” demektir. Ar.’da bu kelime “kök, asıl, temel, esas” anlamında kullanılır. TS’deki “bazı görevleri yürütebilmek ... / bir askerî harekâta ...” anlamları, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Uss* kelimesi Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

vakit (vaqt / وَاقْت)

TS’de “zaman / bir işe ayrılmış veya bir iş için alışılmış saatler / çağ / belirlenmiş olan zaman / zaman anlatan kelimelere belirtilen durumunda geldiğinde ‘iken’ anlamı veren bir söz / geçim, para bakımından elverişli durum” demektir. TS’de verilen anlamlar, “geçim, para bakımından elverişli durum” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. *Vaqt* kelimesi Tr.’de “geçim, para ...” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

varide (vāride / وَارِدَة)

TS’de “gelen şey / gelen evrak” demektir. Ar.’da bu kelime dişil olarak “gelen şey” anlamında kullanılır. TS’deki “gelen evrak” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Vāride* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

vazife (vazīfe / وَظِيفَةٌ)

TS’de “ödev / görev / günlük ücret, yevmiye” demektir. Ar.’da bu kelime “ödev / görev” anlamlarında kullanılır. TS’deki “günlük ücret, yevmiye” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Vazīfe* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

vaziyet (I) (vaz’iyyet / وَضْعِيَّة)

TS’de “durum, tavır, hâl / konum” demektir. Ar.’da bu kelime “durum, tavır, hâl” anlamında kullanılır. *Vaz’iyyet* kelimesi Tr.’de “konum” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

vedia (vedī‘a / وَدِيْعَةٌ)

TS’de “saklanması, korunması için birine veya bir yere bırakılan eşya, inam, emanet / kendine korunması, saklanması için eşya verilen kimsenin durumunu gösteren sözleşme” demektir. TS’deki “saklanması, korunması için ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Diğer anlam ise Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

vekâlet (vekâlet / وَكَالَةٌ)

TS’de “vekillik / bakanlık” demektir. Ar.’da bu kelime “vekillik” anlamında kullanılır. TS’deki “bakanlık” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Vekâlet* kelimesi yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

vekil (vekīl / وَكِيْلٌ)

TS’de “birinin, işini görmesi için kendi yerine bıraktığı veya yetki verdiği kimse / milletvekili / bir görevde, asıl görevlinin yerine bakan kimse / bakan” demektir. TS’de verilen anlamlar, “bakan” anlamı hariç, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime “bakan” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

vesselam (vesselām / والسَّلَام)

TS’de “‘işte o kadar, son söz şudur’ anlamlarında kullanılan bir söz / ‘kısacası’ anlamında kullanılan bir söz” demektir. Tr.’deki “‘kısacası’ anlamında kullanılan bir söz” anlamı, Ar.’da da kullanılmaktadır. Sözlükteki diğer anlam ise Tr.’de kazanılmıştır. *Vesselām* ifadesinin anlamı Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

vücut (vucūd / وُجُود)

TS’de “insan veya hayvan gövdesi, beden / var olma, varlık” demektir. Ar.’da bu kelime “var olma, varlık” anlamında kullanılır. TS’deki “insan veya hayvan gövdesi, beden” anlamı, Tr.’de kazanılmıştır. *Vucūd* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

vüsat (vus‘at / وَسْطَة)

TS’de “genişlik / uzam” demektir. Ar.’da bu kelime “genişlik” anlamında kullanılır. TS’deki “uzam” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Vus‘at* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

ya (yā / يَا)

TS’de “‘ey, hey’ anlamlarında bir seslenme sözü / evet” demektir. Ar.’da *ya* bir seslenme edatı olarak kullanılır. Tr.’deki gibi “evet” anlamında ise kullanılmaz. Dolayısıyla Ar. *ya* edatı, Tr.’de “evet” anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

yakinen (yaqīnen / يَقِينًا)

TS’de “kesin olarak, iyice / tamamıyla” demektir. Ar.’da bu kelime “kesin olarak, inanarak” anlamında kullanılır. TS’deki “tamamıyla” anlamı, Ar.’da kullanılmamaktadır. *Yaqīnen* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

yevmiye (yevmiyye / يَوْمِيَّة)

TS’de “gündelik / her gün” demektir. Ar.’da bu kelime “gün” anlamında kullanılan *yevm* يَوْم kelimesine mensuptur. *Yevmiye* ise “günle ile ilgili / gündelik” anlamlarında kullanılır. TS’deki “her gün” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Yevmiyye* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

zahir (zāhir / ظَاهِر)

TS’de “açık, belli / dış yüz, görünüş / kuşkusuz, elbette, şüphesiz” demektir. TS’deki “açık, belli / dış yüz, görünüş” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. “Kuşkusuz ...” anlamı ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

zat (zāt / ذَات)

TS’de “kişi / kendi” demektir. Ar.’da “sahip ‘dişil’ / kendi / aynı / asıl” anlamlarında kullanılır. TS’deki “kişi” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

zaviye (zāviyye / زَاوِيَّة)

TS’de “köşe / küçük tekke / anlayış, görüş, bakış açısı / aç” demektir. Ar.’da bu kelime *zāviyye* değil *zāviye* olarak kullanılır. TS’deki kelimesinin transkripsiyonu yanlış yazılmıştır. *Zāviye* kelimesi Ar.’da “köşe / bakış açısı / aç” anlamlarında kullanılır. TS’deki “küçük tekke” anlamı Ar.’da kullanılmamaktadır. *Zāviye* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

zecir (zacr / زَجْر)

TS’de “yaptırmama, yasaklama / zorlama / eziyet etme” demektir. Ar.’da bu kelime “yaptırmama, yasaklama” anlamında kullanılır. TS’deki “zorlama / eziyet etme” anlamları

Ar.'da kullanılmamaktadır. *Zecr* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

zecren (zecren / زَجْرًا)

TS'de “yasaklayarak / zorla / eziyet ederek” demektir. Ar.'da bu kelime “yasaklayarak” anlamında kullanılır. TS'deki “zorla / eziyet ederek” anlamları Ar.'da kullanılmamaktadır. *Zecren* kelimesi Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

zeval (zevāl / زَوَال)

TS'de “yok olma, yok edilme / suç, kabahat, sorumluluk / bozulma / öğle” demektir. Ar.'da bu kelime “yok olma, yok edilme / öğle” anlamlarında kullanılır. TS'deki “suç ... / bozulma” anlamları, Tr.'de kazanılmıştır. *Zevāl* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

zevk (zevk / ذَوْق)

TS'de “hoşa giden veya çekici bir şeyin elde edilmesinden, düşünülmesinden doğan hoş duygu, haz / güzeli çirkinden ayırt etme yetisi, beğeni / tat, lezzet / eğlence” demektir. Ar.'da bu kelime “güzeli çirkinden ayırt etme yetisi, beğeni / tat” anlamlarında kullanılır. TS'deki diğer anlamlar, Ar.'da kullanılmamaktadır. *Zevk* kelimesi Tr.'de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

zeytin (zeytūn / زَيْتُون)

TS'de “zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, 10-20 metre yüksekliğinde, dalları dikensiz, yaprakları karşılıklı, küçük ve gümüş renginde, uzun ömürlü bir ağaç / bu ağacın tazeyken yeşil, sonradan kararın, yüksek besin değeri taşıyan yağlı meyvesi / bu ağaçtan yapılmış, bu ağaçla kaplanmış” demektir. TS'deki anlamlar, “bu ağaçtan yapılmış, bu ağaçla kaplanmış” anlamı hariç, kelimenin Ar.'daki anlamlarıyla aynıdır. Bu kelime Tr.'de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

zimmat (zimmet / ذِمَّت)

TS’de “üstünde olan şey / kurum ve kuruluşlarda çalışanlara veya para işleri ile uğraşan görevliye imza karşılığı teslim edilen para veya eşya / bir kimsenin yasal olmayan yollardan üzerine geçirip ödemeye zorunlu olduğu para / bir ticaret kuruluşunun borçlarının tümü” demektir. TS’deki “üstünde olan şey / kurum ve kuruluşlarda ...” anlamları, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır. Diğer anlamlar ise Tr.’de kazanılmıştır. Bu kelime Tr.’de yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

zürafa (zerrāfe / زَرَّافَه)

TS’de “geviş getiren memelilerden, Afrika’da yaşayan, çok uzun boylu ve boyunlu, derisi benekli, ot yiyen hayvan / bir boncuk oyası türü” demektir. TS’deki “geviş getiren memelilerden ...” anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamıyla aynıdır. Sözlükteki diğer anlam ise Ar.’da kullanılmamaktadır. *Zerrāfe* kelimesi Tr.’de yeni anlam kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır.

4.3. ANLAM DARALMASI**acuze (‘acūze / عَجُوزَه)**

TS’de “huysuz, yaşlı kadın” demekken Ar.’da genel olarak “yaşlı kadın” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’ye geçtikten sonra daralmıştır.

ahfat (ahfād / أَحْفَاد)

TS’de “erkek torunlar”, Ar.’da ise “torunlar” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’ye geçtikten sonra daralmıştır.

cemal (camāl / جَمَال)

TS'de “yüz güzelliği” demektir. Ar.'da ise “güzellik” anlamında kullanılır. *Camāl* kelimesinin anlamı Tr.'ye geçtikten sonra daralmıştır.

ceza (cezā' / جزاء)

TS'de “uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan üzüntü, sıkıntı, acı verici işlem veya yaptırım” demektir. Bu kelime Ar.'da genel olarak “karşılık” anlamında kullanılır. *Cezā'* kelimesi Tr.'de anlam daralmasına uğramıştır.

ferç (ferc / فرج)

TS'de “dişi canlılarda üreme organının dış bölümü, vulva” demektir. Ar.'da ise “kız veya erkek, üreme organın dış bölümü” anlamında kullanılır. Ar.'da *ferç* kelimesi daha çok insanlar için kullanılır. Tr.'de bu kelime anlam daralmasına uğramıştır.

gasil (ğasl / غسل)

TS'de “ölü yıkama” demektir. Ar.'da ise genel olarak “yıkama” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de daralmıştır.

gassal (ğassāl / غَسَّال)

TS'de “ölü yıkayıcı” demektir. Ar.'da ise genel olarak “yıkayıcı” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de daralmıştır.

istihza (istihzā' / استهزاء)

TS'de “gizli veya kinayeli bir biçimde alay” demektir. Ar.'da ise *istihza* gizli veya kinayeli değil, genel olarak “alay etmek” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.'de daralmıştır.

işar (iş'ār / إشعار)

TS’de “yazı ile bildirme” demektir. Ar.’da ise genel olarak “bildirmek” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

kazurat (qāzūrāt / قَادُورَات)

TS’de “dışkı” demektir. Ar.’da ise “pislikler” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

kıssa (qıṣṣa / قِصَّة)

TS’de “ders çıkarılması gereken anlatı, olay” demektir. Ar.’da ise “hikâye” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

kispet (kisvet / كِسْوَت)

TS’de “yağlı güreşte pehlivanların giydikleri, belden baldıra kadar uzanan, dar paçalı meşin pantolon” demektir. Ar.’da ise “giysi, kıyafet” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

ledün (ledunn / لَدُنْ)

TS’de “tanrı katı” demektir. Ar.’da bu kelime *ledunn* değil *ledun* olarak kullanılır. Ar.’da *ledun* kelimesine “ya-i mütekellim” (ي) eklenirse o zamanda “n” eklenip *ledunni* لَدُنِّي şeklinde olur. *Ledun* Ar.’da zaman veya mekân zarfı olarak “katında, yanında” demektir. Tr.’de sadece “tanrı katı” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

mahzar (maḥzar / مَحْضَر)

TS’de “yüksek makamlı bir kimsenin yanı, huzuru / yüksek bir makama sunulmak için yazılan çok imzalı dilekçe / mahkeme sicil defteri” demektir. Ar.’da *maḥzar* kelimesi “birinin yanı, huzuru” anlamında kullanılır. Tr.’de ise bu anlam sadece “yüksek makamlı birinin huzuru”na söylenir. Dolayısıyla Tr.’de *maḥzar* kelimesinin anlamı daralmıştır. TS’deki kelimenin ikinci ve üçüncü anlamı, kelimenin Ar.’daki anlamlarıyla aynıdır.

maruzat (ma‘rūzāt / مَعْرُوضَات)

TS’de “mevki, makam veya yaş bakımından büyük birine sunulan, bildirilen dilek veya bilgi, sunuş” demektir. Ar.’da ise herhangi yerde “sunulanlar”a herhangi yerde *ma‘rūzāt* denir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

menhiyat (menhiyyāt / مَنَهِيَّات)

TS’de “din yasakları” demektir. Ar.’da ise genel olarak “yasaklar” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

merkep (merkeb / مَرْكَب)

TS’de “eşek” demektir. Ar.’da ise “kara ve deniz üstünde binilen her araç” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

mermi (mermī / مَرْمِي)

TS’de “ateşli silahlarla atılan patlayıcı ve delici madde, kurşun” demektir. Ar.’da ise atılan her şeye *mermī* denir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

mescit (mescid / مَسْجِد)

TS’de “genellikle minaresiz, küçük cami” demektir. Ar.’da ise her camiye *mescid* denir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

meşruta (meşrūṭa / مَشْرُوطَةٌ)

TS’de “bir kimseye, mirasçılara veya bir kuruluşa satılmamak şartı ile verilmiş mülk” demektir. Ar.’da ise *meşrūṭa*, şarta bağlı her şeye denir (dışıl). Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

münadi (munādī / مُنَادِي)

TS'de “kamuya duyurulmak istenilen şeyleri yüksek sesle haber vermeyi iş edinmiş olan kimse” demektir. Ar.'da ise genel olarak “seslenen, çağırın” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de daralmıştır.

müntehabat (muntaḥabāt / مُنْتَحَبَات)

TS'de “seçme yazılar veya eserler” demektir. Ar.'da ise genel olarak “seçilmiş olanlar (yazılar, eserler, insanlar vs.)” anlamında kullanılır. Bu kelime Ar.'da tek başına “seçme yazılar veya eserler” anlamında kullanılmamaktadır. *Muntaḥabāt* kelimesinin anlamı Tr.'de daralmıştır.

mürtekip (murtekib / مُرْتَكِب)

TS'de “para, kazanç karşılığı olarak kötü, uygunsuz işler çeviren (kimse) / yiyici” demektir. Ar.'da ise “kötü iş yapan, suç işleyen” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de daralmıştır.

müstahdem (mustaḥdem / مُسْتَحْدِم)

TS'de “odacı” demektir. Ar.'da genel olarak “memur” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de daralmıştır.

mütevelli (mutevellī / مُتَوَلَّى)

TS'de “bir vakfın yönetimi kendisine verilmiş olan kimse” demektir. Ar.'da ise genel olarak “bir işi üzerine alan” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de daralmıştır.

naip (nā'ib / نَائِب)

TS'de “tahtta hükümdar olmadığı zaman veya hükümdarın çocukluğu sırasında devleti yöneten kimse” demektir. Ar.'da *nā'ib* genel olarak “birinin yerine geçen” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.'de daralmıştır.

nebbāş (nebbāş / نَبَّاش)

TS’de “mezar soyguncusu” demektir. Ar.’da ise genel olarak “kazan, eşen” anlamında kullanılır. Ar.’da mezarları kazana, eşene *nebbāşu’l-kubûr* نَبَّاشُ الْقُبُورِ denir. *Nebbāş* kelimesinin anlamı Tr.’de daralmıştır.

rayiha (rāyiha / رَائِحَة)

TS’de “güzel koku” demektir. Ar.’da ise genel olarak “koku” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

sahaf (şahḥāf / صَحَاف)

TS’de “genellikle kullanılmış ve eski kitap alıp satan kitapçı” demektir. Ar.’da ise genel olarak “kitapçı” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

sala / Sela (şalā’ / صَلَاة)

TS’de “Müslümanları bayram veya cuma namazına çağırarak, bazı yerlerde cenaze için kılınacak namazı haber vermek amacıyla minarelerde okunan dua” demektir. Ar.’da “namaz” ve genel olarak “dua” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır. TS’deki *şalā’* kelimesinin transkripsiyonu yanlış yazılmıştır. *Şalā’* kelimesi Ar.’da *kapalı t* “ة” ile biter. Dolayısıyla Tr.’de kelimenin sonunda *hemze* “” değil, “ā” olmalıdır.

salavat (şalavāt / صَلَوَات)

TS’de “namazlar / Hz. Muhammed’e saygı bildirmek için okunan dua / yağlı güreşte, yarışmalardan önce cazgırın okuduğu dua” demektir. Ar.’da bu kelime “namazlar / dualar” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

sur (sūr / سُور)

TS’de “kale duvarı” demektir. Ar.’da ise genel olarak “duvar” demektir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

şecere (şecere / شَجَرَه)

TS’de “soyağacı / atların soyunun yazılı olduğu çizelge” demektir. Ar.’da ise genel olarak “ağaç / çizelge” anlamlarında kullanılır. Ar.’da “soyağacı”na *şejeretu’l-‘ā’ile* شَجَرَةُ الْعَائِلَةِ denir. Şecere kelimesinin anlamı Tr.’de daralmıştır.

tanzifat (tanzīfāt / تَنْظِيفَات)

TS’de “belediyece yaptırılan temizlik işleri” demektir. Ar.’da ise bu kelime genel olarak herhangi bir kişi tarafından yaptırılan “temizlik işleri” anlamında kullanılır. *Tanzīfāt* kelimesinin anlamı Tr.’de daralmıştır.

teçhizat (techīzāt / تَجْهِيْزَات)

TS’de “silah dışındaki savaş gereçleri, donatı” demektir. Ar.’da ise genel olarak “bir şey için gerekli malzemeler / hazırlıklar” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

tenafür (tenāfur / تَنَافُر)

TS’de “ses uyumsuzluğu” demektir. Ar.’da ise genel olarak “uyumsuzluk (ses, insanlar vs.)” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

terhis (terhīş / تَرْخِيْص)

TS’de “askerlik ödevini bitirenleri ordudan bırakma” demektir. Ar.’da ise genel olarak “izin” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

tesettür (tesettur / تَسْتُرُ)

TS’de “kadınların kapalı bir biçimde giyinmesi” demektir. Ar.’da ise genel olarak “kapamak, kapanmak / gizlemek” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

tulu (ṭulū / طُلُوع)

TS’de “güneşin doğması, doğuşu” demektir. Ar.’da ise genel olarak “çıkış, doğuş” anlamında kullanılır. Bu kelime *Tulū*’-ı *şems* tamlamasının kısaltmasıyla bu anlamı kazanmıştır. *Ṭulū*’ kelimesi Tr.’de anlam daralmasına uğramıştır.

türbe (turbe / تُرْبَة)

TS’de “genellikle ünlü bir kimse için yaptırılan ve içinde o kimsenin mezarı bulunan yapı” demektir. Ar.’da ise genel olarak “mezar” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

uful (ufūl / أُفُول)

TS’de “yıldızın batması / ölme” demektir. Ar.’da ise genel olarak “batma, gözden kaybolma” anlamında kullanılır. Ayrıca Ar.’da mecazen “ölme” anlamında kullanılabilir. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

ümme (ummet / أُمَّت)

TS’de “Hz. Muhammed’e inanarak, onun yaptıklarını ve söylediklerini uygulayarak çevresinde toplanan Müslümanların tümü” demektir. Ar.’da ise genel olarak “nesil / topluluk, cemaat” anlamlarında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

veba (vebā / وَبَاء)

TS’de “hasta farelerden insana geçen bir mikrobun oluşturduğu bulaşıcı, öldürücü bir hastalık, taun / bazı hayvan hastalıkları” demektir. Ar.’da ise “insanlarda veya hayvanlarda olan pandemi” anlamında kullanılır. Bu kelimenin anlamı Tr.’de daralmıştır.

4.4. TÜRKÇEDE ARAPÇA KÖKLERDEN TÜRETİLİP ARAPÇADA KULLANILMAYAN KELİMELELER

abidevi (ābidevī / آبدوي)

TS’de “anıtsal” demektir. Bu kelime “uzun zaman dillerde destan kalan dâhiye, bela ve şaşılacak olay” anlamında *ābide* آيئة kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.’da kullanılmamaktadır.

abraş (abrāş / أبراش)

TS’de “alaca benekli / eğri / görgüsüz (kimse) / çilli, çopur yüzlü, gözleri açık renk olan (kimse) / deseni ve atkısı bozuk halı” demektir. Bu kelime Ar. “alaca benekli, çopur yüzlü” anlamındaki *ebreş* أبرش kelimesinden türetilmiştir. *Abrāş* kelimesi ise Ar.’da kullanılmamaktadır.

aciliyet (‘āciliyyet / عَاجِلِيَّة)

TS’de “ivedi olma durumu” anlamı olan ‘*āciliyyet* kelimesi Ar. “çabuk” anlamındaki ‘*acele* عَجَلَة kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.’da kullanılmamaktadır.

adedimürettep (‘adedd+ müretteb / عَدَد مُرْتَب)

TS’de “tam sayı” demektir. Ar.’da ise ‘*aded* “sayı”, *müretteb* “düzenli” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

afaki (āfākī / أَفَاقِي)

TS’de “gereksiz, önemsiz (söz) / bir kaynağa dayanmayan, hayalî” demektir. Bu kelime Ar.’da “ufuklar” anlamındaki *āfāk* أَفَاق kelimesine mensup olarak kullanılmamaktadır. *Afākī* kelimesi, “Ar. âfâk ism-i cem‘ine yâ-yı nisbet ilhakıyla teşkil olunmuş galat tabirdir.” (KT).

ahzükabz (ahz + kabz / أخذ قبض)

TS'de “kendine mal etme / para tahsili yapmaya yetkili olma” demektir. Ar.'da *ahz* ve *kabz* iki ayrı kelime olarak “almak” demektir. Ar.'da bu iki kelime Tr.'deki gibi kullanılmamaktadır.

ailevi (‘ā ilevī / عائلي)

TS'de “aileye dayalı / aile ile ilgili” anlamında olan bu kelime Ar.'da bu şekilde kullanılmamaktadır. Ar.'da “aile ile ilgili” anlamı ‘ā ilevī kelimesi ile değil ‘ā ilī عائلي kelimesi ile ifade edilir.

akamet (‘aḳāmet / عَقَامَت)

TS'de “kısırlık, verimsizlik / başarısızlık, sonuçsuzluk” demektir. Bu kelime Ar.'da “kısır oldu” anlamında ‘akeme عَقَم kökünden türetilmiştir. Ancak Ar.'da ‘aḳāmet kelimesi kullanılmamaktadır.

akhevvel (‘aḳl + evvel / عَقْلٌ أَوَّل)

TS'de “akıllı geçinen / densiz, münasebetsiz, sağduyu sahibi olmayan” demektir. Ar.'da ise ‘aḳl “us”, evvel “birinci” demektir. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

aksiseda (‘aks + şadā / عَكْسٌ صَدَى)

TS'de “yankı” demektir. Ar.'da ‘aks “ters”, şadā “yankı” demektir. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur. Tr.'de sedā sözü ‘ses’ karşılığında kullanıldığı için ‘yankı’ anlamını vermek üzere ‘aks ile birleşik ad yapılmıştır.

aksülamel (‘aks + ‘amel / عَكْسٌ عَمَل)

TS'de “tepki, reaksiyon” demektir. Ar.'da ‘*aks* “ters”, ‘*amel* “yapılan iş, fiil” anlamında kullanılır. Ar.'da bu iki kelimenin bir araya getirilerek Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

aktariye (عَطَّارِيَّة / atṭāriyye)

TS'de “aktarın sattığı şeyler” demektir. Bu kelime Ar.'da “aktar” anlamındaki ‘*atṭār* kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.'da kullanılmamaktadır.

alaimisema (عَلَامِ سَمَا / alā'im + semā)

TS'de “gökkuşağı” demektir. Ar.'da ‘*alā'im* “alametler”, ‘*semā* “gökyüzü” demektir. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur. Ar.'da *gökkuşağı*'na *ḳavs ḳuzeḥ* قَوْسٌ قُزَحٌ denir.

alelacayip (عَلَى الْعَجَائِب / alā'l- 'acāib)

TS'de “çok acayip, bambaşka” demektir. Ar.'da (harfî cer) ‘*alā* “üzerinde, üstünde”, ‘*acāib* “tuhaflar / harikalar” anlamında kullanılır. Ar.'da ‘*alā'l- 'acāib* ifadesi Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

âlemşümül (عَالَمٌ شُمُولٌ / âlem + şumûl)

TS'de “evrensel” demektir. Ar.'da ise ‘*âlem* “evren / dünya”, ‘*şumûl* “kapsamak” anlamında kullanılır. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur. Ar.'da *evrensel*'e ‘*âlemî* عَالَمِي denir.

alessabah (عَلَى الصَّبَاحِ / alā'ş-şabāḥ)

TS'de “sabah erkenden” demektir. Ar.'da ise (harfî cer) ‘*alā* “üzerinde, üstünde”, ‘*şabāḥ* “sabah vakti” anlamındadır. Ar.'da ‘*alā'ş-şabāḥ* ifadesi Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

aliyyülâlâ (عَلَى الْأَعْلَى / aliyyü'l-a 'lâ)

TS’de “en güzel, en iyi, mükemmel” demektir. Ar.’da ise ‘*aliyy* “yüksek”, *a’lā* “daha yüksek” anlamındadır. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur. Ar.’da “en güzel”e *el-ecmel* *الأَجْمَل* ve “en iyi”ye *el-efzal* *الأَفْضَل* denir.

amalierbaa (a ‘māl + erba ‘a / أَعْمَالُ أَرْبَعَةٍ)

TS’de “matematikte dört işlem” demektir. Ar.’da *a ‘māl* “işler”, *arba ‘a* “dört” anlamında kullanılır. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur. Ar.’da “matematikte dört işlem”e *el- ‘emeliyyatu ‘l-ħisābiyye* *العَمَلِيَّاتُ الْحِسَابِيَّة* denir.

amiriita (āmīr + i ‘ṭā / أَمْرٌ إِعْطَا)

TS’de “ita amiri” anlamında kullanılan bu kelime Ar.’da *āmīr* ve *i ‘ṭā* kelimelerden oluşmaktadır. Ar.’da *āmīr* “buyuran, emir veren” ve *i ‘ṭā* “vermek” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin *amiriita* şeklinde kullanımı yoktur.

ananevi (‘an ‘anevī / عَنَعَوِي)

TS’de “geleneksel” demektir. Bu kelime Ar. “hemzeyi ‘ayın’ harfi olarak okumak / bir metni birine isnat etmek için metnin sahibinin adından önce ‘‘an ‘en’ harfini kullanmak, hadislerdeki gibi” anlamındaki ‘an ‘ane *عَنَعَوِي* kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.’da ‘an ‘anevī şeklinde kullanılmamaktadır. Ar.’da “geleneksel”e *taqlīdī* *تَقْلِيدِي* denir.

anha minha (‘anhā minhā / عَنْهَا مِنْهَا)

TS’de “aşağı yukarı, yaklaşık olarak” anlamını veren bu iki kelime Ar.’da bu şekilde kullanılmamaktadır. Ar.’da ‘an “üzerinde / hakkında”, *hā* “‘o’ dişil zamiri”, ‘*anhā* dişil olarak “onun hakkında” demektir. *min* “dan, den”, *hā* “‘o’ dişil zamiri”, *minhā* dişil olarak “ondan” demektir. Ar.’da *anha minha* kullanıldığı bağlama göre anlam kazanır. Ancak Tr.’deki gibi “aşağı yukarı, yaklaşık olarak” anlamında kullanılmaz.

ariz amik (‘arīz ‘amīk / عَرِيضٌ عَمِيقٌ)

TS'de “enine boyuna, her yönü ile” demektir. Ar.'da ‘arīz “geniş”, ‘amīk “derin” anlamında kullanılır. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

arzani (‘arżānī / عَرْضَانِي)

TS'de “enine olan” demektir. Bu kelime “en, genişlik” anlamındaki ‘arż عَرْض kelimesinden türetilmiştir. Ar.'da ‘arżānī kelimesi kullanılmamaktadır.

asgari (aşğarī / أَصْغَرِي)

TS'de “en az, en aşağı, minimum” demektir. Bu kelime “daha küçük” anlamında kullanılan aşğar أَصْغَر kelimesinden türetilmiştir. Fakat Ar.'da bu şekilde kullanılmamaktadır. KA sözlüğünde aşğarī kelimesinin Ar. aşğar “en küçük” ve Far. eki kesresi “-i”den oluştuğu belirtilmiştir.

aşari (a‘şārī / أَعْشَارِي)

TS'de “ondalık” demektir. Aşari kelimesi Ar.'da “ondalık” anlamındaki ‘uşr عُشْر kelimesinin çoğulu olan a‘şār kelimesine mensuptur. Fakat Ar.'da bu şekilde kullanılmamaktadır.

avdetī (‘avdetī / عَوْدَتِي)

TS'de “İslam dinine dönen” demektir. Bu kelime Ar.'da “dönüş” anlamındaki ‘avdet عَوْدَة kelimesinden türetilmiştir. Ar.'da ‘avdetī kelimesi kullanılmamaktadır.

ayniyat (‘ayniyyāt / عَيْنِيَّات)

TS'de “özdek” demektir. Bu kelime Ar. “somut” anlamındaki ‘aynī عَيْنِي kelimesinden türetilip -at Ar. çoğul ekiyle kullanılmıştır. Ar.'da ‘ayniyyāt kelimesi kullanılmamaktadır.

ayniyet (‘ayniyyet / عَيْنِيَّت)

TS’de “aynılık” demektir. *Ayniyet* kelimesi Ar. “aynı” anlamında ‘*ayin* عَيْن kelimesinden türetilmiştir. ‘*Ayniyyet* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

azami (a‘zamī / أَعْظَمِي)

TS’de “en çok, en üst, en büyük, en yüksek (derece, nicelik), maksimum, maksimal / maksimum” demektir. *A‘zamī* kelimesi Ar. “en üst, en büyük” anlamındaki *a‘zam* أَعْظَم kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da bu kelime kullanılmamaktadır.

bakliyat (baḳliyyāt / بَقْلِيَّات)

TS’de “baklagillerden elde edilen ürün” demektir. Bu kelime Ar. “yeşillikler, hububat” anlamındaki *bukūl* بُقُول kelimesinden türetilmiştir. *Baḳliyyāt* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

bekâr (bekâr / بَكَار)

TS’de “evlenmemiş kimse / evli olduğu hâlde ailesinden ayrı, yalnız yaşayan kimse” demektir. Bu kelime Ar.’da kullanılmamaktadır. Ar.’da evlenmemiş kimseye *bikr* denir. Çoğulu da *ebkâr*’dır. KT’de *bekâr* kelimesinin yanında “Ar. ‘bikir’den galat. Fârisi zannıyla ‘بيكار’ yazılması hatadır” açıklaması yer almaktadır. Ar.’da *bikâr* بَكَار kelimesi genç develer” demektir.

bekri (bekrī / بَكْرِي)

TS’de “ayyaş” demektir. Ar.’da bu kelime kullanılmamaktadır. KA sözlüğünde “kökü belli değildir. Bazı dilciler kelimeyi, XVII. yüzyılda İstanbul’da yaşadığı rivayet edilen Bekri Mustafa adındaki bir ayyaşın ismine bağlar” açıklaması yer almaktadır.

cennetmekân (cennet + mekân / جَنَّت مَكَان)

TS’de “cennetlik” demektir. Ar.’da *cennet* “uçmak”, *mekân* “yer” anlamındadır. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

cerrahi (cerrāhī / جَرَّاحِي)

TS’de “cerrahlıkla ilgili / ameliyatı gerektiren hastalıklarla ilgilenen hekimlik kolu, hariciye” demektir. Bu kelime Ar. “ameliyat yapan doktor” anlamındaki *cerrāh* جَرَّاح kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.’da kullanılmamaktadır.

cevvaliyet (cevvāliyyet / جَوَّالِيَّة)

TS’de “çabukluk, hareketlilik” demektir. Ar. “çok gezen” anlamındaki *cevvāl* جَوَّال kelimesine mensup olan *cevvāliyyet* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

cülusiye (cülūsiyye / جُلُوسِيَّة)

TS’de “hükümdarların cülus törenlerinde dağıttığı bahşış / şairlerin tahta çıkan padişah için yazdığı şiir” demektir. Bu kelime Ar. “oturmak” anlamındaki *culūs* جُلُوس kelimesinden türetilmiştir. *Cülūsiyye* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

dairevi (dā’irevī / دَائِرَوِي)

TS’de “dairesel” demektir. Bu kelime Ar. “yuvarlak” anlamındaki *dā’ire* دَائِرَة kelimesinden türetilmiştir. *Dā’irevī* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

daüssıla (dā’ + şila / دَاءُ صِلَا)

TS’de “yurt özlemi” demektir. Ar.’da *dā’* “hastalık”, *şila* “kavuşma” anlamındadır. Ar.’da *dā’us’-şila* “kavuşma hastalığı” anlamını ifade eder. Ancak Ar.’da bu şekilde kullanılmamaktadır.

davetiye (da’vetiyye / دَعْوِيَّة)

TS’de “bir toplantıya, bir yere çağırarak üzere düzenlenen davet yazısı, çağırılık” demektir. Bu kelime Tr.’de Ar. “çağrı” anlamındaki *da‘vet* دَعْوَةٌ kelimesine mensuptur. Ancak Ar.’da *da‘vetiyye* şeklinde kullanılmamaktadır. Ar.’da “bir toplantıya ... çağırılık”a *biṭākatu da‘ve* بِطَائِفَةُ دَعْوَةٍ veya *da‘ve* دَعْوَةٌ denir.

dehalet (deḥālet / دَخَالَتْ)

TS’de “sığınma, korunma” demektir. Bu kelime Ar. “girdi” anlamındaki *daḥele* دَخَلَ kökünden türetilmiştir. Ancak Ar.’da, Tr.’deki gibi *deḥālet* şeklinde kullanılmamaktadır.

devaimisk (devā + misk / دَوَا مِسْك)

TS’de “güzel kokulu bir helva türü” demektir. Ar.’da *devā* “ilaç”, *misk* “güzel kokulu bir madde” anlamında kullanılır. Bu iki kelimenin Ar.’da, Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

divanharp (dīvān + ḥarb)

TS’de “askerî mahkeme” demektir. Ar.’da *dīvān* “devlet işleri konuşulduğu yer”, *ḥarb* “savaş” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

ecinni (ecinnī / أَجْنَبِي)

TS’de “cin” anlamında kullanılan bu kelime Ar. *cin* جِنٌّ kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.’da *ecinnī* şeklinde kullanılmamaktadır.

ehlivukuf (ehl + vuḳūf / أَهْلٌ وَوُقُوفٌ)

TS’de “bilirkişi” demektir. Ar.’da *ehl* “aile, akrabalar / sahip / erbab”, *vuḳūf* “durmak / anlamak” demektir. Ar.’da *vuḳūf* kelimesinin “anlamak” anlamı mecaz olarak ve sınırlı kalıplarda kullanılabilir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

enfüsi (enfusī / أَنْفُسِي)

TS’de “öznel” anlamındadır. Ar.’da *enfusi* kelimesi, “nefisler” anlamındaki *enfus* ^{أَنْفُسُ} kelimesine mensuptur. Ancak Ar.’da bu şekilde kullanılmamaktadır.

erkânıharbiyeiumumiye (erkân + ḥarbiyye + ‘umūmiyye / أَرْكَانُ حَرْبِيَّةٍ عُمُومِيَّةٍ)

TS’de “genelkurmay” demektir. Ar.’da *erkân* “esaslar, kaideler / direkler / unsurlar / büyükler / askerde yüksek rütbede askerler”, *ḥarbiyye* “savaşla ilgili”, ‘*umūmiyye* “genel” demektir. Ar.’da bu üç kelime *erkânıharbiyeiumumiye* şeklinde kullanılmamaktadır. Ar.’da “genelkurmay”a *el-erkānu’l-‘amme* ^{الْأَرْكَانُ الْعَامَّةُ} denir.

esatirî (esāṭirî / أَسَاطِيرِي)

TS’de “esatirle ilgili, esatire ait” demektir. *Esatirî* kelimesi, “efsaneler” anlamındaki *esatîr* ^{أَسَاطِير} kelimesine mensuptur. Ancak Ar.’da bu şekilde kullanılmamaktadır.

farzımuhal (farz + muḥāl / فَرْضُ مُحَالٍ)

TS’de “olmayacak, gerçekleşmeyecek bir şeyi olacaktı, gerçekleşecekmiş gibi düşünerek, sayarak / tutalım ki, sayalım ki, varsayalım ki” demektir. Ar.’da *farz* “varsayım”, *muḥāl* “imkânsız” demektir. Bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

ferih (ferîḥ / فَرِيحٌ)

TS’de “çok sevinçli, neşeli” demektir. Bu kelime Ar. “mutlu oldu” anlamındaki *feriḥe* ^{فَرِيحٌ} kökünden türetilmiştir. Ancak Ar.’da bu vezinde kullanılmamaktadır.

fetvayışerife (fetvā + şerīfe / فَتْوَى شَرِيفَةٍ)

TS’de “şeyhülislam fetvası” demektir. Ar.’da *fetvā* kelimesinin anlamı Tr.’deki anlamıyla aynıdır. *Şerīfe* kelimesi ise dişil olarak “erdemli, şerefli” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

fidyeinecat (fidye + necāt / فِدْيَةُ نَجَاتٍ)

TS'de “fidye” demektir. Ar.'da *fidye* anlamı Tr.'deki anlamıyla aynıdır. *Necāt* ise “kurtulmak, kurtuluş” demektir. Ar.'da bu iki kelime Tr.'deki gibi kullanılmamaktadır.

filiyat (fi'liyyāt / فِعْلِيَّاتٍ)

TS'de “iş olarak yapılanlar, edim, edimler, işler, gerçekleştirilen işler” demektir. Bu kelime “iş” anlamındaki *fi'l* فِعْلٌ kelimesinden türetilmiştir. Ar.'da *fi'liyyāt* kelimesi kullanılmamaktadır.

fikrisabit (fikir + s̄ābit / فِكْرٌ ثَابِتٌ)

TS'de “saplantı” demektir. Ar.'da *fikir* “düşünce / bakış açısı / düşünmek / mezhep”, *s̄ābit* “değişmez” anlamında kullanılır. TS'de ise *saplantı* “kişinin, etkisinden kendini kurtaramadığı yersiz saçma düşünce” demektir. Ar.'da *fikir* ve *s̄ābit* kelimelerin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

firari (firārī / فِرَارِي)

TS'de “kaçak, kaçkın, kaçmış olan (kimse)” demektir. Bu kelime Ar. “kaçmak” anlamındaki *firār* فِرَارٌ kelimesine mensuptur. *Firārī* kelimesi Ar.'da kullanılmamaktadır.

fiyat (fi'āt / فَيِّنَاتٍ)

TS'de “alım veya satımda bir şeyin para karşılığındaki değeri, eder, paha / bir mal veya iş gücü için uygun görülen para karşılığı / bir değer ile para birimi arasındaki ilişki” demektir. Ar.'da *fi'āt* kelimesi yoktur. Bu kelime Ar. “içinde (da, de)” anlamında *fi* ve *-at* çoğul ekinden oluşmaktadır (KA, KT).

galatıhis (galaṭ + ḥiss / غَلَطٌ حِسٌّ)

TS’de “yanılsama” demektir. Ar.’da *ġalaṭ* “hata”, *ħiss* “duygu” anlamındadır. Fakat Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

garsiyat (ġarsiyyāt / غَرْسِيَّات)

TS’de “ağaç dikmeler, ağaçlandırmalar” demektir. Bu kelime Ar. “dikmek” anlamındaki *ġers* غَرْس kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.’da kullanılmamaktadır.

gıllığış (ġill + ġiṣṣ / غِلِّ غِش)

TS’de “kin, gizli ve kötü amaç” demektir. Ar.’da *ġill* “kin”, *ġiṣṣ* “kin / hile” anlamındadır. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

güllabi (kullābī / كَلَّابِي)

TS’de “akıl hastanelerindeki hademe, güllabici, deli güllabıcisi / kurnaz, açığöz” demektir. Bu kelime Ar. “delirmek” anlamındaki *kelāb* كَلَّاب kelimesinden türetilmiştir. *Kullābī* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

hademeihayrat (ħademe + ħayrāt / خَدَمَةٌ خَيْرَات)

TS’de “camilerde gönüllü çalışan, getir götür işlerini yapan kimse” anlamındadır. Ar.’da *ħademe* “hizmetçiler”, *ħayrāt* “iyilikler, salih ameller” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

hafızıkütüp (ħāfiẓ + kutub / حَافِظٌ كُتُب)

TS’de “kitaplık görevlisi” demektir. Ar.’da *ħāfiẓ* “koruyan / ezberleyen”, *kutub* “kitaplar” anlamında kullanılır. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

hafimeşrep (ħafif + meşreb / حَفِيفٌ مَشْرَب)

TS'de “davranışları, içinde bulunduğu toplumun ahlak anlayışına uymayan (kadın), hafif yollu” demektir. Ar.'da *ḥafīf* Tr.'deki anlamları ile aynıdır. *Meşreb* ise “su içilen yer / arzu, eğilim” demektir. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

hâkimiyetimilliye (ḥākimiyyet + milliyye / حَاكِمِيَّة مِلِّيَّة)

TS'de “ulusal egemenlik, millî egemenlik” demektir. Ar.'da *ḥākimiyyet* “egemenlik”, *milliyye* “dinle ilgili” anlamındadır. Bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

hâlihazır (ḥāl + ḥāzır / حَال حَاضِر)

TS'de “şimdiki durum, bugünkü durum” demektir. Ar.'da *ḥāl* “durum”, *ḥāzır* “şimdi” anlamındadır. Ancak Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

halkavi (ḥalkāvī / حَلْقَوِي)

TS'de “halka biçiminde olan” demektir. Bu kelime Ar. “çember biçiminde nesne” anlamındaki *ḥalka* حَلْقَه kelimesinden türetilmiştir. Ar.'da *ḥalkāvī* kelimesi kullanılmamaktadır.

halkiyat (ḥalkīyyāt / خَلْقِيَّات)

TS'de “halk bilimi, folklor” demektir. Bu kelime Ar. “yaratmak / insanlar” anlamlarındaki *ḥalk* خَلَقَ kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.'da *ḥalkīyyāt* kelimesi kullanılmamaktadır.

hallihamur (ḥall + ḥamīr / حَلَّ خَمِير)

TS'de “birbirine karışma” demektir. Ar.'da *ḥall* “çözmek / çözüm”, *ḥamīr* “mayalanmış hamur” anlamındadır. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

hamaliye (ḥammāliyye / حَمَالِيَّة)

TS’de “taşıma ücreti / hamallık” demektir. Bu kelime Ar. “hamallık yapan kimse” anlamındaki *hammal* حَمَّال kelimesinden türetilmiştir. *Hammāliyye* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

harabati (ḥarābātī / خَرَابَاتِي)

TS’de “maddi şeylere değer vermediği için üstüne başına özenmeyen / vaktini meyhanelerde veya zevk ve sefada geçiren (kimse)” demektir. Bu kelime Ar. “viranlar” anlamındaki *ḥarābāt* خَرَابَات kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.’da bu şekilde kullanılmamaktadır.

harabi (ḥarābī / خَرَابِي)

TS’de “meyhaneye giden, âlemci” demektir. Bu kelime Ar. “viran” anlamındaki *ḥarāb* خَرَاب kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.’da kullanılmamaktadır.

harcîâlem (ḥarc + ‘âlem / خَرَجْ عَالَم)

TS’de “herkesin alabileceği, herkesin kullanabileceği, herkesin işine yarayan, her keseye uygun / hiçbir özelliği olmayan, yeniliği olmayan, basmakalıp” demektir. Ar.’da *ḥarc* “gider, masraf / rekolte / uygun²⁷”, ‘âlem “dünya” anlamındadır. Bu iki kelime Ar.’da Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

harimiismet (ḥarīm + ‘işmet / حَرِيمِ عِصْمَة)

TS’de “kutsal sayılan, korunulan yer, ocak” demektir. Ar.’da *ḥarīm* “kutsal tutulan, korunulan yer”, ‘işmet “yasaklamak, engel olmak / korumak” anlamındadır. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

²⁷ “Uygun” anlamı sadece LAM sözlüğünde ve SDA sözlüğünde bulunmaktadır. Kelimenin “uygun” anlamı, en çok Suriye lehçesinde kullanılır.

hasbihâl (ḥasb + ḥāl / حَسْبُ حَال)

TS’de “söyleşi, sohbet” demektir. Ar.’da *ḥasb* “hesap etmek / saymak”, *ḥāl* “durum” anlamındadır. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

haşviyat (ḥaṣviyyāt / حَشْوِيَّات)

TS’de “sözde ve yazıda gereksiz olan bölümler” demektir. Bu kelime Ar. “gereksiz” anlamındaki *ḥaṣv* حَشْوُ kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *ḥaṣviyyāt* kelimesi kullanılmamaktadır.

hatıl (ḥaṭīl / حَطِيْل)

TS’de “ağırlığı yatay olarak dağıtmak ve duvarların düşey doğrultudaki çatlamlarını önlemek için yatay olarak boydan boya yerleştirilen ahşap, tuğla veya beton bağlama ögesi” demektir. Bu kelime Ar. “uzun” anlamındaki *ḥaṭīl* حَطْل kelimesinden türetilmiş olabilir. *Ḥaṭīl* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

hattıhareket (ḥaṭṭ + ḥareket / حَطَّ حَرَكَة)

TS’de “tutulan yol, tutulacak yol, davranış, tutum” demektir. Ar.’da *ḥaṭ* “çizgi”, *ḥareket* “devinim” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

havza (ḥavza / حَوْضَة)

TS’de “bölge, mıntıka / dağ veya tepelerle sınırlanmış, suları aynı denize, göle veya ırmağa akan bölge / yer kabuğundaki kıvrımların çukur, alçak yeri, tekne / tekne” demektir. Bu kelime Ar. “suyun toplandığı yer” anlamındaki *ḥavz* حَوْض kelimesinden türetilmiştir. *Ḥavza* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

heccav (heccāv / هَجَاو)

TS’de “yergici” demektir. Bu kelime Ar. “yermek” anlamındaki *hecv* هَجْوُ kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.’da bu şekilde kullanılmamaktadır.

helalî (ḥalālī / حَلَالِي)

TS’de “ham ipekten dokunmuş bürümceğe pamuk ipliği katılarak elde edilen kumaş / bu kumaştan yapılmış” demektir. Ar.’da *ḥalālī* kelimesi “haram karşıtı / kurallara uygun” anlamındaki *ḥalāl* حَلَال kelimesinden türetilmiştir. *Ḥalālī* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

helme (helīme / هَلِيمَة)

TS’de “fasulye, pirinç, buğday vb. taneler kaynatıldığında nişastanın çökmesiyle oluşan koyu sıvı / bazı bitkilerin kök, çiçek ve tohumlarında bulunan koyu kıvamlı madde” demektir. Tr.’de *helīme* kelimesi Ar. “yapışkan” anlamındaki *helīm* هَلِيم kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *helīme* kelimesi kullanılmamaktadır.

hıdırellez (ḥıdır + ilyās / خَضِرُ الْيَاس)

TS’de “Hızır ve İlyas peygamberlerin her yıl buluştuklarına inanılan 6 Mayıs günü / her yılın 6 Mayıs gününde kutlanan geleneksel bayram” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

hırpani (ḥirbānī / خَرِبَانِي)

TS’de “perişan, derbeder” demektir. Bu kelime “bozuldu, yıkıldı” anlamındaki *ḥaribe* حَرْب kökünden türetilmiştir. Ancak Ar.’da kullanılmamaktadır. KA sözlüğünde *hırpani* kelimesi “Kökü kesin olarak belli değildir; Fars. Ḥar-bân ‘eşek bekçisi’nden gelmiş olabilir.” diye yazılmıştır.

hicviye (hecviyye / هَجْوِيَّة)

TS'de “yergi” demektir. Bu kelime Ar. “yermek” anlamındaki *hecv* هَجْوْ kelimesinden türetilmiştir. *Hecviyye* kelimesi Ar.'da kullanılmamaktadır.

hikemî (hikemî / حِكْمِي)

TS'de “Felsefe ile ilgili / Felsefi söz veya düşünce” demektir. Bu kelime Ar.'da “hikmetler” anlamındaki *hikem* حِكْم kelimesinden türetilmiştir. Ar.'da *hikemî* kelimesi kullanılmamaktadır.

hissikablelvuku (hiss + qabl + vuqū' / حِسَّ قَبْلَ وَقُوع)

TS'de “önsezi” demektir. Ar.'da *hiss* “duygu”, *qabl* “önce”, *vuqū'* “olmak ‘olay olmak gibi’” demektir. Ancak Ar.'da bu üç kelimenin Tr.'deki kullanımı yoktur.

hurufat (hurūfāt / حُرُوفَات)

TS'de “harfler / basımda, baskı işinde kullanılan metal vb. bir maddeden yapılmış harf, rakam veya başka işaret kalıpları / dizgi işinde kullanılan harf türlerinin bütünü” demektir. *Hurūfāt* kelimesi Ar. dil bilgisine göre iki defa çoğul yapılmıştır (*huruf* “harfler” ve “-at” çoğul eki). *Hurūfāt* kelimesi Ar.'da kullanılmamaktadır.

ihzari (ihzārī / اِحْضَارِي)

TS'de “hazırlık niteliğinde olan, hazırlayıcı” demektir. Bu kelime Ar. “getirmek” anlamındaki *ihzār* اِحْضَار kelimesine mensuptur. Ancak Ar.'da *ihzār* اِحْضَار kelimesine -i nispet eki ile beraber Tr.'deki gibi kullanılmamaktadır.

ilmühaber ('ilm + haber / عِلْمُ خَبَر)

TS'de “birinin yer, hâl, medeni durum vb.ni gösteren resmî belge / bir şeyin teslim alındığını gösteren belge, alındı kâğıdı” demektir. Ar.'da ise *ilm* “bilim”, *haber* “bir olayla ilgili bilgi” anlamındadır. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

inkisarihayal (inkisār + ḥayāl / اِنْكِسَارِ حَيَالٍ)

TS'de “beklediğini, umduğunu bulamamaktan doğan düş kırıklığı, hayal kırıklığı” demektir. Ar.'da *inkisār* “kırılmak”, *ḥayāl* “imge” demektir. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

intani (intānī / اِنْتَانِي)

TS'de “mikropla oluşan, mikroplu” anlamında olan bu kelime Ar. “bozuldu, koktu, küflendi” anlamındaki *netine* نَتْنِ kökünden türetilmiştir. Ancak Ar.'da bu şekilde kullanılmamaktadır. bk. *intan*.

intaniye (intāniyye / اِنْتَانِيَّة)

İntaniye kelimesi, *intan* kelimesine mensuptur. Ancak Ar.'da bu şekilde kullanılmamaktadır. bk. *intan*.

istifsarihatır (istifsār + ḥāṭir / اِسْتِفْسَارِ حَاطِرٍ)

TS'de “hâl hatır sorma” demektir. Ar.'da *istifsār* “sormak”, *ḥāṭir* “gönül, kalp, hal” demektir. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

işgaliye (iṣḡāliyye / اِشْغَالِيَّة)

TS'de “işgal edilen yere ödenen ücret veya vergi” demektir. Bu kelime “çalıştırmak, meşgul etmek” anlamındaki *iṣḡāl* اِشْغَال kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.'da kullanılmamaktadır.

izam (i'zām / اِعْزَامٍ)

TS'de “bir kimseyi gönderme, yollama” demektir. Bu kelime Ar. “niyetlendi / yemin etti” anlamındaki *'azime* عَزَمَ kelimesinden türetilmiştir. Ar.'da *i'zām* kelimesi kullanılmamaktadır.

izzetüikbal (‘izzet + iḳbāl / عِزَّتْ إِقْبَال)

TS’de “saygınlık” demektir. Ar.’da ise ‘*izzet* “kuvvet, yücelik, galebe”, *iḳbāl* “ilgilenmek / arzu / gelmek” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

izzetüikram (‘izzet + ikrām / عِزَّتْ إِكْرَام)

TS’de “ağırlama” demektir. Ar.’da ise ‘*izzet* “kuvvet, yücelik, galebe”, *ikrām* “değer vermek / ağırlamak” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

kabzımal (ḳabz + māl / قَبْضَ مَال)

TS’de “meyve ve sebze üreticileri ile satıcılar arasında aracılık eden kimse, sebze meyve toptancısı, komisyoncu” demektir. Ar.’da *ḳabz* “tutmak / almak”, *māl* “para / taşınır veya taşınmaz varlık” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

kadimî (ḳadīmī / قَدِيمِي)

TS’de “sürekli” demektir. Bu kelime “başlangıcı ve sonu olmayan / eski” anlamındaki *ḳadīm* قَدِيم kelimesinden türetilmiştir. *ḳadīmī* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır. KT’de bu kelimenin açıklamasında “Arabi taklidi ise de Arabide müstamel olmayıp, lisanımızın tasarrufat-ı mahsûsası hükmüne geçmiştir.” açıklaması yer almaktadır.

kantariye (ḳinṭāriyye / قِنْطَارِيَّة)

TS’de “çarşıya, pazara getirilen şeylerden alınan tartı vergisi” demektir. Bu kelime Ar. “bir ağırlık birimi” anlamındaki *ḳinṭār* قِنْطَار kelimesinden türetilmiştir. *ḳinṭāriyye* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

kavlükarar (ḳavl + ḳarār / قَوْل + قَرَار)

TS’de “söz, sözleşme” demektir. Ar.’da *ḳavl* “söz”, *ḳarār* “yargı, hüküm” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

kaydıhayat (ḳayd + ḥayāt / قَيْدٌ + حَيَاتٌ)

TS’de “yaşıyor olma durumu” demektir. Ar.’da *ḳayd* “bağlamak / kaydetmek”, *ḥayāt* “canlı olma durumu” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur. Ar.’da *ḳayd* ve *ḥayāt* kelimelerden önce ‘*alâ* “harfi cer” getirilerek, ‘*alâ ḳaydi*’-*ḥayāt* عَلَى قَيْدِ الْحَيَاةِ *alâ ḳaydi*’-*ḥayāt* şeklindeki gibi “yaşıyor olma durumu” anlamında kullanılır.

kaydıhtiyat (ḳayd + ihtiyāt / قَيْدٌ + إِحْتِيَاظٌ)

TS’de “temkinli davranma, ihtiyatlı olma” demektir. Ar.’da *ḳayd* “bağlamak / kaydetmek”, *ihtiyāt* “sakınmak / yedek” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

kaydiye (ḳaydiyye / قَيْدِيَّةٌ)

TS’de “kayıt için alınan para” demektir. Bu kelime Ar. “bilgileri defter, kağıt vb.’ine yazmak / şart” anlamındaki *ḳayd* قَيْدِ kelimesinden türetilmiştir. *ḳaydiyye* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

kazasker (ḳāzī + ‘asker / قَاضِي عَسْكَرٍ)

TS’de “ilmiye sınıfının yüksek derecesinde bulunan devlet görevlisi / Osmanlı döneminde mahkemelerin en yetkilisi” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur. Ar.’da *ḳāzī*’-*asker* veya *ḳāzī* ‘*askerî* şeklinde kullanılır. *ḳāzī*’-*asker* “askerlerin kadı”, *ḳāzī* ‘*askerî* “asker kadı” demektir.

ketumiyet (ketūmiyyet / كِتْوَمِيَّةٌ)

TS’de “ağzı sıkılık” demektir. Bu kelime Ar. “çok saklayan, çok gizleyen” anlamındaki *ketūm* كِتْوَمِ kelimesinden türetilmiştir. *ketūmiyyet* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

keyfekeder (keyfe + keder / كَيْفَ كَدَر)

TS’de “pek üzerinde durulmayan, önem verilmeyen” demektir. Ar.’da *keyfe* “nasıl”, *keder* “sıkıntı, acı” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

kıyasımukassem (kıyās + muḳassem / قِيَاسُ مُقَسَّم)

TS’de “ikilem” demektir. Ar.’da *kıyās* “ölçmek / ölçü”, *muḳassem* “bölünmüş” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

kuvayımilliye (ḳuvā + milliyye / قُوَى مِلِّيَّة)

TS’de “Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra Yunanların İzmir’i işgal etmeleri ve Anadolu’da ilerlemeleri üzerine kurulan ve onlara karşı savaşan millî teşkilat” demektir. Ar.’da *ḳuvā* “güçler”, *milliyye* “dinle ilgili” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

kuyudat (ḳuyūdāt / قُيُودَات)

TS’de “resmî defterdeki kayıtlar” demektir. *Ḳuyūdāt* kelimesi Ar. “deftere yazmak, kaydetmek” anlamındaki *ḳayd* قَيْد kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *ḳuyūd* قُيُود kelimesi *ḳayd* kelimesinin çoğuludur. Bu kelimeye Tr.’de *-at* çoğul eki eklenerek, Ar.’ya göre iki defa çoğul edilmiştir.

kūsurat (kusūrāt / كُسُورَات)

TS’de “artan, geriye kalan parçalar, kesirler” demektir. Bu kelime Ar. “kesirler” anlamındaki *kusūr* كُسُور kelimesinden türetilmiştir. *Kusūr* kelimesi çoğul olmasına rağmen Tr.’de Ar. *-at* çoğul eki ile beraber kullanılmıştır. Ancak Ar.’da bu şekilde kullanılmamaktadır.

lahmacun (laḥm + ‘acīn / لَحْمٌ عَجِين)

TS’de “üstüne kıyım, kıyılmış soğan, maydanoz ve baharat konularak fırında pişirilen pide türü bir yiyecek” demektir. Ar.’da *lahm* “et”, *‘acīn* “hamur” anlamındadır. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımını yoktur.

lakaydi (lāḳaydī / لَا قَيْدِي)

TS’de “ilgisizlik” demektir. Ar.’da *lā* “hayır” anlamında kullanılır. *Ḳaydī* ise Ar. “bilgileri defter, kâğıt vb.’ine yazmak / şart” anlamındaki *ḳayd* قَيْد kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *lāḳaydī* ifadesi kullanılmamaktadır.

laklakiyat (laḳlaḳiyyāt / لَقْلَقِيَّات)

TS’de “boş lakırtılar, değersiz sözler” demektir. Bu kelime Ar. “leylek ötmesi / dilde tutukluk / gürültü” anlamlarındaki *laḳlaḳa* لَقْلَقَهُ kelimesinden türetilmiştir. *Laḳlaḳiyyāt* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

lamelif (lām + elif / لَام أَلِف)

TS’de “dolambaçlı / eğri büğrü, çarpık” demektir. Ar.’da *lām* ve *elif* Ar. harfleridir. Bu iki harfin Tr.’deki gibi anlamlı bir kelime olarak kullanılmamaktadır.

laski (laskī / لَسْقِي)

TS’de “yakı ile ilgili” demektir. Bu kelime Ar. “yapıştı” anlamındaki *leseḳa* لَسَقَ kelimesinden türetilmiştir. *Laskī* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

levazimat (levāzimāt / لَوَازِمَات)

TS’de “gerekenler, lazım olan şeyler / askerî araç gereçlerin tümü” demektir. Ar.’da *lāzīm* kelimesinin çoğulu *levāzim*’dir. *Levāzimāt* kelimesi ise Tr.’de çoğul olan *levāzim* kelimesine *-at* eki eklenerek kelimeye iki defa çoğul yapılmıştır. *Levāzimāt* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

maalmemnuniye (ma‘a’l-memnūniyye / مَعَ الْمَمْنُونِيَّة)

TS’de “isteye isteye, seve seve, memnunlukla, memnuniyetle” demektir. Ar.’da *ma‘* “ile”, *memnūniyye* “mutlu, memnun olmak” demektir. Ar.’da *ma‘a’l-memnūniyye* ifadesi kullanılmamaktadır.

mağduriyet (mağdūriyyet / مَعْدُورِيَّة)

TS’de “mağdurluk” demektir. Bu kelime “ihamet edilmiş kimse” anlamındaki *mağdur* مَعْدُور kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *mağdūriyyet* kelimesi kullanılmamaktadır.

mahcubiyet (maḥcūbiyyet / مَحْجُوبِيَّة)

TS’de “utangaçlık” demektir. Bu kelime Ar. “kapatılmış, örtülmüş” anlamındaki *maḥcūb* مَحْجُوب kelimesinden türetilmiştir. *Maḥcūbiyyet* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

mahmudiye (maḥmūdiyye / مَحْمُودِيَّة)

TS’de “bugün süs altını gibi kullanılan, II. Mahmut zamanında basılmış, ince altın sikke” demektir. Ar.’da *Maḥmūdiyye* kelimesi kullanılmamaktadır.

mahrek (maḥrek / مَحْرَك)

TS’de “yörünge” demektir. Bu kelime Ar. “devinim” anlamındaki *ḥareket* حَرَكَة kelimesinden türetilmiştir. KT sözlüğünde “‘hareke’den Lügat-i müvellede olup mimin kesriyle galattır” diye yazılmıştır. Ar.’da *maḥrek* kelimesi kullanılmamaktadır.

masumiyet (ma‘şūmiyyet / مَعْصُومِيَّة)

TS’de “masumluk” demektir. Bu kelime “suçsuz, günahsız” anlamındaki *m‘ašūm* مَعْصُوم kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *ma‘şūmiyyet* kelimesi kullanılmamaktadır. KT sözlüğünde *ma‘şūmiyyet* kelimesinin “lügat-i müvellede” olduğu belirtilmiştir.

mecburi (mecbūrī / مَجْبُورِي)

TS’de “zorunlu” demektir. Bu kelime Ar. “yapmak zorunda olan” *mecbūr* kelimesinden türetilmiştir. *Mecbūrī* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

mebzuliyet (mebzūliyyet / مَبْذُولِيَّت)

TS’de “çokluk, bolluk” demektir. Bu kelime Ar. “ihsanla verilmiş, verilen, sunulan” anlamındaki *mebzūl* مَبْذُول kelimesinden türetilmiştir. *Mebzūliyyet* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

mecidiye (Mecīdiye / مَجِيدِيَّة)

TS’de “Osmanlı Devleti’nde 1840 yılında basılmış, 20 kuruş değerinde olan gümüş sikke” demektir. Bu kelime Ar. *Mecīd* (Sultan Abdülmecid) ismine mensuptur (KA). Ar.’da *Mecīdiye* kelimesi kullanılmamaktadır.

medariiftihar (medār + iftiḥār / مَدَارِ إِفْتِيحَار)

TS’de “övünülen, onur duyulan, iftihar edilen şey veya kimse” demektir. Ar.’da *medār* “yörünge, eksen / bir konuda çevresinde dolaşılan en önemli nokta”, *iftiḥār* “övünç” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

medyunuşükran (medyūn + şukrān / مَدْيُونُ شُكْرَانَ)

TS’de “teşekkür borçlu” demektir. Ar.’da *medyūn* “borçlu”, *şukrān* “teşekkür etmek” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

mefkûre (mefkûre / مَفْكَورَه)

TS’de “ülkü, ideal” demektir. Bu kelime Ar. “düşünmek” anlamındaki *fikr* فِكْر kelimesinden türetilmiştir. *Mefkûre* kelimesi Ziya Gökalp tarafından Fr. *ideal* kelimesinin karşılığı olarak türetilmiştir (Aksan 1962: 233). Bu kelime Ar.’da kullanılmamaktadır.

meftuniyet (meftūniyyet / مَفْتُونِيَّة)

TS’de “meftunluk” demektir. Bu kelime Ar. “beğendi, şaşırdı / fitneye, kötülüğe düşürmek” anlamındaki *fetene* فَتَنَ kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *meftūniyyet* kelimesi kullanılmamaktadır.

mekkâre (mekkâre / مَكَّارَةٌ)

TS’de “Osmanlı ordusunda taşıma işlerinde kullanılan at, deve, katır vb. hayvanlar / bu amaçla halktan ücret karşılığında kiralanın yük hayvanı” demektir. Ar.’da *mekkâre* kelimesi kullanılmamaktadır. Bu kelime Ar. “kiraya verdi” anlamındaki *kārā* كَارَى kelimesinden türetilmiştir. KT sözlüğünde bu kelimenin Ar.’da “mükari” (مُكَارِي) olduğu yazılmıştır. Ancak Ar.’da *mukārī* “ücret karşılığında yük hayvanını kiralayan” demektir. Ar.’da *mukārī* “kiralanan”a değil “kiralayan”a denir.

menkıbevi (menķabevī / مَنَقَبَوِي)

TS’deki “efsanevi” demektir. Bu kelime Ar. “meziyet, övünülen şey” anlamındaki *manķabe* مَنَقَبَةٌ kelimesinden türetilmiştir. *Menķabevī* Ar.’da kullanılmamaktadır.

merbutiyet (merbūṭiyyet / مَرْبُوطِيَّة)

TS’de “bağlılık” demektir. Bu kelime Ar. “bağlı” anlamındaki *merbūṭ* مَرْبُوط kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *merbūṭiyyet* kelimesi kullanılmamaktadır.

meyusiyet (me’yūsiyyet / مَائُوسِيَّة)

TS’de “üzüntü / karamsarlık” demektir. Bu kelime Ar. “ümitsiz oldu, ümidi kesildi” anlamındaki *ye’ise* يَيْسَ kökünden türetilen *me’yūs* (ism-i meful vezninde) kelimesine mensuptur. Ancak Ar.’da *me’yūs*iyet şeklinde kullanılmamaktadır.

mikâp (mik‘ab / مِكَاب)

TS’de “küp” demektir. Ar.’da “küp”e *muke‘‘eb* مُكَّعَب denir. *mik‘ab* ise Ar.’da kullanılmamaktadır.

muafiyet (ma‘fuviyyet / مَعْفُويَّة)

TS’de “ayrı tutulma, kendisine uygulanmama” demektir. Bu kelime Ar. “bağışladı” anlamındaki *‘afā* عَفَى kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da ne *mu‘āfiyyet* ne de *ma‘fuviyyet* kelimesi kullanılmaktadır.

muayyeniyet (mu‘ayyeniyet / مُعَيَّنِيَّة)

TS’de “belli olma durumu, bellilik” demektir. Bu kelime Ar. “belli” anlamındaki *mu‘eyyen* مُعَيَّن kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *mu‘ayyeniyet* kelimesi kullanılmamaktadır.

mucizevi (mu‘cizevī / مُعْجَزَوِي)

TS’de “olağanüstü niteliklere sahip” demektir. Bu kelime Ar. “tansık” anlamındaki *mu‘cize* مُعْجِزَة kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *mu‘cizevī* kelimesi kullanılmamaktadır.

muhayyerkürdi (muḥayyer + kurdī / مُخَيَّر كُرْدِي)

TS’de “klasik Türk müziğinde bir makam” demektir. Ar.’da *muḥayyer* “seçme hakkına sahip olan / tercih edilen”, *kurdī* “Kürt olan kimse” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

mükellefiyet (mukellefiyyet / مُكَلَّفِيَّة)

TS’de “yükümlülük” demektir. Bu kelime Ar. “yükümlü” anlamındaki *mukellef* مُكَلَّف kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *mukellefiyyet* kelimesi kullanılmamaktadır.

mükemmeliyet (mukemmeliyyet / مُكَمَّلِيَّة)

TS’de “mükemmellik” demektir. Bu kelime Ar. “tam, eksiksiz” anlamındaki *mukemmel* مُكَمَّل kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *mükemmeliyyet* kelimesi kullanılmamaktadır.

mülahham (mulaḥḥam / مُلْحَم)

TS’de “şişman” demektir. Bu kelime Ar. “et” anlamındaki *lahm* لَحْم kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *mulaḥḥam* kelimesi kullanılmamaktadır.

münekkit (muneḳḳid / مُنَقِّد)

TS’de “eleştirmen” demektir. Bu kelime Ar. “eleştirdi” anlamındaki *naḳade* نَقَد kökünden türetilmiştir. Ar.’da *muneḳḳid* kelimesi kullanılmamaktadır.

müstaceliyet (musta‘celiyyet / مُسْتَعْجَلِيَّة)

TS’de “ivedilik” demektir. Bu kelime Ar. “acil” anlamındaki *muste‘cel* مُسْتَعْجَل kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *musta‘celiyyet* kelimesi kullanılmamaktadır.

mütebaki (mutebāḳī / مُتَبَاقِي)

TS’de “geri kalan, kalan” demektir. Bu kelime Ar. “kalan” anlamındaki *mutebekḳī* مُتَبَقِّي kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *mutebāḳī* kelimesi kullanılmamaktadır.

mütedair (mutedā‘ir / مُتَدَائِر)

TS’de “ait, için, dolayı, üzerine, ... ile ilgili” demektir. Bu kelime Ar. “dönen” anlamındaki *dā‘ir* دَائِر kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *mutedā‘ir* kelimesi kullanılmamaktadır.

mütekabiliyet (mutekābiliyyet / مُتَقَابِلِيَّة)

TS’de “karşılıklılık” demektir. Ar.’da bu kelime kullanılmamaktadır. Bu kelime Ar. “karşılıklı” anlamındaki *mutekābil* مُتَقَابِل kelimesinden türetilmiştir.

nâribeyaz (nār + beyzā / نَار بَيْضَاء)

TS’de “akkor” demektir. Ar.’da *nār* “ateş”, *beyzā* “beyaz rengi, siyah karşıtı” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

nazarıdkkat (naẓar + diḳḳat / نَظَر دِقَّة)

TS’de “bir kimsenin herhangi bir konuya duyduğu yoğun ilgi” demektir. Ar.’da *naẓar* “bakmak, görmek”, *diḳḳat* “ilgi, özen” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

nazarıtibar (naẓar + i‘tibār / نَظَر إِعْتِبَار)

TS’de “ilgi, dikkat” demektir. Ar.’da *naẓar* “bakmak, görmek”, *i‘tibār* “değer, saygınlık” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

neşvünema (neşv + nemā / نَشْو وَنَمَا)

TS’de “gelişme, yetişme” demektir. Ar.’da *neşv* “koklamak / sarhoş olmak / hoşlanmak”, *nemā* “büyüme, gelişme, çoğalma” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

noktainazar (nuḳḳa + naẓar / نُقْطَةُ نَظَر)

TS’de “görüş, görüş açısı” demektir. Ar.’da *nuḳḳa* “küçük işaret, benek”, *naẓar* “bakmak, görmek” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

ömrübillah (‘umr + billah / عُمْرُ بِاللَّهِ)

TS'de “şimdiye değin, hiçbir vakit” demektir. Ar.'da *'umr* “yaş / hayat”, *billah* “Allah ile” demektir. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

ömrühayat ('umr + ḥayāt / عُمْرُ حَيَاتٍ)

TS'de “geçirilen, yaşanılan bütün süre” demektir. Ar.'da *'umr* “yaş / hayat”, *ḥayāt* “yaşam” demektir. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

rahleitedris (rahle + tadrīs / رَحْلَةُ تَدْرِيسٍ)

TS'de “birinin bilgisi ve görgüsü altında alınan eğitim” demektir. Ar.'da *rahle* “deve semeri / ev / ev mobilyası”, *tadrīs* “öğretmek” demektir. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur.

raptiye (rabṭiyye / رِبْطِيَّة)

TS'de “düz, geniş başlı, kısa bir çivi görünüşünde, kâğıt veya karton vb. şeyleri bir yere tutturmak için kullanılan araç, pünez” demektir. Bu kelime Ar. “tutmak, bağlamak” anlamındaki *rabṭ* رِبْط kelimesinden türetilmiştir. Ar.'da *rabṭiyye* kelimesi kullanılmamaktadır.

reddiye (reddiyye / رَدِّيَّة)

TS'de “bir düşünceyi, bir öğretiyi çürütmek için yazılan yazı” demektir. Bu kelime Ar. “geri çevirmek / kabul etmemek” anlamındaki *redd* رَد kelimesinden türetilmiştir. Ar.'da *reddiye* kelimesi kullanılmamaktadır.

reisicumhur (re'īs + cumhūr / رَيْنِيسُ جُمْهُورٍ)

TS'de “cumhurbaşkanı” demektir. Ar.'da *re'īs* “başkan”, *cumhūr* “topluluk, cemaat” demektir. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi kullanımı yoktur. Ar.'da “cumhurbaşkanı”na *re'isu'l-cumhūriye* denir.

resmikabul (resm + kabūl / رَسْمٌ قَبُولٌ)

TS’de “kabul töreni” demektir. *Resm* “resim yapmak, çizmek”, *kabūl* “onaylamak, razı olmak” demektir. Ar.’da *resm* kelimesinin kökünden türetilen *mersem* مَرْسَمٌ kelimesi “tören” anlamında kullanılır²⁸. *Resm* ve *kabūl* kelimelerinin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

ruhsatiye (ruḥṣatiyye / رُحْصَاتِيَّة)

TS’de “bir izin belgesi gerektiği durumlarda iznin verilmesi dolayısıyla alınan para” demektir. Bu kelime Ar. “izin” anlamındaki *ruḥṣat* رُحْصَاتِيَّة kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *ruḥṣatiyye* kelimesi kullanılmamaktadır.

sabitkadem (ṣābit + kadem / ثَابِتٌ قَدَمٌ)

TS’de “süreklilik gösteren / sözüne sadık, sözünü tutan ve yerine getiren” demektir. Ar.’da *ṣābit* “durağan / değişmeyen”, *kadem* “ayak” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

safiyet (ṣāfiyyet / صَافِيَّة)

TS’de “saflık” demektir. Bu kelime Ar. “katıksız” anlamındaki *sāfi* صَافِي kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *ṣāfiyyet* kelimesi kullanılmamaktadır.

sahipkiran (ṣāḥip + kırān / صَاحِبٌ قِرَانٌ)²⁹

TS’de “güçlü ve üstün hükümdar” demektir. Ar.’da *ṣāḥip* “arkadaş / herhangi bir niteliği olan kimse”, *kırān* “birleştirmek / evlilik” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

²⁸ Bu anlam SDA ve yeni yazılan Ar. sözlüklerde yer almaktadır. Ayrıca halk arasında yaygın olarak kullanılmaktadır.

²⁹ TS’de sahip kelimesinin transkripsiyonu yanlış yazılmıştır. “p” harfi yerine “b” yazılmalıdır.

sahne (şahne / صَحْنَه)

TS'de “izleyicilerin kolayca görebilmeleri için genellikle yerden belli bir ölçüde yüksek yapılan, oyun, müzik vb. gösteri yapmaya uygun yer, oyunluk / görüntü / vb.” demektir. Ar.'da bu kelime kullanılmamaktadır. Tr.'de *şahne* kelimesi Fr. *scène* karşılığı olarak türetilmiştir (KA). Bu kelime Ar. “meydan / alan / bir yerin ortası” anlamlarındaki *şahn* صَحْن kelimesinden türetilmiştir.

samimi (şamīmī / صَمِيمِي)

TS'de “içten (duygu vb.) / candan, açık yüreklilikle davranan / içli dışlı, senli benli olarak” demektir. Bu kelime Ar. “iç, orta / öz, cevher” anlamlarındaki *şamīm* صَمِيم kelimesinden türetilmiştir. Ar.'da *şamīmī* kelimesi kullanılmamaktadır.

samimiyet (şamīmiyyet / صَمِيمِيَّة)

TS'de “içtenlik / senli benli olma durumu, samimilik” demektir. Bu kelime Ar. “iç, orta / öz, cevher” anlamlarındaki *şamīm* صَمِيم kelimesinden türetilmiştir. Ar.'da *şamīmiyyet* kelimesi kullanılmamaktadır.

sanduka (şandūka / صَنْدُوقَه)

TS'de “mezarın üzerine yerleştirilmiş, tabut büyüklüğünde tahta veya mermer sandık” demektir. Bu kelime üstün “ş” ile Ar.'da kullanılmamaktadır. Ancak ötreli “ş” *şunduka* صَنْدُوقَه şeklindeki gibi “küçük sandık” anlamında kullanılır. KT'de *şandūka* kelimesi “Arabîde küçük sandık demek olup, ancak sâd-ı mazmüma ile dir.” diye açıklanmıştır.

sarrafiye (şarrāfiyye / صَرَّافِيَّة)

TS'de “sarrafılık hakkı” demektir. Bu kelime Ar. “parayı bozan / kasadar” anlamlarındaki *şarrāf* صَرَّاف kelimesinden türetilmiştir. Ar.'da *şarrāfiyye* kelimesi kullanılmamaktadır.

sebkihindi (sebk + hindī / سَبْكٌ هِنْدِي)

TS’de “XVII. yüzyılda divan şiirinde başlayan, karmaşık mazmunlara, hayal oyunlarına, güç anlaşılır, alışılmadık benzetmelere dayanan süslü bir anlatım biçimi” demektir. Ar.’da *sebk* “eritmek / sözü güzel ve düzgün biçime koymak”, *hindī* “Hindistan’la ilgili” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

seneidevriye (sene + devriyye / سَنَةٌ دَوْرِيَّة)

TS’de “yıl dönümü” demektir. Ar.’da *sene* “yıl”, *devriyye* “düzenli tekrarlanan durum” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

sevkitabii (sevḳ + ṭabī’ī / سَوَقٌ طَبِيعِي)

TS’de “içgüdü” demektir. Ar.’da *sevḳ* “götürmek, itmek”, *ṭabī’ī* “doğal” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

sevkiyat (sevḳiyyāt / سَوَقِيَّات)

TS’de “silahlı kuvvetlerde, personel, silah, araç, yiyecek vb. ikmal maddelerinin, stratejik ve taktik amaçlarla bir yerden başka bir yere gönderilmesi” demektir. Bu kelime Ar. “götürmek, itmek” anlamındaki *sevḳ* سَوَق kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *sevḳiyyāt* kelimesi kullanılmamaktadır.

seyrüsefer (seyr + sefer / سَيْرٌ سَفَر)

TS’de “trafik” demektir. Ar.’da *seyr* “yürüyüş, yürümek”, *sefer* “yolculuk” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

sihri (ṣihrī / صِهْرِي)

TS’de “evlilik yoluyla meydana gelen (akrabalık)” demektir. Bu kelime “ailede büyüklere göre, kızın eşi, damat” anlamındaki *şihr* صِهْر kelimesinden türetilmiştir. *Şihrî* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

sibakusiyak (sibāk + siyāk / سِبَاقِ سِيَاقِ)

bk. *siyakusibak*.

sitteisevir (sitte + şevr / سِتَّةٌ شَوْرُ)

TS’de “öküz soğuğu” demektir. Ar.’da *sitte* “altı”, *şevr* “boğa” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

siyakusibak (siyāk + sibāk / سِيَاقِ سِبَاقِ)

TS’de “sözdeki uygunluk ve tutarlılık, sibakusiyak” demektir. Ar.’da *siyāk* “sürmek / bağlam, kontekst”, *sibāk* “yarış / koşu” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

sukutuhayal (suḳūṭ + ḥayāl / سُكُوطُ خَيَالِ)

TS’de “hayal kırıklığı” demektir. Ar.’da *suḳūṭ* “düşmek”, *ḥayāl* “zihinde oluşan imge” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

sükûti (sukūṭi / سُكُوتِي)

TS’de “suskun (kimse)” demektir. Bu kelime Ar. “suskun” anlamındaki *sekūt* سَكُوت kelimesinden türetilmiştir. *Sukūṭi* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

şathiye (şatḥiyye / شَطْحِيَّةِ)

TS’de “yergiye, alaya, şakaya yer veren manzum eser / tasavvuf konularını mizahlı bir biçimde işleyen, coşku hâlinde söylenen bir şiir türü” demektir. Bu kelime Ar. “uzaklaşmak

/ yoldan sapmak” anlamındaki *şataha* شَطْح kökünden türetilmiştir. *Şaṭhiyye* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

şebabet (şebābet / شَبَابَت)

TS’de “gençlik / yılları” demektir. Bu kelime Ar. “genceler” anlamındaki *şebāb* شَبَاب kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *şebābet* kelimesi kullanılmamaktadır.

şeddadi (şeddādī / شَدَادِي)

TS’de “çok büyük ve sağlam (yapı)” demektir. Bu kelime Ar. “güçlü, zorlu / zorluk” anlamlarındaki *şedīd* kelimesinden türetilmiştir. *Şeddādī* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

şelale (şelāle / شَلَالَه)

TS’de “büyük çağlayan, çavlan” demektir. Bu kelime Ar.’da kullanılmamaktadır. *Şelāle* kelimesi Ar. “çağlayan” anlamındaki *şellāl* شَلَال kelimesinden türetilmiştir.

şeniyet (şe’ niyyet / شَانِيَّت)

TS’de “gerçeklik” demektir. Bu kelime Ar. “iş, durum” anlamındaki *şe’n* شَان kelimesinden türetilmiştir. *Şe’ niyyet* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

şerefe (şerefe / شَرْفَه)

TS’de “minarenin gövdesini çepeçevre dolaşan, korkuluklu, ezan okunan yer” demektir. Ar.’da bu kelime kullanılmamaktadır. Ancak Ar.’da “yüksek yer / balkon, teras” anlamında *şurfe* شَرْفَه kelimesi var. SDA sözlüğünde *şurfe* kelimesine Tr.’deki anlamı da verilmiştir. Ayrıca İsp.’da *axarafe* olduğu belirtilerek “Bu kelimeye sanki halk ona *şurfe* değil, *şerefe* der.” diye açıklama yazmıştır. Tr.’de *şerefe* kelimesi Ar. *şurfe* kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.’da bu şekilde kullanılmamaktadır.

taannüt (ta‘annud / تَعَنَّدُ)

TS’de “direnme, ayak direme, inat etme, direnim” demektir. Bu kelime Ar. “reddetti, inat etti” anlamındaki *‘anede* عَنَّدَ kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *ta‘annud* kelimesi kullanılmamaktadır.

tahkiye (taḥkiye / تَحْكِيَه)

TS’de “bir olayı anlatmadaki düzen, anlatış düzeni / anlatı” demektir. Bu kelime Ar. “anlattı” anlamındaki *ḥakâ* حَكَّى kökünden türetilmiştir. Ar.’da *taḥkiye* kelimesi kullanılmamaktadır.

tahsisatimesture (taḥşīṣāt + mestūre / تَخْصِيصَات مَسْتُورَه)

TS’de “örtülü ödenek” demektir. Ar.’da *taḥşīṣāt* “tahsis edilmiş şeyler” *mestūre* “örtülü” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

tahteşsuur (taḥte‘ş-şu‘ūr / تَحْت الشُّعُور)

TS’de “bilinçaltı” demektir. Ar.’da ise *taḥte* “altı, altında” *şu‘ūr* “his, duygu” demektir. Ar.’da bu anlamda iki kelimenin Tr.’deki gibi birlikte kullanımı yoktur.

tehzil (tehzīl / تَهْزِيل)

TS’de “alaya alma / ciddi bir esere alay tarzında nazire yazma, şakalı bir anlatıma çevirme” demektir. Ar.’da bu kelime kullanılmamaktadır. Tr.’de *tehzīl* kelimesi “mizah” anlamındaki *hezel* هَزَل kelimesinden türetilmiştir.

telefat (telefāt / تَلْفَات)

TS’de “hastalık, afet vb. sebeplerle hayvanların toplu ölümü” demektir. Bu kelime Ar. “yok olma, helak olma” *telef* تَلَف kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *telefāt* kelimesi kullanılmamaktadır.

tellaliye (dellāliye / دَلَالِيَه)

TS’de “tellallık” demektir. Bu kelime Ar. “satışlarda aracılık yapan kişi” anlamındaki *dellāl* دَلَّال kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da *dellāliye* kelimesi kullanılmamaktadır.

tenkidî (tenkîdî / تَنْقِيدِي)

TS’de “eleştirmeli, eleştirili” demektir. Bu kelime Ar. “eleştirdi” anlamındaki *naḳade* نَقَدَ kökünden türetilmiştir. Ar.’da *tenkîdî* kelimesi kullanılmamaktadır.

tenkit (tenkîd / تَنْقِيد)

TS’de “eleştirme, eleştiri / eleştirisi” demektir. Bu kelime Ar. “eleştirdi” anlamındaki *naḳade* نَقَدَ kökünden türetilmiştir. Ar.’da *tenkîd* kelimesi kullanılmamaktadır.

terbiyevi (terbiyevî / تَرْبِيَوِي)

TS’de “eğitimsel” demektir. Bu kelime Ar. “eğitmek” anlamındaki *terbiye* تَرْبِيَه kelimesinden türetilmiştir. Ar.’da “eğitimsel” anlamında *terbiyevi* değil *terbevî* تَرْبَوِي kelimesi kullanılır. *Terbiyevi* ise Ar.’da kullanılmamaktadır.

tercümeihâl (terceme + ḥāl / تَرْجَمَه حَال)

TS’de “öz geçmiş” demektir. Ar.’da ise *terceme* “çeviri”, *ḥāl* “durum, vaziyet” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

tesit (tes‘id / تَسْعِيد)

TS’de “kutlama” anlamında olan bu kelime Ar.’da kullanılmamaktadır. Bu kelime Ar. “mutlu oldu” anlamındaki *sa‘ide* سَعِدَ kökünden türetilmiştir. *Tes‘id* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

teşrikimesai (teşrik + mesā‘ī / تَشْرِيْكَ مَسَاعِي)

TS’de “bir gaye uğruna kurulan çalışma ortaklığı, birlikte çalışma, iş birliği” demektir. Ar.’da *teşrîk* “ortak etmek”, *mesā’î* “çabalamar” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki kullanımını gibi yoktur.

tiryaki (tiryākī / تِرْيَاقِي)

TS’de “afyon, tütün, kahve, çay vb. keyif veren maddelere alışmış olan (kimse) / bir şeye çok alışmış, kendine huy edinmiş / karagöz oyununda yaşlı ve afyon içmeye alışmış kimse” demektir. Bu kelime Ar. “zehri vücuttan çıkarmak için kullanılan ilaç” anlamındaki *tiryāk* تِرْيَاق kelimesinden türetilmiştir. *Tiryākī* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

tuhafiye (tuḥafiyye / تُحْفِيَّة)³⁰

TS’de “çorap, mendil, eldiven gibi giyim ile kurdele, dantel gibi giysi süsüne yarar şeyler” demektir. Bu kelime Ar. “şaşılacak ilginç şeyler” anlamındaki *tuḥaf* تُحْف kelimesinden türetilmiştir. *Tuḥafiyye* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

tuluat (ṭulū’āt / طُلُوعَات)

TS’de “doğaçlama” demektir. Bu kelime Ar. “çıkmaq, doğmaq” anlamındaki *ṭulū’* طُلُوع kelimesinden türetilmiştir. *Ṭulū’āt* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

üryani (‘uryānī / عُرْيَانِي)

TS’de “üryani eriği” demektir. Bu kelime Ar. “çıplak” anlamındaki *‘uryān* عُرْيَان kelimesinden türetilmiştir. *‘Uryānī* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

³⁰TS’de *tuhafiye* kelimesinin transkripsiyonu yanlış yazılmıştır. “ḥ” harfi yerine “h” yazılmalıdır.

vekilharç (vekīl + ḥarc / وَكَيْلٌ خَرْجٌ)

TS'de “kesedar” demektir. Ar.'da *vekīl* “sorumlu”, *ḥarc* “harcanan para / rızık, ücret” demektir. Bu iki kelimenin Tr.'deki gibi Ar.'da kullanımı yoktur. Ancak Osmanlı Döneminde bazı Arap lehçelerinde kullanılmıştır.

viladi (vilādī / وِلَادِي)

TS'de “doğuştan (olan)” demektir. Bu kelime Ar. “doğmak” anlamındaki *vilāde* وِلَادَة kelimesinden türetilmiştir. *Vilādī* kelimesi Ar.'da kullanılmamaktadır.

vukat (vuḳū'āt / وَفُوعَاتٌ)

TS'de “polisi ilgilendiren olay veya olaylar / olanlar, olan bitenler” demektir. Bu kelime Ar. “düşmek / olmak” anlamlarındaki *vuḳū'* وَفُوع kelimesinden türetilmiştir. *Vuḳū'āt* kelimesi Ar.'da kullanılmamaktadır.

yediemin (yed + emīn / يَدٌ أَمِينٌ)

TS'de “birden çok kişi arasında hukuki durumu çekişmeli olan bir malın, çekişme sonuçlanıncaya kadar emanet olarak bırakıldığı kimse” demektir. Ar.'da *yed* “el”, *emīn* “dürüst, güvenilir” demektir. Ar.'da bu iki kelimenin Tr.'deki gibi birlikte kullanımı yoktur.

zafiyet (za'fiyyet / ضَعْفِيَّتٌ)

TS'de “arıklık, zayıflık / bitkinlik” demektir. Bu kelime Ar. “yetersizlik, kuvvetsizlik” anlamındaki *za'f* ضَعْف kelimesinden türetilmiştir. *Za'fiyyet* kelimesi Ar.'da kullanılmamaktadır.

zebani (zebānī / زَبَانِي)

TS’de “cehennem bekçisi / zebella” demektir. Ar.’da *zebānī* değil, *zebāniye* زَبَانِيَّة kelimesi var. *Zabāniye* “cehennem melekleri, bekçileri” anlamında kullanılır. *Zebānī* kelimesi ise Ar.’da kullanılmamaktadır.

zephiye (zebḥiyye / ذُبْحِيَّة)

TS’de “kesimevinde kesilen hayvanlar için kasapların ödedikleri vergi” demektir. Bu kelime Ar. “kesmek, öldürmek” anlamındaki *zebḥ* ذُبْح kelimesinden türetilmiştir. *Zebḥiyye* kelimesi Ar.’da kullanılmamaktadır.

zevküsefa (zevk + şafā / ذُوقٌ وَصَفًا)

TS’de “eğlenme, eğlence” demektir Ar.’da *zevk* “tat / güzeli seçme yeteneği”, *şafā* “kaygısız ve sakin olmak” demektir. Ar.’da bu iki kelimenin Tr.’deki gibi kullanımı yoktur.

4.5. TÜRKÇE SÖZLÜK’TE “AR.” OLARAK ETİKETLENEN ANCAK ARAPÇADA BULUNMAYAN VE KULLANILMAYAN KELİMELER ³¹

bukran (buḳrān / بُقْرَان)

TS’de “saraçların kullandığı yün kırpıntısı” anlamında olan bu kelime Ar.’da bulunmamaktadır. *Buḳrān* kelimesi TSV, LN, KT ve KA sözlüklerinde bulunmamaktadır. TET sözlüğünde bu kelime “elbiseleri sertleştirmek için kullanılan kaba pamuklu” anlamındaki İng. *buckram* kelimesinden veya “kaba kumaş” anlamındaki Ar. *barrakān* kelimesi olduğu yazılmıştır. *Barrakān* kelimesi ise Ar.’da bulunmamaktadır.

efsus (efsūs / اَفْسُوس)

³¹ Bazı kelimeler Arap lehçelerinde halk arasında eskiden veya halihazırda kullanılıyor olabilir.

TS'de “yazık, eyvah” demektir. Ar.'da ise bu kelime bulunmamaktadır. Bu kelimenin kökeni LN, KT, KA ve TET sözlüklerinde Far. olduğu yazılmıştır.

kallavi (ḳallāvī / قَلَاوِي)

TS'de “vezir ve sadrazamların giydikleri bir tür kavuk / çok iri, kocaman” demektir. Ar.'da *ḳallāvī* kelimesi bulunmamaktadır. Ayrıca TSV, LN ve KT sözlüklerinde yoktur. KA sözlüğünde bu kelimenin kökü belli olmadığı yazılmıştır.

kerrake (kerāke / كَرَآكِه)

TS'de “ince softan hafif ve dar bir üstlük” demektir. Bu kelime Tr. “bazı hayvanların, giyecek yapmak için işlenmiş postu” anlamındaki *kürk* kelimesi, Ar. dil bilgisine göre çekilerek türetilmiş olabilir. *Kürk* kelimesi Tr.'deki anlamıyla, Tr.'den alıntı olarak Suriye ve Lübnan lehçesinde kullanılmıştır (el-Yesû'î 1962: 124).

mahra (mahra / مَاهِرِه)

TS'de “üzüm taşımaya yarayan ağzı geniş, dibi dar tahta kap” anlamında olan bu kelime Ar.'da bulunmamaktadır. KA sözlüğünde *mahra* kelimesi, “Türkçe olmayan kelimenin kökü bulunamamıştır” diye not yazılmıştır. TET sözlüğünde bu kelime Erm. *maharay* kelimesi ile aynı olduğu yazılmıştır.

mandal (mandāl / مَنْدَال)

TS'de “kapı vb. şeyleri kapalı tutmaya yarayan, döner tahta veya metal parça / ipe serilen çamaşırı tutturmak için kullanılan yaylı kıskaç / ut, kanun, keman vb. çalgıların tellerini geren düğme” demektir. *Mandāl* kelimesi Ar.'da yoktur. KA ve TET sözlüğünde bu kelimenin Yun. olduğu yazılmıştır. KT'de ise bu kelimenin Ar.'da *mendel* kelimesi ile aynı olduğu belirtilmiştir. Ancak Ar.'da *mendel* “güzel koku / ayakkabı / cine irtibata geçmek amacıyla yapılan hareketler” anlamlarında kullanılır. Ayrıca kelimenin kökeni Ar. değil, Hin.'dir (Beyk 1939: 252).

mâni (mā' nī / ماعني)

TS'de “genellikle birinci, ikinci ve dördüncü dizeleri uyaklı olan, daha çok hecenin yedili ölçüsüyle söylenen halk şiiri” demektir. Ar.'da bu kelime bulunmamaktadır. KT'de kelimenin kökeni belirtilmemiştir. KA sözlüğünde *mā' nī* kelimesi kesin olmamak kaydıyla (Ar. *mana* مَعْنَى > Far. *mā' nī*) Ar.'dan Far.'ya geçtiği sonra da Tr.'de Far.'daki gibi kullanıldığı açıklanmıştır.

maslak (maşlāk / مَصْلَاق)

TS'de “sürekli su akan boru / boruları aşırı basınçtan korumak amacıyla su yolu üzerinde yapılan içi su dolu hazne / büyük yalak” demektir. Ar.'da *maşlāk* kelimesi yoktur. KT'de bu kelimenin kökeni yazılmamıştır. TET sözlüğünde kökeni meçhul bırakılmıştır. KA sözlüğünde ise kesin olmamak şartıyla Ar. “yol” anlamındaki *meslek* مَسَلَك kelimesi ile aynı olduğu belirtilmiştir.

matruş (maṭrūş / مَطْرُوش)

TS'de “traşlı” demektir. Bu kelime Ar.'da bulunmamaktadır. KT'de *maṭrūş* kelimesinin Ar. olduğu zannedilerek Ar.'ya göre çekilip galat-ı fahiş olduğu belirtilmiştir. KA ve TET sözlüklerinde de bu kelimenin Far. *traş* kelimesinden Ar. kuralına göre türetildiği yazılmıştır.

mefret (mefred / مَفْرَد)

TS'de “kocaman, iri, büyük, muazzam” anlamında olan bu kelime Ar.'da bulunmamaktadır. KA sözlüğünde kesin olmamak kaydıyla Ar. “aşırı” anlamındaki *mufriṭ* مُفْرِط kelimesi ile aynı olduğu yazılmıştır. TET sözlüğünde bu kelimenin kökeninin *Meninski*'ye göre Ar. olduğu belirtilmiştir.

merdane (merdāne / مَرْدَانَه)

TS'de “türlü işlerde kullanılan, silindir biçiminde araç / kalın oklava” anlamında olan *merdāne* kelimesi Ar.'da bulunmamaktadır. KT'de kelimenin kökeni verilmemiştir. TET sözlüğünde aynı anlamda Far. *vardana* kelimesi ile aynı olduğu belirtilmiştir. Bu kelime Suriye ve Lübnan lehçesinde kullanılır. Ancak kökeni Ar. değildir (el-Yes' 1962: 126).

mihaniki (miḥānikī / مِخَانِكِي)

TS'de “düşünmeden, ölçülerek değil de yalnızca alışkanlığın verdiği kolaylıkla veya yalnız kasların hareketiyle yapılan (iş, hareket vb.)” anlamında olan bu kelime Ar.'da yoktur. KA sözlüğünde kelimenin Yun.'dan Ar.'ya geçtiği yazılmıştır.

nezaket (nezāket / نَزَاكَت)

TS'de “başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, incelik, naziklik” demektir. Bu kelime Ar. sözlüklerde bulunmamaktadır. Ancak Irak ve Suriye lehçesinde Tr.'deki anlamı ile kullanılmaktadır.

nezaketen (nezāketen / نَزَاكَةً)

bk. *nezaket*.

susam (sīsām / سَيْسَام)

TS'de “susamgillerden, sıcak bölgelerde yetişen küçük bir bitki / bu bitkinin yağ çıkarılan, ğtlerek tahin elde edilen ve simit vb.nin üzerine serpilerek küçük sarımtırak tohumu / süsen” demektir. Ar.'da bu kelime bulunmamaktadır. Ancak “susamgillerden, sıcak bölgelerde ... bitki”ye Ar.'da *sumsum* سُمْسُم denir.

tekke (tekye / تَكِيَه)

TS'de “tarikattan olanların barındıkları, ibadet ve tören yaptıkları yer, dergāh / işsiz güçsüz kimselerin buluşup sığındıkları yer / esrar içilen üstü kapalı yer / hapishane” demektir. Bu

kelime Ar.’da bulunmamaktadır. Ancak “işsiz güçsüz kimselerin buluşup sığındıkları yer” anlamında *tekiyye* تَكِيَّة kelimesi vardır. *el-vasît* sözlüğünde *tekiyye* kelimesinin kökeni Tr. olduğu yazılmıştır. *Ġarā`ibu`l-Leḥçeti`s-Suriye ve`l-Lubnāniyye* kitabında ise bu kelime, Tr.’de, Ar. “üstüne yaslanan” anlamındaki *tuk`e* تُكَّأَة kökünden türetildiği, daha sonra Tr.’de türetildiği şekliyle Ar.’ya geçtiği belirtilmiştir (el-Yesû`î 1962: 130)

temhir (temhîr / تَمْهِير)

TS’de “mühürleme” demektir. Bu kelime Tr.’de Far. “damga, kaşe” anlamındaki *mühür* kelimesi Ar. *tef`îl* تَفْعِيل veyninde kullanılarak türetilmiştir. Ar.’da *temhîr* “tay istemek” demektir. Ancak Tr.’deki *temhîr* kelimesi Ar.’daki ile ses benzerliğinden başka bir alakası yoktur. TS’deki *temhir* kelimesi Ar.’da bulunmamaktadır.

zebella (zebellā / زَبَلَا)

TS’de “iri yarı kimse” demektir. Bu kelime Ar.’da bulunmamaktadır. KT’de kelimenin kökeni yazılmamıştır. KA sözlüğünde ise Ar. olduğu belirtilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dinî, coğrafi, siyasi vb. sebeplerden dolayı uzun bir süredir devam eden Ar. ve Tr. arasındaki dil etkileşimi, Tr. ve Ar. sözvarlığını zenginleştirirken, Ar. kelimelerin vezinlerini ve anlamlarını da etkilemiştir. Bu etkileşimin sonuçlarından biri olan Tr.’de alıntılanan Ar. kelimeler, Türkler tarafından hızlı bir kabul neticesinde yaygınlaşmıştır. Bu hızlı kabulün ilk sonucu da alıntılanan kelimelerin ses ve anlam değişmesine uğramalarıdır. Ar.’dan Tr.’ye geçen Ar. kelimeler, Tr.’ye geçtikten sonra anlam bakımından sırasıyla; asıl anlamıyla geçen kelimeler, asıl anlamına yakın olarak geçen kelimeler ve tamamen yeni anlam kazanarak geçen kelimeler başlıkları altında sınıflandırılabilir. Bunun yanı sıra Tr.’ye geçtikten sonra zamanla ve kullanıldıkça anlamı değişmiş (genişlemiş, daralmış vb.) Ar. kelimeler de dikkate değerdir. Bu çalışmada TDK’nin TS’de bulunan 6512 Ar. kelime anlam bakımından incelenmiş ve şu sonuçlar elde edilmiştir:

1. Ar.’dan Tr.’ye *harf*, *kelime*, *edat*, *cümle* ve *şibh cümle* (eksik cümle) geçtiği tespit edilmiştir. *Harf* “ve / و”, *kelime* “kitap / كِتَاب”, *edat* “yâ / يَا”, *cümle* “sanayiinefise / صَنَائِعُ تَفْيِيسَةٌ” ve *şibh cümle* “bilahare / بِالْآخِرَةِ” gibi.
2. TS’deki çoğu Ar. kelimelerin anlamları, anlam değişmesine uğramamıştır. Bu bağlamda TS’de bulunan 5.512 Ar. kelimenin, 1327 adetinin anlamının değiştiği tespit edilmiştir. Bunun içerisinde Tr.’ye göre kelime, Ar.’ya göre ise harf, edat ve kelime grubu da yer almaktadır. Ayrıca TS’de anlamı değişmiş Ar. kelimelerin asıl anlamına yakın anlama geçtiği veya yakın anlamı kazandığı fark edilmiştir.
3. TS’de anlamı değişen Ar. kelimelerden 652 kelimenin başka anlama geçtiği, 44 kelimenin Ar.’da çoğulken Tr.’de tekil olarak kullanılıp anlam değişmesine uğradığı sonucuna varılmıştır. Yine 588 kelimenin anlam genişlemesine ve 43 kelimenin ise anlam daralmasına uğradığı tespit edilmiştir. TS’de, Tr.’de Ar. köklerden türetilen ancak Ar.’da kullanılmayan kelimelerin sayısı ise 204 kelime olarak değerlendirilmiştir. Ar.’da bulunmayan ve kullanılmayan kelime sayısı ise 17’dir.

4. Çalışmamızda anlam değişmesine yol açan temel dilsel sebepler şu şekilde tespit edilmiştir;

a. Ar. kelimelerin arasındaki ses benzerliği

b. Ar. kelimelerin Tr.'de uğradığı ses değişikliği

c. Tr.'de Ar. kelimelerin başka görevde veya başka vezinde kullanılması

d. Tr.'de Ar. tamlamaların kısaltılması

Örneğin; Tr.'de Ar. *maḥzūr* kelimesi Ar.'da ona ses olarak benzeyen *maḥzūr* kelimesinin anlamını kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır. Tr.'de *neşe* kelimesi ise Ar. *neş'e* ve *neşve* kelimelerinin ses değişimine uğramış hâlidir. Bu ses değişikliği Ar.'da iki farklı kelimenin Tr.'de bir kelime olarak kullanılmasına ve TS'de verilen transkripsiyona göre *neş'e* kelimesinin Ar. *neşe* kelimesinin anlamını kazanmasına sebep olmuştur.

Görev değişikliğinden dolayı anlamı değişmiş Ar. kelimelerden biri *anif* ('anîf) kelimesidir. Ar.'da bu kelime sıfat olarak “sert, kaba” anlamında kullanılırken Tr.'de zarf olarak da “sert, kaba bir biçimde” anlamında kullanılarak anlam genişlemesine uğramıştır. Vezin değişikliğinden dolayı anlamı değişmiş Ar. kelimelere örnek ise *taaşşuk* kelimesidir. Ar. kelimelerin vezni değiştikçe anlamı da değişir. Bu durumdan dolayı Tr.'de bazı Ar. kelimeler kullanıldığı vezin anlamı ile uyumamaktadır. Tr.'de “karşılıklı âşık olma” anlamındaki *taaşşuk* kelimesi *tefa'ul* vezindedir. Ar.'da “âşık oldu” anlamındaki *'aşıka* عَشِيقَ kökünden türetilen ve *tefa'ul* vezinde kullanılan *ta'aşşuk* kelimesi, “âşık olmak / kendi kendini aşka zorlama, âşıklıkta devam etme” anlamlarını verir. Tr.'de bu vezin değişikliği, kelimenin başka anlamda kullanılmasına neden olmuştur. Tr.'de Ar. çoğul olarak kullanılan ancak Tr.'de tekil şeklinde kullanılan birçok Ar. kelime tespit edilmiştir. *Ahşap*, *amele*, *arazi* vb. kelimeler gibi.

Türk toplumunda konuşma esnasında yapılan kısaltmalar Tr.'deki Ar. kelimelerin anlamını etkileyen önemli bir husus olarak değerlendirilebilir. Bazı Ar. kelimeler Tr.'de belli bir süreç

içerisinde tamlama şeklinde doğru anlamda kullanılmıştır. Ancak zamanla bu tür tamlamalar kısaltılarak tamlamadaki kelimelerin yeni anlam kazanmasına sebep olmuştur. Örneğin; Ar. “ayrılmış, ayrılan” anlamındaki *muteferrika* kelimesi, Tr.’de *mebaliğ-i müteferrika* veya *masarif-i müteferrika* (ayrılan para) tamlamasının kısaltmasıyla “küçük giderler için ayrılan para” anlamını kazanarak anlam değişmesine uğramıştır (LN, KT).

5. Tr.’de anlam genişlemesine uğrayan çoğu Ar. kelimeler yeni anlamlar kazanarak anlam genişlemesine uğramıştır. Anlam alanı genişleyen kelimeler ise seyreklerdir. Örneğin; *Mezar* kelimesi Ar.’da “bilinen, ünlü bir zatın ziyaret olunan kabri” anlamında kullanılırken Tr.’de daha geniş “ölünün gömülü olduğu yer, gömüt, kabir, sin (I), makber, metfen” anlamında kullanılmaktadır.

6. Tr.’de alıntılanan Ar. kelimelerden bazılarının yeni kazandıkları anlamın, sonradan Ar. konuşma diline geçtiği tespit edilmiştir. *Nezaret* kelimesi gibi. Ar.’da halk arasında Tr.’deki “nezairethane” anlamı kullanılmaktadır. Ancak bu anlam Ar. sözlüklerde yazmamaktadır. Ayrıca *namus* kelimesi Ar.’da “sırrı bilen / kanun, şeriat / hile / sinek” demektir. Ar. konuşma dilinde ise Tr.’deki gibi “iffet” anlamında da kullanılır (el-Yesû’î 1962: 134). Bazı Ar. kelimeler Tr.’den hem yeni anlamıyla hem de yeni vezniyle geçmiştir. *Felaket* kelimesi gibi. *Felaket* kelimesi “gökyüzü / kendinde yıldızlar dönen gök” anlamındaki *felek* kelimesinden türetilmiştir. Ancak Ar.’da Tr.’deki vezniyle kullanılmamaktadır. Son zamanlarda ise konuşma dilinde kullanıldıkça 20.yy’da yazılan *el-Vasîf* sözlüğünde Tr.’deki anlamıyla ve vezniyle yazılmıştır.

7. TS’de Ar. köklerden türetilen ancak Ar.’da kullanılmayan bazı kelimeler vardır; *aciliyet*, *cerrahi*, *ecinni* gibi. Bu tür kelimelerin, Türkler tarafından türetilme veya Far. kanalıyla Tr.’ye geçme ihtimalleri değerlendirilebilir.

8. TS’de kökeni Ar. olduğu yazılan ancak Ar.’da kökü olmayan ve kullanılmayan kelimeler tespit edilmiştir. Bu tür kelimelerin bazılarının kökeni TS’de yanlış yazılmış veya Tr.’de henüz bilinmemiş olabilir.

9. TS’de bazı kelimelerin kökeninin Ar. olduğu yazılmıştır. Ancak o tür kelimelerden bazılarının Ar.’da alıntı olduğu tespit edilmiştir. *Baharat* ve *çavşır* kelimeleri gibi. Bu kelimelerin kökeni Ar. değildir. Fakat, Tr.’ye Ar. kanalıyla geçmiştir.

Türkçe Sözlükle ilgili Ulaşılan Sonuçlar ve Öneriler

TS’deki Ar. kelimeler, yabancı kelimeler arasında ilk sırada yer almaktadır. Çalışmada Ar. kelimeler araştırılırken, kelimenin transkripsiyonunda ve anlam açıklamasında birkaç engelle karşılaşılmıştır. Bunlardan en önemlisi, TS’de bulunan bazı Ar. kelimelerin transkripsiyonunun yanlış yazıldığı tespit edilmesidir. *Evla*, *hālā*, *itikāl* kelimeleri gibi. Kelimenin transkripsiyonunun yanlış yazılması, zamanla köküne ve asıl anlamına ulaşamamak gibi sonuçlara yol açabilir. TS’de bu tür kelimeler tekrar gözden geçirilerek transkripsiyonunun düzeltilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Ayrıca sözlükte yabancı kelimelerin asıl alfabesi ile yazılmasının, özellikle semantik ve etimoloji üzerinde çalışan araştırmacılar için kolaylaştırıcı bir husus olacağı düşünülmektedir.

TS’de *tenvin* (ـ / ة / ـ) ile biten Ar. kelimeler vardır. Bu kelimelerin transkripsiyonu “en, ā” harfleri ile yazılmıştır. *Mahfuzen* ve *hâlâ* gibi. Aynı zamanda sözlükte Ar.’da “ى” harfi ile biten kelimelerin transkripsiyonu da “ā” harfi ile yazılmıştır. *Müptela* kelimesi gibi. Bu durum, *tenvinle* biten kelimeler ile, “ى” (ā) ile biten kelimelerin karışmasına veya Ar.’da tam karşılığının bulunmamasına yol açabilir. Mesela *hâlâ* kelimesi Ar.’da “ى” harfi ile araştırılırsa bulunamayacaktır. Çünkü, Ar.’da *halen* هَالٍ şeklinde kullanılır. TS’de *halen* kelimesi de bulunmaktadır. Ancak, *hâlâ* kelimesi ile aynı olduğuna dair herhangi bir bilgi yoktur. Tr.’de *hâlâ* kelimesi “hālā” olarak telaffuz edilse de transkripsiyonunda Ar.’da telaffuz edildiği şekilde verilmelidir. Aksi halde kelimenin alıntılı olduğu dilde bulunamayabilir. TS’deki bu tür sorunlar Ar. kelimelerin Ar.’da yazılış şeklinde belirtilmesi ile çözülebilir.

Ayrıca TS’de bazı Ar. kelimelerin anlamlarının yanında örnek verilmemiştir. Dolayısıyla bu durum anlamı anlaşılamayan ve özellikle Tr.’de artık kullanılmayan bazı Ar. kelimelerin

anlamlarının araştırılmasında zorluk yaratmaktadır. TS’de, Ar. kelimelerin anlamlarının daha iyi anlaşılması için anlam açıklamasında örnekler verilebilir. TS’de Ar. kelimelerin anlam açıklaması ile ilgili diğer önemli husus ise Ar. kelimelerin anlamlarında açıklanan kelimenin anlamına bakıldığında, anlam olarak verilen diğer kelimenin bulunmamasıdır. Mesela, *kadit* kelimesinin anlamlarından biri “iskelet”tir. TS’de *iskelet* maddesine bakıldığında, verilen altı anlamdan hiçbirinin *kadit* kelimesi ile aynı anlamda olduğuna dair bir açıklama bulunmamaktadır. Bu durumda *kadit* kelimesinin “iskelet” anlamı tam olarak anlaşılacaktır. Sözlükte bu tür kelimelerin anlamları arasında başka bir kelime ile gönderme yapılırsa o kelimenin de anlamını içermesi gerekmektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada, TDK’nin son baskısı TS’de anlamı değişmiş Ar. kelimelerin tespiti, tasnifi ve açıklaması yapılmıştır. Ayrıca TS’de Ar.’dan türetilen ancak Ar.’da kullanılmayan ve TS’de Ar. olduğu yazılıp Ar.’da bulunmayan kelimeler de açıklanarak derlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Abdul Kâdir, M. (2020). Silsiletu'l-Lisân Kitabında Geçen Arapça Kelimelerde Anlam Değişmesi. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. Cilt 19, S. 2, s. 824-851.
- Ahterî Mustafa Efendi (2009). *Ahterî-i Kebir* (haz. Kırkılıç, A. & Sancak, Y.). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Akalın, Ş. (2014). Türkçede Söz Yapımı ve Sözlükselleşme. *XI. Millî Türkoloji Kongresi Bildirileri*. Cilt 1, s. 831-841.
- Akalın, Ş. (2014). Türkçede Eksiltili Yapıdan Sözlükselleşme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. Cilt 31, S. 2, s. 13-29.
- Akalın, Ş. vd. (2019). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aksan, D. (1962) Anlam Alışverişi Olayları ve Türkçe. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Bellekten*. Cilt 9, s. 207-273.
- Aksan, D. (2016). *Anlam Bilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2018). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Almaany Sözlüğü. Erişim adresi: <https://www.almaany.com/>.
- Andrews, D. R. (1999). *Sociocultural Perspectives on Language Change in Diaspora*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Arap Dil Topluluğu. (2004). *el-Mu'cem el-Vasît*. Kahire: Mektebeu's-Şurûkk el-Duveliyye.
- Asfûr, M. (2009). *Dirâsât fi'l-Terceme ve Nakkdiha*. Beyrut: Dâru'l-Fâris li'n-Neşir ve'l-Tevzî'.
- Beyk, A. (1939). *el-Muhkem fi Usûli'l-Kelimât el-âmmiye*. Kahire: Matba'at Mustafa el-Bâbî el-Halebî.
- Bloomfield. L. (1933). *Language*. New York: Allen &Unwin.
- Breal, M. (1900). *Semantics: Studies in The Science of meaning* (H. Cust, çev.). London: William Heinemann.
- Caferoğlu, A. (1984). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Enderun kitabevi.

- Cevâlikî, E. M. (1990). *el-Mu'errebb mine'l-Kelâm el-Acemî alâ Hurûfi'l-Mu'cem*. Dimaşkk: Dâru'l-Kalem.
- Demir, N. (2003). Popüler Dil Tartışmalarına Dil İlişkileri Açısından Bakış. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Türkçemiz*, Ankara, s. 37-44.
- Ebu Heşîm, T. (2007). *Usûlu'l-Kelimât*. el-Cîze, Mısır: Matba'at Halâ.
- Enîs, İ. (1976). *Delâletu'l el-Fâz*. Kahire: Mektebetu'l-Encilo el-Masriyye.
- Fantini, A. (1985). *Language Acquisition of a Bilingual Child: asociolinguistic perspective (to age ten)*. England: Multilingual Matters Ltd.
- Gülensoy, T. (2015). *Türkçe El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güner, N. (2013). Kadınlı İlgili Eski Türkçe Bir Kelime: Uragut. *Turkish Studies*. S. 8/9, s. 2659-2669.
- Haugen, E. (1950). The Analysis of Linguistic Borrowing. *Linguistic Society of America*. S. 26, s. 210-231.
- Hengirmen, M. (1999). *Dil Bilgisi ve Dil Bilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Jespersen, O. (1946). *Mankind, Nation and Individual from a Linguistic Point of View*. London: George Allen and Unwin.
- Karaağaç, Günay (2004). Türkçenin Dünya Dillerine Etkisi. *Kırgız-Manas Üniversitesi II. Uluslar Arası Türk Uygarlığı Kongresi*, 4-6 Ekim 2004, Bişkek, s. 423-462. Erişim adresi: http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/karaagac_01.pdf.
- Karaağaç, G. (2015). *Türkçenin Alıntılar Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karaağaç, G. (2016). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Katamba, F. (2005). *English Words*. London, New York: Routledge.
- Ayver, İ. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları. Erişim adresi: <http://lugatim.com/>
- McMahon, A. (1994). *Understanding Language Change*. New York: Cambridge University Press.
- Mehmet Esad Efendi (1999). *Lehçetü'l-Lügat* (haz. Kırkılıç, A.). Ankara: Türk Dil Kurumu.

- Mes'ûd, C. (1992). *er-Râ'id*. Beyrut: Dâru'l-'ilm li'l-Melâyîn.
- Muallim Naci (2009). *Lügat-i Nâci* (haz. Kartal, A.). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Romaine, S. (1995). *Bilingualism* (baskı 2). Oxford: Blackwell.
- er-Rusâfî, M. (2015). *Yabancı Ağzlı Konuşma Bozukluklarına Reddiye* (çev. M. Yıldız). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Stern, G. (1931). *Meaning and Change of Meaning with Special Reference to the English*. Bloomington: Indiana University Press.
- Şemsettin Sami (2015). *Kamus-ı Türkî*. (haz. Yavuzarslan, P.) Ankara: Türk Dil Kurumu.
- The Arabic Lexicon. Erişim adresi: <http://arabiclexicon.hawramani.com/>
- Tietze, A. (2016). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Tulum, M. (2011). *XVII. Yüzyıl Türkçesi ve Sözcük Varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Mütercim Âsım Efendi. (2013). *el-Okyânusu'l-Basît fî tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît* (haz. M. Koç, E. Tanrıverdi). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. Erişim adresi: <http://www.kamus.yek.gov.tr/>.
- Türkmen, S. (2009). Aynılaşmış Kelimeler. *Turkish Studies*. S. 4, s. 968-975.
- Ullmann, S. (1975). *Devru'l Kelime fi'l-Luga* (çev. K. Beşîr). Kahire: Mektebetu'l-Şebâb.
- 'Umar, A. M. (1998). *'İlmu'd-Delâle*. Kahire: 'Âlemu'l-Kutub.
- 'Umar, A. M. (2008). *el-Lugatu'l-'Arabîyyetu'l-Mu'âsire*, Kahire: 'Âlemu'l-Kutub.
- Vendreys, J. (2014). *el-Luga*. (çev. A. Davahilî, M. el-Kasâs). Kahire: el-Merkez el-Kavmî li'l-Terceme.
- el-Yesû'î, R. (1962). *Garâ'ibu'l-Lehçeti's-Suriye ve'l-Lubnâniyye*. Beyrut: el-Matba'a el-Kaşulukiyye.

DİZİN

A		
aba ('abā/عَبَا).....152	acuze ('acūze/عَجُوزَه)..... 292	ahize (āhize / أَحْذَه) 32
abdāl (abdāl/أَبْدَال).....153	adam (ādem / آدَم)..... 30	ahlakiyat (ahlākiyyāt / أَخْلَاقِيَّات) 32
abdülleziz (ḥabb+ lezīz / حَبَّ+ لَذِيذ).....29	adedimürettep ('adedd+ müretteb/ عَدَد مُرْتَب)..... 300	ahşap (ahşāb/أَخْشَاب)..... 145
abide (ābide / أَبْدَه).....29	ademimerkeziyet ('adem+ merkeziyyet / عَدَم مَرْكَزِيَّت) 30	ahzükabz (ahz + kabz/أَخْذ قَبْض) 301
abidevi (ābidevī/أَبْدَوِي).....300	adet ('aded/عَدَد)..... 153	aidat ('a'idāt / عَائِدَات)..... 32
abraş (abrāş/أَبْرَاش).....300	âdeta ('âdetā / عَادَتَا)..... 31	ailevi ('ā'ilevī/عَائِلَوِي)..... 301
abus ('abūs/عَبُوس).....153	adi ('ādī / عَادِي)..... 31	akait ('akā'id/عَقَائِد)..... 154
acaba ('acebā / عَجَبَا).....29	afaki (āfākī/أَفَاقِي)..... 300	akamet ('akāmet/عَقَامَت)..... 301
acar ('acar / عَجَر).....29	afet (āfet/أَفَت)..... 153	akaret ('akāret / عَقَارَت)..... 32
acayip ('acā'ib / عَجَائِب).....29	ağda ('ağde / عَقِيدَه)..... 31	akıbet ('ākıbet/عَاقِبَه)..... 154
acele ('acele/عَجَلَه)..... 153	ağnam (ağnām / أَعْنَام)..... 31	akıl ('akl/عَقْل)..... 155
acem ('acem / عَجَم).....30	ahali (ahālī/أَهَالِي)..... 154	akit ('akd/عَقْد)..... 155
acemi ('acemī / عَجَمِي).....30	ahbap (ahbāb/أَحْبَاب)..... 144	aklievvel ('akl + evvel/عَقْل أَوَّل) 301
acep ('aceb / عَجَب).....30	ahfat (ahfād/أَحْفَاد)..... 292	akliselim ('akl + selīm/عَقْل سَلِيم) 155
aciliyet ('āciliyyet/عَاجِلِيَّت).....300	ahi (ahī / أَحِي)..... 31	akliye ('akliyye + عَقْلِيَه)..... 32
	ahiren (āhīren/أَخْرَأ)..... 154	

aksiseda ('aks + şadā/ عَكْس صَدَى).....301	aliyyülâlâ ('aliyyü'l-a'lâ/ عَلِيُّ الأَعْلَى) 302	arakiye ('arakiyye/عَرَقِيَه) 157
aksülamel ('aks + 'amel/ عَكْس عَمَل)301	ama (ammā / أَمَّا) 33	arap ('arab/ عَرَب) 157
aktariye ('aṭṭāriyye/عَطَّارِيَه)....302	amalierbaa (a'māl + erba'a/ أَعْمَال أَرْبَعَه)..... 303	arazi (arāzi/أَرَاظِي)..... 145
ala (a'lā / أَعْلَى).....32	aman (amān / أَمَان)..... 33	arbede ('arbede / عَرَبْدَه)..... 34
alaimisema ('alā'im + semā/ عَلَائِم سَمَا)302	amel ('amel/ عَمَل)..... 156	ardiye (ardiyye / أَرْدِيَه)..... 35
alaka ('alāka/عَلَاقَه).....155	amele ('amele/عَمَلَه)..... 145	arife ('arefe/عَرَفَه) 158
alamet ('alāmet/عَلَامَت).....155	ameliyat ('ameliyyāt/عَمَلِيَّات) 145	arız ('arız/عَارِض) 158
alelacayip ('alā'l-'acāib/ عَلَى العَجَائِب).....302	amentü (āmentu/أَمَنْتُ) 156	ariz amik ('arız 'amīk/عَرِيض عَمِيْق) 303
alelade ('alā'l-'āde/عَلَى العَادَه).....156	amir (āmir/أَمِير)..... 157	arıza ('arıza / عَارِضَه)..... 35
alelittlak ('alā'l-iṭlāk / عَلَى الإِطْلَاق).....33	amiriita (āmir + i'tā/أَمِير إِعْطَا)303	arzani ('arzānī/عَرْضَانِي)..... 304
âlem ('âlem/عَالَم).....156	amma (ammā / أَمَّا)..... 157	arziyat (arziyyāt / أَرْضِيَّات)..... 35
âlemşümül ('âlem + şümül/عَالَم شُمُول).....302	amut ('amūd/عَمُود) 157	asabiye ('aşabiyye / عَصَبِيَه)..... 36
alessabah ('alā'ş-şabāh/ عَلَى الصَّبَاح).....302	anane ('an'ane / عَنَعَنَه) 33	aşari (a'şārī/أَعْشَارِي)..... 304
aleyh ('aleyh / عَلَيْهِ).....33	ananevi ('an'anevī/عَنَعَنَوِي).... 303	asgari (aşğarī/أَصْغَرِي)..... 304
	anasıl ('anaşl / عَنْ أَصْل)..... 34	âşık ('âşik/عَاشِق)..... 159
	ani (ānī / أَنِي)..... 34	asıl (aşl/أَصْل)..... 158
	anif ('anīf/عَنْيْف) 157	aşir ('aşr / عَشْر)..... 36
	aptal (abdāl / أَبْدَال)..... 34	asker ('asker/عَسْكَر) 158

asla (aşlā / أَصْلًا).....159	bağdadi (bağdādī / بَغْدَادِي) 38	bereket (bereket/ بَرَكَت) 163
aspur (‘uşfūr / عُصْفُور).....36	bahis (baḥṣ/ بَحْث)..... 160	berrak (berrāk / بَرَاق)..... 39
atıf (‘atf/ عَطْف).....159	bakaya (bakāyā / بَقَايَا)..... 160	beşerî (beşerî/ بَشَرِي) 163
atıl (‘ātil/ عَاطِل).....159	bakir (bākīr / بَاكِر)..... 38	bevliye (bevliye / بَوْلِيَه)..... 39
avarız (‘avāriż/ عَوَارِض).....160	bakire (bākīre / بَاكِرَه)..... 38	bev vap (bev vāb/ بَوَاب)..... 163
avdetî (‘avdetî/ عَوْدَتِي).....304	bakiye (bakīyye/ بَقِيَه)..... 161	beyanat (beyānāt / بَيَانَات) 39
avrat (‘avret / عَوْرَت)36	bakla (bāklā/ بَاقْلَا)..... 161	beyaz (beyāz/ بَيَاض) 163
ayal (‘iyāl / عِيَال).....36	bakliyat (bakliyyāt/ بَقْلِيَات)..... 305	beynelmilel (beyn + milel / بَيْن مِلل)..... 39
ayniyat (‘ayniyyāt/ عَيْنِيَات)304	battal (baṭṭāl/ بَطَال) 161	bez (beyz/ بِيَز) 40
ayniyet (‘ayniyyet/ عَيْنِيَّت)304	bazen (ba‘zen / بَعْضًا) 38	bezir (bezr / بَزْر) 40
ayyar (‘ayyar / عَيَار).....37	bazı (ba‘z/ بَعْض)..... 161	bilahare (bi‘l-āḥire / بِالْآخِرَه) 40
ayyaş (‘ayyāş / عَيَاش).....37	bedel (bedel/ بَدَل)..... 161	bililtizam (bi‘l-iltizām / بِالْإِلْتِزَام) 40
aza (a‘zā/ أَعْضَا)..... 145	beden (beden/ بَدَن)..... 162	billur (billūr/ بِلُور)..... 164
azami (a‘zamī/ أَعْظَمِي).....305	bediiyat (bedī‘iyyāt / بَدِيْعِيَات) .. 39	billuriye (billūriyye/ بِلُورِيَه).... 164
azap (‘azab / عَزَاب).....37	bekâr (bekār/ بَكَار) 305	bilmukabele (bi‘l-muḳābele/ بِالْمُقَابَلَه)..... 164
azimet (‘azīmet / عَزِيْمَت).....37	bekâret (bekâret/ بَكَارَت)..... 162	bilumum (bi‘l-‘umūm / بِالْعُمُوم) 40
aziziye (‘azīziyye / عَزِيْزِيَه)37	bekri (bekrī/ بَكْرِي)..... 305	budala (budalā / بُدَلَا)..... 41
	bela (belā/ بَلَا) 162	
badire (bādīre / بَادِرَه).....38	beledi (beledī/ بَلَدِي)..... 163	

B

bukran (bukrān/ بُقْرَان).....337	cep (ceyb/ حَيْب)..... 167	cilt (cild/ جِلْد)..... 169	
burç (burc / بُرْج).....164	cerahat (cerāhat/ جِرَاحَت) 167	cins (cins/ جِنْس) 170	
C			
caize (cā'ize/ جَائِزَه).....165	cerbeze (cerbeze/ جِرْبَيْدَه)..... 167	cinsilatif (cins + laṭīf/ جِنْسُ لَطِيف) 146	
cebbar (cebbār/ جَبَّار).....165	cereme (cerīme / جِرِيمَه) 42	cinsiyet (cinsiyet / جِنْسِيَّت)..... 43	
cefa (cefā / جَفَا)41	ceride (cerīde/ جِرِيدَه) 168	çul (cül / جُول)..... 43	
ceffelkalem (ceff + kalem / جَفَّ قَلَم).....41	ceriha (cerīḥa / جِرِيْحَه) 42	cülusiye (cülūsiyye/ جُلُوسِيَّه) .. 306	
celadet (celādet / جَلَادَت).....41	cerrah (cerrāḥ / جِرَاح)..... 42	cumhuriyet (cumhūriyyet/ جُمْهُورِيَّت) 170	
celāli (celālī / جَلَالِي).....41	cerrar (cerrār/ جِرَار)..... 168	cüruf (curūf / جُرُوف)..... 43	
celep (celeb/ جَلْب)165	cesur (cesūr/ جِسُور) 168	D	
celp (celb/ جَلْب).....165	cetvel (cedvel/ جَدْوَل)..... 168	dağdağa (dağdağa / دَاغْدَاغَه)..... 43	
cemal (camāl/ جَمَال)292	cevher (cevher/ جَوْهَر)..... 168	dâhiliye (dâhiliyye / دَاخِلِيَّه) 44	
cemaziyelevvel (cemāzā + evvel/ جَمَازِي أَوَّل).....166	cevir (cevr / جَوْر)..... 42	dair (dā'ir / دَائِر)..... 44	
cemiyet (cem'iyet/ جَمْعِيَّت) ...166	cevval (cevvāl / جَوَال) 42	daire (dā'ire/ دَائِرَه)..... 170	
cenabet (cenābet/ جَنَابَت).....166	cevvaliyet (cevvāliyyet/ جَوَالِيَّت) 306	dairevi (dā'irevī/ دَائِرَوِي)..... 306	
cennet (cennet/ جَنَّت).....167	ceza (cezā' / جَزَاء) 293	daraban (darabān / ضَرَبَان)..... 44	
cennetmekân (cennet + mekân/ جَنَّت مَكَان)305	cezve (cezve / جَذْوَه)..... 43	darbe (darbe/ ضَرْبَه)..... 170	
	ciddi (ciddī/ جِدِّي) 169	darbimesel (darb + meşel / ضَرْب مَثَل)..... 44	
	cila (cilā' / جِلَاء)..... 169		

darülfünun (dār + funūn / دَارِ فُنُون).....45	devran (devrān / دَوْرَان)..... 45	efkārimumiye (efkār + 'umūmiyye) 47
daüssıla (dā' + şıla/ دَاءُ صِلْه) ..306	devriye (devriyye/ دَوْرِيَه) 173	eflatun (eflātūn / أَفْلَاطُون)..... 47
dava (da'vā/ دَعْوَى).....171	dikkat (dikḡat/ دِقَّت)..... 173	eflatuni (eflātūnī / أَفْلَاطُونِي)..... 47
davetiye (da'vetiyye/ دَعْوَتِيَه) ..306	dımışki (dımışkī / دِمَشْقِي) 46	efsus (efsūs/ أَفْسُوس) 337
debdebe (debdebe / دَبْدَبَه).....45	divaniharp (dīvān + ḡarb)..... 307	ehem (ehemm / أَهَمَّ) 47
defaten (def'aten/ دَفْعَةٌ)171	dolap (dūlāb/ دُولَاب)..... 173	ehlivukuf (ehl + vuḡūf/ أَهْلُ وُكُوف) 307
defihacet (def' + ḡacet / دَفْعُ حَاجَت)45	düldül (duldul/ دُلْدُل) 173	ehliyet (ehliyyet / أَهْلِيَّت)..... 47
deha (dehā/ دَهَاء)171	dürzü (durzī / دُرْزِي)..... 46	ehven (ehven/ أَهْوَن)..... 175
dehalet (deḡālet/ دَخَالَت)307	ebat (eb'ād/ أَبْعَاد) 146	elaman (elamān / الْأَمَان) 48
dehşet (dehşet/ دَهْشَت)..... 171	ebediyen (ebediyyen/ أَبَدِيًّا) 173	elan (elān/ الْأَن) 175
derç (derc/ دَرْج).....172	eçhel (echel / أَجْهَل)..... 46	elbise (elbise/ أَلْبِسَه)..... 146
derece (derece/ دَرَجَه).....172	ecinni (ecinnī/ أَجْنِي) 307	eleḡimsaḡma ('ala'im + semā / عَلَائِمِ سَمَا)..... 48
dersiam (ders + 'āmm/ دَرْسُ عَامِّ)172	ecza (eczā' / أَجْزَاء) 46	elifi (elifī / أَلْفِي)..... 48
derz (derz / دَرْزُ)45	eda (edā' / أَدَاء)..... 174	elvan (elvān/ أَلْوَان)..... 175
devaimisk (devā + misk/ دَوَا مِسْكَ)307	edebiyat (edebiyyāt/ أَدَبِيَّات) ... 174	elzem (elzem / أَلْزَم)..... 48
devam (devām/ دَوَام)172	efdal (efdal/ أَفْضَل)..... 174	emanet (emānet/ أَمَانَت)..... 175
deveran (deverān/ دَوْرَان).....172	efkār (efkār/ أَفْكَار)..... 174	emin (emīn/ أَمِين) 176

E

emir (emr/ أَمْر).....176	eşkal (eşkal/ أَشْكَال)..... 146	fazla (fazla/ فَضْلُهُ)..... 178
emniyet (emniyyet / أَمْنِيَّت)48	esnaf (eşnaf/ أَصْنَاف)..... 50	felaket (felâket / فَلَاكَت) 52
emsal (emsâl/ أَمْثَال).....176	essah (eşahh / أَصْحَاح)..... 50	felek (felek/ فَلَك)..... 178
enam (en‘âm / أَنْعَام).....49	esvap (esvâb/ أَتْوَاب)..... 146	felekiyat (felekiyyât / فَلَكِيَّات) ... 52
ender (ender / أُنْدَر)49	evlat (evlâd/ أَوْلَاد)..... 177	fellah (fellâh/ فَلَّاح)..... 179
enfes (enfes / أَنْفَس).....49	evliya (evliyâ/ أَوْلِيَا)..... 147	fen (fenn/ فَن)..... 179
enfiye (enfiyye / أَنْفِيَّة).....49	F	
enfüsi (enfusi/ أَنْفُسِي).....307	fahişe (fâhişe / فَاحِشَةٌ)..... 51	fena (ı) (fenâ / فَنَاء) 52
erbain (erba‘in / أَرْبَعِينَ).....49	fahiye (faḥiyye / فَحْرِيَّة)..... 51	ferace (ferâce / فَرَاجَةٌ) 52
erbap (erbâb / أَرْبَاب)50	failimuhtar (fâ‘il + muḥtâr / فَاعِلٌ مُخْتَار) 177	feragat (ferâgat / فَرَاعَت)..... 53
erkân (erkân/ أَرْكَان).....176	fakat (faḳat / فَكَّات) 51	ferç (ferc/ فَرْج) 293
erkânıharbiyeiumumiye (erkân + ḥarbiyye + ‘umūmiyye/ أَرْكَانُ حَرْبِيَّةٍ عُمُومِيَّة)308	fakir (faḳîr/ فَكِير)..... 177	ferih (ferîh/ فَرِيح) 308
erzak (erzâḳ / أَرْزَاق)50	falan (fulân/ فُلَان)..... 177	fesat (fesâd/ فَسَاد) 179
esas (esâs/ أَسَاس)176	faras (ferrâş / فَرَّاش)..... 51	fetvayişerife (fetvâ + şerife/ فَتْوَى شَرِيفَةٍ) 308
esatirî (esâṭirî/ أَسَاطِيرِي).....308	farfara (ferfere / فَرْفَرَةٌ) 51	fevt (fevt/ فَوْت)..... 179
esbabımucibe (esbâb + mûcibe/ أَسْبَابٌ مُوجِبَةٌ)146	farîğ (fâriğ/ فَارِغ) 178	feyiz (feyiz/ فَيْض) 179
esericedit (eşer + cedîd / أَعْتَرُ جَدِيد)50	farzımuhal (farz + muḥâl/ فَرَضٌ مُحَال) 308	fidyeinecat (fidye + necât/ فِدْيَةٌ نَجَات) 309
	fassal (faşşâl / فَصَّال) 52	filiyat (fi‘liyyât/ فِعْلِيَّات)..... 309
		fikir (fıkr/ فِكْر)..... 180

fikrisabit (fikr + s̄ābit/ فِكْرٌ ثَابِتٌ)	309
findık (funduk/ فُنْدُقُ)	180
findıki (fundukī/ فُنْدُقِي)	53
firari (firārī/ فِرَارِي)	309
fistik (fustuk/ فُسْتُقُ)	180
fiyat (fi'āt/ فَيِّئَاتُ)	309
fodla (faḍla/ فَضْلَةٌ)	53
fodul (fuḍūl/ فُضُولُ)	53
fukara (fuḵarā/ فُكْرًا)	180
fuzuli (fuḵūlī/ فُضُولِي)	53

G

gaddar (ġaddār/ غَدَّارُ)	54
gadir (ġadr/ غَدْرُ)	54
galatıhis (ġalaṭ + ḥiss/ غَلَطَ حِسَّ)	309
garaz (ġaraz/ غَرَضُ)	181
garsiyat (ġarsiyyāt/ غَرَسِيَّاتُ)	310
gasil (ġasl/ غَسْلُ)	293
gassal (ġassāl/ غَسَّالُ)	293

gayri (ġayr/ غَيْرُ)	181
gayrikabil (ġayr + ḵābil/ غَيْرُ قَابِلُ)	54
gayritabii (ġayr + ṭabī'ī/ غَيْرُ طَبِيعِي)	181
gazel (ġazel/ غَزَلُ)	54
gazve (ġazve/ غَزْوَةٌ)	181
gıllıgış (ġill + ġiṣṣ/ غِلَّ غِشَّ)	310
gına (ġinā/ غِنَى)	181
güllabi (kullābī/ كُلَّابِي)	310

H

habbe (ḥabbe/ حَبَّةُ)	182
hacamat (ḥacāmet/ حَجَامَتُ)	182
hadde (ḥādde/ حَادَةٌ)	55
hademe (ḥademe/ حَدَمَةٌ)	55
hademeihayrat (ḥademe + ḥayrāt/ حَدَمَةٌ حَيْرَاتُ)	310
hadım (ḥādim/ حَادِمُ)	55
hafıfmeşrep (ḥafıf + meşreb/ حَفِيفٌ مَشْرَبٌ)	310
hafıye (ḥāfiye/ حَافِيَةٌ)	55

hafızıküttüp (ḥāfiẓ + kutub/ حَافِظُ كُتُبُ)	310
haile (ḥā'ile/ هَائِلَةٌ)	55
hain (ḥā'in/ حَائِنُ)	182
hakikat (ḥaḵīḵat/ حَقِيقَتُ)	182
hâkim (ḥākīm/ حَاكِمُ)	182
hâkimiyetimilliyе (ḥākimiyyet + milliyye/ حَاكِمِيَّةٌ مِلِّيَّةٌ)	311
hal (ḥāl/ حَالُ)	183
hala (ḥāle/ خَالَةٌ)	55
halayık (ḥalā'ik/ خَلَائِقُ)	56
halebi (ḥalebī/ حَلْبِي)	56
hâlihazır (ḥāl + ḥāzır/ حَالُ حَاضِرِ)	311
halk (ḥalk/ خَلْقُ)	56
halkavi (ḥalkavī/ خَلْقَوِي)	311
halkiyat (ḥalkiyyāt/ خَلْقِيَّاتُ)	311
hallihamur (ḥall + ḥamīr/ حَلُّ حَمِيرِ)	311
halt (ḥalt/ خَلْطُ)	183
halvet (ḥalvet/ خَلْوَتُ)	183

hamaliye (ḥammāliyye/ حَمَالِيَّة)311	harç (ḥarc/ حَرْج) 185	haşin (ḥaşīn/ حَشِين) 188
hamarat (ḥimāre / حِمَارَة)56	harciâlem (ḥarc + 'ālem/ حَرْجِ الْعَالَم) 312	haşmet (ḥaşmet / حَشْمَت) 58
hamla (ḥamle / حَمْلَة)56	hardaliye (ḥardaliyye / حَرْدَلِيَّة) . 58	hasret (ḥasret / حَسْرَت) 58
hamse (ḥamse / حَمْسَة)57	harekât (ḥarekât/ حَرَكَات) 185	haşviyat (ḥaşviyyât/ حَشْوِيَّات) . 313
hamsin (ḥamsīn / حَمْسِينَ)57	hareket (ḥareket/ حَرَكَت) 185	hatıl (ḥatīl/ حَطِيْل) 313
hamule (ḥamūle/ حَمُولَة) 183	harem (ḥarem/ حَرَم) 186	hatıra (ḥātıra / خَاطِرَة) 59
hamur (ḥamīr/ حَمِير)184	hariç (ḥāric/ خَارِج) 187	hatirat (ḥātīrāt / خَاطِرَات) 59
hanek (ḥanek/ حَنَك)57	hariciye (ḥāriciyye/ خَارِجِيَّة) ... 186	hattıhareket (ḥaṭṭ + ḥareket/ حَطِّ حَرَكَت) 313
hap (ḥabb / حَبِّ)57	harika (ḥāriqa/ خَارِقَة) 187	hav (ḥāv / خَاو) 59
hapis (ḥabs/ حَبْس)184	harimiismet (ḥarīm + 'işmet/ حَرِيمِ عِصْمَة) 312	hava (hevā/ هَوَا، هَوَى) 188
harabat (ḥarābāt/ حَرَابَات) 184	harın (ḥarūn/ حَرُون) 186	havadis (ḥavādiş/ حَوَادِث) 147
harabati (ḥarābātī/ حَرَابَاتِي)312	hars (ḥars/ حَرْث) 187	havai (hevā'ī/ هَوَائِي) 188
harabi (ḥarābī/ حَرَابِي)312	has (ḥāşş/ خَاص) 187	havaiyat (hevā'ıyyāt / هَوَائِيَّات) . 59
harap (ḥarāb/ حَرَاب) 184	hasbi (ḥasbī/ حَسْبِي) 58	havale (ḥavāle/ حَوَالَة) 189
harbe (ḥarbe/ حَرْبَة)185	hasbihâl (ḥasb + ḥāl/ حَسْبِ خَال) 313	havza (ḥavza/ حَوْضَة) 313
harbi (ḥarbī/ حَرْبِي)57	hasep (ḥaseb / حَسَب) 58	hayal (ḥayāl/ حَيَّال) 189
harbî (ḥarbī/ حَرْبِي) 185	haset (ḥased/ حَسَد) 187	hayalî (ḥayālī/ حَيَّالِي) 189
harbiye (ḥarbiyye / حَرْبِيَّة)57		hayat (ḥiyāt / حَيَّاط) 59

haybe (ḥaybet / حَيْبَت).....60	herif (ḥarīf / حَرِيف)..... 61	hırs (ḥırş/ حِرْص)..... 191
haydari (ḥaydarī / حَيْدَرِي).....60	hesabi (ḥisābī / حِسَابِي) 61	hısım (ḥısm / حِصْم)..... 62
haydut (ḥaydūd / حَيْدُود)60	heves (heves / هَوَس)..... 62	hisse (ḥısse/ حِصَّه) 193
hayır (ı) (ḥayr / حَيْر).....60	heyet (hey'et/ هَيْئَت)..... 191	hissikablelvuku (ḥıss + ḳabl + vuḳū' / حِصْن قَيْل وَفُوع)..... 315
hayran (ḥayrān / حَيْرَان).....60	heyula (heyülā' / هَيْوَلَاء)..... 62	hissiyat (ḥıssıyyāt / حِصِّيَات) 62
hayrat (ḥayrāt/ حَيْرَات).....190	hicap (hicāb/ حِجَاب)..... 192	hortum (ḥurṭūm/ حُرْطُوم)..... 193
haysiyet (ḥayşıyyet / حَيْشِيَّت).....60	hicviye (hecviyye/ هَجْوِيَه) 314	hububat (ḥubūbāt/ حُبُوبَات)..... 147
hayvanat (ḥayvānāt/ حَيَوَانَات) .190	hıdırellez (ḥıdr + ilyās/ خِضْر الْيَاس)..... 314	hudut (ḥudūd/ حُدُود)..... 147
haz (ḥazz / حَظ)61	hıfzıssıhha (ḥıfz + sıhḥa / حِفْظ صِحَّه)..... 62	hukuk (ḥuḳūḳ/ حُقُوق)..... 194
haza (hāzā / هَذَا).....61	hikāye (ḥıkāye/ حِكَايَه)..... 192	hülle (ḥulle / حُلَّة) 63
hazar (ḥazar / حَاضِر).....61	hikemî (ḥıkemī/ حِكْمِي)..... 315	huruç (ḥurūç/ حُرُوج)..... 194
hazari (ḥazarī / حَاضِرِي).....61	hilaf (ḥılāf/ خِلَاف)..... 192	hurufat (ḥurūfāt/ حُرُوفَات)..... 315
hazine (ḥazīne/ حَزِينَه)190	hilal (ḥılāl/ هِلَال)..... 192	hüsnükabul (ḥısn + ḳabūl / حُسْن قَبُول)..... 63
hazır (ḥāzır/ حَاضِر)190	hilye (ḥılye / حِلْيَه) 62	husumet (ḥuşūmet/ حُصُومَت) . 194
hazne (ḥazīne/ حَزِينَه)191	himmet (ḥımmet/ هِمَّت) 193	hususiyet (ḥuşūşıyyet/ حُصُوصِيَّت)..... 194
heccav (heccāv/ هَجَاو).....313	hin (ḥın/ حِين) 193	hüzme (ḥuzme / حُرْمَه)..... 63
hediyе (hedıyye/ هَدِيَه).....191	hırka (ḥırḳa/ حِرْكَه) 191	huzur (ḥuzūr / حُضُور) 194
helalî (ḥalālī/ حَلَالِي)314	hırpani (ḥırbānī/ حِرْبَانِي)..... 314	
helme (helīme/ هَلِيمَه)314		

I,İ

iade (i'āde/إِعَادَة).....195	ihbariye (ihbāriyye/إِحْبَارِيَّة).... 197	illa (illā/إِلَّا) 200
iadeziyaret (i'āde + ziyāret / إِعَادَة زِيَارَة).....63	ihracat (ihṛacāt/إِحْرَاجَات)..... 147	illallah (illallah /إِلَّا اللهُ)..... 66
ibadullah (ibādullah/عِبَادُ اللهِ) 195	ihrām (ihṛām/إِحْرَام) 197	ilmühaber ('ilm + ḥaber/عِلْمُ خَبَر) 315
ibret ('ibret/عِبْرَة).....196	ihtilal (ihṭilāl/إِحْتِلَال)..... 198	iltifat (iltifāt/الْتِفَات) 201
icra (icrā'/إِحْرَاء) 196	ihtilat (ihṭilāt/إِحْتِلَاط) 198	iltimas (iltimās /الْتِمَاس)..... 66
idare (idāre/إِدَارَة)196	ihtişam (ihṭiṣām /إِحْتِشَام)..... 65	iltizam (iltizām/الْتِزَام) 201
idareimaslahat (idāre + maşlahat / إِدَارَة مَصْلَحَة).....64	ihtisas (ihṭiṣās /إِحْتِصَاس)..... 65	iltizami (iltizāmī /الْتِزَامِي)..... 66
idman (idmān/إِدْمَان).....197	ihtiyar (ihṭiyār/إِحْتِيَار) 198	ilzam (ilzām /الْزَام)..... 67
idrar (idrār /إِدْرَار)64	ihzar (ihzār /إِحْضَار)..... 66	imalat (i' mālāt /إِعْمَالَات)..... 67
ifade (ifāde/إِفَادَة).....197	ihzari (ihzārī/إِحْضَارِي)..... 315	imale (imāle/إِمَالَة) 201
ifrag (ifrāğ /إِفْرَاق).....64	ikame (ikāme/إِقَامَة)..... 199	imame ('imāme /عِمَامَة)..... 67
ifsat (ifsād/إِفْسَاد)197	ikbal (ikbāl/إِقْبَال)..... 199	imaret ('imāret /عِمَارَة) 67
iftariye (iftāriyye /إِفْطَارِيَّة)64	ikmal (ikmāl/إِكْمَال)..... 199	imdat (imdād /إِمْدَاد) 201
iğbirar (iğbirār /إِغْبِرَار)64	ikramiye (ikrāmiyye/إِكْرَامِيَّة) 199	imtizaç (imtizāç/إِمْتِزَاج)..... 202
iğfal (iğfāl /إِغْفَال)65	iksir (iksīr/إِكْسِير)..... 200	imza (imzā' /إِمْضَاء)..... 202
ihale (ihāle /إِحَالَة)65	iktidar (iktidār/إِقْتِدَار)..... 200	inat ('inād/عِنَاد)..... 202
ihanet (ihānet /إِهَانَة).....65	iktiran (iktirān /إِقْتِرَان) 66	indifa (indifā' /إِنْدِفَاع)..... 67
	ilahi (ilāhī/إِلَهِي)..... 200	indifai (indifā' /إِنْدِفَاعِي)..... 67
	ilanihaye (ilānihāye /إِلَى نِهَائِهِ) 66	

infaz (infāz/ إنْفَاز).....202	inzibat (inzibāt/ إنْضِبَات)..... 204	işret (‘işret / عِشْرَت)..... 70
infilak (infilāk / إنْفِلاق).....68	ipka (ibk̄ā/ إِبْقَا)..... 205	istifsarhatır (istifsār + ḥāṭır/ إِسْتِيفْسَار خَاطِر)..... 316
inha (inhā’ / إنْهَاء).....68	iptida (ibtidā’ / إِبْتِدَاء)..... 205	istihsal (istiḥṣāl/ إِسْتِحْصَال)..... 206
inhisar (inḥiṣār / إنْحِصَار).....68	iptidai (ibtidā’ī/ إِبْتِدَائِي)..... 205	istihza (istihzā’ / اِسْتِهْزَاء)..... 293
inkılap (inḳilāb/ إنْكَالَاب).....203	iptila (ibtilā’ / اِبْتِلَاء)..... 69	istismar (istismār / اِسْتِمْمَار)..... 70
inkışaf (inḳiřāf/ اِنْكَیْشَاف).....203	irfan (‘irfān/ عِرْفَان)..... 205	işve (‘işve / عِشْوَه)..... 70
inkisar (inḳisār/ اِنْكَیْسَار).....203	ırkiyat (‘ırḳiyyāt / عِرْكِیَّات)..... 63	ithal (idḥāl/ اِذْخَال)..... 207
inkisarḥayal (inḳisār + ḥayāl/ اِنْكَیْسَار خَیَال).....316	irsaliye (irsālīyye / اِرْسَالِیَّه)..... 69	ithalat (idḥālāt / اِذْخَالَات)..... 70
inşā (inşā’ / اِنْشَاء).....203	irtica (irticā’ / اِرْتِجَاع)..... 69	ıtlak (itlāk/ اِطْلَاق)..... 195
insirafı (inşirāfı / اِنْصِرَافِي).....68	irticai (irticā’ī / اِرْتِجَاعِي)..... 69	ıydiye (‘ıydiyye/ عِیْدِیَّه)..... 195
insiyak (insiyāk / اِنْسِیَاق).....68	irtikāp (irtikāb / اِرْتِكَاب)..... 69	ızafet (ızāfet / اِضَافَت)..... 71
insiyaki (insiyākī / اِنْسِیَاقِي).....68	irtisam (irtisām/ اِرْتِیْسَام)..... 206	ızafiye (ızāfiyye / اِضَافِیَّه)..... 71
intak (inṭāk/ اِنْطَاق).....204	ısabet (iřābet/ اِصَابَت)..... 206	ızafiyet (ızāfiyyet / اِضَافِیَّت)..... 71
intan (intān/ اِنْتَان).....204	işar (iş’ār/ اِشْعَار)..... 293	ızam (i’zām/ اِغْزَام)..... 316
intani (intānī/ اِنْتَانِي).....316	işgal (iřgāl/ اِشْغَال)..... 207	ızzetüikbal (‘ızzet + iḳbāl/ عَزَّت اِقْبَال)..... 317
intaniye (intāniyye/ اِنْتَانِیَّه).....316	işgaliye (iřgāliyye/ اِشْغَالِیَّه)..... 316	ızzetüikram (‘ızzet + ikrām/ عَزَّت اِكْرَام)..... 317
intikal (intikāl/ اِنْتِیْكَال).....204	ıslahat (iřlāḥāt/ اِصْلَاحَات)..... 147	ismet (‘işmet / عِصْمَت)..... 70
intizar (intizār/ اِنْتِیْظَار).....204	ısnat (isnād/ اِسْنَاد)..... 206	

K

kabala (ḳabāle / قَبَالَه).....71	kale (ḳal'a/ قَلْعَه)..... 209	kavi (ḳavī/ قَوِي)..... 211
kabul (ḳabūl/ قَبُول).....207	kalem (ḳalem/ قَلَم)..... 209	kavlükarar (ḳavl + ḳarār/ قَوْل + قَرَار)..... 317
kaüzimal (ḳabz + māl/ قَبْضَ مَال).....317	kalfa (ḳalife / خَلِيفَه)..... 72	kavmiyat (ḳavmiyyāt / قَوْمِيَّات) 74
kadar (ḳadar/ قَدَر).....207	kalıp (ḳālib/ قَالِب)..... 210	kaydıhayat (ḳayd + ḳayāt / قَيْد + حَيَات)..... 318
kadem (ḳadem/ قَدَم).....207	kallavi (ḳallāvī/ قَلَاوِي)..... 338	kaydıhtiyat (ḳayd + ihtiyāt/ قَيْد + اِحْتِيَاط)..... 318
kademe (ḳademe / قَدَمَه)71	kalp (ḳalb/ قَلْب)..... 210	kaydiye (ḳaydiyye/ قَيْدِيَه)..... 318
kadimî (ḳadīmī/ قَدِيمِي).....317	kanara (ḳinnāre / قَنَارَه) 73	kayıp (ḳayb / غَيْب)..... 74
kadit (ḳadīd/ قَدِيد).....208	kandil (ḳindīl/ قَنْدِيل)..... 211	kayıt (ḳayd/ قَيْد)..... 212
kafa (ḳafā / قَفَا).....72	kani (ḳāni' / قَانِع)..... 73	kayme (ḳā'ime / قَانِمَه)..... 74
kafes (ḳafes/ قَفَص).....208	kantariye (ḳinṭāriyye/ قَنْطَارِيَه)317	kayyum (ḳayyim/ قَيْم)..... 212
kâfir (ḳāfir/ كَافِر).....208	kanuni (ḳānūnī / قَانُونِي)..... 73	kaza (ḳazā' / قَضَاء)..... 212
kaḳpe (ḳaḳbe/ قَحْبَه).....209	karar (ḳarār/ قَرَار)..... 211	kazasker (ḳāzī + 'asker/ قَاضِي عَسْكَر)..... 318
kaide (ḳā'ide/ قَاعِدَه).....209	karkara (ḳarḳara / قَرَقَرَه)..... 73	kazevi (ḳāzevī / غَزَوِي)..... 74
kail (ḳā'il/ قَائِل).....209	kasavet (ḳasāvet / قَسَاوَت)..... 73	kazurat (ḳāzūrāt/ قَاذُورَات)..... 294
kaime (ḳā'ime / قَانِمَه).....72	kasım (ḳāsim / قَاسِم)..... 73	kebab (kebab/ كَبَاب)..... 212
kâinat (ḳā'ināt / كَائِنَات).....72	kasıt (ḳaşd/ قَصْد)..... 211	kefareit (keffāret/ كَفَّارَت)..... 213
kalaba (ḳālebe / غَلْبَه).....72	kasvet (ḳasvet / قَسْوَت)..... 74	kehle (kehle / كَهْلَه)..... 75
	kavas (ḳavvās / قَوَّاس)..... 74	

kemal (kemāl/ كَمَال)213	kispet (kisvet/ كِسْوَت) 294	künye (kunye / كُنْيَه) 77
kemaliafiyet (kemāl + ‘āfiyet / كَمَال عَافِيَت).....75	kıssa (kışsa/ قِصَّة)..... 294	kurada (kūrāda/ قُرْأَنَه) 216
kenef (kenīf/ كَنْيَف)213	kıt (kaḥṭ / قَحْط)..... 75	kurban (kurbān/ قُرْبَانَ)..... 216
kerrake (kerāke/ كَرَآكِه)338	kıta (kiṭ‘a / قِطْعَه)..... 75	küre (kure/ كُرَه) 217
kerrat (kerrat / كَرَّات).....75	kıtaat (kiṭā‘āt / قِطْعَات)..... 75	kurna (kurne / قُرْنَه)..... 76
kesafet (keşāfet/ كَشَافَت)213	kitabı (kitābī / كِتَابِي)..... 76	kürsü (kursī/ كُرْسِي) 218
kesat (kesād/ كَسَاد).....213	kıyafet (kiyāfet / قِيَافَت)..... 76	küsur (kusūr/ كُسُور) 148
keşif (keşf/ كَشَف).....214	kıyamet (kiyāmet/ قِيَامَت)..... 215	küsurat (kusūrāt/ كُسُورَات)..... 319
kesif (keşif/ كَشِيف).....214	kıyasımukassem (kiyās + muḥassem/ قِيَاس مُقَسِّم)..... 319	kutnu (kuṭnī / قُطْنِي) 77
ketumiyet (ketūmiyyet/ كَتُّومِيَّت)318	kudüm (kudüm / قُدُوم)..... 76	kuvayımilliye (kuvā + milliyye/ قُوَى مِلِّيَه) 319
keyfekeder (keyfe + keder/ كَيْف كَدَر)319	küfran (kufrān / كُفْرَانَ) 76	kuvve (kuvve/ قُوَه) 217
keyif (keyf/ كَيْف)214	küfür (kufır/ كُفْر)..... 217	kuyudat (kuyūdāt/ قُيُودَات)..... 319
kibar (kibār/ كِبَار)216	kule (kulle / قُلَّه)..... 76	L
kible (kible/ قِبْلَه).....214	külliyyat (kulliyyāt / كُلِّيَّات) 77	laakal (lāaḳall / لَا قَلَّ)..... 77
kıdem (kīdem/ قَدَم).....215	külliye (kulliyye / كُلِّيَه) 77	laedri (lāedrī / لَا أَدْرِي)..... 78
kıpti (kibṭī/ قِبْطِي).....215	külliyyet (kulliyyet/ كُلِّيَّت) 217	lağım (lağm / لَغْم) 78
kırba (kırba/ قُرْبَه)215	kumaş (kumāş/ قُمَاش) 216	lahmacun (lahm + ‘acīn/ لَحْم عَجِين)..... 319
	kumkuma (kumḳume/ قُمْقُمَه)..... 216	lakaydi (lāḳaydī/ لَا قَيْدِي)..... 320

lakayıt (lākayd / لَا قَيْدٌ).....78	mablak (mibla‘ / مِبْلَعٌ)..... 79	mahmuz (mihmāz/ مِهْمَازٌ)..... 220
laklakiyat (laḵlaḵiyyāt/ لَأَقْلَقِيَّاتٌ)320	macera (mācerā / مَا جَرَى) 80	mahpus (maḥbūs/ مَحْبُوسٌ)..... 220
lal (la‘l/ لَعْلٌ).....218	maddeten (māddeten / مَادَّتَانٌ)..... 80	mahra (mahra/ مَهْرَةٌ) 338
lalettayin (lā ‘alā‘t-ta‘yīn/ لَا عَلَى التَّعْيِينِ).....218	maden (ma‘den/ مَعْدَنٌ)..... 218	mahrāma (maḥreme / مَحْرَمَةٌ) ... 81
lamekân (lāmekân / لَا مَكَانٌ)78	madun (mā + dūn / مَا دُونَ)..... 80	mahrek (maḥrek/ مَحْرَكٌ)..... 321
lamelif (lām + elif/ لَامِ أَلِفٌ).....320	mafevk (māfevk / مَا فَوْقُ) 80	mahrem (maḥrem/ مَحْرَمٌ)..... 220
laski (laḵṣī/ لَأَسْقِي).....320	mafiş (māfihi + şey’ / مَا فِيهِ شَيْءٌ) 219	mahremiyet (maḥremiyyet / مَحْرَمِيَّةٌ) 81
laubali (lā‘ubālī / لَا أَبَالِي).....79	mağdur (mağdūr / مَعْدُورٌ) 80	mahrakat (maḥrūḵāt/ مَحْرُوقَاتٌ) 148
ledün (ledunn/ لَدُنُّنٌ).....294	mağduriyet (mağdūriyyet/ مَعْدُورِيَّةٌ) 321	maḥşer (maḥşer/ مَحْشَرٌ) 221
levazimat (levāzimāt/ لَوَازِمَاتٌ)320	maḥcubiyet (maḥcūbiyyet/ مَحْجُوبِيَّةٌ)..... 321	mahsus (maḥşūş/ مَحْصُوصٌ)..... 221
libas (libās/ لِبَاسٌ).....148	mahcup (maḥcūb / مَحْجُوبٌ) 80	maḥviyyet (maḥviyyet / مَحْوِيَّةٌ) 81
linet (līnet / لِيْنَتٌ)79	mahdum (maḥdūm / مَحْدُومٌ) 80	maḥzar (maḥzar/ مَحْضَرٌ) 294
lütfen (luṭfen/ لُطْفًا).....218	maḥfil (maḥfil/ مَحْفِلٌ) 219	maḥzur (maḥzūr/ مَحْزُورٌ)..... 221
M		
maalmemnuniye (ma‘a‘l- memnūniyye/ مَعَ الْمَمْنُونِيَّةِ).....321	maḥfuzen (maḥfūzen / مَحْفُوظًا) 81	mai (mā‘ī / مَائِي)..... 82
mabat (māba‘d / مَا بَعْدُ)79	maḥlas (maḥlaş / مَحْلَاصٌ)..... 81	maile (mā‘ile / مَائِلَةٌ)..... 82
mabeyin (mābeyn / مَا بَيْنَ)79	mahlul (maḥlūl/ مَحْلُولٌ)..... 219	maiyyet (ma‘iyyet / مَعِيَّةٌ)..... 82
	mahmur (maḥmūr/ مَحْمُورٌ)..... 219	makas (miḵaşş/ مِقْصَصٌ)..... 221
		makbuz (maḵbūz / مَقْبُوضٌ) 82

makta (maḳṭa' / مَقْطَعُ).....222	maraza (maraža/ مَرَضَه)..... 83	matruş (maṭrūş/ مَطْرُوش)..... 339
maktu (maḳṭū' / مَقْطُوعُ).....222	marifet (ma'rifet/ مَعْرِفَتُ)..... 224	mavera (māverā' / مَا وَرَاءُ)..... 84
makul (ma'ḳūl/ مَعْقُولُ).....222	maruz (ma' rüz/ مَعْرُوضُ)..... 224	mavi (mā'ī / مَائِي) 85
makule (maḳūle/ مَعْقُولَه)222	maruzat (ma' rüzāt/ مَعْرُوضَاتُ)..... 295	mavna (mā' ūne/ مَعْوَنَه) 85
makūs (ma' kūş/ مَعْكُوسُ).....222	masal (meşel/ مَسْأَلُ) 224	mayasıl (māyesıl/ مَا يَسِيلُ)..... 85
mal (māl/ مَالُ).....223	masara (ma'şara/ مَعْصَرَه)..... 84	maymun (meymūn/ مَيْمُونُ)..... 225
malikiyet (mālikiyyet / مَالِكِيَّةُ).....82	maskara (maşhara/ مَسْخَرَه)..... 224	mazbut (mażbūt/ مَضْبُوطُ)..... 226
maliyet (māliyyet/ مَالِيَّةُ)82	maslahat (maşlahat/ مَصْلَحَتُ)..... 84	mazhar (mażhar/ مَظْهَرُ) 226
malumat (ma' lūmāt/ مَعْلُومَاتُ) 148	maslak (maşlāk/ مَصْلَاقُ) 339	mazhariyet (mażhariyyet/ مَظْهَرِيَّةُ) 85
malzeme (mālezime/ مَا لَزِمَ).....83	masnu (maşnū' / مَصْنُوعُ) 224	mazlum (mażlūm/ مَظْلُومُ) 226
mamelek (mamelek/ مَا مَلَكَ)83	masnuat (maşnū' āt/ مَصْنُوعَاتُ)..... 225	mazmun (mażmūn/ مَضْمُونُ) .. 226
mandal (mandāl/ مَنْدَالُ).....338	masraf (maşrif/ مَصْرَفُ) 84	mebus (meb' ūş/ مَبْعُوثُ)..... 85
manen (ma'nen/ مَعْنَأُ)83	masum (ma'şūm/ مَعْصُومُ) 225	mebzul (mebzūl/ مَبْذُولُ)..... 85
mâni (mā' nī/ مَاعِنِي)339	masume (ma'şūme/ مَعْصُومَه) 225	mebzuliyet (mebzūliyyet/ مَبْذُولِيَّةُ)..... 322
mantiken (manṭiken/ مَنطِقَأُ).....83	masumiyet (ma'şūmiyyet/ مَعْصُومِيَّةُ)..... 321	mecal (mecāl/ مَجَالُ)..... 86
manzara (manzara/ مَنظَرَه)223	matrah (maṭrah/ مَطْرَحُ) 84	mecbur (mecebūr/ مَجْبُورُ) 227
mapus (maḥbūs/ مَحْبُوسُ)223	marabut (murābiṭ/ مَرَابِطُ)83	mecburi (mecebūri/ مَجْبُورِي) ... 322
maraz (maraż/ مَرَضُ).....223	matrak (miṭrāk/ مِطْرَاقُ) 225	mecelle (mecelle/ مَجَلَّةُ) 227

meclup (meclüb/ مَجْلُوب)86	memleket (memleket/ مَمْلَكَت) .. 86	mescit (mescid/ مَسْجِد) 295
medar (medār/ مَدَار)227	memnun (memnūn/ مَمْنُون)..... 86	mesire (mesīre/ مَسِيرَه)..... 88
medarifihtar (medār + iftiḥār/ مَدَارِ اِفْتِخَار)322	memnuniyet (memnūniyyet/ مَمْنُونِيَّت)..... 87	meşk (meşk/ مَشَق)..... 230
meddah (meddāh/ مَدَاح)227	menfi (menfi/ مَنْفِي)..... 228	meslek (meslek/ مَسَلَك)..... 229
medeni (medenī/ مَدَنِي).....227	menhiyat (menhiyyāt/ مَنَهِيَّات) 295	mesleki (meslekī / مَسَلَكِي) 88
medrese (medrese/ مَدْرَسَه)228	menkıbe (menkıbe/ مَنَقِبَه)..... 87	mesnet (mesned/ مَسْنَد)..... 230
medyunuşükran (medyūn + şukrān/ مَدْيُونُ شُكْرَانَ)322	menkıbevi (menkıbevi/ مَنَقِبَوِي) 323	meşrubat (meşrübāt/ مَشْرُوبَات) 149
mekkûre (mekkûre/ مَفْكُورَه)322	menzil (menzil/ مَنَزِل)..... 229	meşruta (meşrûṭa/ مَشْرُوطَه).... 295
mefluç (meflūc/ مَفْلُوح).....228	merak (merāk/ مَرَاق) 87	meşrutiyet (meşrūṭiyyet/ مَشْرُوطِيَّت) 88
mefret (mefred/ مَفْرَد)339	merbutiyet (merbūṭiyyet/ مَرْبُوطِيَّت) 323	methiye (medhiyye/ مَدْحِيَه)..... 88
mefruşat (mefrūşāt/ مَفْرُوشَات) 148	merdane (merdāne/ مَرْدَانَه)..... 339	metrukiyet (metrūkiyyet/ مَتْرُوكِيَّت)..... 88
meftuniyet (meftūniyyet/ مَفْتُونِيَّت)323	meret (mārid/ مَارِد) 87	mevcut (mevcūd/ مَوْجُود)..... 230
mekkâre (mekkâre/ مَكَّارَه).....323	merkep (merkeb/ مَرْكَب)..... 295	mevduat (mevdū'āt / مَوْدُوعَات) 149
meleke (meleke/ مَلَكَه)228	merkez (merkez/ مَرْكَز) 229	mevkute (mevkūte/ مَوْكُوتَه) 89
melez (meles/ مَلَس)86	mermer (mermer/ مَرْمَر)..... 229	mevlit (mevlid/ مَوْلِد)..... 230
melfufen (melfūfen/ مَلْفُوفًا)86	mermi (mermī/ مَرْمِي)..... 295	mevta (mevtā/ مَوْتَى) 149
melul (melül/ مَلُول).....86	mesai (mesā'ī/ مَسَاعِي)..... 148	mevzi (mevzi' / مَوْضِع)..... 231

mevzii (mevzi'î/ مؤصِّعِي).....231	millet (millet/ مِلَّت)..... 91	muayyen (mu'ayyen/ مُعَيَّن) 234
mevzuat (mevzû'ât/ مؤصُّوعَات).....89	millî (millî/ مِلِّي)..... 91	muayyeniyet (mu'ayyeniyet/ مُعَيَّنِيَّت)..... 324
mevzubahis (mevzû' + bahş/ بَحْثُ مَوْضُوع).....89	milliyet (milliyet/ مِلِّيَّت)..... 91	muazzam (mu'azzam/ مُعْظَّم) .. 234
mevzan (meydân/ مَيْدَان).....231	mim (mîm/ مِيم) 232	mübadil (mubâdil/ مُبَادِل)..... 97
mevdani (meydâni/ مَيْدَانِي).....89	minnet (minnet/ مِنَّت)..... 91	mübarek (mubârek/ مُبَارَك) 239
meyusiyet (me'yüsiyyet/ مَائِيُوسِيَّت).....323	mirra (mirra/ مِرَّة)..... 90	mübaşir (mubâşir/ مُبَاشِير)..... 98
mezar (mezâr/ مَزَار)231	mis (misk/ مِسْك)..... 92	mubassır (mubaşşir/ مُبَصِّر)..... 92
mezra (mezra'/ مَزْرَع)231	misafir (musâfir/ مُسَافِر)..... 92	mücadele (mucâdele/ مُجَادَلَة).... 97
mezuniyet (me'zûniyyet/ مَأْدُونِيَّة).....232	misakımillî (mîşâk + millî/ مِيثَاق مِلِّي)..... 92	mücerret (mucerred/ مُجَرَّد)..... 239
miat (mî'âd/ مِيعَاد).....232	mısdak (mişdâk/ مِصْدَاق)..... 90	mucizevi (mu'cizevî/ مُعْجَزَوِي)..... 324
mibzer (mibzer/ مِبْزَر)90	mısır (mişır/ مِصْر) 90	müdrike (mudrike/ مُدْرِكَة) 98
mide (mi'de/ مِعْدَة)232	miskin (miskîn/ مِسْكِين)..... 233	müessese (mu'essese/ مُؤَسَّسَة) 239
mihaniki (miḥānikî/ مِخَانِكِي)....340	mizaç (mizâc/ مِزَاج) 233	müeyyide (mu'eyyide/ مُؤَيِّدَة) ... 98
mihrak (miḥrâk/ مِحْرَاق).....91	mızrak (mizrâk/ مِزْرَاق)..... 90	müfekkire (mufekkire/ مُفَكِّرَة) .. 98
mikâp (mik'ab/ مِكَعْب).....324	molla (mevlâ/ مَوْلَى)..... 233	müfredat (mufredât/ مُفْرَدَات).... 98
miklep (mikleb/ مِكَلَب).....89	muacciz (mu'acciz/ مُعْجِز) 233	müfreze (mufreze/ مُفْرَزَة)..... 98
milel (milel/ مِلَّل).....91	muafiyet (ma'fuiyyet/ مَعْفُورِيَّت)..... 324	muğber (muğber/ مُغْبِر)..... 92
	muamele (mu'āmele/ مُعَامَلَة) .. 234	muhabbet (maḥabbet/ مَحَبَّت) .. 234

muhabir (muḥābir/ مُحَابِر).....92	mukabele (muḳābele/ مُقَابِلَة)... 236	mūlayim (mulāyim/ مُلَايِم) 240
muhakeme (muḥākeme/ مُحَاكَمَة)234	mukabil (muḳābil/ مُقَابِل)..... 236	mūlazım (mulāzım/ مُلَازِم)..... 240
muhanneṭ (muḥanneṣ/ مُحَنِّث)....93	mukadderat (muḳadderāt/ مُقَدَّرَات) 149	mūlemma (mulemma / مُلَمَّع) .. 240
muharebe (muḥārebe/ مُحَارَبَة) ..93	mükāfat (mukāfāt/ مُكَافَات) 99	mūlhak (mulḥak/ مُلْحَق) 241
muharriṣ (muḥarriṣ/ مُحَرِّش)....235	mukassi (muḳassi/ مُقْسِي) 94	mūlki (mulkī/ مُلْكِي) 99
muhasamat (muḥāṣamāt/ مُحَاصَمَات)93	mukataa (muḳāṭa'a/ مُقَاتِعَة) 94	mūlkiye (mulkiyye/ مُلْكِيَّة) 100
muhasseṇat (muḥassenāt/ مُحَسِّنَات)93	mukavva (muḳavvā/ مُقَوِّى) 95	mūltefit (multefit/ مُلْتَفِيت) 100
muhat (muḥāt/ مُحَاط).....235	mükellef (mukellef/ مُكَلَّف) 239	mūltezim (multezim/ مُلْتَزِم).... 100
muhayyer (muḥayyer/ مُحَيِّر).....93	mükellefiyet (mukellefiyyet/ مُكَلَّفِيَّة)..... 324	mūmarese (mumārese/ مُمَارَسَة) 100
muhayyerkürdi (muḥayyer + kürdī/ مُحَيِّر كُرْدِي).....324	mükemmel (mukemmel/ مُكَمَّل) 239	mūmeyyiz (mumeyyiz/ مُمَيِّز) . 241
mühimmat (muḥimmāt/ مُهْمَمَات)99	mükemmelıyet (mukemmelıyyet/ مُكَمَّلِيَّة) 325	mūnadi (munādī/ مُنَادِي)..... 295
muhrik (muḥriḳ/ مُحْرَق)235	mūlahaza (mulāḥaza/ مُلَاخَظَة) . 99	mūnafık (munāfıḳ/ مُنَافِق) 241
muhrip (muḥrib/ مُحْرِب).....94	mūlahazat (mulāḥazāt/ مُلَاخَظَات) 99	mūnakalat (munāḳalāt/ مُنَاقَلَات) 100
muhtar (muḥṭār/ مُحْتَار)235	mūlahazat (mulāḥazāt/ مُلَاخَظَات) 99	mūnakale (munāḳale/ مُنَاقَلَة)... 100
muhtekir (muḥtekir/ مُحْتَكِر)94	mūlahham (mulahḥam/ مُلْحَم) . 325	mūnazara (munāzara/ مُنَاطَرَة) 241
muhteşem (muḥteşem/ مُحْتَشِم) ..94	mūlakat (mulāḳāt/ مُلَاقَات)..... 240	mūndemiç (mundemic/ مُنْدَمِج) 242
muhtıra (muḥṭıra/ مُحْطِرَة)94	mūlayemet (mulāyemet/ مُلَايَمَة) 99	mūnderecat (mundericāt/ مُنْدَرِجَات) 101

münekkit (munekḳid/ مُنَعِّدٌ).....325	mürettebat (murettebāt/ مُرْتَبَاتٌ) 101	müsellim (musellim/ مُسَلِّمٌ) 102
münfail (munfa'il/ مُنْفَعِلٌ).....101	mürteci (murteci' / مُرْتَجِعٌ) 101	müşevvik (muşevvik/ مُشَوِّقٌ).. 245
münhal (munḥall/ مُنْحَلٌ).....242	mürtekip (murtekib/ مُرْتَكِبٌ) .. 296	musibet (muşībet/ مُصِيبَةٌ) 238
münhasır (munḥasir/ مُنْحَصِرٌ) .242	mürtesem (murtesem/ مُرْتَسِمٌ) . 101	musiki (mūsīḳī/ مُوسِيقِي)..... 95
munis (mūnis/ مُونِسٌ).....236	müruriye (murūriyye/ مُرُورِيَّةٌ) 101	müşir (u) (muş'ir/ مُشِيرٌ) 245
munkabız (munḳabiz/ مُنْقَبِضٌ) 236	müruruzaman (murūr + zamān/ مُرُورَ زَمَانٍ)..... 102	muska (nuşḥa/ نُسْخَةٌ)..... 95
munsap (munşabb/ مُنْصَبٌ)95	mürüvvet (muruvvet/ مُرُوتٌ).. 244	musluk (maslūk/ مَسْلُوكٌ)..... 96
münşeat (munşe'āt/ مُنْشَآتٌ) ...242	müsaade (musā'ade/ مُسَاعَدَةٌ).. 102	müstaceliyet (musta'celiyyet/ مُسْتَعَجَلِيَّةٌ) 325
muntazam (muntazam/ مُنْتَزِمٌ) .237	musahabe (muşāḥabe/ مُصَاحَبَةٌ) 95	müstağni (mustağni/ مُسْتَعْنِي) . 244
müntehabat (muntaḥabāt/ مُنْتَحَبَاتٌ).....296	muşahhas (muşahḥas/ مُشَاحْصٌ) 103	müstahdem (mustaḥdem/ مُسْتَحْدِمٌ) 296
müntesip (muntisib/ مُنْتَسِبٌ) ...242	musahip (muşāḥib/ مُصَاحِبٌ).. 237	müstait (musta'idd/ مُسْتَعِدٌ) 103
munzam (munzamm/ مُنْزَمٌ) ...237	müsait (musā'id/ مُسَاعِدٌ) 102	müstefit (mustefid/ مُسْتَفِيدٌ)..... 103
müphem (mubhem/ مُبْهِمٌ)243	müsamere (musāmere/ مُسَامَرَةٌ) 102	müstehzi (mustehzī/ مُسْتَهْزِئٌ) 244
müptela (mubtelā/ مُبْتَلَى)243	musanna (muşanna' / مُصَنَّعٌ) ... 237	müştemilat (muştemelāt/ مُشْتَمَلَاتٌ)..... 103
murabaha (murābaḥa/ مُرَابِحَةٌ) 237	müşekkel (muşekkel/ مُشَكَّلٌ) ... 245	müstesna (musteşnā/ مُسْتَشْنَى).. 244
müracaat (murāca'at/ مُرَاجَعَةٌ)243	müsellesat (muşellesāt/ مُسَلَّلَاتٌ) 102	müstevli (mustevlī/ مُسْتَوْلِي) ... 244
murahhas (murahḥas/ مُرَحَّصٌ) .95		müsvedde (musvedde/ مُسْوَدَةٌ) 245
müreккеp (murekkeb/ مُرَكَّبٌ) .243		

muta (11) (mut'a/ مُتْعَه).....96	mütehevvir (mütehevvir/ مُتَهَوِّر) 104	müzakere (mużākere/ مُذَاكِرَه) . 247	
mutantan (muṭāntān/ مُطَانَتْن)....96	mütekabiliyet (mütekābiliyyet/ مُتَقَابِلِيَّة) 326	muzdarip (mużṭarīb/ مَضْطَرِب) 97	
mutariza (mu'tariẓa/ مُعْتَرِضَه) ..96	mütemadi (mutemādī/ مُتَمَادِي) 247	müzevir (muzevīr/ مُزَوِّر) 105	
müteakip (müte'ākīb/ مُتَعَاكِب) .246	mütemayil (mutemāyil/ مُتَمَايِل) 104	muzip (mu'zīb/ مُعْزِب) 97	
mütearife (müte'ārife/ مُتَعَارِفَه)103	mütemet (mu'temed/ مُعْتَمَد) ... 238	muzır (mużırır/ مُضِرّ) 238	
mütebaki (mütebākī/ مُتَبَاكِي) ...325	müteşebbis (müteşebbis/ مُتَشَبِّث) 104	N	
mütebeddil (mütebeddil/ مُتَبَدِّل)246	müteveffa (müteveffā/ مُتَوَفَّى) 247	naaş (na'ş/ نَعَش) 105	
mütecessis (mütecessis / مُتَجَسِّس)246	mütevehhim (mütevehhim/ مُتَوَهِّم) 247	naat (na't/ نَعْت)..... 248	
mütedair (mütedā'ir/ مُتَدَائِر)....325	mütevelli (mütevelli/ مُتَوَلَّى) ... 296	nafia (nāfi'a/ نَافِعَه) 105	
mütefennin (mütefennin/ مُتَفَنَّيْن)103	mütevellit (mütevellid/ مُتَوَلِّد) . 247	nafile (nāfile/ نَافِلَه) 248	
müteferrika (müteferriqa/ مُتَفَرِّقَه)103	mutlak (muṭlaq/ مُطْلَق)..... 238	nağme (nağme/ نَعْمَه)..... 248	
müteharrik (müteharrik/ مُتَحَرِّك)246	mutlaka (muṭlaqā/ مُطْلَقَا) 96	nahif (naḥīf/ نَاحِف)..... 248	
mütehassis (mütehassis/ مُتَحَسِّس)104	muvasalat (muvāşalat/ مُوَاصَلَات) 97	naip (nā'ib/ نَائِب)..... 296	
mütehavvil (mütehavvil/ مُتَحَوِّل)246	muvazaa (muvāza'a/ مُوَاضَعَه) .. 97	nakarāt (naḳarāt/ نَقَرَات)..... 105	
	müzahrefat (mużahrefāt/ مُزْحَرَفَات) 104	nakış (naḳş/ نَقْش)..... 249	
		nakız (naḳz/ نَقْض)..... 249	
		nakliye (naḳliyye/ نَقْلِيَّه) 105	
		nalın (na'leyn/ نَعْلَيْن)..... 105	
		namus (nāmūs/ نَامُوس)..... 106	

nara (na're/ نَعْرَه).....249	neşe (neş'e/ نَشَاء)..... 106	nöbet (nevbet/ نَوْبَت)..... 253
nâribeyaz (nâr + beyzâ' نَار بَيْضَاء).....326	neşvünema (neşv + nemâ/ نَشْو وَنَمَا)..... 326	nokta (nuḳṭa/ نُقْطَه)..... 253
nasır (nāsūr/ نَاسُور).....106	nevale (nevāle/ نَوَالَه)..... 107	noktainazar (nuḳṭa + nazār/ نُقْطَه نَظَر)..... 326
natıka (nāṭıka/ نَاطِقَه)..... 106	nevazil (nevāzil/ نَوَازِل)..... 107	nüfus (nufūs/ نُفُوس)..... 108
natır (nāṭır/ نَاطِر).....106	nevir (nevr/ نَوْر)..... 107	nuh (nūh/ نُوح)..... 253
nazarıdikkat (nazār + diḳḳat/ نَظَر دِقَّت).....326	nezaket (nezāket/ نَزَاكَت)..... 340	nüks (nuks/ نُكْس)..... 253
nazarıtibar (nazār + i'tibār/ نَظَر إِعْتِبَار).....326	nezaketen (nezāketen/ نَزَاكَتًا) . 340	nutuk (nuṭṭuḳ/ نُطُوق)..... 253
nazire (nazīre/ نَظِيرَه).....249	nifak (nifāk/ نِفَاق)..... 107	
nebatat (nebatāt/ نَبَاتَات).....250	nihayet (nihāyet/ نِهَائِت)..... 251	O,Ö
nebbaş (nebbāş/ نَبَّاش).....297	nikâh (nikāh/ نِكَاح)..... 251	ömrübillah ('umr + billah/ عُمْر بِاللَّهِ)..... 326
nedim (nedīm/ نَدِيم).....250	nikris (niḳrīs/ نِڤْرِيس)..... 108	ömrühayat ('umr + ḥayāt/ عُمْر حَيَات)..... 327
nedime (nedīme/ نَدِيمَه).....250	nisa (nisā/ نِسَاء)..... 149	ömür ('umr/ عُمْر)..... 254
nefes (nefes/ نَفْس).....250	nisai (nisā'ī/ نِسَائِي)..... 252	özür ('uzr/ عُذْر)..... 254
nefsaniyet (nefsāniyyet/ نَفْسَانِيَّت).....106	nisaiye (nisā'īyye/ نِسَائِيَّه)..... 108	
nekahet (neḳāhet/ نَعَاهَت).....250	nısfıye (nişfiyye/ نِصْفِيَّه)..... 107	P
nema (nemā/ نَمَا).....251	nispet (nisbet/ نِسْبَت)..... 252	paytak (baydaḳ/ بَيْدَق)..... 254
nemrut (nemrūd/ نَمْرُود).....251	niyet (niyyet/ نِيَّت)..... 252	
	nizamiye (niẓāmiyye/ نِظَامِيَّه) . 108	R
		rabıt (rabıṭ/ رَابِط)..... 254
		rabıta (rābiṭa/ رَابِطَه)..... 254

radde (rādde/ رَادَّة).....108	rekabet (reḳābet/ رَقَابَت) 110	rüştiye (ruşdiyye/ رُشْدِيَّة) 111
rahat (rāḥat/ رَاْحَت).....255	rekâket (reḳâket/ رَكَكَت) 110	
rahim (raḥīm/ رَحِيم).....255	remil (reml/ رَمَل) 110	S,Ş
rahle (raḥle/ رَحْلَه).....108	resen (re'sen/ رَاسَأ) 110	sabite (sābite/ سَابِيْتَه)..... 111
rahleitedris (raḥle + tedrīs/ رَحْلَه تَدْرِيس).....327	resim (resm/ رَسْم) 256	sabitkadem (sābit + ḳadem/ سَابِيْت كَادَم) 328
rakibe (raḳībe/ رَقِيْبَه)109	resmen (resmen/ رَسْمَأ) 110	saf (şāf/ صَاف)..... 258
rakım (rāḳım/ رَاقِم)109	resmikabul (resm + ḳabūl/ رَسْم قَبُول) 328	safahat (şafahāt/ صَفَاْحَات) 111
rakip (raḳīb/ رَقِيْب).....109	ret (redd/ رَد)..... 256	şafak (şefāḳ/ شَفَق) 119
ramak (ramāḳ/ رَمَق)109	rey (re'y/ رَأْي)..... 256	safha (şafḥa/ صَفْحَه) 111
raptiye (rabṭiyye/ رِبْطِيَّة)327	reyhani (reyḥānī/ رِيْحَانِي) 257	safi (şāfi/ صَافِي) 258
rayiç (rāyic/ رَايِچ)109	riayet (ri'āyet/ رِيَايَت) 257	safiyet (şāfiyyet/ صَافِيَّة)..... 328
rayiha (rāyihā/ رَايْحَه)297	ricat (ric'at/ رِيْجَت) 257	sahaf (şahḥāf/ صَاحَاف) 297
reaya (re'āyā/ رَعَايَا)255	rücu (rucū' / رُجُوْع)..... 257	sahi (şaḥīḥ/ صَاحِيْح)..... 111
rebabi (rebābī/ رَبَابِي).....109	ruhiyat (rūḥiyyāt/ رُوْحِيَاْت)..... 110	şahika (şāhiḳa/ شَاهِيْكَه) 119
reddiye (reddiyye/ رَدِّيَّه).....327	ruhsatiye (ruḥṣatiyye/ رُوْحْصَاتِيَّه) 328	sahipkıran (şāhip + ḳırān/ صَاحِب قِرَان) 328
reisicumhur (re'īs + cumhūr/ رِيْس جُمْهُور)327	rüküş (rukşe/ رُوْشَه) 111	şahne (şahne/ شَحْنَه) 119
reisülküttap (re'īs + kuttāb/ رِيْس كُتَاب).....256	rumi (rūmī/ رُوْمِي) 257	şahne (şahne/ صَحْنَه)..... 329
	rumuz (rumūz/ رُوْمُوز) 149	şahsen (şaḥşen/ شَحْصَأ)..... 119
		şahsiyat (şaḥşiyāt/ شَحْصِيَاْت) 119

saik (sā'ik/ سَائِق).....112	sanduka (şandūka/ صَنْدُوقَه).... 329	sedir (şadr/ صَنْدُر) 114
saika (sā'ika/ سَائِقَه).....112	sanem (şanem/ صَنْم) 259	sefahat (sefāhet/ سَفَاهَت) 114
sairfilmenam (sā'ir + fi'l-menām/ في المَنَام سَائِر).....112	saraç (serāc/ سَرَاج) 259	sefalet (sefālet/ سَفَالَت) 114
sakamet (şaķāmet/ سَقَامَت)112	şarkı (şarkī/ شَرْقِي) 120	sefer (sefer/ سَفَر) 259
sakat (şaķat/ سَقَط)112	sarrafiye (şarrāfiyye/ صَرَّافِيَه) 329	seferî (seferī/ سَفَرِي)..... 260
sakatat (şaķatāt/ سَقَطَات).....112	şaşaa (şa'şaa/ شَعَشَعَه) 266	sefih (sefiḥ/ سَفِيَه)..... 114
sakin (sākin/ سَاكِن)258	şathiyat (şaṭhiyyāt/ شَطْحِيَّات).. 120	sefil (sefīl/ سَفِيل)..... 260
sala/ sela (şalā'/ صَلَاء)297	şathiyе (şaṭhiyye/ شَطْحِيَّه)..... 331	sefire (sefire/ سَفِيرَه) 260
salavat (şalavāt/ صَلَاوَات)297	şatır (şatır/ شَاطِر) 120	sefirikebir (sefir + kebīr/ سَفِير كَبِير) 114
salise (şāliṣe/ ثَالِثَه)113	savat (sevād/ سَوَاد)..... 113	sehim (sehm/ سَهْم)..... 261
şamata (şemāte/ شَمَائَه)120	şavk (şevk/ شَوْق)..... 121	sehiv (sehiv/ سَهْو)..... 114
samimi (şamīmī/ صَوْمِيْمِي).....329	sayfiye (şayfiyye/ صَيْفِيَه)..... 113	şehla (şehlā'/ شَهْلَاء)..... 121
samimiyet (şamīmiyyet/ صَوْمِيْمِيَّت)329	saykal (şaykal/ صَيْقَل)..... 259	sekte (sekte/ سَكْتَه) 261
şan (şān/ شَانَ).....120	şebabet (şebābet/ شَبَابَت)..... 332	sel (seyl/ سَيْل)..... 261
şanat (şan'at/ صَنْعَت).....258	şebeke (şebeke/ شَبَكَه) 266	şelale (şelāle/ شَلَالَه) 332
şanayiinefise (şanāyi' + nefīse/ نَفِيْسَه صَنَائِع) 113	sebkihindi (sebk + hindī/ سَبْك هندي) 330	selika (selīka/ سَلِيْقَه) 114
sandalye (şandaliyye/ صَنْدَلِيَّه).113	şecere (şecere/ شَجَرَه)..... 298	sellemeħusselam (sellemeħu + selām/ سَلْمَه سَلَام) 115
	şeddadi (şeddādī/ شَدَادِي)..... 332	semai (semā'ī/ سَمَاعِي)..... 261

şemail (şemā'il/ شَمَائِل).....121	seyir (seyr/ سَيْر) 262	şitaiye (şitā'iyye/ شَيْتَائِيَّة) 122
semt (semt/ سَمْت)262	sibakusiyak (sibāk + siyāk/ سِبَاكُ سِيَاكُ)..... 331	sitteisevir (sitte + şevr/ سِيْتَيْسِوَيْر) 331
seneidevriye (sene + devriyye/ سَنَيْدِوَرِيَّة)330	sicil (sicil/ سِجِل) 263	siyak (siyāk/ سِيَاكُ) 116
şeniyet (şe'niyyet/ شَأْنِيَّة)332	şiddet (şiddet/ شِدَّت)..... 267	siyakat (siyākāt/ سِيَاكَاتُ) 117
şerbet (şerbet/ شَرْبَت).....121	şifat (şifat/ صِفَت) 262	siyakusibak (siyāk + sibāk/ سِيَاكُ سِبَاكُ) 331
şerefe (şerefe/ شَرْفَة)332	siftah (istiftāh/ اِسْتِفْتَاْح) 116	siyasiyat (siyāsiyyāt/ سِيَاْسِيَاتُ)117
şerefiye (şerefiyye/ شَرْفِيَّة)121	sihhiye (sihhiyye/ صِحِّيَّة)..... 116	sofra (sufre/ سُفْرَة) 264
şerha (şerha/ شَرْحَة)266	sihri (şihri/ صِيْهِرِي) 330	sofu (şūfi/ صُوفِي)..... 117
şerit (şerit/ شَرْيْطُ).....267	şik (şik/ شَيْقُ) 122	sohbet (şuḥbet/ صُحْبَتُ) 117
set (sedd/ سَدّ).....262	sıla (şila/ صِلَة)..... 263	şöhret (şuḥret/ شُھْرَتُ) 267
şetaret (şeāret/ شَطَارَتُ) 122	silsile (silsile/ سِلْسِلَة)..... 263	soytarı (sa'terī/ سَعْتَرِي)..... 117
sevda (sevdā/ سَوْدَا).....115	simet (semid/ سَمِيْدُ)..... 116	süfli (suffi/ سُفْلِي)..... 265
seviye (seviyye/ سَوِيَّة).....115	simsariye (simsāriyye/ سِمْسَارِيَّة) 116	suhulet (suhulet/ سُوْهُلَتُ) 264
sevkitabii (sevķ + tabī'ī/ سَوُقُ طَبِيْعِي)330	sinameki (senā + mekkī/ سِنَاْمَكِي) 264	suikast (sū + kaşd/ سُوْءُ قَصْدُ) 118
sevkiyat (sevkiyyāt/ سَوَقِيَاتُ) ..330	sınıf (şinf/ صِنْفُ)..... 263	sükûti (sukūti/ سُوْكُوْتِي)..... 331
sevkülceş (sevķ + ceş/ سَوُقُ جَيْشُ)115	sırf (şirf/ صِرْفُ) 116	sukutuhayal (sukūt + ḥayāl/ سُوْكُوْطُ حَيَالُ) 331
seyfiye (seyfiyye/ سَيْفِيَّة).....115	şirret (şirret/ شِرْرَتُ) 122	sultani (sulṭāni/ سُلْطَانِي)..... 264

sülüs (sulṣ/ تُلُتْ).....265	tabii (ṭabī'ī/ طَبِيعِي) 268	tahrikât (taḥrīkât/ تَحْرِيكَات) 125
sünnet (sunnet/ سُنَّت).....265	tabla (ṭabla/ طَبْلَه) 268	tahril (taḥrīr/ تَحْرِير) 125
sur (sūr/ سُور).....297	tabut (ṭabūt/ تَابُوت)..... 268	tahriş (taḥriş/ تَحْرِيش)..... 269
şûra (şūrā/ سُورَى)..... 122	tabya (ta'biye/ تَعْبِيَه)..... 123	tahsil (taḥşīl/ تَحْصِيل)..... 125
sûrahi (şurāḥī/ صُرَاحِي)..... 118	taciz (ta'ciz/ تَعْجِيز) 123	tahsilat (taḥşīlât/ تَحْصِيلَات).... 125
surat (şuret/ صُورَت)..... 118	tafra (ṭafre/ طَفْرَه) 124	tahsisat (taḥşîşât/ تَحْصِيسَات)..... 125
sürre (surre/ سُرّه) 118	tafsilat (tafşīlât/ تَفْصِيلَات)..... 150	tahsisatimesture (taḥşîşât + mestûre/ مَسْتُورَه تَحْصِيسَات)..... 333
şurup (şurûb/ سُرُوب)..... 122	tahaccüm (taḥaccum/ تَحْجُم).... 124	tahtelbahir (taḥt + baḥr/ تَحْت بَحْر)..... 126
susam (sīsām/ سِيسَام).....340	tahassür (taḥassur/ تَحْصُر) 124	tahteşşuur (taḥte'ş-şu'ür/ تَحْت الشُّعُور)..... 333
sütire (sutre/ سُتْرَه) 266	tahassüs (taḥassus/ تَحْصُس) 124	tahvil (taḥvīl/ تَحْوِيل)..... 269
süveyda (suveydā/ سُوَيْدَا)..... 118	tahattur (taḥaṭṭur/ تَحْطُر)..... 124	tahvilat (taḥvīlât/ تَحْوِيلَات) 269
T		
taaffün (ta'affun/ تَعْفُن)..... 123	tahikikat (taḥkīkât/ تَحْكَيْقَات) ... 150	tahvilat (taḥvīlât/ تَحْوِيلَات) 269
taallukat (ta'allukât/ تَعْلُقَات).... 123	tahıl (daḥl/ دَخْل)..... 124	takas (taḥāşş/ تَقَاص)..... 126
taannüt (ta'annud/ تَعْنُد).....333	tahin (taḥīn/ طَحِين)..... 125	takayyüt (taḥayyud/ تَقْيُد)..... 270
taarruz (ta'arruz/ التَّعْرُض)..... 123	tahkiye (taḥkiye/ تَحْكَيَه) 333	takaza (taḥāzā/ تَقَاضَى)..... 126
taaşşuk (ta'aşşuk/ تَعْشُق)..... 123	tahlisiye (taḥlişiyeh/ تَحْلِيسِيَه) 125	takdir (taḥdīr/ تَقْدِير) 270
tabaka (ṭabaḥa/ طَبَقَه).....267	tahribat (taḥrībât/ تَحْرِيبَات)..... 150	takibat (ta'kībât/ تَعْقِيبَات) 126
tabiat (ṭabī'at/ طَبِيعَات).....268	tahrifat (taḥrīfât/ تَحْرِيفَات) 150	takke (ṭākiyeh/ طَاقِيَه)..... 270
	tahrik (taḥrīk/ تَحْرِيك)..... 269	

talebe (ṭalebe/ طَلَبَه).....150	tas (tās/ طَاس)..... 272	tebdilihava (tebdīl + havā/ تَبْدِيلِ هَوَاء)..... 130
tali (tālī/ تَالِي).....126	tasarruf (tašarruf/ تَصَرُّف)..... 272	tebligat (teblīgāt/ تَبْلِيغَات)..... 151
talim (ta' līm/ تَعْلِيم).....270	tasdi (tašdī' / تَصْدِيع)..... 272	tecavüz (tecāvuz/ تَجَاوُز)..... 274
talimat (ta' līmāt/ تَعْلِيمَات).....150	tasni (tašnī' / تَصْنِيع)..... 128	tecelli (tecellī/ تَجَلِّي)..... 274
talip (tālīb/ طَالِب).....270	tasvir (tašvīr/ تَصْوِير)..... 273	tecessüs (tecessus/ تَجَسُّس)..... 274
talkın (telkīn/ تَلْقِين).....127	tatbikat (taṭbīkāt/ تَطْبِيقَات)..... 128	teçhizat (techizāt/ تَجْهِيْزَات).... 298
taltif (talṭif/ تَلْطِيف)..... 127	tatmin (taṭmīn/ تَطْمِئِن)..... 128	tecrit (tecrīd/ تَجْرِيْد)..... 274
tam (tāmm/ تَام).....271	tavaf (taṭāf/ طَوَاف)..... 273	tecriye (tecriye/ تَجْرِيْه)..... 130
tamam (tamām/ تَمَام).....271	tavır (taṭır/ طَوْر)..... 273	tedahül (tedāhul/ تَدَاخُل)..... 275
tamir (ta' mīr/ تَعْمِير).....127	tavla (taṭvīle/ طَوِيلَه)..... 129	tedarik (tedāruk/ تَدَارُك)..... 130
tamirat (ta' mīrāt/ تَعْمِيْرَات).....127	tayfa (tā' ife/ طَائِفَه)..... 129	tedhiş (tedhīş/ تَدْهِيْش)..... 130
tandır (tennūr/ تَنْوْر).....271	tayın (ta' yīn/ تَعْيِيْن)..... 129	tediye (te' diye/ تَدَايِيْه)..... 130
tantana (taṭṭāna/ طَنْطَنَه).....127	tazimat (ta' zīmāt/ تَعْظِيْمَات).... 129	tedrisat (tedrīsāt/ تَدْرِیْسَات)..... 131
tanzifat (tanẓīfāt/ تَنْظِيْفَات).....298	tazip (ta' zīb/ تَعْذِيْب)..... 129	tedvir (tedvīr/ تَدْوِيْر)..... 275
tanzir (tanẓīr/ تَنْظِيْر).....127	taziz (ta' zīz/ تَعْزِيْز)..... 129	tedviren (tedvīren/ تَدْوِيْرًا)..... 131
taraf (ṭaraf/ طَرَف).....271	tazminat (taẓmīnāt/ تَضْمِيْنَات)..... 151	teeddüp (te' eddub/ تَدَاؤْب)..... 131
tardiye (ṭardiyye/ طَرْدِيْه).....128	teamül (te' āmul/ تَعَامُل)..... 273	teessürat (te' eṣṣurāt/ تَعَاثُرَات).... 131
tarh (ṭarh/ طَرْح).....272	tebaa (teba' a/ تَبَعَه)..... 129	tefarik (tefārik/ تَفَارِيْق)..... 131
tarife (ta' rife/ تَعْرِفَه).....272		

teferruat (teferru'āt/ تَفَرُّعَاتُ) ..151	telefat (telefāt/ تَلْفَاتُ)..... 333	tennure (tennūre/ تَنْوَرُهُ) 134
tefeül (tefe'ul/ تَفْعَالُ).....275	tellaliye (dellāliye/ دَلَالِيَّةُ) 334	tensil (tensīl/ تَنْسِيلُ)..... 134
tefeyyüz (tefeyyuz/ تَفَيُّضُ)131	temas (temāss/ تَمَاسٌ) 277	tenvirat (tenvīrāt/ تَنْوِيرَاتُ)..... 151
tefrika (tefriḳa/ تَفْرِقَةُ)131	temayül (temāyul/ تَمَائِلُ)..... 277	tenzilat (tenzīlāt/ تَنْزِيلَاتُ)..... 151
teftih (teftih/ تَفْتِيحُ)276	temcit (temcīd/ تَمَجِيدُ) 133	terbiye (terbiye/ تَرْبِيَّةُ)..... 279
tefviz (tefvīz/ تَفْوِيزُ).....276	temenna (temennā/ تَمَنَى) 133	terbiyevi (terbiyevī/ تَرْبِيَوِي) ... 334
tehadüm (tehācum/ تَهَاجُمُ) 132	temerrüt (temerrud/ تَمَرُّدُ) 277	tercümehâl (terceme + hâl/ تَرْجَمَهُ حَالُ) 334
tehevür (tehevur/ تَهْوُرُ)132	temhir (temhīr/ تَمْهِيرُ) 341	terdit (terdīd/ تَرْدِيدُ)..... 134
tehzil (tehzīl/ تَهْزِيلُ)333	teminat (te' mīnāt/ تَمِينَاتُ)..... 151	terhis (terhīṣ/ تَرْخِيصُ) 298
tekāmül (tekāmul/ تَكَامُلُ).....132	temiz (temyīz/ تَمْيِيزُ) 133	tertibat (tertibāt/ تَرْتِيبَاتُ) 279
tekaüdiye (teḳā'udiyye/ تَقَاعُدِيَّةُ)132	temkin (temkīn/ تَمَكِينُ)..... 133	tertip (tertib/ تَرْتِيبُ)..... 279
tekdir (tekdir/ تَكْدِيرُ)132	temsil (temsīl/ تَمَثِيلُ) 278	tesalüp (teṣālub/ تَصَالُبُ)..... 279
tekit (te' kīd/ تَأْكِيدُ).....276	temyiz (temyīz/ تَمْيِيزُ) 278	teşebbüs (teşebbus/ تَشَبُّبُ) 134
tekke (tekye/ تَكْيَةُ).....340	tenafür (tenāfur/ تَنَافُرُ)..... 298	teşekkül (teşekkul/ تَشَكُّلُ)..... 281
teklif (teklīf/ تَكْلِيفُ)276	tenasüh (tenāsuḥ/ تَنَاسُحُ) 133	teşekkür (teşekkur/ تَشَكُّرُ) 281
tekmil (tekmīl/ تَكْمِيلُ)276	teneffüs (teneffus/ تَنْفُسُ) 278	teselli (tesellī/ تَسْلِيُ) 280
tekrar (tekrār/ تَكْرَارُ).....277	tenkidî (tenkīdī/ تَنْقِيدِي)..... 334	teselsül (teselsul/ تَسَلُّسُلُ)..... 280
telaş (telāşī/ تَلَاشِي)132	tenkit (tenkīd/ تَنْقِيدُ) 334	tesettür (tesettur/ تَسْتُرُ)..... 298
	tenkiye (tenḳiye/ تَنْقِيَّةُ) 278	

tesit (tes'īd/ تَسْعِيدُ).....334	teverrüm (teverrum/ تَوَرُّمُ)..... 135	timsah (timsāh/ تِمْسَاحُ)..... 285
teşkil (teşkīl/ تَشْكِيلُ).....281	tevessül (tevessul/ تَوَسُّلُ)..... 135	timsal (timsāl/ تِمْنَالُ)..... 137
teşkilat (teşkīlāt/ تَشْكِيلَاتُ).....134	tevfikan (tevfikan/ تَوْفِيقًا)..... 135	tiryaki (tiryākī/ تِرْيَاقِي)..... 335
teslim (teslīm/ تَسْلِيمُ).....280	tevhit (tevhit/ تَوْحِيدُ)..... 283	tomar (tūmār/ طُومَارُ)..... 137
tespih (tesbih/ تَسْبِيحُ).....280	tevki (tevki/ تَوْقِيعُ)..... 283	tsallut (tasalluṭ/ تَسَلُّطُ)..... 128
teşrifat (teşrifāt/ تَشْرِيفَاتُ).....282	tevliyet (tevliyet/ تَوْلِيَّتُ)..... 136	tüccar (tuccār/ تُجَّارُ)..... 152
teşrih (teşrih/ تَشْرِيحُ).....282	tezahürat (tezāhurāt/ تَظَاهِرَاتُ)136	tufeyli (tufeylī/ طُفَيْلِي)..... 285
teşrikimesai (teşrik + mesā'ī/ تَشْرِيكُ مَسَاعِي).....334	tezekkür (tezekkur/ تَنْكُرُ)..... 284	tuhaf (tuḥaf/ تُحَفُ)..... 137
teşvik (teşvik/ تَشْوِيقُ).....282	tezkere/ tezkire (tezkire/ تَذْكَرَهُ) 284	tuhafiye (tuḥafiyye/ تُحَفِيَّهُ)..... 335
tesviye (tesviye/ تَسْوِيَهُ).....281	tezvır (tezvır/ تَزْوِيرُ)..... 136	tulu (tulū/ طُلُوعُ)..... 299
tetik (tedkik/ تَدْقِيقُ).....282	tezvırat (tezvırāt/ تَزْوِيرَاتُ)..... 136	tuluat (tulū'āt/ طُلُوعَاتُ)..... 335
tetikat (tedkikāt/ تَدْقِيقَاتُ).....283	tezyif (tezyif/ تَزْيِيفُ)..... 136	türbe (turbe/ تُرْبَهُ)..... 299
tevcih (tevcih/ تَوْجِيَهُ).....283	tıbben (tıbben/ طِبْبًا)..... 136	turfa (turfe/ طُرْفَهُ)..... 285
tevdıat (tevdı'āt/ تَوْدِيعَاتُ)..... 135	tıbbiye (tıbbiyye/ طِبِّيَّهُ)..... 137	
teveccüh (teveccuh/ تَوَجُّهُ).....283	ticaret (ticāret/ تِجَارَتُ)..... 285	
tevekkel (tevekkel/ تَوَكَّلُ).....135	tıfil (tıfil/ طِفْلُ)..... 284	
tevekkeli (tevekkül/ تَوَكَّلُ)..... 135	tıftik (tıftik/ تَفْتِيكُ)..... 137	
tevellüt (tevellud/ تَوَلَّدُ).....135	tılsım (tılsım/ طَلْسَمُ)..... 284	

U,Ü

ucube (u'cūbe/ أُعْجُوبَهُ)..... 138
udi (üdi/ عُودِي)..... 138
uful (ufül/ أُفُولُ)..... 299
ukala (uḳalā/ عُقَالَا)..... 138
ukde (uḳde/ عُقْدَهُ)..... 286

ukubet (‘uḳūbet/ عُقُوبَت).....286	
ülfet (ulfet/ أُلْفَت).....287	
umde (‘umde/ عُمْدَه).....138	
ümmet (ummet/ أُمَّت).....299	
umur (umūr/ أُمُور).....286	
unvan (‘unvān/ عُنُوان).....138	
urup (rub’/ رُبْع).....286	
üryani (‘uryānī/ عُرْيَانِي).....335	
üs (uss/ أُس).....287	
usul (ii) (uṣūl/ أُصُول).....286	
V	
vade (va’de/ وَعْدَه).....138	
vahi (vāhī/ وَاهِي).....139	
vaka (vaḳ’ a/ وَقْعَه).....139	
vâkiâ (vâḳi’ ā/ وَاقِعَا).....139	
vakit (vaḳt / وَقْت).....287	
varak (varak/ وَرَق).....152	
varide (vāride/ وَارِدَه).....287	
vasati (vasatī/ وَسَطِي).....139	

vazife (vazīfe/ وَظِيْفَه)..... 288
vaziyet (i) (vaż’ iyyet/ وَضَعِيَّت)..... 288
vaziyet (ii) (vaż’ + yed/ وَضَعَ يَد)..... 139
veba (vebā’ / وَبَاء)..... 299
vebal (vebāl/ وَبَالَ)..... 139
vecize (vecīze/ وَجِيْزَه)..... 139
vedia (vedī’ a/ وَدِيْعَه)..... 288
vehleten (vehleten/ وَهْلَتَه)..... 140
vekâlet (vekâlet/ وَكَالَت)..... 288
vekil (vekīl/ وَكِيْل)..... 288
vekilharç (vekīl + ḥarç/ وَكِيْل حَرْج)..... 336
velvele (velvele/ وَلْوَلَه)..... 140
verem (verem/ وَرَم)..... 140
vesaire (ve + sā’ ire/ وَ سَائِرَه) .. 140
vesselam (vesselām/ وَالسَّلَام) .. 289
vezne (vezne/ وَزْنَه)..... 141
viladi (vilādī/ وَلَادِي)..... 336

virt (vird/ وَرْد)..... 141
vücut (vucūd/ وَجُود)..... 289
vukuat (vuḳū’ āt/ وَفُوعَات)..... 336
vukuf (vuḳūf/ وَفُوف)..... 141
vüsat (vus’ at/ وَسَعَت)..... 289

Y

ya (yā/ يَا)..... 289
yahu (yā + hū/ يَا هُو)..... 141
yakinen (yaḳīnen/ يَاقِيْنًا)..... 289
yalelli (yā + leyli/ يَا لَيْلِي)..... 141
yedimin (yed + emīn/ يَدْ أَمِيْن)..... 336
yekūn (yekūn/ يَكُوْن)..... 141
yemeni (yemenī/ يَمَنِي)..... 142
yevmiye (yevmiyye/ يَوْمِيَّه)..... 290
yezit (yezīd/ يَزِيْد)..... 142

Z

zabıta (zābıṭa/ ضَابِطَه)..... 142
zafiyet (za’ fiyyet/ ضَاعِيِيَّت)..... 336

zağara (zihāre/ ظَهَارَه)142	zecren (zecren/ زَجْرَان) 291	zifaf (zifāf/ زِفَاف)..... 143
zahir (zāhir/ ظَاهِر)290	zehap (zehāb/ ذَهَاب)..... 143	zifir (zefīr/ زِفِير)..... 143
zam (zamm/ ضَم)142	zepiye (zebḥiyye/ ذَبْحِيَه) 337	zifiri (zefīrī/ زِفِيرِي) 144
zamane (zamāne/ زَمَانَه)142	zevahir (zēvāhir/ طَوَاهِر) 152	zihniye (zihniyye/ ذِهْنِيَه)..... 144
zat (zāt/ ذَات)290	zeval (zevāl/ زَوَال)..... 291	zimmet (zimmet/ ذِمَّت)..... 292
zaten (zāten/ ذَاتَان).....143	zevk (zevḳ/ ذُوق)..... 291	zuhurat (zuhūrāt/ ظُهُورَات)..... 144
zaviye (zāviyye/ زَاوِيَه).....290	zevkiselim (zevḳ + selīm/ ذُوقِ سَلِيم) 143	zuhuri (zuhūrī/ ظُهُورِي)..... 144
zeamet (ze‘āmet/ زَعَامَت).....143	zevküsefa (zevḳ + şafā/ ذُوقِ شَافَا) 337	zürafa (zerrāfe/ زَرَّافَه)..... 292
zebani (zebānī/ زَبَانِي).....336	zeytin (zeytün/ زَيْتُون)..... 291	züyuf (zuyüf/ زُيُوف)..... 144